Legnica — Tarninów

Przedmieście Jaworskie, Złotoryjskie
i fragment Chojnowskiego
Studium historyczno-urbanistyczne

Tom III

Katalog zabytków cz. 2

Ul. Inwalidów
Ul. Jana Pawła II
Ul. Jaworzyńska
Ul. Jana Kilińskiego
Ul. św. Maksymiliana Kolbe
Ul. Marii Konopnickiej
Ul. Janusza Korczaka
Ul. Wojciecha Korfantego
Ul. Zofii Kossak
Ul. Tadeusza Kościuszki
Ul. Samuela Lindego
Ul. Lotnicza

Regionalny Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków
Wrocław MMVII

Ulica Inwalidów 2
Ulica Jana Pawła II 4
Ulica Jaworzyńska 10
Ulica Jana Kilińskiego 77
Ulica św. Maksymiliana Kolbe 79
Ulica Marii Konopnickiej 91
Ulica Janusza Korczaka 93
Ulica Wojciecha Korfantego 108
Ulica Zofii Kossak 115
Ulica Tadeusza Kościuszki 121
Ulica Samuela Lindego 161
Ulica Lotnicza 168

Ulica Inwalidów

Do 1945 r. *Blücher Strasse.*

Boczna ulica od ulicy Jaworzyńskiej, wytyczona ok. 1925 r.

- ul. Inwalidów 2, 4, 6 (fot. 297, 298, 299)

Budynek wielorodzinny, wzn. ok. 1926–1930 jako zespól wraz z sąsiednim przy ul. Jaworzyńskiej 128, 130, 132, 132a, budownictwo wernakularne w modernistycznej wersji.
Mur., tynk., na planie wydłużonego prostokąta, podpiwniczony, trzykondygnacyjny z mieszkalnym poddaszem, nakryty dachem czterospadowym. Budynek usytuowany prostopadle do domu nr 128, 130, 132 i 132a przy ul. Jaworzyńskiej. Połączony z nim murem z bramą.
E l e w a c j a f r o n t o w a złożona z 11-osiowej części centralnej (z wydłużoną facjatą i centralnie usytuowanym, trójosiowym, schodkowym szczytem) oraz — z dwóch skrajnych dwuosiowych partii osłoniętych połaciami dachu. Elewacja z cokołem, dzielona gzymsem nad przyziemiem, zwieńczona gzymsem koronującym, częściowo z obdaszkiem. Uproszczonymi gzymsami zwieńczone wydłużona facjata i uskoki szczytu. Trzy otwory wejściowe rozłożone równomiernie. Prostokątne, w obramieniach tworzonych z dwóch wgłębnych opasek, z wąskich glifów oraz z wąskich gzymsów wieńczących. Nad drzwiami prostokątne okna oświetlające sienie. Drzwi drewniane, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe, w górnej części przeszklone. Dzielone na płyciny żłobkowanymi pasami. Drzwi w środkowym otworze wejściowym (nr 4) o nieco innym, zmodyfikowanym układzie płycin. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w wąskich wgłębnych opaskach. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami, profilowanymi, stałymi ślemionami i z podziałem kwaterowym.
E l e w a c j e b o c z n e bezokienne, z artykulacją jak w elewacji frontowej. Każda zwieńczona trójkątnym szczytem ujętym wąską, profilowaną ramą.
E l e w a c j a t y l n a rozwiązana podobnie jak elewacje członów domu przy ul. Jaworzyńskiej 128, 130, 132, 132a. Środkowa część elewacji (z klatkami schodowymi) podwyższona do wysokości czterech kondygnacji. Zaopatrzona w ceglany cokół, zwieńczona ceglanym gzymsem koronującym, tynkowana. Elewacja tylna czternastoosiowa z komponowanym układem otworów, głównie prostokątnych, różnej wielkości. W elewacjach klatek schodowych prostokątne wejścia. Osie okienne klatek schodowych zakończone u góry oknami termalnymi. W każdej z dwóch części elewacji, pomiędzy pionami klatek schodowych dwie osie z oknami prostokątnymi, dwuskrzydłowymi, flankowane przez pary zgrupowanych osi z małymi, prostokątnymi oknami. Tak komponowany, środkowy człon elewacji ujęty przez jej partie niższe, trzykondygnacjowe, trójosiowe, z artykulacją jak w elewacji frontowej. W skrajnej osi każdej z bocznych części elewacji okna prostokątne. Obok nich — pary okien prostokątnych, małych, zgrupowanych.
Sienie budynku przy ul. Inwalidów 2, 4, 6, (ze stopniami wyrównawczymi z lastriko), zamknięte drewnianymi, dwuskrzydłowymi, ramowo-płycinowymi wiatrołapami z nadświetlami. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne. Zaopatrzone balustradę ze szczeblinami i z profilowaną poręczą. Dolne biegi schodów we wszystkich klatkach schodowych zaopatrzone (w miejsce słupka) w ozdobny element wycięty z deski, utrzymany w duchu neobaroku. Zakręty balustrady przy podestach gięte z drewna.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;
— detal architektoniczny;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna, stolarka drzwi zewnętrznych i wewnętrznych;
— schody;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece.
Obecnie następuje wymiana stolarki okiennej na plastikową, ze zmianą proporcji okien i likwidacją ich obramień. W związku z tym postuluje się zatrzymanie tego procesu i powrót do pierwotnych rozwiązań. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej, według zachowanych wzorów.
Należy zachować mur z arkadą bramy na podwórze pomiędzy budynkiem przy ul. Inwalidów i Jaworzyńską.

Ulica Jana Pawła II

Bilsestrasse – 1898 r.; *Marszałkowska* – 1946 r., *Ludwika Waryńskiego* – 1947 r.; *Marszałkowska* – 1992 r., *Jana Pawła II* – od 1992 r.

Ulica powstała ok. 1895 r. wraz z placem Bilsego (obecnie skwer Orląt Lwowskich). Na odcinku środkowym – w obrębie skweru Orląt Lwowskich – całą pierzeję zajmuje monumentalny budynek dawnej „*Auguste-Victoria-Schule*", obecnie będący siedzibą kurii legnickiej. Odcinek zachodni ulicy z brukowaną nawierzchnią jezdni – ślepy; na zakończeniu ulicy wyznaczone i częściowo zabudowane były parcele sięgające pierwotnych głębokich działek przynależnych do budynków południowej pierzei ul. Złotoryjskiej. W części wschodniej – po północnej stronie niewielki skwer z dwoma platanami. Przy ulicy zachowały się chodniki z płyt granitowych.

• ul. Jana Pawła II 1 (fot. 300-305)

Gimnazjum „*Auguste-Victoria-Schule*" – *Studienanstalt und Lyzeum*, obecnie Legnicka Kuria Biskupia i Seminarium Duchowne, wzn. 1909 r., proj. miejski radca budowlany Oehlmann, *art deco*; dobudowa skrzydła wschodniego ok. 1935 r., modernizm.
Mur., tynk, elewacje na kamiennym cokole, lico elewacji w tynku fakturalnym, z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym. Budynek trójskrzydłowy, zajmujący całą północną pierzeję Skweru Orląt Lwowskich, z dobudowanym dodatkowym skrzydłem wschodnim sięgającym ul. Muzealnej. Korpus budynku IV-kondygnacyjny, wysoko podpiwniczony, nakryty dachem mansardowym o pokryciu ceramicznym z sygnaturką zwieńczoną ośmioboczną kopułą oraz współczesnym krzyżem na osi budynku. Skrzydło wschodnie III-kondygnacyjne z wysoką kondygnacją piwnic oraz obniżoną kondygnacją poddasza, kryte dachem wielospadowym o niskiej strzałce.
Elewacja południowa 26-osiowa z 5-osiowym ryzalitem na osi elewacji. W częściach bocznych elewacji osie okienne w rytmie: 5, 5, 1 i 1, 5, 5 (okna połączone gzymsami podokiennymi, pod którymi kwadratowe pola z plakietami z przedstawieniami zwierząt). W połaci dachowej okna kondygnacji poddasza. Ryzalit poprzedzony zewnętrznymi schodami. W jego przyziemiu pośrodku trzy otwory wejściowe oraz po bokach dwa okna – otwory parteru zamknięte półokrągło, archiwolty profilowane; w narożach oraz pomiędzy otworami pasy lizenowe zdobione ponad gzymsem cokołowym plakietami z symbolami znaków zodiaku (po 6 plakiet). Ponad przyziemiem ryzalitu gzyms okapowy; powyżej osie okienne artykułowane pilastrami w wielkim porządku (osadzonymi ponad lizenami przyziemia), wspierającymi gzyms wieńczący z modylionami. W II kondygnacji ryzalitu prostokątne otwory okienne ujęte jońskimi kolumnami, w III – rząd przesłoniętych balustradami porte-fenêtre w profilowanych, szerokich opaskach oraz z półokrągłymi nadokiennikami, w IV kondygnacji owalne okna ujęte opaskami w formie wieńców laurowych, wpisane w kartuszowe obramienia wypełniające całą szerokość pól pomiędzy pilastrami; przy wieńcach laurowych przedstawienia par siedzących dzieci grających na instrumentach (każde z dziesięciorga z innym rekwizytem). W połaci dachu, ponad gzymsem koronującym, rząd półokrągło zamkniętych facjat oraz w osi pilastrów – rząd postumentów z wazami, przy których pełnoplastyczne, stojące postacie dziecięce podtrzymujące girlandy owocowe. Fasada flankowana dwoma jednokondygnacyjnymi, sklepionymi, arkadowymi podcieniami nakrytymi dachami łamanymi. Arkady rozpięte pomiędzy filarami; arkada od frontu spięta klińcem z motywem kartuszowym; na czołach filarów frontowych postacie dziewcząt z atrybutami (m.in. paletką tenisową, skarbonką, książką, szarfą), ustawione we wnękach konchowych, na stylizowanych wspornikach. Ponad gzymsem motyw egipskiej głowy ujętej owocową girlandą. Ponad belkowaniem, w osi fila-

rów, półokrągłe plakiety z przedstawieniem uczących się dzieci. Elewacje boczne głównego korpusu budynku – zachodnia z dwoma uskokami, 5-osiowa oraz wschodnia ślepa. W narożu, pomiędzy korpusem i skrzydłem wschodnim wtopiona czworoboczna o ściętych narożach wieża klatki schodowej, zakończona czworoboczną sygnaturką analogiczną jak sygnaturka ponad korpusem.
Elewacje skrzydła wschodniego (południowa 3-osiowa; południowo-wschodnia 10-osiowa oraz północno-wschodnia 5-osiowa) artykułowane gzymsem podokiennym w I kondygnacji oraz międzykondygnacyjnym pomiędzy II piętrem a poddaszem.

Stan zachowania:
—Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. Jana Pawła II 2 (fot. 306)

Współcześnie funkcjonalnie połączone dwa budynki mieszkalne o charakterze willi, obecnie Legnicka Kuria Biskupia, wzn. ok. 1900 r., secesja z elementami stylów historycznych.
Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, narożna, usytuowana u zbiegu ul. Jana Pawła II i ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, II-kondygnacyjna z suterena, o bryle dwuczłonowej, rozczłonkowanej narożnym ryzalitem wieżowym. Budynek nakryty dachem mansardowym o pokryciu ceramicznym.
Elewacja południowa 4-osiowa, od strony wsch. zamknięta wieżą. W 1 osi II-kondygnacyjny ryzalit zakończony I-kondygnacyjnym szczytem, o wykroju wklęsło-wypukłym z uskokami (naroża szczytu dekorowane spływami wolutowymi), nakrytym dwuspadowym dachem. W 2 osi w licu elewacji wnęka zakończona konsolkami, wspierającymi zwieńczenie elewacji, z trójdzielnym, uskokowo osadzonym oknem klatki schodowej. W 3 osi poprzedzone biegiem zewnętrznych schodów, ujęte portalem wejście do budynku. Otwór wejściowy zamknięty łukiem pełnym; otwór flankowany kolumnami ustawionymi na wysokich postumentach, o gładkich trzonach z przewiązkami i uproszczonych głowicach; arkada dekorowana pasem ornamentu ząbkowego oraz boniami w układzie klińcowym, na osi spięta kluczem w kształcie konsoli wspierającej odcinek belkowania rozpięty ponad kolumnami; we fryzie belkowania wydłużona płycina z motywami roślinnymi. Portal zwieńczony ponad belkowaniem trójkątnym, wyłamanym w narożach naczółkiem. Drzwi wejściowe drewniane, dwuskrzydłowe z półokrągłym nadświetlem o promienistym układzie szprosów; ramowo-płycinowe, o bogatej dekoracji skrzydeł. W 4 osi elewacji 1-osiowy ryzalit pozorny. W połaci dachu 3 facjatki nakryte czterospadowymi daszkami.
Narożny ryzalit w kształcie wtopionej w naroże budynku czworobocznej wieży: III-kondygnacyjny, o elewacjach 1-osiowych (w III kondygnacji okna biforyjne), o ściętych narożach w poziomie III kondygnacji (u podstawy dekorowane ślimacznicami), nakryty ośmiobocznym hełmem krytym blachą, z chorągiewką w zwieńczeniu (w chorągiewce data remontu budynku „*1999*”).

Elewacja wschodnia 7-osiowa, z cezurą pomiędzy dawnymi odrębnymi budynkami - pomiędzy 3 i 4 osią. W 1 osi ryzalit pozorny (artykułowany również w partii dachu) oraz w II kondygnacji balkon osadzony na dekoracyjnie opracowanych wspornikach, o ażurowej, kutej balustradzie. W obrębie 4-5 osi ryzalit pozorny zakończony 1-osiowym szczytem, w którym, w 4 osi elewacji, wejście do budynku. Otwór wejścia prostokątny, drzwi wejściowe drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, z nadświetlem. W połaci dachu 5 facjatek analogicznych jak w elewacji południowej.
Elewacje opracowane analogicznie: na zwieńczonym gzymsem cokole, w którym okna suteryny, powyżej gładko tynkowane, z gzymsem koronującym profilowanym, z pasem ornamentu ząbkowego, dodatkowo dekorowanym wolutowymi konsolkami w narożach ryzalitów. Elewacje wieży artykułowane gzymsem pod i nad oknami parteru; gzyms koronujący jak w korpusie budynku. Okna w zróżnicowanych, tynkowych, profilowanych opaskach; w parterze zwieńczone odcinkiem profilowanego gzymsu wspartego na wolutowych konsolkach. W członie północnym skromna dekoracja elewacji w postaci gzymsów podokiennych.
Zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ślemionami oraz zadrobnionym podziałem szczelinowym w nadślemieniu.
Elewacje zachodnie rozczłonkowane uskokami. Elewacja północna – ślepa.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— elementy kute.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. Jana Pawła II 4 (fot. 307)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1905 r., secesja.
Mur., tynk., z wyrobionym w tynku, ceglanym oraz drewnianym detalem architektonicznym, obecnie wolnostojąca, usytuowana w południowej pierzei ul. Jana Pawła II. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, nakryta dachem dwuspadowym o pokryciu ceramicznym.
Elewacja północna – fasada 5-osiowa, z wyniesionym ponad przerwany gzyms koronujący w obrębie 3-4 osi 1-osiowym szczytem, nakrytym dachem naczółkowym, dekorowanym zewnętrzną konstrukcją ciesielską. W przyziemiu, w 2-3 osi, wsparty na słupach taras o murowanej, pełnej balustradzie bez dekoracji. W 3 osi, w obrębie II-III kondygnacji 1-osiowy wykusz wsparty na konsolkach oraz zakończony gzymsem z pasem ornamentu kostkowego i daszkiem. W skrajnej, zach. osi – w przyziemiu wejście do budynku oraz powyżej loggie. Otwór wejścia prostokątny, ujęty wyrobionym w tynku portalem (dekorowanym profilowaną opaską o linii wklęsło wypukłej ponad nadprożem), zwieńczonym odcinkiem gzymsu z pasowym ornamentem ząbkowym, ponad którym stałe, zamknięte odcinkowo dwudzielne nadświetle, ujęte profilowaną opaską. Stolarka drzwi wejściowych wtórna. Loggia w II kondy-

gnacji (w górnych narożach otworu kanelowane konsolki) z wyoblonym balkonem o ażurowej, kutej balustradzie z wysuniętymi przed lico elewacji i wspartymi na konsolkach słupkami zwieńczonymi kulami. W III kondygnacji loggia zamknięta półokrągło (otwór zaakcentowany łukiem ceglanym), z wyoblonym balkonem o ażurowej, kutej balustradzie. W IV kondygnacji otwór loggii biforyjny z kolumienką; prosta, murowana balustrada balkonu w licu elewacji dekorowana fryzem arkadkowym z dekoracją maswerkową. Elewacja w poziomie przyziemia, do ok. 2/3 wysokości okien w wątku ceglanym, powyżej gładko tynkowana. Artykułowana gzymsami ponad przyziemiem i gzymsem podokiennym w III kondygnacji. Otwory okienne i porte-fenêtre w przyziemiu zamknięte odcinkowo, powyżej prostokątne. Okna przyziemia ujęte w profilowane, ceglane opaski. Okna w II i III kondygnacji w tynkowych, uszakowych opaskach z przewiązkami, z motywem trójdzielnego łuku kotarowego, z dodatkową ceglaną dekoracją pasa nadproża. W wykuszu okno II kondygnacji trójdzielne, ujęte półwałkiem, zamknięte łukiem wklęsło-wypukłym, z płyciną podokienną, w której stylizowana dekoracja kwiatowa; okno III kondygnacji podwójne, z obramieniami o wykroju łuku kotarowego, z płyciną podokienną, w której polu tarcza herbowa pośrodku i wokół dekoracja kwiatowa. W IV kondygnacji okna w profilowanych opaskach z nadokiennikami o opracowanym w cegle zarysie trójliścia z klińcem pośrodku; w ich polach motywy kwiatowe. Zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach oraz stałymi, profilowanymi ślemionami.
Elewacja tylna 6-osiowa, na ceglanym cokole, bez dekoracji.
Elewacje boczne ślepe; w elewacji wsch. murek ogniowy o wykroju dekoracyjnym, wklęsło-wypukłym.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi, schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą. Sień nakryta sklepieniem krzyżowym z sztukatorską dekoracją ramową z motywami roślinnymi, rozpiętym na gurtach osadzonych na ozdobnych wspornikach. Zachowana stolarka drzwi ze stałym nadświetlem oddzielających sień od klatki schodowej, oryginalna posadzka (lastriko) z bordiurą oraz boazerie. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed elewacją niewielki ogródek otoczony kutym ogrodzeniem o formach historyzujących na podmurówce.

Stan zachowania:
— Średni.

Zalecenia konserwatorskie:
Zalecany remont elewacji oraz wymiana stolarki drzwi wejściowych.
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy, ceglany oraz snycerski detal architektoniczny;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— elementy kute;
— klatka schodowa;
— wystrój sieni.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. Jana Pawła II 6 – zobacz ul. Wojska Polskiego 1

- ul. Jana Pawła II 7 (fot. 308)

Kamienica czynszowa, obecnie NFZ. Dolnośląskie Centrum Zdrowia Publicznego. Ośrodek Zamiejscowy, wzn. 1907 r., secesja z elementami *art deco*.
Mur., tynk., z elewacjami częściowo w wątku ceglanym, z wyrobionym w tynku oraz ceglanym detalem architektonicznym, narożna, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy północnej pierzei ul. Jana Pawła II, u zbiegu z ul. E. Orzeszkowej. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej ryzalitem i narożnym wykuszem. Budynek nakryty dachem łamanym o pokryciu ceramicznym, z wyniesionym szczytem ryzalitu oraz lukarnami.
Elewacja północna – fasada 4-osiowa. W 2 osi IV-kondygnacyjny ryzalit zakończony trójkątnym, II-kondygnacyjnym szczytem, nakrytym dwuspadowym dachem. IV kondygnacja ryzalitu oraz szczyt w konstrukcji ryglowej. Przy ryzalicie, w 1 osi w przyziemiu taras o murowanej, pełnej balustradzie, w II i III kondygnacji wysunięte trapezoidalnie balkony o kutych, ażurowych balustradach. Otwór wejściowy w 3 osi, zamknięty odcinkowo, ujęty od ok. połowy wysokości wklęską, z nadprożem dekorowanym klińcowo opracowanymi boniami. Ponad portalem stałe, eliptyczne nadświetle ujęte dekoracyjną ramą z motywami wolut, opartą o odcinek gzymsu z podwieszonymi kampanulami. Stolarka drzwiowa wtórna PCV. Ścięte naroże 1-osiowe, z 5-bocznym, 3-osiowym wykuszem o kielichowej podstawie w II-III kondygnacji, zakończonym tarasem o murowanej, pełnej balustradzie. Elewacja wsch. o nieregularnie rozmieszczonych 4 osiach. Lico elewacji do ok. poł wysokości okien parteru w wątku ceglanym, następnie do wysokości gzymsu podokiennego w II kondygnacji dekorowana pasami gładkich boni, powyżej gładko tynkowana. Fasada artykułowana poziomo profilowanymi gzymsami podokiennymi w II i IV kondygnacji; gzyms koronujący profilowany. Otwory okienne w przyziemiu zamknięte odcinkowo, w narożu łukiem pełnym, powyżej otwory okienne i porte-fenêtre prostokątne; w ostatniej kondygnacji ryzalitu okno poczwórne o poszczególnych częściach zamkniętych półokrągło. W przyziemiu okna z nadprożami dekorowanymi boniami w układzie klińcowym, z prostokątnymi płycinami podokiennymi w tynku fakturalnym (analogicznie dekorowana balustrada tarasu) oraz zwieńczone odcinkami gzymsu wspartego na konsolkach; potrójne okno ryzalitu z dekoracyjnym obramieniem zamkniętym gzymsem o wklęsłych narożach, wspartym na konsolkach z kampanulami; pole naczółka wypełniają dekoracyjne, fakturalne płyciny o nieregularnych kształtach. Pod oknami II kondygnacji fartuchy z motywami wolutowymi. Pomiędzy oknami II i III kondygnacji pola wypełnione pasem prostokątnych plakietek oraz powyżej stylizowanymi kartuszami. Ponad oknami III kondygnacji powtórzony pas prostokątnych plakiet oraz powyżej kwadratowe pola ujęte m.in. konsolkami z kampanulami. Na wysokości dolnej części okien IV kondygnacji plakietki ze ślimacznicami. Ponad oknem III kondygnacji ryzalitu pn. płycina z datą budowy „*1907*.” w kartuszowej ramie. Zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ślemionami oraz zadrobnionym podziałem szczeblinowym w nadślemieniu.
Elewacje tylne 3-osiowe z 1-osiowym ryzalitem klatki schodowej w elewacji pd.
W sieni schody wyrównawcze; klatka schodowa w trakcie tylnym. Wnętrza adaptowane do współczesnych funkcji. Stolarka wewnętrzna wtórna.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecana wymiana drzwi wejściowych na drewniane.
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— wyrobiony w tynku, ceglany oraz drewniany detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— elementy kute;
— klatka schodowa.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

Ulica Jaworzyńska

Jauer Strasse ok. 1860 r., ul. Jaworzyńska od 1946 r.

Ulica Jaworzyńska, tzw. Mała Droga Jaworska, przed lokacją pełniła drugorzędną rolę, łącząc Legnicę z wioską położoną na styku ulicy Jaworzyńskiej i Młynówki – w 1220 r. *villa Dirsconis* (wieś Dzierżków, Dzierżka), przynależna do kaplicy zamkowej św. Wawrzyńca. Pierwotny bieg w pobliżu obecnego śródmieścia był prawdopodobnie bardziej wyprostowany, gdyż droga ukierunkowana zapewne była na plac targowy a nie na drogę do Złotoryi. Na początku XVIII w. na przedmieściu Jaworskim istnieje luźna zabudowa składająca się z 34 domów; ten typ zabudowy utrzymuje się do I poł. XIX w. Wg opisu Zimmermanna z 1789 r. 8 domów przy drodze Jaworskiej określanych jest jako *Dornpusch*. W 1830 r. nazwą tą określa się większość domów przy *Jauergasse*, zamieszkałych przez 48 ewangelików; od 1855 r. z folwarków *Stiftvorwerk, Dornbuscher Viehweg, Dornbuschgut (unter Kloster leubus), Ottomansches Konsortium (Stadthof)* oraz *Hillersches Konsortium* utworzono zbiorczą gminę o nazwie *Dornbusch*; od 1873 r. włączona w granice miasta.

Obecny północny odcinek ul. Jaworzyńskiej, od Pl. Słowiańskiego do ul. Szkolnej, należał pierwotnie do *Wallstrasse.*

• ul. Jaworzyńska 1 (fot. 309)

Willa, ob. PZU „ŻYCIE”; wzn. ok. 1877 r., przebudowana w l. 90-tych XX w.; nawiązanie do neoklasycyzmu.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikuje się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku.

• ul. Jaworzyńska 2 (fot. 310)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890 r., neorenesans z elementami neobaroku.
Mur., tynk., z detalem architektonicznym wyrobionym w tynku; narożna, usytuowana u zbiegu ul. Jaworzyńskiej (elewacja zach.) i ul. F. Skarbka (elewacja pn.). Podpiwniczona, o czterokondygnacyjnym korpusie oraz pięciokondygnacyjnych częściach bocznych i ściętym narożniku. Dach mansardowy pokryty blachą. Dolne kondygnacje elewacji pokrywają pasy boniowania, II kondygnacja otynkowana z pasami gzymsów, III i IV kondygnacja wyłożone są cegłą klinkierową, V kondygnacja poryta tynkiem gładkim. Narożniki kamienicy oraz wydzielone wyższe partie boczne zaakcentowane do wysokości IV kondygnacji rautowym boniowaniem. Otwory okienne w tynkowych, uszakowych obramieniach z płycinami pod- i nadokiennymi. Kondygnacje wydzielają profilowane pasy gzymsów kordonowych oraz gzyms wieńczący.
Elewacja zach. (fasada) 7-osiowa, niesymetryczna, o trzech środkowych osiach czterokondygnacyjnych i pozostałych pięciokondygnacyjnych. W 3 osi parteru prostokątny otwór wejściowy w gładkiej opasce ze zwornikiem. W części środkowej otwory okienne II i IV kondygnacji z opaskami ze zwornikami, na III kondygnacji z nadokiennikami ujętymi w niewielkie wolutowe spływy.

Elewacja pn. 7-osiowa, niesymetryczna, o dwóch skrajnych osiach i trzech z czterech środkowych osi czterokondygnacyjnych; wystrój analogiczny jak w fasadzie. W 3, 4 i 5 osi od II do IV kondygnacji wspólne balkony z kutymi, ażurowymi balustradami.
Narożnik pięcioosiowy zwieńczony neorenesansowym szczytem ujętym wolutowymi spływami, z kartuszem pośrodku i sterczyną obeliskową na szczycie; od II do IV kondygnacji przebiega prostokątny wykusz, nad którym taras z metalową, ażurową balustradą poprzedzielaną murowanymi słupkami. Naroża wykusza zdobią pilastry o stylizowanych głowicach, kondygnacje rozdzielają szerokie pasy gzymsów kordonowych, pod i nad otworami płyciny. Kondygnacja IV wykusza wydzielona wyładowanym gzymsem z belkowaniem pokrytym ornamentem geometryczno-roślinnym.
Detal architektoniczny: gzymsy kordonowe, wieńczący, obramienia otworów okiennych, płyciny nad- i podokienne z przewagą dekoracji roślinnej, boniowania parteru oraz rautowe boniowania naroży, pilastry narożne i gzymsy wykusza narożnego, dekoracja szczytu nad wykuszem. Drzwi wejściowe prostokątne, ramowo-płycinowe ze stałym nadświetlem; dwuskrzydłowe, o przeszklonych górnych kwaterach i dekoracji rautowej w dolnych, pełnych kwaterach; belka nadproża profilowana z konsolkami. Stolarka okienna jedno-, dwu- i trójskrzydłowa, ze stałym profilowanym ślemieniem zachowana w niewielkiej części; większość współczesna o zachowanych podziałach.
Elewacja tylna bez dekoracji, 5-osiowa, z centralnie na osi umieszczoną klatką schodową rozwiązaną na odcinku łuku.
Klatka schodowa w trakcie tylnym; schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z drewnianą tralkową balustradą i profilowaną poręczą zakończoną wolutami. Sień od frontu z kilkoma stopniami wyrównawczymi i środkowym podestem.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
— detal architektoniczny fasady i elewacji pn.;
— wykrój i układ otworów oraz stolarka drzwi wejściowych;
— drewniana balustrada z tralkami i ozdobną poręczą klatki schodowej;
— metalowe, kute balustrady balkonów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejącego wzoru.

Obiekt kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. Jaworzyńska 5 (fot. 311, 312, 313)

Kamienica z apteką, wzn. ok. 1870 r., neobarok z elementami secesji.
W latach 1899 – 1919 właścicielem budynku i apteki *Kaiser Friedrich Apotheke* był aptekarz Friedrich Wittig.
Mur., tynk., z detalem architektonicznym wyrobionym w tynku; wolnostojąca, podpiwniczona, dwukondygnacyjna, o bryle składającej się z dwóch połączonych ze sobą budynków ustawionych względem siebie pod pewnym kątem; część pn. węższa, nakryta dachem łamanym pokrytym ceramicznie, z jednokondygnacyjną facjatą; część pd. szersza, rozczłonkowa-

na w fasadzie ryzalitem środkowym, zwieńczonym w połaci mansardowego dachu neobarokowym szczytem; dach ceramiczny. Dachy obu części rozdziela mur oporowy.
Elewacja wsch. (fasada) części pn. 4-osiowa, o zróżnicowanych kształtem i wielkością otworach okiennych na poszczególnych kondygnacjach. W 2 osi od pn. prostokątny otwór wejściowy prowadzący do apteki, zajmującej całą I kondygnację, ponad którym aedicula zamknięta łukiem falistym z motywem konchy muszli w górnej części. W osi otworu, w połaci dachu facjata zakończona trójkątnym szczytem, z dużym otworem okiennym zamkniętym łukiem odcinkowym, ujętym kanelowanymi, zakończonymi wolutami lizenami; ponad otworem stiukowa dekoracja wstęgowo-roślinna z motywami ukorzenionych gałęzi kasztanowca. Szczyt facjaty wieńczy sterczyna w formie szyszki. Otwory okienne I kondygnacji bez obramień, II kondygnacji ujęte w tynkowe, gładkie obramienia; ponad otworami stiukowa dekoracja wstęgowo-roślinna (róże) oraz gzyms nadokienny o kształcie łuku nadwieszonego. W połaci dachu w 1 osi od pd. prostokątna, zamknięta łukiem odcinkowym lukarna ze zwornikiem ujętym girlandą oraz niewielką sterczyną zakończoną kulą.
Elewacja pn. (boczna) 1-osiowa, z otworem okiennym w partii poddasza. Otwór zamknięty łukiem odcinkowym, ze stałym, ceramicznym słupkiem; nad otworem stiukowy ornament wstęgowy oraz fragment gzymsu o łuku nadwieszonego.
Elewacja wsch. (fasada) części pd. 8-osiowa, z 3-osiowym w 3 – 5 osi ryzalitem, zwieńczonym w połaci dachu 2-osiową, neobarokową facjatą ze sterczyną w formie szyszki. Naroża budynku i ryzalitu, na wysokości II kondygnacji zdobione płycinami pokrytymi stiukową dekoracją wstęgowo-roślinną z motywem jońskich wolut. Dodatkowo naroża ryzalitu zwieńczone sterczynami o formie przysadzistych słupów zakończonych szyszkami. W przyziemiu ryzalitu trzy otwory wejściowe; powyżej w osi środkowej balkon o pełnej, ceramicznej balustradzie pokrytej płycinami z dekoracją roślinną, wsparty na wolutowych konsolkach, przeszklony, o ramach metalowych i drewnianych wypełnionych szkłem barwionym. W osiach bocznych ryzalitu, pod prostokątnymi otworami okiennymi płyciny z dekoracją roślinną, nad otworem w osi środkowej płycina i gzyms nadokienny o łuku nadwieszonym. W przyziemiu fasady otwory bez opasek, w II kondygnacji w gładkich, tynkowych opaskach z prostymi odcinkami gzymsu nadokiennego. W połaci dachu symetrycznie po obu stronach ryzalitu rozmieszczone lukarny o formach jak w budynku pn.
Elewacja pd. (boczna) części pd. 3-osiowa w I i II kondygnacji, o osiach niepokrywających się, 4-osiowa w partii użytkowego poddasza. Otwory prostokątne, bez opasek. Kondygnacje I i II rozdzielone pasami gzymsu kordonowego, poddasze zaakcentowane zachodzącymi fragmentami, gzymsu wieńczącego elewacji podłużnych, szczyt zamknięty wyładowanym gzymsem wieńczącym.
Detal architektoniczny: gzymsy kordonowe, obramienia okienne, płyciny nad- i podokienne z dekoracją wstęgowo-roślinną oraz roślinną, gzymsy nadokienne, dekoracje szczytów facjat, dekoracja aediculi, płyciny narożne ryzalitu i budynku pd. Drzwi wejściowe w pn. części budynku ramowo-płycinowe, jednoskrzydłowe, ze stałym nadświetlem (ob. przesłoniętym), o górnej kwaterze przeszklonej, przesłoniętej kratą (współczesne przeszklenie i krata). Drzwi wejściowe w części pd. budynku ramowo-płycinowo, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem o drobniejszych podziałach oraz stałym słupkiem z ozdobną listwą przymykową.
Elewacje tylne bez dekoracji.
Klatka schodowa w ryzalicie traktu tylnego budynku pd. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. Ryzalit z klatką poszerzony w kierunku zachodnim o pomieszczenia z urządzeniami sanitarnymi.
Parter budynku pn. zajmują pomieszczenia apteki; zachowany wystrój i wyposażenie wnętrza (lady, regały), strop z fasetą pokrytą sztukatorską dekoracją roślinną.

Stan zachowania:

— bardzo dobry; wymieniona częściowo na współczesną stolarka okienna.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej;
— detal architektoniczny fasady;
— przeszklenie balkonu w fasadzie budynku pd.;
— wykrój i układ otworów oraz stolarka drzwi wejściowych w budynku pn.;
— wystrój i wyposażenie apteki;
— sztukaterie stropu w aptece.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejącego wzoru.

Budynek wraz z wyposażeniem kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. Jaworzyńska 8 (fot. 314)

Kamienica czynszowa, wzn. pocz. XX w., historyzm.
Mur., tynk., z fragmentarycznie zachowanym detalem architektonicznym wyrobionym w tynku. Wolnostojąca, podpiwniczona, czterokondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej od frontu (elewacja zach.) dwiema kondygnacjami balkonów oraz lukarnami w połaci dachu, a także skrzydłem podwórzowym; nakryta dachem łamanym (od frontu), z pokryciem ceramicznym.
Elewacja zach. (fasada) 6-osiowa, z balkonami na II i III kondygnacji 3 osi. W przyziemiu 3 osi zamknięty łukiem pełnym otwór wejściowy; powyżej w osi nadwieszony balkon o ceramicznej, gładko tynkowanej balustradzie i kwadratowych, narożnych filarach podpierających balkon na III kondygnacji, o balustradzie płycinowej, podzielonej masywnymi słupkami narożnymi i środkowym; balustrada zwieńczona wyładowanym gzymsem. W osi 3 i 5 ryzality pozorne. Elewacja podzielona gzymsami kordonowymi i wieńczącym.
Detal architektoniczny: gzymsy kordonowe, wieńczący, balustrady balkonów, trójkątne gzymsy szczytów lukarn. Otwory okienne prostokątne o zróżnicowanych wielkościach na poszczególnych kondygnacjach; w przyziemiu witryny okienne sklepów. Stolarka okienna drewniana, bezstylowa. Drzwi wejściowe, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe ze stałym, profilowanym ślemieniem i listwą przymykową oraz z nadświetlem w podłuczu.
Elewacje boczne bez dekoracji; 2-osiowe.
W elewacji pd.-zach. skrzydła podwórzowego drewniane, ażurowe balustrady loggii.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą zakończoną wolutami i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów oraz stolarka drzwi wejściowych;
— drewniane balustrady loggii w skrzydle podwórzowym.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejącego wzoru.

- ul. Jaworzyńska 10 (fot. 315, 316)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1870 r., przebudowa lata 20-te XX w.; historyzm.
Mur., tynk., z uproszczonym detalem architektonicznym wyrobionym w tynku; narożna, usytuowana u zbiegu ul. Jaworzyńskiej (elewacja zach.). i ul. Szkolnej (elewacja pn.). Podpiwniczona, trójkondygnacyjna w częściach skrajnych i czterokondygnacyjna w centralnej części narożnej, o bryle rozczłonkowanej od frontu narożnym, II kondygnacyjnym wykuszem oraz ryzalitem w elewacji tylnej; nakryta wielospadowymi dachami z pokryciem ceramicznym w częściach skrajnych oraz wysokim dachem łamanym z pokryciem blacho-dachówką w części narożnej (wtórny).
Elewacja zach. dwuczłonowa, 6-osiowa: część pn. 2-osiowa, IV-kondygnacyjna; część pd. 3-osiowa w przyziemiu i 4-osiowa na pozostałych kondygnacjach, III-kondygnacyjna; otwór wejściowy w 3 osi, szeroki ujęty w rozglifiony modernistyczny portal; ponad otworem stałe, węższe nadświetle.
Elewacja pn. dwuczłonowa, 4-osiowa: część wsch. 2-osiowa, III-kondygnacyjna, część zach. 2-osiowa, IV-kondygnacyjna; w przyziemiu, w 3 osi wtórnie przebity prostokątny otwór wejściowy.
Naroże budynku w II – IV kondygnacji w formie wykusza o 1-osiowych elewacjach, zakończonego balkonem o pełnej, ceramicznej balustradzie.
Detal architektoniczny: wspólne dla kolejnych dwóch osi prostokątne obramienie okienne ujęte gzymsem pod- i nadokiennym, gzymsy kordonowe, szeroki pas gzymsu wieńczącego. Stolarka okienna drewniana, bezstylowa, dwuskrzydłowa ze stałym ślemieniem. Drzwi wejściowe w elewacji zachodniej ramowo-płycinowe, szerokie, dwuskrzydłowe.
Elewacja tylna bez dekoracji, 5-osiowa z 1-osiowym ryzalitem mieszczącym klatkę schodową.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią z podestem pośrodku, na który prowadzą monolityczne stopnie wyrównawcze; sień wydzielona dwuskrzydłowymi drzwiami wahadłowymi, o przeszklonych górnych kwaterach oraz ze stałym, zamkniętym łukiem odcinkowym nadświetlem. Schody klatki drewniane, dwubiegowe powrotne, z drewnianą tralkową balustradą i profilowaną poręczą.

Stan zachowania:
— dobry elewacji, dostateczny wnętrz.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku oraz kształt i pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny elewacji;
— układ sieni z klatką schodową;
— wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wejściowych.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejącego wzoru.

• ul. Jaworzyńska 13 (fot. 317)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r.; historyzm.
W latach 1910-1939 r. właścicielem był architekt i mistrz murarski Max Palatzky.
Mur., tynk., z szachulcową konstrukcją facjaty oraz z detalem architektonicznym wyrobionym w tynku. Podpiwniczona, czterokondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej III kondygnacyjnym wykuszem okiennym (elewacja wsch.) oraz ryzalitem klatki schodowej i skrzydłem podwórzowym (elewacja zach.); nakryta dwuspadowym dachem z szachulcową facjatą i lukarnami od frontu; dach dwuspadowy, kryty ceramicznie.
Elewacja wsch. (fasada) 3-osiowa w I kondygnacji, 5-osiowa w II-III kondygnacji i o potrójnych otworach okiennych w IV kondygnacji; z III-kondygnacyjnym (od II kondygnacji) wykuszem pozornym w osi środkowej. Wykusz zaakcentowany w połaci dachu I kondygnacyjną, 2-osiową facjatą ze szczytem. Facjata nakryta dachem łamanym; po obu jej stronach, w połaci dachu 3-osiowe, uskokowo ukształtowane lukarny kryte dachami pulpitowymi. W I kondygnacji, w 1-2 osi dwa szerokie otwory witrynowe, wkomponowane w pierwotne, zamknięte łukami odcinkowymi; w 3 osi zamknięty łukiem odcinkowym otwór bramy przejazdowej. Elewacja pokryta tynkiem gładkim; przyziemie z nowym tynkiem, z wyrobioną rustyką nad otworami, powtarzającą kształt otworów. Otwory okienne w gładkich opaskach; wykusz pozorny w dekoracji ramowej wykonanej tynkiem fakturowym.
Detal architektoniczny: gzyms kordonowy nad I kondygnacją; kapnikowy, pokryty ceramicznie gzyms nad III kondygnacją; wysunięty przed lico muru gzyms wieńczący; opaski okienne; boniowanie nadłuczy otworów partii przyziemia. Stolarka okienna dwu- i trójskrzydłowa, drewniana, z dekoracyjną listwą przymykową i stałym, profilowanym ślemieniem; górne kwatery z dodatkowymi pionowymi szczeblinami.
Elewacja tylna bez dekoracji. W osi pd. rozbudowana o skrzydło podwórzowe. Ryzalit klatki schodowej o zaoblonym narożniku pd.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią przejazdową, z której, z boku stopnie wyrównawcze prowadzące do zasadniczego biegu schodów. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnym słupkiem.

Stan zachowania:
— dostateczny.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— facjata ze szczytem w konstrukcji szachulcowej oraz kształt lukarn;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów oraz stolarka okienna;
— profilowane elementy klatki schodowej.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 14 (fot. 318)

Kamienica czynszowa, ob. Inwest Bank, wzn. przed 1877 r.; przebudowana koniec lat 90-tych XX w.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikuje się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku.

• ul. Jaworzyńska 15 (fot. 319)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., pierwotnie secesja z elementami neobaroku.
Mur., tynk., z detalem architektonicznym wyrobionym w tynku. Podpiwniczona, czterokondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej III kondygnacyjnym wykuszem okiennym (elewacja wsch.) oraz skrzydłem podwórzowym (elewacja zach.), nakryta dwuspadowym dachem z facjatą i szachulcowymi lukarnami od frontu; dach dwuspadowy, kryty ceramicznie.
Elewacja wsch. (fasada) 5-osiowa, z trójkondygnacyjnym, trójbocznie zamkniętym wykuszem w 3 osi, o 1-osiowych elewacjach; wykusz zaakcentowany w połaci dachu I kondygnacyjną, 2-osiową facjatą ze szczytem o linii wklęsło-wypukłej; ponad otworami szczytu oeil-de-boeuf. Facjata nakryta dwuspadowym dachem. Po obu stronach facjaty, w połaci dachu szerokie, prostokątne lukarny nakryte dachami dwuspadowymi, z widoczną konstrukcją szachulcową w szczytach. W 5 osi przyziemia prostokątny otwór bramy przejazdowej, w 4 osi wtórnie przebity otwór wejściowy prowadzący do części użytkowej w kondygnacji parteru. Elewacja pokryta tynkiem gładkim, pozbawiona wystroju poza wąskim pasem profilowanego w tynku gzymsu na wysokości ślemienia otworów okiennych II kondygnacji. Całość wieńczy wydatny gzyms koronujący; w połaci dachu, w narożu pd.-wsch. sterczyny zakończone kulami.
Detal architektoniczny: gzyms kordonowy, ceramiczny wyładowany gzyms koronujący. Stolarka okienna dwu- i trójskrzydłowa, drewniana, z dekoracyjnym słupkiem i stałym, profilowanym ślemieniem; górne kwatery z drobniejszymi podziałami. Drzwi sieni przejazdowej secesyjne, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe; górne środkowe kwatery zabezpieczone kutymi kratami; nad profilowaną belką nadproża dwuskrzydłowe nadświetle, ob. przesłonięte. Drzwi sieni od strony podwórza dwuskrzydłowe, płycinowe.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią przejazdową, z której, z boku w trakcie tylnym stopnie wyrównawcze prowadzące na klatkę. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnym słupkiem.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny fasady;
— facjata z pseudobarokowym szczytem oraz kształt lukarn;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka bramy przejazdowej;
— schody z balustradą i słupkiem.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 16 (fot. 320)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1880 r., historyzm.
Mur., tynk., ze skromnym detalem architektonicznym wyrobionym w tynku. Trzykondygnacyjna, nakryta dachem dwuspadowym o małym stopniu nachylenia połaci, z pokryciem ceramicznym.
Elewacja zach. (fasada), niesymetryczna, zróżnicowana co do ilości osi na każdej kondygnacji, podzielona wyładowanymi gzymsami kordonowymi: I kondygnacja – użytkowe przyziemie (od ok. 1921 r. – sklep nabiałowy) oraz w 4 osi otwór wejściowy do części mieszkalnej; w II kondygnacji 6-osiowana, z prostokątnymi otworami okiennymi rozmieszczonymi symetrycznie; w III kondygnacji 5-osiowa, o otworach nie pokrywających się w osiach z niższą kondygnacją. W 2 i 6 osi przyziemia prostokątne otwory wejściowe do lokali użytkowych, w 4 osi otwór wejściowy do kamienicy cofnięty w licu muru. Otwory okienne ujęte w profilowane obramienia.
Detal architektoniczny zachowany fragmentarycznie w obramieniach okiennych i gzymsach kordonowych. Przyziemie budynku przebite współczesnymi, szerokimi otworami witryn. Stolarka okienna i drzwiowa współczesna.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Wnętrze przyziemia przebudowane. Klatka schodowa w trakcie tylnym; schody drewniane, dwubiegowe powrotne z dolnym zabiegiem, z balustradą złożoną z pionowych kantówek spiętych poprzecznie, z profilowaną poręczą zakończoną wolutą i szerokim słupkiem.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów okiennych II i III kondygnacji;
— klatka schodowa z balustradą.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

• ul. Jaworzyńska 18 (fot. 321)

Kamienica czynszowa, wzn. przed. 1877 r., neorenesans.
Mur., tynk., z detalem architektonicznym wyrobiony w tynku; narożna, usytuowana u zbiegu ul. Jaworzyńskiej (elewacja zach.). i ul. W. Łukasińskiego (elewacja pn.). Podpiwniczona, dwukondygnacyjna z mezzaninem (od strony zach.); nakryta dwuspadowym dachem o pokryciu ceramicznym.
Elewacja zach. (fasada), 6-osiowa, symetryczna, dekorowana pasami boniowania, z cokołem oblicowanym kamieniem i kondygnacjach rozdzielonych wyładowanymi gzymsami kordonowymi. Otwory okienne I kondygnacji ujęte w tynkowe, profilowane opaski. Otwory II kondygnacji w tynkowych, gładkich opaskach z prostokątnymi płycinami podokiennymi ujętymi skrajnie pseudopilastrami; płyciny wypełnione dekoracją ze stiukowymi, zwróconymi do siebie głowami, antytetycznie ustawionymi łabędziami; nad otworami gzyms pokryty dekoracją roślinną (kiście winorośli) oraz trójkątne naczółki wsparte w narożach konsolkami pokrytymi maszkaronami. Pomiędzy otworami mezzanina płyciny wypełnione dekoracją ze stiu-

kowymi antytetycznie ustawionymi łabędziami wśród wolutowo skręconych liści. Całość zamyka gzyms wieńczący z konsolkami.
Elewacja pn. (szczytowa) czterokondygnacyjna, z dwiema kondygnacjami w partii poddasza. W przyziemiu pierwotnie 1-osiowa z symetrycznie umieszczonym otworem wejściowym, do którego prowadzi kilka granitowych stopni, ob. od strony wsch. z przebitymi otworem okiennym i wejściowym do lokalu usługowego. W II kondygnacji czteroosiowa, ob. o zamurowanych dwóch otworach w osiach zach.; w partii poddasza kondygnacje 2-osiowe, o osiach nie pokrywających się.
Detal architektoniczny: pasy boniowania elewacji zach., stiukowa dekoracja płycinowa, gzymsy nadokienne, kordonowe i wieńczący, opaski i trójkątne naczółki okienne. Drzwi wejściowe drewniane, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, z ozdobną listwą przymykową; w kwaterach dolnych z płycinami pokrytymi dekoracją roślinną oraz z przeszklonymi kwaterami górnymi, zabezpieczonymi ozdobną kratą. Stolarka okienna drewniana, dwuskrzydłowa ze stałym, profilowanym ślemieniem i ozdobnym słupkiem.
Elewacja tylna bez dekoracji, z centralnie umieszczoną osią otworów okiennych klatki schodowej. Elewacja dwuczłonowa: część pn. nieco niższa, część pd. wyższa; obie części III kondygnacyjne.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią; sień wydzielona dwuskrzydłowymi, współczesnymi drzwiami wahadłowymi ze stałym, zamkniętym łukiem odcinkowym nadświetlem. Schody klatki drewniane, dwubiegowe powrotne, z drewnianą, częściowo zachowaną tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku oraz kształt i pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki wymaga się stosowania drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 21 (fot. 322, 323)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., z elementami secesji.
Mur., tynk., z ceramicznym i wyrobionym w tynku detalem architektonicznym; podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym; o bryle rozczłonkowanej od frontu jednokondygnacyjną facjatą ze szczytem o wykroju trójliścia.
Elewacja wsch. (fasada) 6-osiowa z jednokondygnacyjną, 2-osiową facjatą w 3 i 4 osi. Osie 1 i 2 oraz 5 i 6 zagęszczone. Naroża elewacji, I i IV kondygnacja oraz szczyt facjaty ujęte ceramiczną dekoracją ramową z wypełnieniem tynkiem fakturowym, między osiami facjaty z dekoracją roślinną; szczyt zakończono figurką sowy wykonaną z piaskowca. Otwory okienne w I i IV kondygnacji zamknięte łukiem odcinkowym, ujęte w ceramiczne opaski; otwory II i III kondygnacji prostokątne, w tynkowych opaskach z górnymi i dolnymi przewiązkami. W 4 osi przyziemia otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym, ponad którym wydzielone stałe nadświetle również zamknięte odcinkowo. Oś 5 i 6 przyziemia stanowi szeroka, zamknięta odcinkowo witryna lokalu użytkowego (od 1933 r. – sklep).

Detal architektoniczny: ceramiczny – opaski okienne, ramowe podziały elewacji i facjaty; tynkowy – opaski okienne II i III kondygnacji, w tynku fakturowym opracowane wypełnienia podziałów ramowych oraz stiukowa dekoracja szczytu facjaty. Stolarka okienna dwuskrzydłowa, czterodzielna, o stałym ślemieniu; w części współczesna. Drzwi wejściowe secesyjne, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe z przeszklonymi górnymi kwaterami; nadświetle przeszklone witrażem o podziałach secesyjnych.
Elewacja tylna bez wystroju.
Elewacja szczytowa bez otworów.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią z podestem pośrodku oraz z drewnianymi stopniami wyrównawczymi. Schody klatki drewniane, dwubiegowe powrotne, z drewnianą, tralkową balustradą, profilowaną poręczą zakończoną wolutą oraz ozdobnym słupkiem. Strop sieni z fasetą pokrytą stiukową dekoracją roślinną; ściany sieni w skrajnych, górnych częściach zdobione stiukową dekoracją geometryczno-roślinną.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów;
— stolarka drzwi wejściowych ze stałym nadświetlem;
— schody z balustradą i słupkiem;
— stiukowa dekoracja sieni.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. Jaworzyńska 22 (fot. 324)

Kamienica czynszowa, wzn. pocz. XX w., pierwotnie secesja.
Mur., tynk., z szachulcową konstrukcją facjaty, oraz z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym. Wolnostojąca, podpiwniczona, czterokondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej od frontu czterokondygnacyjnym wykuszem nakrytym wielospadowym dachem; kamienica nakryta dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym.
Elewacja zach. (fasada) w przyziemiu 4-osiowa o niesymetrycznym układzie otworów, od II kondygnacji 6-osiowa, z czterokondygnacyjnym, 2-osiowym wykuszem w 3-4 osi. Naroża wykusza w IV kondygnacji – ścięte ukośnie; wykusz zakończony jednokondygnacyjną facjatą w konstrukcji szachulcowej. W 3 osi przyziemia otwór wejściowy zamknięty łukiem pełnym. Po obu stronach wykusza, w 2 i 5 osi, od II do IV kondygnacji balkony o pełnej (II kondygnacja) oraz z metalowymi, ażurowymi balustradami (III i IV kondygnacja), wspartymi przy wykuszu na konsolach. W przyziemiu fasady szerokie witryny okienne o zaokrąglonych narożach; w II kondygnacji korpusu otwory okienne zamknięte łukiem odcinkowym; na pozostałych kondygnacjach i w wykuszu prostokątne otwory okienne. Po obu stronach facjaty, 2 i 5 oś zaakcentowana lukarnami zamkniętymi odcinkowo. Ściany elewacji gładko tynkowane.

Detal architektoniczny: uproszczone opaski okienne; w III kondygnacji wykusza i w facjacie widoczna szachulcowa konstrukcja; pod okapem kroksztyny i elementy snycerki Stolarka okienna drewniana dwu- i trójskrzydłowa, cztero- i sześciodzielna o profilowanych ślemionach i słupkach. Drzwi wejściowe secesyjne, drewniane, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem zamkniętym łukiem pełnym; górne kwatery o zaokrąglonych narożach, przeszklone.
Elewacje boczne (pn. i pd.), szczytowe, bez otworów i bez dekoracji.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią z podestem pośrodku i z drewnianymi stopniami wyrównawczym oraz z dwuskrzydłowymi, secesyjnymi drzwiami wahadłowymi o stałym nadświetlu zamkniętym łukiem odcinkowym; drzwi ramowo-płycinowe, o przeszklonych górnych kwaterach z drobniejszymi podziałami, wypełnione szkłem barwionym. Schody klatki drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnym słupkiem. Strop sieni z fasetą pokryty stiukową dekoracją ramową z motywem rozety.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— szachulcowy i snycerski detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wejściowych oraz wahadłowych sieni;
— układ sieni i klatki schodowej;
— sztukaterie, podziały ramowe dekorujące strop sieni.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki wymaga się stosowania drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. Jaworzyńska 23 (fot. 323, 325)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1912 r.; wystrój z elementami secesji.
Mur., tynkowana tynkiem gładkim i fakturowym, z detalem architektonicznym wyrobionym w tynku gładkim; podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym.
Elewacja wsch. (fasada) 4-osiowa; w przyziemiu, z wtórnie przebitym w 2 osi otworem witryny i w 3 osi otworem wejściowym. W 1 osi szeroki, prostokątny otwór wejściowy, ponad którym prostokątne, wydzielone nadświetle.
Przyziemie fasady gładko tynkowane, oddzielone wydatnym gzymsem kordonowym. Otwory okienne na wszystkich kondygnacjach prostokątne, ujęte po dwa we wspólne obramienie, przebiegające od II do IV kondygnacji w formie boniowanej ramy zamkniętej łukiem odcinkowym. Kondygnacje I i II oraz III i IV wydzielone podwójnymi pasami gzymsu kordonowego, pomiędzy którymi umieszczono prostokątne płyciny podokienne z dekoracją roślinną. Pod otworami III kondygnacji gładko tynkowane płyciny z łezkami.
Detal architektoniczny: boniowane obramienia okienne, płyciny podokienne, profilowane gzymsy kordonowe, gzyms wieńczący. Stolarka okienna drewniana, dwuskrzydłowa, cztero-

dzielna o profilowanych ślemionach, w części wymieniona na PCV. Drzwi bramy bezstylowe; secesyjne nadświetle wypełnione szkłem barwionym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią z drewnianymi stopniami wyrównawczymi i środkowym podestem. Schody klatki drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą zakończoną wolutą i ozdobnym słupkiem. Strop sieni z fasetą pokrytą stiukową dekoracją ramową z motywami roślinnymi; ściany sieni w górnych narożach ozdobione stiukowymi motywami geometryczno-roślinnymi.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów;
— secesyjne nadświetle otworu wejściowego;
— wystrój stropu i ścian sieni.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki wymaga się stosowania drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 25 (fot. 326)

Kamienica czynszowa, wzn. 1909 r., secesja.
Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym; narożna, usytuowana u zbiegu ul. Jaworzyńskiej (elewacja wsch.). i ul. Wł. Andersa (elewacja pn.). Podpiwniczona, czterokondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej narożnym ryzalitem balkonowym oraz trzema ozdobnymi szczytami facjat; nakryta dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym.
Elewacja wsch. 5-osiowa, z trójkondygnacyjnym, 2-osiowym ryzalitem balkonowym w 1-2 osi; balkony – loggie wsparte w narożach na masywnych, kwadratowych filarach, zamknięte łukiem pełnym (przyziemie) i o zaokrąglonych narożach na II i III kondygnacji; w elewacji bocznej ryzalitu prześwity zamknięte łukiem pełnym. Balustrady pełne, płycinowe z dekoracją geometryczną; w ostatniej kondygnacji balustrada z niewielkimi kwadratowymi prześwitami przesłoniętymi metalową kratą. W 3-4 osi, w połaci dachu, facjata z konturem szczytu o łuku kotarowym zakończonym meandrem; szczyt wypełniony zmniejszającymi się płycinami pokrytymi stiukowym ornamentem kwiatowym; w facjacie trzy, wąskie, prostokątne otwory okienne. W 5 osi przyziemia szeroki otwór witryny sklepu. Otwory okienne prostokątne, w tynkowych opaskach, pod i nad otworami płyciny pokryte stiukową dekoracją geometryczno–roślinną; otwory II i III kondygnacji ujęte wspólnym obramieniem, zakończonym łukiem odcinkowym.
Elewacja pn. 7-osiowa z 2-osiowym pseudoryzalitem w 4-5 osi, zwieńczonym w połaci dachu 3-osiową facjatą ze szczytem o kształcie łuku kotarowego (jak w elewacji wsch.), nakrytą dwuspadowym dachem. Naroża pseudoryzalitu ujęte pilastrami o boniowanych trzonach w II i III kondygnacji oraz pokrytymi kampanullą w IV kondygnacji; głowicę zdobią żłobkowania stylizowane na tryglify z fragmentem belkowania, poniżej – gutta. Otwory okienne II-IV kondygnacji, w każdej osi ujęte we wspólne obramienie z płycinami pod- i nadokiennymi; nad otworami IV kondygnacji płyciny zamknięte łukiem pełnym, wypełnione stiukową deko-

racją kartuszowo-roślinną. W 2 osi, na wysokości II – IV kondygnacji balkony wsparte na konsolach, o metalowych, ażurowych balustradach. Wykrój i wystrój otworów okiennych jak w elewacji wsch. W 3 osi przyziemia prostokątny otwór wejściowy, w gładkiej opasce.
Naroże budynku ścięte, 1-osiowe, zaakcentowane w połaci dachu 2-osiowa facjatą o wykroju łuku koszowego i wystroju jak w pozostałych elewacjach. Otwory ujęte we wspólne obramienie, z ozdobnymi płycinami pomiędzy II i III oraz III i IV kondygnacją, pokrytymi stiukową dekoracją w kształcie wieńców roślinnych z napisami w środku: ***ANNO*** oraz ***1909***.
Detal architektoniczny: dekoracja ramowo-płycinowa otworów okiennych, płyciny pod- i nadokienne wypełnione dekoracją kartuszowo-floralną, geometryczną, płyciny z datą ***A.D., 1909***, balustrady balkonów, szczyty facjat, pilastry narożne ryzalitu pozornego. Drzwi wejściowe secesyjne, drewniane, ramowo-płycinowe, o przeszklonych górnych kwaterach, ze stałym nadświetlem oraz profilowanym, wyładowanym w części środkowej nadprożu. Stolarka okienna drewniana o profilowanych ślemionach i słupkach, dwu- i trójskrzydłowa.
Elewacja tylna bez dekoracji, w narożu szerokie otwory okienne klatki schodowej, z trójskrzydłową stolarką okienną, o drobniejszych podziałach szczeblinami górnych kwater
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią z drewnianymi stopniami wyrównawczymi i podestem pośrodku. Schody klatki drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkiem. Strop sieni z fasetą pokrytą stiukową dekoracją ramową z motywami roślinnymi; ściany sieni w dolnych partiach pokryte płycinową boazerią, posadzka z kolorowego lastriko o geometrycznych wzorach w bordiurze.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna i drzwi wejściowych;
— kute elementy metalowe balustrad;
— wystrój sieni.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki wymaga się stosowania drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. Jaworzyńska 27 (fot. 327)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1875 r., historyzm.
Mur., tynk., z ceramicznym, otynkowanym detalem architektonicznym; podpiwniczona, czterokondygnacyjna z mezzanino, nakryta dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym. Od podwórza bryła rozrzeźbiona III-kondygnacyjnym ryzalitem środkowym.
Elewacja wsch. (fasada) 5-osiowa; z prostokątnym otworem wejściowym w 3 osi. W przyziemiu niewysoki cokół z otworami okiennymi piwnic; powyżej I kondygnacji niewielki uskok pokryty blachą. Kondygnacje wydzielają gzymsy kordonowe, wieńczy kostkowy gzyms okapowy. Otwory okienne na wszystkich kondygnacjach prostokątne; W II kondygnacje z płycinami podokiennymi oraz trójkątnymi naczółkami, w III kondygnacji z fragmentami prostych naczółków.

Detal architektoniczny: płyciny podokienne, profilowane naczółki okienne, gzymsy kordonowe i gzyms wieńczący z ornamentem kostkowym. Stolarka drzwi wejściowych secesyjna, dwuskrzydłowa, ramowo-płycinowa, z profilowanym ozdobnym ślemieniem i listwą przymykową oraz o stałym nadświetlu.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie przednim. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą zakończoną wolutą i ozdobnym słupkiem.

Stan zachowania:
— dostateczny.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów;
— stolarka drzwi wejściowych.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki drzwiowej wymaga się stosowania drewnianej z zachowaniem pierwotnego wzoru.

- ul. Jaworzyńska 28 (fot. 328)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1875 r., historyzm.
Mur., tynk., z detalem architektonicznym wyrobionym w tynku; podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym (pierwotnie III-kondygnacyjna).
Elewacja zach. (fasada) 4-osiowa; z prostokątnym otworem wejściowym w 1 osi oraz otworem wejściowym do sklepu w osi 3, cofniętym w licu muru, a także z szerokim oknem wystawowym w osi 4 przyziemia. Przyziemie oraz II i III kondygnacja pokryte pasami boniowania; IV kondygnacja gładko tynkowana. Kondygnacje podzielone profilowanymi gzymsami kordonowymi i gzymsem koronującym. Otwór wejściowy ujęty wspartymi na wysokiej partii cokołowej, lizenami, na których rozwiązano rodzaj płycinowego fryzu. Otwory okienne na wszystkich kondygnacjach prostokątne w profilowanych i gładko tynkowanych opaskach.
Detal architektoniczny: płyciny podokienne, profilowane gzymsy kordonowe i wieńczący, pasy boniowania. Drzwi wejściowe drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, z profilowanym ozdobnym nadprożem i listwą przymykową oraz o stałym, prostokątnym nadświetlu.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona wąską sienią ze stropem o łuku koszowym. Schody drewniane, z boku sieni, zabiegowe z podestem przechodzące w dwubiegowe powrotne, z balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny fasady;

— wykrój i układ otworów;
— stolarka drzwi wejściowych.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem pierwotnych wzorów.

- ul. Jaworzyńska 29 (fot. 329)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1875 r.; historyzm.
Mur., tynk., z ceramicznym, otynkowanym detalem architektonicznym; podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym. Od podwórza bryła rozrzeźbiona IV kondygnacyjnym ryzalitem klatki schodowej.
Elewacja wsch. (fasada) 5-osiowa; z prostokątnym, szerokim otworem bramy przejazdowej w 5 osi. Oś dodatkowo zaakcentowana powyżej gzymsu koronującego attyką pełną z płycinami. W przyziemiu niewysoki cokół z otworami okiennymi piwnic; kondygnacje I i II wydzielone wyładowanym gzymsem kordonowym; fasadę wieńczy gzyms koronujący. Otwór bramny w górnej części w kształcie nadwieszonego łuku odcinkowego. Otwory okienne prostokątne, w gładkich opaskach, z prostymi naczółkami oraz płycinami nadokiennymi oraz w II kondygnacji prostokątnymi podokiennymi.
Detal architektoniczny: płyciny podokienne, profilowane naczółki okienne, gzyms kordonowy i wieńczący. Drzwi bramy wjazdowej z historyzującą, dwuskrzydłową stolarką ramowo-płycinową, z profilowanym ozdobnym ślemieniem i listwą przymykową oraz o stałym nadświetlu w podłuczu.
Elewacja tylna bez dekoracji; w 2 osi od pn. IV-kondygnacyjny ryzalit klatki schodowej z szerokimi otworami okiennymi; stolarka o górnych kwaterach wypełnionych drobnymi, kolorowymi szybkami. W 1 osi od pn. szeroki, prostokątny, zamknięty łukiem odcinkowym otwór bramny z drewnianą ramowo-płycinową stolarką i stałym nadświetlu.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią przejazdową, z której, z boku, w połowie długości masywne stopnie wyrównawczymi. Klatka wydzielona szerokimi, ramowo-płycinowymi drzwiami wahadłowymi, zamkniętymi łukiem odcinkowym. Schody klatki drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnym słupkiem. Strop sieni poprzedzielany odcinkowymi łukami odciążającymi z profilowanymi wspornikami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów okiennych i drzwiowych;
— klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia, w tym stolarka drzwi zewnętrznych i wewnętrznych, łuki odciążające w sieni.
W przypadku wymiany stolarki drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem pierwotnych wzorów.

• ul. Jaworzyńska 30 (fot. 330)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1875 r.; neorenesans.
Mur., tynk., z ceramicznym i wyrobionym w tynku detalem architektonicznym; podpiwniczona, trzykondygnacyjna z mezzanino, nakryta dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym.
Elewacja zach. (fasada) 7-osiowa; z prostokątnym otworem wejściowym w 4 osi. W przyziemiu niewysoki cokół z otworami okiennymi piwnic; powyżej, pod otworami okiennymi I kondygnacji niewielki daszek okapowy pokryty blachą. Kondygnacje wydzielają gzymsy kordonowe, wieńczy rozbudowany gzyms okapowy. Elewacja w przyziemiu pokryta pasami boniowania, pozostałe kondygnacje gładko tynkowane. W 4 osi prostokątny otwór wejściowy. Otwory okienne na wszystkich kondygnacjach prostokątne; w II kondygnacji z płycinami pod- i nadokiennymi oraz wyładowanymi naczółkami, w III kondygnacji z fragmentami prostych naczółków. W partii poddasza, umieszczone w osiach, zdwojone otwory okienne, pomiędzy którymi prostokątne płyciny.
Detal architektoniczny: płyciny podokienne; profilowane naczółki okienne; gzymsy kordonowe i wieńczący. Drzwi wejściowe z dwuskrzydłową stolarką ramowo-płycinową, ze stałym ślemieniem, ozdobną listwą przymykową oraz o stałym nadświetlu.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze środkowymi drewnianymi stopniami wyrównawczymi z podestem oraz dwuskrzydłowymi, ramowo-płycinowymi drzwiami wahadłowymi z nadświetlem zamkniętym łukiem odcinkowym. Schody klatki drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnym słupkiem.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
—detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów;
— schody z balustradą, drzwi wahadłowe sieni.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia, w tym stolarka drzwi zewnętrznych i wewnętrznych, balustrada klatki schodowej.
W przypadku wymiany stolarki drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem pierwotnych wzorów.

• ul. Jaworzyńska 32 (fot. 331, 333)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1875 r.; historyzm.
Mur., tynk., z detalem architektonicznym wyrobionym w tynku; narożna usytuowana u zbiegu ul. Jaworzyńskiej (elewacja zach.) i ul. Chłapowskiego (elewacja pd.). Podpiwniczona, dwukondygnacyjna z mezzanino i użytkowym poddaszem; dach dwuspadowy z pokryciem ceramicznym.
Elewacja zach. (fasada) 7-osiowa w II kondygnacji, w przyziemiu z szerokimi otworami witryn sklepowych. W przyziemiu naroża szeroki, współczesny otwór wejściowy do sklepu. Kondygnacje gładko tynkowane, z profilowanym gzymsem kordonowymi i koronującym. Otwory okienne prostokątne w opaskach. W 3-5 osi, wspólny wyładowany gzyms podokien-

ny. W partii mezzanina niewielkie kwadratowe otwory, bez dekoracji. W połaci dachu, symetrycznie rozmieszczone trzy lukarny powiekowe (środkowa szersza od bocznych).
Detal architektoniczny: gzyms podokienny, profilowany gzyms kordonowy i wieńczący, opaski okienne.
Elewacja tylna bez dekoracji, z szerokim ryzalitem klatki schodowej. W przyziemiu prostokątny otwór wejściowy (wejście gospodarcze) do sklepu. W połaci dachu dwie kondygnacje lukarn powiekowych.
Elewacja pd. (szczytowa) o zróżnicowanej ilości osi na każdej kondygnacji, z gzymsami kordonowymi, witryną okienną w przyziemiu oraz w szczycie z otworem o kształcie eliptycznym, wspartym na fragmencie gzymsu.
Klatka schodowa I w ryzalicie elewacji tylnej; schody drewniane, dwubiegowe powrotne. Klatka wydzielona 1-skrzydłowymi drzwiami w konstrukcji ramowo-płycinowej. II klatka schodowa w trakcie środkowym; schody drewniane, zabiegowe, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i toczonymi słupkami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych, kształt lukarn;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów;
— układ klatek schodowych; schody II klatki z balustradą.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia, w tym stolarka drzwi zewnętrznych i wewnętrznych, balustrada klatki schodowej.
W przypadku wymiany stolarki drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem pierwotnych wzorów.

• ul. Jaworzyńska 32 *b* (fot. 332)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1870 r.; historyzm.
Mur., w cegle, z tynkowanym detalem architektonicznym, dwukondygnacyjna, nakryta dachem pulpitowym krytym papą.
Elewacja zach. (fasada) 2-osiowa; z prostokątnym otworem wejściowym do sklepu w 2 osi oraz szeroka witryną okienną. Elewacja z profilowanym gzymsem kordonowymi i koronującym, zamknięta attyką pełną o płycinowej balustradzie. Otwory okienne II kondygnacji prostokątne, w profilowanych uszakowych opaskach; ponad otworami wyładowane fragmenty gzymsów nadokiennych.
Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: płyciny balustrady attyki, profilowane gzymsy kordonowy i wieńczący, opaski okienne. Stolarka okienna drewniana dwuskrzydłowa, czterodzielna, z profilowanym ślemieniem i listwą przymykową.
Elewacja tylna bez dekoracji; przyziemie przesłonięte przez współczesną przybudówkę (magazyn sklepu).
Wnętrze skomunikowane przez klatkę z budynku nr 32.

Stan zachowania:
— dostateczny.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:
— bryła budynku;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów II kondygnacji;
— płycinowa balustrada attyki.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia, w tym stolarka drzwi zewnętrznych i wewnętrznych, balustrada klatki schodowej.
W przypadku wymiany stolarki okiennej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem pierwotnych wzorów.

- ul. Jaworzyńska 36 (fot. 334)

Kamienica czynszowa, wzn. pocz. XX w.; historyzm z elementami secesji.
Mur., tynk., detalem architektonicznym wyrobionym w tynku; podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z pięciokondygnacyjnym ryzalitem środkowym od frontu i dwoma ryzalitami pozornymi w elewacji tylniej; dwuspadowy dach o ceramicznym pokryciu.
Elewacja zach. (fasada) 7-osiowa w przyziemiu, 8-osiowa na pozostałych kondygnacjach. Na osi symetrii budynku ryzalit z szerokim, lekko rozglifionym otworem wejściowym zamkniętym łukiem odcinkowym; powyżej 2 osie otworów okiennych wpisane w blendę zamkniętą łukami pełnymi (pseudobiforium); w połaci dachu 1-osiowy szczyt o linii wklęsło-wypukłej. Blenda umieszczona w ramowej dekoracji wyładowanej poza lico muru i zaakcentowanej w dolnej części arkadowo połączonymi konsolkami, dodatkowo ujmującymi otwór wejściowy w jego górnej części. Otwory okienne prostokątne, w tynkowych, profilowanych opaskach z gzymsami parapetowymi, pod którymi: prostokątne płyciny na I kondygnacji, arkadowo połączone konsolki na II kondygnacji oraz stiukowe dekoracje ornamentalne na III kondygnacji. Fasadę obiega niewysoki ceramiczny cokół, w którym niewielkie otwory okienne piwnic.
Detal architektoniczny: profilowane opaski okienne, obramienie otworu wejściowego, gzymsy parapetowe i wieńczący, płyciny i dekoracje podokienne. Stolarka okienna drewniana, dwuskrzydłowa, czterodzielna z drobnymi podziałami górnych kwater, o profilowanych ślemionach i słupkach (zachowana w części). Drzwi wejściowe secesyjne, zamknięte łukiem odcinkowym, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym, profilowanym ślemieniem oraz stałym nadświetlem.
Elewacja tylna z pozostałościami pierwotnej dekoracji w postaci obramień okiennych ze zwornikami; w otworach okiennych osi klatki schodowej zachowana oryginalna stolarka dwuskrzydłowa z drobnymi podziałami kwater, wypełnionymi szkłem barwionym. W skrajnych osiach 1-2 pd. i 7-8 pn., od II do IV kondygnacji balkony o metalowych, ażurowych balustradach.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona wąską sienią z bocznymi jednobiegowymi z podestem, drewnianymi schodami, przechodzącymi w drewniane, dwubiegowe powrotne; balustrada drewniana z profilowaną poręczą i słupkiem.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych korpusu i ryzalitów;
— detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów; oryginalna stolarka;
— kute elementy metalowe balustrad balkonów;

— klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia, w tym stolarka drzwi zewnętrznych i wewnętrznych, balustrada klatki schodowej.
W przypadku wymiany stolarki wymaga się stosowania drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 37 (fot. 335)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890 r.; neorenesans północny.
Mur., z ceramicznym i wyrobionym w tynku detalem architektonicznym; podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym. Od podwórza bryła rozrzeźbiona ryzalitem środkowym.
Elewacja wsch. (fasada) 5-osiowa; na osi symetrii budynku prostokątny otwór wejściowy oraz w połaci dachu 1-osiowa facjata ze szczytem o kształcie trójkąta otwartego z kulami. W przyziemiu niewysoki cokół z otworami okiennymi piwnic; powyżej I kondygnacji wyładowany gzyms kordonowy. Elewacja podzielona gzymsami parapetowymi i kordonowymi. Otwory okienne prostokątne, w gładkich tynkowych opaskach; nad otworami II i III kondygnacji naczółki: odcinkowy i trójkątny grecki. Przyziemie fasady dekorowane pasami boniowania, III i IV kondygnacja ceramiczna z narożnymi, tynkowymi narożnymi boniami.
Detal architektoniczny: płyciny podokienne; profilowane naczółki okienne; gzymsy kordonowe i parapetowy; pasy boniowania przyziemia i naroży III i IV kondygnacji. Stolarka drzwi wejściowych i okienna – współczesna.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze środkowymi drewnianymi stopniami wyrównawczymi z podestem oraz dwuskrzydłowymi drzwiami wahadłowymi ze stałym nadświetlem. Schody klatki o drewnianych stopnicach, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, poręczą i prostym słupkiem.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów.
— sień i klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia, w tym stolarka drzwi zewnętrznych i wewnętrznych, balustrada klatki schodowej.

• ul. Jaworzyńska 38 (fot. 336)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1880 r.; neorenesans północny.
Mur., z ceramicznym i wyrobionym w tynku detalem architektonicznym; podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym. Od podwórza bryła rozrzeźbiona ryzalitem klatki schodowej.
Elewacja zach. (fasada) 5-osiowa, z ryzalitem pozornym w 4-5 osi; na osi symetrii budynku szeroki otwór bramy przechodniej zamknięty łukiem pełnym. W przyziemiu niewysoki cokół z otworami okiennymi piwnic; powyżej I oraz III kondygnacji wyładowane gzymsy kordo-

nowe; całość wieńczy gzyms z konsolkami. Otwory okienne prostokątne, w profilowanych obramieniach z łukami odciążającymi; pod otworami II i III kondygnacji prostokątne płyciny, nad otworami II kondygnacji naczółki proste. Przyziemie fasady dekorowane pasami boniowania; II, III I IV kondygnacja ceramiczna z narożnymi, tynkowymi boniami.
Detal architektoniczny: płyciny podokienne, profilowane naczółki okienne, łuki odciążające ze zwornikami, gzymsy kordonowe, wieńczący konsolkowy, boniowanie przyziemia i naroży pozostałych kondygnacji. Stolarka drzwi wejściowych ramowo-płycinowa, dwuskrzydłowa ze stałym profilowanym ślemieniem, ozdobną listwą przymykową oraz stałym, zamkniętym łukiem pełnym nadświetlem; stolarka okienna w większości współczesna.
Elewacja tylna bez dekoracji; w 2-3 osi ryzalit klatki schodowej z szerokim otworem bramnym zamkniętym łukiem odcinkowym; w otworze stolarka dwuskrzydłowa, ramowo-płycinowa.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona szeroką sienią przejazdowa, z której, z boku prowadzą jednobiegowe schody wyrównawcze do klatki schodowej. Sień przedzielona dwuskrzydłowymi drzwiami wahadłowymi z dwoma bocznymi skrzydłami stałymi oraz stałym nadświetlu zamkniętym łukiem odcinkowym; skrzydła drzwi wahadłowych ob. zdjęte; słupki i nadproże dekoracyjnie opracowane. Strop sieni z fasetą, pokryte stiukową dekoracją floralną oraz ramową z rozetą. Schody klatki o drewnianych stopnicach, dwubiegowe powrotne. Posadzka sieni ceramiczna, płytki ułożone w szachownice, w kolorze bordowo-orchowym.

Stan zachowania:
— dostateczny.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów;
— stolarka drzwi wejściowych;
— wystrój i wyposażenie sieni.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia, w tym stiuki stropu sieni oraz wewnętrzna stolarka drzwiowa.
W przypadku wymiany stolarki wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 39 (fot. 337)

Kamienica czynszowa, wzn. w 1888 r.; neorenesans północny.
Mur., z ceramicznym i wyrobionym w tynku detalem architektonicznym; podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym. Od podwórza bryła rozrzeźbiona ryzalitem klatki schodowej.
Elewacja wsch. (fasada) 5-osiowa; w 4 osi wąski, prostokątny otwór wejściowy; w 1 osi trzykondygnacyjne loggie, na których balkon; wszystkie balustrady pełne, gładko tynkowane. W 3 i 4 osi, w połaci dachu 2-osiowa facjata z trójkątnym szczytem zwieńczonym na środku obeliskową sterczyną a po bokach kulami umieszczonymi na sześciennych cokołach; w tympanonie stiukowa dekoracja wstęgowo z datą ***1888***. W przyziemiu niewysoki cokół z otworami okiennymi piwnic; powyżej I i III kondygnacji wyładowany gzyms kordonowy. Otwory okienne prostokątne, w: profilowanych obramieniach z płycinami pod- i nadokiennymi oraz trójkątnym naczółkiem w II kondygnacji, profilowanych obramieniach z płycinami i prostym

naczółkiem w III kondygnacji oraz o gładko tynkowanych w I i IV kondygnacji a także w facjacie. Przyziemie fasady gładko tynkowane, od II kondygnacji fasada ceramiczna.
Detal architektoniczny: płyciny pod- i nadokienne, profilowane naczółki i obramienia okienne, gzymsy kordonowe i wieńczący, trójkątny szczyt facjaty. Stolarka drzwi wejściowych i w większości okienna – współczesna.
Elewacja tylna bez dekoracji, z ryzalitem klatki schodowej umieszczonym na osi symetrii.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona masywnymi stopniami wyrównawczymi; schody współczesne, masywne, dwubiegowe powrotne.

Stan zachowania:
— dostateczny.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów okiennych oraz loggii.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia, w tym stiuki stropu sieni oraz wewnętrzna stolarka drzwiowa.

• ul. Jaworzyńska 40 (fot. 338)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1880 r.; neorenesans północny.
Mur., z ceramicznym i wyrobionym w tynku detalem architektonicznym; podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym. Od podwórza bryła rozrzeźbiona ryzalitem klatki schodowej.
Elewacja zach. (fasada) 4-osiowa, z szerokim otwór bramny zamknięty łukiem pełnym, nad którym zwornik z rautem; w 2-3 osi przyziemia wtórnie przebita witryna okienna i wąski otwór wejściowy poprzedzony kilkoma stopniami. W przyziemiu niewysoki cokół z otworami okiennymi piwnic; powyżej kondygnacje podzielone gzymsami kordonowymi; całość wieńczył gzyms konsolkowy. Otwory okienne prostokątne, w profilowanych obramieniach; pod otworami II i III kondygnacji prostokątne płyciny, nad otworami: I i II kondygnacji zworniki z rautem, III kondygnacji trójkątne naczółki, IV kondygnacji obramienia z kluczem. Przyziemie i II kondygnacja fasady dekorowane pasami boniowania; III i IV kondygnacja ceramiczna z narożnymi, wyrobionymi w tynku boniami.
Detal architektoniczny: płyciny podokienne, profilowane naczółki okienne, zworniki, gzymsy kordonowe i wieńczący, boniowanie przyziemia, II i naroży pozostałych kondygnacji. Stolarka drzwi wejściowych ramowo-płycinowa, dwuskrzydłowa ze stałym profilowanym ślemieniem, ozdobną listwą przymykową oraz stałym, zamkniętym łukiem pełnym nadświetlem; górne kwatery o kształcie ram z uszakami, przeszklone, z nadwieszonym, trójkątnym naczółkiem; stolarka okienna dwuskrzydłowa, czterodzielna, ze stałym ślemieniem.
Elewacja tylna bez dekoracji; w 1-2 osi ryzalit klatki schodowej z szerokim, prostokątnym otworem bramnym. Powyżej otwory okienne klatki schodowej, prostokątne z dwuskrzydłową, czterodzielną, z drobniejszymi podziałami szczeblinami, stolarką wypełnioną szkłem barwionym i trawionym.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona wąską sienią z drewnianymi, bocznymi, jednobiegowymi schodami z podestem przechodzącymi w dwubiegowe powrotne; balustrada drewniana, tralkowa z profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:

— dostateczny.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów okiennych i bramy wejściowej;
— stolarka drzwiowa i okienna w ryzalicie klatki schodowej;
— klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia, w tym stiuki stropu sieni oraz wewnętrzna stolarka drzwiowa.
W przypadku wymiany stolarki wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 41 (fot. 339, 340)

Kamienica czynszowa, wzn. 1931, projekt arch. Konrad Beich, modernizm łączony z uproszczonym neoklasycyzmem.
Mur., tynk., na planie litery L z ryzalitem, podpiwniczona, czterokondygnacyjna. Budynek wzniesiony u zbiegu ulic Jaworzyńskiej i M. Rataja, połączony z modernistycznymi domami przy ul. Rataja 1, 3, które powstały wcześniej[1].
Fasada od strony ul. Jaworzyńskiej. Pięcioosiowa z dwoma skrajnymi, jednoosiowymi, trzykondygnacjowymi wykuszami oraz ze ściętym, jednoosiowym narożnikiem, podkreślonym załomami elewacji, od ul. Jaworzyńskiej i M. Rataja. Cokół fasady licowany cegłą, pozostały detal architektoniczny wykonany w tynku. Nad witrynami sklepowymi szerokie łuki odcinkowe. Na elewacjach wykuszy i w centrum fasady pomiędzy nimi jednolite gzymsowanie, nie dociągnięte do naroży fasady. Zaznaczone gzymsy u podstawy wykuszy, międzykondygnacyjne i podokienne, gzyms koronujący. Cała fasada zwieńczona odrębnym, pasowym gzymsem koronującym przerwanym w partii jej ściętego narożnika pionową formą przestrzenną, zespoloną ze stylizowanym szczytem. Szczyt ten złożony z prostopadłościennej sterczyny flankowanej małymi bocznymi spływami i zwieńczonej ozdobną kulą. W przyziemiu prostokątne witryny sklepowe. W wykuszach okna prostokątne, trójskrzydłowe. W centralnej części fasady oraz w jej ściętym narożniku — okna prostokątne, dwuskrzydłowe, z podokiennikami. Okna w opaskach, w ryzalicie flankowane przez wąskie, prostokątne blendy. Częściowo zachowana drewniana stolarka ze stałymi, profilowanymi ślemionami i profilowanymi słupkami.
Elewacja południowa od strony ul. M. Rataja. Złożona z dwóch odmiennych bocznych partii rozdzielonych 6-kondygnacjowym ryzalitem, zamkniętym od frontu półkoliście, mieszczącym łazienki, nakrytym dachem płaskim. W przyziemiu ryzalitu płytki, sklepiony podcień. Nakryty sklepieniem kolebkowym (na planie trójkąta sferycznego) rozciągniętym pomiędzy cofniętą ścianą bocznej partii budynku i ścianą wciętą w przyziemie ryzalitu. W podcieniu otwór wejściowy zamknięty łukiem pełnym. Drzwi w stylu modernizmu, ramowo-płycinowe, jednoskrzydłowe, częściowo przeszklone, ze stałym nadświetlem. Elewacja ryzalitu ozdobiona od przyziemia po V piętro wąską lizeną, wyprowadzoną ponad dach, z przerwaniem uproszczonego, belkowania wieńczącego. W zaokrągleniu ryzalitu prostokątne okna rozmieszczone w dwóch osiach, przesunięte względem siebie w kierunku horyzontalnym.

[1] B. Störtkuhl, *Modernizm w Legnicy…*, s. 53, il. 65.

Jedna z bocznych partii elewacji (sąsiadująca ze ściętym narożnikiem budynku przepruta osią okienną umieszczoną asymetrycznie, obok ryzalitu. W osi drzwi balkonowe bez obramień, prowadzące na płytkie, prostokątne balkony z pełnymi balustradami. W przyziemiu prostokątny otwór wejściowy. Nad nim szeroki łuk odcinkowy. Elewacja zwieńczona pasowym gzymsem koronującym.
Druga boczna część elewacji, obok budynku przy ul. M. Rataja 1, zespolona z nim kompozycyjnie. Trójosiowa, ożywiona na skraju odcinkiem muru z parami balkonów na każdej kondygnacji. Dodatkowe, ale płytkie balkony zlokalizowane w osi okiennej obok ryzalitu. Elewacja z cokołem wyłożonym cegłą, dzielona i zwieńczona horyzontalnymi pasami licowanymi cegłą. Otwory prostokątne. W partii balkonów okna trójskrzydłowe z drzwiami balkonowymi. W pozostałych częściach elewacji okna dwuskrzydłowe, bez obramień. Balustrady balkonów pełne.
Ponad fasadą i bocznymi partiami elewacji od strony ul. M. Rataja połacie dachu z pokryciem ceramicznym oraz — z oknami powiekowymi, z lukarnami o wykroju półkolistym i trójkątnym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Do elewacji (od strony ul. M. Rataja) dostawiony odcinek granicznego muru ogródka, przepruty dwoma, stylizowanymi ostrołucznymi otworami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami, z oknami powiekowymi i lukarnami;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. Jaworzyńska 42 (fot. 341)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1880-1890 r.; neorenesans północny.
Mur., z ceramicznym i wyrobionym w tynku detalem architektonicznym; podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym. Od podwórza bryła rozrzeźbiona ryzalitem klatki schodowej.
Elewacja zach. (fasada) 5-osiowa, z ryzalitem pozornym w 1-2 osi; w 5 osi szeroki otwór bramny zamknięty łukiem pełnym, w klińcowym obramieniu wykonanym w tynku, z maszkaronem w kluczu; w 3-4 osi I kondygnacji wtórnie przebita szeroka witryna okienna z otworem wejściowym. W przyziemiu niewysoki cokół z otworami okiennymi piwnic; powyżej I oraz III kondygnacji wyładowane gzymsy kordonowe; powyżej IV kondygnacji gładko tynkowany gzyms wieńczący. Otwory okienne prostokątne, w profilowanych obramieniach z przewiązkami oraz zamknięte łukiem odcinkowym (IV kondygnacja); pod otworami II i III kondygnacji prostokątne płyciny, nad otworami I, II i III kondygnacji pseudołuki odciążające wykonane w tynku, w formie klińców z ozdobnymi kluczami; nad otworami II kondygnacji dodatko-

wo profilowane, proste fragmenty gzymsów. Przyziemie fasady dekorowane pasami boniowania; II, III I IV kondygnacja ceramiczna z narożnymi, tynkowymi boniami.
Detal architektoniczny: płyciny podokienne, profilowane naczółki okienne, pseudołuki odciążające z klińcami, gzymsy kordonowe, wieńczący, obramienie otworu bramnego fasady, boniowanie przyziemia i naroży pozostałych kondygnacji. Stolarka drzwi wejściowych ramowo-płycinowa, dwuskrzydłowa ze stałym profilowanym ślemieniem, ozdobną listwą przymykową oraz stałym, zamkniętym łukiem pełnym nadświetlem; stolarka okienna dwuskrzydłowa, czterodzielna, z profilowanym stałym ślemieniem oraz ozdobnymi listwami przymykowymi w górnych i dolnych kwaterach.
Elewacja tylna bez dekoracji; w 1 osi szeroki otwór bramnym zamkniętym łukiem odcinkowym; w 2-3 osi pięciokondygnacyjny ryzalit klatki schodowej.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią bramy przejazdowej, z której, z boku prowadzą schody o drewnianych stopnicach, jednobiegowe z podestem. Schody klatki dwubiegowe powrotne z tralkową balustradą i profilowaną poręczą.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów okiennych i bram przelotowych, stolarka;
— klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia, w tym stiuki stropu sieni oraz wewnętrzna stolarka drzwiowa.
W przypadku wymiany stolarki wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 44 (fot. 342)

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 90-tych XIX w.; neorenesans północny.
Mur., z ceramicznym i wyrobionym w tynku detalem architektonicznym; podpiwniczona, czterokondygnacyjna bryła nakryta dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym. Od podwórza bryła rozrzeźbiona ryzalitem klatki schodowej oraz dwukondygnacyjnymi, drewnianymi loggiami.
Elewacja zach. (fasada) 7-osiowa, z ryzalitem pozornym w 7 osi, w przyziemiu którego szeroki, prostokątny otwór bramny zwieńczony profilowanym prostym naczółkiem; w 3-4 osi I kondygnacji wtórnie przebita szeroka witryna okienna z otworem wejściowym; w 6 prostokątny otwór wejściowy. W przyziemiu niewysoki cokół z otworami okiennymi piwnic; powyżej I oraz II kondygnacji wyładowane gzymsy kordonowe. Otwory okienne prostokątne, w profilowanych obramieniach; w II kondygnacji z prostokątnymi płycinami podokiennymi oraz z kluczem o dekoracji rautowej; w III kondygnacji otwory z prostokątnymi płycinami podokiennymi i nadokiennymi ze stiukowymi girlandami, zwieńczone trójkątnym szczytem; otwór III kondygnacji ryzalitu pozornego w rozbudowanym obramieniu: ujęty gładko tynkowanymi kompozytowymi pilastrami ustawionymi na płycinowych cokołach, zwieńczony szczytem trójkątnym dodatkowo wspieranym w narożach wolutowymi konsolkami, pod którymi tryglify. II kondygnacja fasady dekorowana pasami boniowania; III I IV kondygnacja ceramiczna z narożnymi, tynkowymi boniami.

Detal architektoniczny: płyciny podokienne, profilowane naczółki okienne, klucze nad otworami, gzymsy kordonowe, boniowanie II kondygnacji i naroży pozostałych kondygnacji. Stolarka drzwi wejściowych ramowo-płycinowa, dwuskrzydłowa ze stałym ślemieniem oraz stałym, prostokątnym nadświetlem; górne kwatery skrzydeł przeszklone, nadświetle z drobnymi podziałami. Stolarka okienna dwuskrzydłowa, bezstylowa, w większości współczesna.
Elewacja tylna bez dekoracji; w 1 osi szeroki, prostokątny otwór bramnym; w 2 osi pięciokondygnacyjny ryzalit klatki schodowej; w 6-7 osi dwukondygnacyjne, drewniane loggie, o pełnych balustradach i przeszklonych partiach wyższych. Otwory okienne w osi klatki wypełnione szkłem barwionym i trawionym (meander).
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią z drewnianymi schodami wyrównawczymi oraz szerokimi drzwiami dwuskrzydłowymi ze stałym nadświetlem; schody drewniane, dwubiegowe powrotne z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnym słupkiem.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów okiennych i bram przelotowych;
— stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych sieni;
— drewniane loggie w elewacji tylnej.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia, w tym stiuki stropu sieni oraz wewnętrzna stolarka drzwiowa.
W przypadku wymiany stolarki drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. Jaworzyńska 46 (fot. 343)

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 90-tych XIX w.; neorenesans północny.
Mur., z ceramicznym i wyrobionym w tynku detalem architektonicznym; podpiwniczona, czterokondygnacyjna bryła nakryta dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym. Od frontu elewacja rozrzeźbiona dwoma ryzalitami pozornymi, od podwórza ryzalitem klatki schodowej.
Elewacja zach. (fasada) 7-osiowa, z dwoma bocznymi, 2-osiowymi ryzalitami pozornymi. W 3 osi szeroki, zamknięty łukiem pełnym otwór wejściowy, w 4-5 osi wtórnie przebita szeroka witryna okienna z otworem wejściowym do sklepu. W przyziemiu niewysoki cokół z otworami okiennymi piwnic; powyżej I i II kondygnacja pokryte pasami boniowania, III i IV kondygnacja z tynkiem gładkim. Nad I kondygnacją ryzalitów pozornych oraz nad II kondygnacją całej fasady wyładowane gzymsy kordonowe; całość wieńczy szeroki fryz z prostokątnymi płycinami oraz gzyms koronujący. Otwory okienne prostokątne, w gładko tynkowanych opaskach; w II kondygnacji dodatkowo z prostokątnymi płycinami pod- i nadokiennymi, z trójkątnymi (osie ryzalitów pozornych) lub o łuku pełnym (korpus) naczółkami na ozdobnych wspornikach. W polu naczółka o łuku pełnym ornament muszlowy. Otwór wejściowy ujęty pasami boniowania, ze zwornikiem.
Detal architektoniczny: pasy boniowania, płyciny pod- i nadokienne, profilowane naczółki okienne na wspornikach, zwornik nad otworem wejściowym, gzymsy kordonowe, fryz z gzymsem wieńczącym. Stolarka drzwi wejściowych ramowo-płycinowa, dwuskrzydłowa ze stałym ślemieniem oraz stałym, zamkniętym łukiem pełnym nadświetlem; górne, większe

kwatery skrzydeł przeszklone, nad nimi trójkątne naczółki; dolne kwatery kwadratowe z rautem. Stolarka okienna dwuskrzydłowa, czterodzielna; fragmentarycznie zachowana ze stałym ślemieniem i ozdobnym, profilowanym słupkiem.
Elewacja tylna bez dekoracji; w otworach okiennych w osi klatki schodowej drobniejsze podziały szczeblinowe.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze środkowymi schodami wyrównawczymi z lastrico prowadzącymi na podest, wydzielona drzwiami wahadłowymi; schody drewniane, dwubiegowe powrotne z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnym słupkiem.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów okiennych i otworu wejściowego;
— stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych sieni;
— stolarka okienna w otworach klatki schodowej;
— klatka schodowa z balustradą.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia, w tym stiuki stropu sieni oraz wewnętrzna stolarka drzwiowa.
W przypadku wymiany stolarki wymaga się stosowania drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 47 (fot. 344, 345, 346, 347)

Szkoła ewangelicka na Tarninowie „Dornbuschschule", obecnie Szkoła Podstawowa nr 10. Szkoła została założona w 1852. W 1899 wzniesiono nowy budynek, w 1906 został on powiększony, znacznie rozbudowany 1929-1930, późny historyzm z elementami neobaroku i modernizm[2].
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitami i przybudówką, podpiwniczona, czterokondygnacyjna o rozbudowanej i zróżnicowanej bryle.
Fasada od ul. Jaworzyńskiej, podzielona na trzy części nierównej szerokości. Od północy utrzymana w stylistyce późnego historyzmu stara szkoła, do której od południa przylega 9-osiowa nowa, modernistyczna część środkowa oddzielona od starej, wyższym półkolistym ryzalitem mieszczącym klatkę schodową. Na zamknięciu elewacji od południa trójosiowe skrzydło, o elewacji utrzymanej w stylistyce neobarokowej, zamkniętej wysokim, dwukondygnacyjnym szczytem. Elewacje tynkowane, detal architektoniczny wykonany w tynku. Elewacje starej szkoły z zachowaną dekoracją fachwerkową górnych kondygnacji. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. W glifach wejścia do części nowej, od ul. Jaworzyńskiej, płaskorzeźbiona ceramiczna dekoracja z motywami figuralnymi odwołującymi się do pedagogiki.

Stan zachowania:
— dobry, po remoncie.

[2] B. Störtkuhl, *Modernizm w Legnicy…*, s. 55, il. 68.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. Jaworzyńska 49 (fot. 348)

Kamienica czynszowa, wzn. kon. XIX w., historyzm (uproszczony neoklasycyzm).
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada 5-osiowa ze środkowym, jednoosiowym, ryzalitem pozornym zwieńczonym trójkątnym szczytem. Elewacja tynkowana, detal architektoniczny wykonany w tynku. Zaznaczone: cokół, profilowany gzyms nad przyziemiem, gzymsy pod oknami I i III piętra, profilowany gzyms koronujący zespolony z obramieniem szczytu ryzalitu pozornego. W partii ryzalitu prostokątny otwór wejściowy bez obramienia. Drzwi drewniane w stylu neorenesansu, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, bez obramienia, zaopatrzone tylko (w partii I i II piętra) w profilowane gzymsy nadokienne. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Klatka schodowa w tylnym trakcie. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. W klatce schodowej zachowane relikty oryginalnego przeszklenia okien.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 50 (fot. 349)

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 30-tych XX w.; modernizm.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikuje się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.

Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku, układ i dekoracja elewacji (obramienia drzwi wejściowych i otworów okiennych), stolarka drzwiowa i okienna, rodzaj pokrycia dachu z dachówki ceramicznej.

• ul. Jaworzyńska 51 (fot. 350)

Kamienica czynszowa, wzn. kon. XIX w., historyzm (uproszczony neoklasycyzm).
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada 4-osiowa, tynkowana, z detalem architektonicznym wytworzonym w tynku. Tak wykonane: cokół, profilowany gzyms nad przyziemiem, gzymsy pod oknami I i III piętra, profilowany gzyms koronujący. W lewej, skrajnej osi brama zamknięta łukiem odcinkowym, bez obramienia. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, bez obramienia, zaopatrzone (w partii I i II piętra) w profilowane gzymsy nadokienne. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień przelotowa, nakryta stropem wzmocnionym łukami konstrukcyjnymi. W bocznej ścianie sieni otwór wejściowy prowadzący do klatki schodowej. Klatka schodowa w tylnym trakcie. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. W klatce schodowej zachowane relikty oryginalnego przeszklenia okien.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 53 (fot. 351)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., historyzm (neorenesans łączony z neobarokiem).
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, trzykondygnacyjna.
Fasada 5-osiowa ze środkowym, jednoosiowym, ryzalitem pozornym zwieńczonym dwukondygnacjowym, wolutowym szczytem. Elewacja tynkowana, w przyziemiu pokryta pasowym boniowaniem. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, gzyms cokołowy, profilowany gzyms nad przyziemiem, pasowe gzymsy pod oknami I i II piętra oraz — na wysokości gzymsów nadokiennych. Fasada zwieńczona belkowaniem złożonym z architrawu, fryzu i profilowanego gzymsu oraz — attyką. Dolna kondygnacja szczytu ryzalitu pięcioboczna, z prostokątnym, dwuskrzydłowym oknem w opasce. Wydzielona ramą, ozdobiona skrajnie małymi wolutami. Górna, mniejsza kondygnacja szczytu czworoboczna, ze ślepym okulusem w polu, ujętym opaską z czterema kluczami. Flankowana wolutami, zwieńczona półkolistym naczółkiem zdobionym wicią akantu. Naczółek ozdobiony metalową, kutą chorągiewką. Wy-

soki, prostokątny otwór wejściowy w osi ryzalitu, bez obramienia. Podkreślony układem boni oraz kluczem — boniem diamentowym. Drzwi drewniane w stylu neorenesansu, ramowo-płycinowe, z nadświetlem, dwuskrzydłowe, częściowo przeszklone. Przeszklenia zabezpieczone kutymi kratami. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W partii I piętra ryzalitu okno trójskrzydłowe, a na poziomie II piętra — szerokie okno dwuskrzydłowe. W przyziemiu okna bez obramienia, zaakcentowane jak główny otwór wejściowy. Okna w wyższych kondygnacjach, także w partii ryzalitu, w połączonych, rozbudowanych obramieniach stanowiących element pionowego podziału elewacji. Okna I piętra w uszakowych obramieniach. Zaopatrzone w dekoracyjne ławy podokienne (z cokołami i podokiennikami) oraz — w nadokienne płyciny i gzymsy z pseudoobdaszkami oparte na szerokich konsolach. Obramienie okna I piętra w partii ryzalitu zaopatrzone dodatkowo w trójkątny naczółek. Na gzymsach nadokiennych okien I piętra oparte dekoracyjne ławy podokienne okien II piętra. Okna te także oprawione w obramienia uszakowe z płycinami nadokiennymi i z profilowanymi nadokiennymi gzymsami. Górne partie tych obramień wprowadzone w strefę belkowania wieńczącego fasadę. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i ze stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym, szczytem ryzalitu środkowego i lukarnami. Częściowo zachowane oryginalne lukarny, drewniane, zamknięte łukami pełnymi, przeprute owalnymi okulusami.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień ze stopniami wyrównawczymi i posadzką ceramiczną nakryta stropem wzmocnionym łukami konstrukcyjnymi opartymi na przyściennych filarach. Klatka schodowa w tylnym trakcie. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— kute kraty w drzwiach frontowych, kuta chorągiewka na szczycie ryzalitu:
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 54–56 (fot. 352, 353, 354, 356, 357)

Zagroda zwana *Dästerhof*, obecnie zespół mieszkalno-gospodarczy, wzn. w końcu XVIII w. lub w 1 ćw. XIX w., gruntownie przebudowany w XIX stuleciu oraz ok. 1920 (standardowe budownictwo wiejskie, neoklasycyzm).
(WEZ 1993[3])

[3] W karcie ewidencyjnej błędnie nazwano folwark zespołem stajni miejskich. Stajnie mieściły się przy obecnej ul. Jaworzyńskiej 88 – tereny bazy miejskiego przedsiębiorstwa oczyszczania.

Mieszkalno-gospodarczy budynek bramny, obecnie mieszkalny. Mur., tynk., na planie wydłużonego prostokąta, podpiwniczony, dwukondygnacyjny, nakryty dachem mansardowym z naczółkami.
Fasada 14-osiowa z osiami grupowanymi po dwie oraz — ze środkowym, dwuosiowym, dwu- i półkondygnacjowym ryzalitem pozornym. W przyziemiu ryzalitu przejazd i znajdujący się obok przechód rozdzielone murem i nakryte wspólnym, nowożytnym sklepieniem kolebkowym z konstrukcyjnymi lunetami. Ryzalit osłonięty dachem pulpitowym. Elewacja frontowa tynkowana, z cokołem licowanym cegłą oraz detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Zwieńczona i ozdobiona w partii ryzalitu odcinkami profilowanego gzymsu opartego na rozmieszczonych w równych odległościach parach stylizowanych wsporników (z pasem dekoracji cekinowej). Sam ryzalit zwieńczony dodatkowo — odcinkiem wąskiego profilowanego gzymsu. W przyziemiu ryzalitu dwa otwory zamknięte łukiem pełnym, brama i obok furta. W górnej części ryzalitu prostokątne, dwuskrzydłowe okna w wąskich opaskach, zaopatrzone w prostokątne płyciny nadokienne zdobione szlakiem z ozdobnych guzów. W bocznych partiach fasady małe, prostokątne okna w opaskach z trójkątnym zwieńczeniem. Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym i jednoosiowymi facjatami umieszczonymi mijankowo w stosunku do osi okiennych, nakrytymi dachami dwuspadowymi. Po obu stronach ryzalitu zachowane dwie drewniane facjaty, pozostałe murowane. W górnej połaci dachu okna powiekowe.

Elewacje boczne bezokienne, zwieńczone trapezowymi szczytami. U podstawy szczytów odcinki profilowanego gzymsu. Profilowanym gzymsem podkreślona górna krawędź szczytu. W polach szczytów pary ślepych, prostokątnych okien. Jedna z elewacji bocznych zasłonięta częściowo jednokondygnacjowym budynkiem.

Elewacja tylna z rozmieszczonymi w osiach oknami, niektórymi (w przyziemiu lub w partii I piętra) zamurowanymi. Elewacja ożywiona środkowym, podwyższonym ryzalitem pozornym z bramą i zamurowanym przechodem, ujętymi wspólną arkadą o łuku koszowym. Elewacja częściowo przesłonięta przez nową dobudówkę. Pozbawiona artykulacji. Osłonięta dachem z wydłużonymi, prostokątnymi lukarnami nakrytymi dachami pulpitowymi. W górnej połaci dachu okna powiekowe.

Budynek gospodarczy I, wzn. w XIX w. (może z wykorzystaniem reliktów starszego obiektu). Przybudowany w 2 poł. XIX w. oraz w 2 poł. XX w. Obecnie budynek mieszkalny, mur. tynk., dwukondygnacjowy na planie litery L, z płytkim skrzydłem zwróconym ku dziedzińcowi. Nakryty dachami dwuspadowymi. Elewacja skrzydła jak i elewacje boczne zwieńczone trójkątnymi szczytami. W szczycie skrzydła od strony dziedzińca dwa owalne oryginalne okulusy. Elewacje budynku przebudowane. Kształty i proporcje otworów zmienione. Wyprute nowe okna i drzwi. W połaci dachu trzy nowe facjaty z dachami dwuspadowymi.

Budynek gospodarczy II, wzn. w XIX w. (może z wykorzystaniem reliktów starszego obiektu). Przybudowany w 2 poł. XIX w., mur. tynk., na planie litery L, z płytkim skrzydłem zwróconym ku dziedzińcowi oraz — z przybudówką o konstrukcji szkieletowej. Elewacja skrzydła jak i elewacje boczne zwieńczone trójkątnymi szczytami. Budynek nakryty dachem dwuspadowym i płaskim. Elewacje, z wyjątkiem szczytowej, zwieńczone gzymsami koronującymi. Zachowane oryginalne otwory, w tym dwa owalne okulusy w szczycie krótkiego skrzydła zwróconego ku dziedzińcowi.

S t o d o ł a wzn. w 1 poł. XIX w., mur., tynk., na planie litery L, jednokondygnacjowa wydłużona, nakryta wysokim dachem dwuspadowym, Elewacja dziedzińcowa zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym, przepruta pierwotnie bramami zamkniętymi łukiem koszowym, obecnie — bramami o takim zarysie oraz — przebudowanymi na otwory prostokątne. W osi elewacji dziedzińcowej, w połaci dachu drewniana nadbudówka z wejściem na strych, nakryta dachem dwuspadowym.

Brukowane przejazd i podwórze

Stan zachowania:
— dobry (frontowego budynku mieszkalnego i budynku gospodarczego I), zły (budynku gospodarczego II i stodoły).

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— układ przestrzenny dawnej zagrody, brył budynków, ceramicznego pokrycia połaci dachowych;
— detal architektoniczny fasady frontowego budynku mieszkalnego;
— wykrój i układ oryginalnych otworów w elewacjach budynków, stolarka drzwi wewnętrznych we frontowym budynku mieszkalnym;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej.

Zespół kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. Jaworzyńska 55 (fot. 358)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1920 r., historyzm (neobarok).
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, trzykondygnacyjna.
Fasada 5-osiowa z facjatą (nad dwiema skrajnymi, lewymi osiami), nakrytą dachem mansardowym. Elewacja tynkowana. Wysokie przyziemie w dolnej części gładkie, wyżej pokryte pasowym boniowaniem. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, gzyms pod oknami przyziemia, profilowany gzyms nad przyziemiem, pasowy gzyms pod oknami I piętra, lizeny wielkiego porządku wprowadzone w belkowanie wieńczące fasadę. Wydatny gzyms koronujący tego belkowania przerwany u podstawy skrajnej facjaty, prostokątnej, jednoosiowej, ujętej bocznie listwami, zwieńczonej uproszczonym gzymsem koronującym. W prawej, skrajnej osi fasady prostokątny otwór wejściowy bez obramienia. Drzwi drewniane o konstrukcji ramowej z wypełnieniem z desek, dwuskrzydłowe. W progu otworu wejściowego lastriko z napisem Salve. Nad otworem wejściowym prostokątne okno doświetlające sień. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W facjacie współczesne okno trójskrzydłowe. W przyziemiu okna bez obramień. Okna w wyższych kondygnacjach w połączonych, rozbudowanych obramieniach stanowiących element pionowego podziału elewacji. W płaszczyznach elewacji wydzielanych lizenami modelowany w tynku wgłębny podział ramowy wydzielający wgłębne płyciny podokienne oraz zarysy skrajnych części opasek większych od okien. W tak wydzielonych opaskach modelowane kolejne wgłębne opaski, bliższe oknom. Pary opasek wyprowadzone nad oknami ku górze, załamane pod kątem prostym, a następnie ukośnie ku dołowi, dla zaznaczenia kroju okiennych kluczy. We wgłębnych płycinach podokiennych, w obu kondygnacjach, dekoracja płycinowa — przemiennie zestawione płyciny prostokątne i

wydłużone, sześcioboczne. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i ze stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym i facjatą.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień z przechodem, nakryta stropem wzmocnionym łukami konstrukcyjnymi opartymi na konsolach. Klatka schodowa w tylnym trakcie. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. Przy podestach schodów WC z drzwiami ramowo-płycinowymi w stylu secesji. Ponadto okazałe drzwi do mieszkań, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone z nadświetlami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 57 (fot. 359, 360, 361)

Narożna kamienica czynszowa, wzn. ok. 1909 r., historyzm (neoklasycyzm łączony z neobarokiem).
Mur., tynk., na planie litery L z ryzalitami, podpiwniczona, trzykondygnacyjna z mieszkalnym poddaszem. Od strony ul. Jaworzyńskiej czterokondygnacjowa. Budynek nakryty dachem mansardowym.
F a s a d a 4-osiowa, tynkowana. Wysokie przyziemie częściowo przebudowane w 2 poł. XIX w. Z jego dawnego wyglądu pozostały: główne wejście, ryte w tynku klińce nad sąsiednim oknem oraz — podcięty narożnik elewacji, kształtowany od spodu jako konsola wykusza. Podcięty narożnik gładko tynkowany, z przebudowanym otworem wejściowym do sklepu, flankowanym przez dwie, wydłużone, obramione nisze z dekoracją w konchach (muszle połączone z liśćmi akantu i zwisami z kampanul). Szeroki, pasowy gzyms pod oknami I piętra. Nad nim część elewacji z markowanym w tynku, skrajnym, jednoosiowym pseudowykuszem wprowadzonym w partię mieszkalnego poddasza. Artykulacja fasady ograniczona do I i II piętra. Złożona z posadowionych na szerokim, podokiennym gzymsie pilastrów wielkiego porządku, z głowicami wprowadzonymi w wydatne belkowanie wieńczące. Nad belkowaniem wymurowana ściana mieszkalnego poddasza zwieńczona wąskim, profilowanym gzymsem. W prawej, skrajnej osi fasady prostokątny otwór wejściowy, z górną częścią ujętą podciętą ukośnie opaską. Ponadto nad wejściem ryty w tynku układ klińców. Drzwi drewniane o konstrukcji ramowej z wypełnieniem z desek, dwuskrzydłowe, z nadświetlem. Ponadto w przyziemiu witryny sklepowe i prostokątne okno bez obramienia. W wyższych partiach elewacji okna prostokątne, czteroskrzydłowe (w skrajnych osiach) oraz dwuskrzydłowe (w osiach środkowych). Okna w opaskach, w partii II piętra — z uproszczonymi podokiennikami na konsolach. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi, dekorowanymi słupkami i stałymi profilowanymi ślemionami. Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.

Elewacja od strony ul. Grunwaldzkiej. Sześcioosiowa, ze środkowym, trójosiowym, podwyższonym, czterokondygnacjowym ryzalitem pozornym zwieńczonym trójkątnym szczytem. Po obu stronach ryzalitu rozmieszczone balkony z pełnymi balustradami. W przyziemiu podcięty narożnik elewacji. Pozostała część przyziemia pokryta rytym w tynku pasowym boniowaniem i przedzielona gzymsem nad przyziemiem. Na gzymsie posadowione narożne pilastry z głowicami wprowadzonymi w odcinki belkowania wieńczącego boczne części elewacji i ryzalit. Szczyt ryzalitu (z parą okien) ograniczony ramą. Skrajna, bezokienna część elewacji ozdobiona dekoracją ornamentalną rozmieszczoną w obrysie prostokąta, złożoną z zawieszonych na wstążkach: wieńca (z liści laurowych i kwiatów), pasa z frędzlami i — z dwóch zwisów z liści laurowych. Zwisy podwieszone jak girlandy, sprowadzone ku dołowi, ku wazonowi z kwiatami i z rozwiniętą dwustronnie wicią akantu. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W przyziemiu bez obramień, zaakcentowane układem klińców stanowiących integralną część boniowania. Okna wyższych kondygnacji bez obramień. Nad jedną, boczną częścią elewacji połać dachu z prostokątnymi oknami dachowymi, a nad drugą wymurowana ściana mieszkalnego poddasza zwieńczona wąskim, profilowanym gzymsem, przepruta jednym oknem. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami i z profilowanymi, stałymi ślemionami. Balkony z balustradami pełnymi, zaopatrzone w kute barierki. Balkony II piętra z zadaszeniem opartym na metalowej konstrukcji szkieletowej, częściowo przeszklonej.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień przelotowa, z ścianami licowanymi w dolnej części dwubarwnymi płytkami ceramicznymi o prostym rysunku geometrycznym (podział ramowy), nakryta stropem. W bocznej ścianie sieni wejście (ze stopniami wyrównawczymi) na klatkę schodową w tylnym trakcie. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.
Przed elewacją budynku od ul. Grunwaldzkiej niewielki ogródek z ogrodzeniem złożonym z ceglanej podmurówki i kutego ogrodzenia o prostym rysunku geometrycznym.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;
— detal architektoniczny elewacji i dekoracja ornamentalna;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— ceramiczna licówka ścian sieni:
— kute barierki balkonów, konstrukcja zadaszenia balkonów;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 60 (fot. 362)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., historyzm (neorenesans łączony z neoklasycyzmem). Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada 5-osiowa, tynkowana. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, gzyms cokołowy, pasowa dekoracja przyziemia, profilowany gzyms nad przyziemiem, pasowe gzymsy pod oknami I–III piętra oraz — na wysokości naczółków i gzymsów nadokiennych okien I–II

piętra. Fasada zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym. W lewej, skrajnej osi fasady prostokątny otwór wejściowy ujęty w górnej części profilowaną opaską zamkniętą łukiem odcinkowym, przerywaną tynkowymi klińcami. Drzwi drewniane o konstrukcji ramowej z wypełnieniem z desek, dwuskrzydłowe, z nadświetlem. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W przyziemiu w profilowanych opaskach przerwanych przez gładkie klucze i skrajnie — przez dwa gładkie klińce. Pod oknami wgłębne, prostokątne płyciny. Okna w wyższych kondygnacjach w profilowanych obramieniach, z podokiennikami na prostokątnych wspornikach. W partii I piętra obramienia zaopatrzone w prostokątne płyciny nadokienne i półkoliste naczółki. Nad oknami II piętra prostokątne płyciny i profilowane gzymsy nadokienne. Reliktowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i ze stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień przelotowa, nakryta stropem wzmocnionym łukami konstrukcyjnymi, opartymi na konsolach. W bocznej ścianie sieni wejście na klatkę schodową zamknięte łukiem odcinkowym. Z wejścia dostępny krótki korytarz ze stopniami wyrównawczymi i z drewnianym, dwuskrzydłowym wiatrołapem z nadświetlem, utrzymanym w stylu neoklasycyzmu. Klatka schodowa w tylnym trakcie. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. Nad podestami schodów sklepienia odcinkowe. Przy podestach klatki schodowej WC z drzwiami ramowo-płycinowymi o prostym podziale.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 62 (fot. 363)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., historyzm (neorenesans łączony z neoklasycyzmem i neobarokiem).
Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada 6-osiowa, tynkowana, z pasowym, stylizowanym boniowaniem przyziemia. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, gzyms cokołowy, pasowy gzyms pod oknami przyziemia, profilowany gzyms nad przyziemiem, pasowe gzymsy na wysokości naczółków i gzymsów nadokiennych okien I–II piętra, profilowany gzyms pod oknami III piętra. Fasada zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym. W przyziemiu dwa otwory wejściowe. Jeden umieszczony w jednej ze środkowych osi fasady, zamknięty łukiem pełnym, w ¾ ujęty profilowaną opaską. Otwór ten zaakcentowany dodatkowo umieszczonymi powyżej tynkowymi klińcami i kluczem. Drzwi w stylu neorenesansu, drewniane, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, z nadświetlem. Zdobione motywem kasetonów, diamentowych boni i ornamentem okuciowym. Drugi otwór wejściowy zbliżony do pierwszego, podobnie obramiony. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W przyziemiu w profilowanych opaskach, zaakcentowane pro-

stokątnymi płycinami nadokiennymi stanowiącymi integralną część boniowania. Okna w wyższych kondygnacjach w profilowanych obramieniach, z podokiennikami. Pod oknami I piętra prostokątne, wgłębne płyciny nadokienne wypełnione płycinami występującymi ku przodowi. Nad oknami I piętra gładkie prostokątne płyciny i trójkątne naczółki. Ponad oknami II piętra prostokątne płyciny z dekoracją płycinową oraz profilowane gzymsy nadokienne. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i ze stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień ze schodami wyrównawczymi, posadzką ceramiczną, nakryta stropem, zamknięta drewnianym wiatrołapem w stylu neorenesansu, dwuskrzydłowym, z nadświetlem, ramowo-płycinowym, częściowo przeszklonym. Klatka schodowa w tylnym trakcie. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. Przy podestach klatki schodowej WC z drzwiami ramowo-płycinowymi o prostym podziale.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 63 (fot. 364)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1880 r., historyzm (neoklasycyzm).
Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczona, trzykondygnacyjna, nakryta dachem dwuspadowym.
Fasada 5-osiowa, tynkowana. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, profilowany gzyms nad przyziemiem, profilowany gzyms koronujący. Otwór wejściowy w środkowej osi fasady, prostokątny, w ¾ ujęty malowaną opaską. Drzwi metalowe, dwuskrzydłowe, z nadświetlem, częściowo przeszklone. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, bez obramień. Okna I piętra zaopatrzone w profilowane gzymsy nadokienne. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ze stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacje boczne i tylna bez dekoracji.
Sień ze schodami wyrównawczymi, nakryta stropem. Klatka schodowa w tylnym trakcie. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. Jaworzyńska 64 (fot. 365)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., historyzm (neorenesans łączony z neoklasycyzmem). Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada 5-osiowa z czterema osiami zgrupowanymi oraz — z lewą, skrajną osią wyodrębnioną (z otworem wejściowym i większymi oknami). Elewacja tynkowana, z przyziemiem pokrytym pasowym boniowaniem złożonym z boni gładkich i rustykowanych. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, gzyms cokołowy, profilowany gzyms nad przyziemiem, pasowy gzyms pod oknami I piętra, uproszczone belkowanie nad I piętrem (połączone z obramieniami okien), pasowe gzymsy pod oknami II–III piętra. Fasada zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym.
W lewej, skrajnej osi fasady prostokątny otwór wejściowy ujęty w ¾ profilowaną opaską zamkniętą łukiem odcinkowym. Łuk obramienia ozdobiony kluczem, zaakcentowany układem klińców z boniowania kondygnacji. Drzwi w stylu neorenesansu, drewniane ramowo-płycinowe, z nadświetlem. Trójdzielne, ze środkową częścią ruchomą. Zdobione ornamentem okuciowym, płycinami, pseudoopierzeniem. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W przyziemiu w profilowanych opaskach (o łuku odcinkowym, z kluczami) doprowadzonych do gzymsu cokołowego. Pod oknami ryte w tynku wgłębne prostokątne płyciny wypełnione występującymi ku przodowi płycinami z wklęsłymi narożnikami. Łuki okien podkreślone układem klińców z boniowania kondygnacji. Okna I piętra w profilowanych obramieniach (zamkniętych łukami odcinkowymi) zdobionych skrajnymi przewiązkami połączonymi z belkowaniem nad I piętrem. Łuki obramień ozdobione też kluczami włączonymi w układ klińców w partii fryzu belkowania. Pod oknami podokienniki i prostokątne fartuchy z podciętymi dolnymi narożnikami. Okna II piętra w opaskach z częściowo poszerzonym nadprożem i skrajną listwą. Powyżej wąskie prostokątne płyciny i profilowane gzymsy nadokienne. Podokienniki i fartuchy — jak pod oknami niższej kondygnacji, umieszczone na tle prostokątnych płycin. Okna III piętra w profilowanych obramieniach z przewiązkami. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień przelotowa, nakryta stropem wzmocnionym łukami konstrukcyjnymi, opartymi na filarach. W bocznej ścianie sieni wejście (ze stopniami wyrównawczymi) do korytarza wiodącego na klatkę schodową. Klatka schodowa w tylnym trakcie. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. Nad podestami schodów sklepienia odcinkowe.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;

— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 66 (fot. 366)

Kamienica czynszowa, wzn. w 4 ćw. XIX w., historyzm (neoklasycyzm).
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, trzykondygnacyjna.
Fasada 6-osiowa ze skrajnym, dwuosiowym, czterokondygnacjowym ryzalitem pozornym, z czwartą kondygnacją w partii dachu, nakrytą dachem płaskim. Elewacja tynkowana, detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, profilowane gzymsy (nad przyziemiem, pod oknami I piętra, pod oknami II). Ryzalit i pozostała część fasady zwieńczone odcinkami profilowanych gzymsów koronujących. W ryzalicie brama o łuku odcinkowym, ujęta profilowaną opaską. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w profilowanych obramieniach. W partii I piętra zaopatrzone w prostokątne płyciny i profilowane gzymsy nadokienne. W ryzalicie na wysokości I i II piętra gzymsy nadokienne wspólne dla par okien. W partii III piętra ryzalitu umieszczone jedno okno w profilowanym obramieniu, z wałkiem powyżej i gzymsem nadokiennym. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ze stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień przelotowa, nakryta stropem z odcinkowymi przęsłami, wzmocnionym łukami konstrukcyjnymi, opartymi na filarach. W bocznej ścianie sieni wejście (ze stopniami wyrównawczymi) do korytarza wiodącego na klatkę schodową. Klatka schodowa w tylnym trakcie. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. Przy podestach klatki schodowej WC z drzwiami ramowo-płycinowymi o prostym podziale i ze sfazowanymi krawędziami ramy.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wewnętrznych;
— konstrukcja schodów;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 67 (fot. 367)

Willa, wzn. ok. 1900 r., historyzm (neorenesans). Budynek przebudowany i nadbudowany w 4 ćw. XX w. Spółdzielnia Inwalidów „Piast“.

Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczony, trzykondygnacyjny, nakryty dachem płaskim.
E l e w a c j a f r o n t o w a Sześcioosiowa, ze środkowym, dwuosiowym, płytkim ryzalitem, poprzedzonym jednokondygnacjowym portykiem z balkonem na dachu. Portyk dostępny poprzez jednobiegowe schody, rozszerzające się ku dołowi. Wysokie przyziemie fasady częściowo tynkowane gładko, częściowo pokryte pasowym boniowaniem. Z dawnego detalu architektonicznego wykonanego w tynku zachowane: cokół, gzyms cokołowy, gzyms pod oknami przyziemia, narożne, przemienne boniowanie (także ryzalitu), gzyms nad przyziemiem, pasowy gzyms nad I piętrem. Filary portyku czworoboczne, boniowane, z uproszczonymi głowicami. Powyżej nich profilowany gzyms u podstawy balkonu. Balustrady balkonu i portyku pełne, ze słupkami i segmentami z dekoracją płycinową. Balustrada schodów pełna, gładka. Okna prostokątne, przekształcone, bez obramień lub z ich pozostałościami: wgłębnymi płycinami podokiennymi (w przyziemiu), trapezowymi płycinami podokiennymi, profilowanymi gzymsami nadokiennymi (w partii I piętra), trójkątnymi naczółkami (w ryzalicie) i prostokątnymi płycinami podokiennymi (w partii II piętra).
E l e w a c j e b o c z n e 3-osiowe, tynkowane, przekształcone. Wysokie przyziemie częściowo tynkowane gładko, częściowo pokryte pasowym boniowaniem. Z dawnego detalu architektonicznego wykonanego w tynku zachowane: cokół, gzyms cokołowy, gzyms pod oknami przyziemia, narożne, przemienne boniowanie i gzyms nad przyziemiem. Okna prostokątne, przekształcone, bez obramień lub z ich pozostałościami: wgłębnymi płycinami podokiennymi (w przyziemiu), trapezowymi płycinami podokiennymi i profilowanymi gzymsami nadokiennymi (w partii I piętra).
Elewacja tylna bez dekoracji.

Stan zachowania:
— dobry (techniczny). Częściowe zatarcie cech stylowych.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— relikty detalu architektonicznego elewacji;
— wykrój i układ oryginalnych otworów.
Zaleca się nakrycie budynku spłaszczonymi dachami dwuspadowymi o wysuniętych okapach, i zwieńczenie bocznych elewacji trójkątnymi szczytami (z pojedynczymi okulusami lub z grupami trzech okien). Postuluje się również dokonanie rekompozycji górnych partii bocznych elewacji budynku, odtworzenie zniszczonych elementów wystroju wszystkich elewacji i przywrócenie dawnej wielkości przekształconym otworom. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej. Prace powinny być przeprowadzone przy wykorzystaniu zachowanych reliktów wystroju elewacji — poprzez nawiązanie do najbliższego architekturze willi projektu typowego z przełomu XIX i XX w.

• ul. Jaworzyńska 68 (fot. 368)

Dom, wzn. w 4 ćw. XIX w., uproszczony neoklasycyzm.
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczony, dwukondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym.
Fasada 4-osiowa, tynkowana, z oszczędnym detalem architektonicznym wykonanym w tynku: cokołem, pasowym gzymsem pod oknami I piętra i pasowym gzymsem koronującym. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, bez obramień. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.

Elewacje boczna i tylna bez dekoracji. W elewacji tylnej otwór wejściowy, poprzedzony jednobiegowymi schodami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. Jaworzyńska 71 (fot. 370)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., historyzm (neorenesans łączony z neoklasycyzmem i neobarokiem). Budynek remontowany w 2 poł. XX w., z częściowym usunięciem części obramień okiennych.
Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada (lustrzane odbicie fasady domu nr 73) 5-osiowa, tynkowana, z przyziemiem w dolnej części pokrytym tynkiem gładkim, i w górnej partii — pasowym boniowaniem. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, gzyms pod oknami przyziemia, profilowany gzyms nad przyziemiem, profilowany gzyms koronujący. Otwór wejściowy w lewej, skrajnej osi, zamknięty łukiem odcinkowym, ujęty do połowy pozorną opaską (w licu boniowania). Otwór wejściowy zaakcentowany dodatkowo umieszczonymi nad nim tynkowymi klińcami i kluczem. Drzwi drewniane, dwuskrzydłowe, o konstrukcji ramowej, z wypełnieniem z desek, z nadświetlem. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W przyziemiu w pozornych opaskach (w licu boniowania), zaakcentowane kluczami. Okna I piętra zaopatrzone w uproszczone obecnie, dekoracyjne ławy podokienne z podokiennikami oraz — w prostokątne płyciny nadokienne i trójkątne naczółki na wspornikach. Pod oknami II piętra wydatne podokienniki na czworobocznych wspornikach, a nad nimi prostokątne płyciny oraz naczółki segmentowe. Środkowa oś fasady wyróżniona profilowanym gzymsem nad oknem I piętra, dekoracyjną ławą podokienną pod oknem II piętra oraz — trójkątnym naczółkiem nad tymże oknem. Okna III piętra bez obramień. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i ze stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień przelotowa, nakryta stropem z odcinkowymi przęsłami i z łukami konstrukcyjnymi opartymi na konsolach. W bocznej ścianie sieni wejście do bocznego, krótkiego korytarza (ze stopniami wyrównawczymi) prowadzącego ku klatce schodowej. Wejście na korytarz zamknięte łukiem odcinkowym. Klatka schodowa w tylnym trakcie. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych.
Zaleca się odtworzenie obramień okien I i II piętra. Należy wykonać obramienia profilowane lub gładkie ze skrajną listwą, sprowadzone na kostkowe postumenty przy podokiennikach. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 72 (fot. 371)

Budynek mieszkalno-gospodarczy w obrębie zagrody, wzn. ok. poł. XIX w. Mur., tynk., na planie prostokąta, dwukondygnacyjny, nakryty wysokim dachem naczółkowym.
Elewacja frontowa zwrócona ku majdanowi gospodarczemu 5-osiowa, tynkowana, dzielona pasowymi gzymsami nad przyziemiem i pod oknami I piętra oraz — profilowanym gzymsem koronującym. W przyziemiu prostokątne otwory wejściowe do mieszkalnej części budynku i do gospodarczych pomieszczeń w przyziemiu. Niektóre z otworów wejściowych w tynkowych opaskach. W lewej, skrajnej osi przyziemia prostokątne okno pomieszczenia gospodarczego, ujęte kamiennym obramieniem z podokiennikiem. W partii mieszkalnego I piętra okna prostokątne, małe, bez obramień. Ponad elewacją połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacje boczne, jedna dwuosiowa, druga trójosiowa, z oknami w osi środkowej oraz z oknami ślepymi w osiach bocznych. Obie elewacje rozczłonkowane podobnie jak elewacja frontowa, zwieńczone trapezowymi szczytami z profilowanymi gzymsami pod naczółkami. W polach szczytów pojedyncze, prostokątne okna bez obramień.
Elewacja tylna zwrócona ku ulicy 3-osiowa, tynkowana, dzielona podobnie jak elewacja frontowa (za wyjątkiem gzymsu nad przyziemiem). W przyziemiu prostokątne okna pomieszczenia gospodarczego ujęte kamiennym obramieniem z podokiennikiem. W partii I piętra okna mieszkalnej części budynku, prostokątne, małe, bez obramień. Ponad elewacją połać dachu z pokryciem ceramicznym i dwoma rzędami okien powiekowych.

Stan zachowania:
— zły.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów;
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej.

• ul. Jaworzyńska 73 (fot. 370)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., historyzm (neorenesans łączony z neoklasycyzmem i neobarokiem).
Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada (lustrzane odbicie fasady domu nr 71) 5-osiowa, tynkowana, z przyziemiem w dolnej części pokrytym tynkiem gładkim, i w górnej partii zdobionym pasowym boniowaniem. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, gzyms pod oknami przyziemia, profilowany gzyms nad przyziemiem, profilowany gzyms koronujący. Otwór wejściowy w prawej, skrajnej osi, zamknięty łukiem odcinkowym, częściowo ujęty pozorną opaską (w licu boniowania. Otwór wejściowy zaakcentowany dodatkowo umieszczonymi nad nim tynkowymi klińcami i

kluczem. Drzwi w stylu neorenesansu, drewniane, dwuskrzydłowe, z nadświetlem, ramowo-płycinowe, zdobione motywami płycin i diamentowych boni. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W przyziemiu w pozornych opaskach (w licu boniowania), zaakcentowane kluczami. Okna I piętra zaopatrzone w uproszczone obecnie, dekoracyjne ławy podokienne z podokiennikami oraz — w prostokątne płyciny nadokienne i trójkątne naczółki na wspornikach. Pod oknami II piętra wydatne podokienniki na czworobocznych wspornikach, a nad nimi — prostokątne płyciny oraz naczółki segmentowe. Środkowa oś fasady wyróżniona profilowanym gzymsem nad oknem I piętra, dekoracyjną ławą podokienną pod oknem II piętra oraz — trójkątnym naczółkiem nad tymże oknem. Okna III piętra bez obramień. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i ze stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Klatka schodowa w tylnym trakcie. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z (wtórnymi?) szczeblinami, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych.
Zaleca się odtworzenie obramień okien I i II piętra. Należy wykonać obramienia profilowane lub gładkie ze skrajną listwą, sprowadzone na kostkowe postumenty przy podokiennikach. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 75

D o m w z a g r o d z i e , wzn. w 4 ćw. XIX w., uproszczony neoklasycyzm (budownictwo wernakularne). Budynek remontowany w 2 poł. XX w., ze znacznym zatarciem cech stylowych.
Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczony, dwukondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym.
Fasada 6-osiowa z dwuosiowym ryzalitem pozornym, poprzedzonym jednobiegowymi, kamiennymi schodami z pełnymi, uskokowymi balustradami. Elewacja tynkowana, z reliktami detalu architektonicznego wykonanego w tynku. Zachowane: cokół, gzyms nad przyziemiem i profilowany gzyms koronujący. W ryzalicie prostokątny otwór wejściowy bez obramienia. Wypełniony drzwiami w stylu neoklasycyzmu, drewnianymi dwuskrzydłowymi, ramowo-płycinowymi z nadświetlem, zdobionymi dekoracją płycinową. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, bez obramień. Pod oknem w przyziemiu ryzalitu wgłębna, prostokątna płycina. W partii I piętra ryzalitu pozornego widoczne obrysy okiennych obramień (ze wspólnym, trójkątnym naczółkiem). Reliktowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacje boczne i tylna bez dekoracji.

B u d y n e k g o s p o d a r c z y w z a g r o d z i e , wzn. w 4 ćw. XIX w. Mur., tynk., na planie prostokąta, dwukondygnacyjny, z prostokątnymi otworami różnej wielkości i bez ob-

ramień, rozmieszczonymi stosownie do potrzeb. Wydłużone elewacje zwieńczone gzymsami koronującymi, boczne — trójkątnymi szczytami. Budynek nakryty dachem dwuspadowym z oknami powiekowymi.

Stan zachowania domu i budynku gospodarczego:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła domu i budynku gospodarczego, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— relikty detalu architektonicznego fasady domu;
Zaleca się dokonanie rekompozycji wystroju fasady w stylu neoklasycyzmu 4 ćw. XIX w., w oparciu o ówczesne rozwiązania formalne i relikty wystroju. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 76 (fot. 373, 374)

D o m w z a g r o d z i e , wzn. w 4 ćw. XVIII w., przebud. XIX. Budynek remontowany ok. 2000 r., ze znacznym zatarciem cech stylowych. Remont objął większą, północną część domu.
Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczony, dwukondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym z naczółkami.
Fasada pierwotnie 6-osiowa, obecnie 4-osiowa. Elewacje tynkowana, z reliktami dawnej dyspozycji otworów w części południowej domu, tam też reliktowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i stałymi profilowanymi ślemionami.

S t o d o ł a w z a g r o d z i e , wzn. w 4 ćw. XIX w., w części remontowana ok. 2000 r. Mur., tynk., na planie prostokąta, ustawiono szczytowo względem ulicy,. dwukondygnacyjna, z prostokątnymi otworami różnej wielkości i bez obramień, rozmieszczonymi stosownie do potrzeb. Nakryta dachem dwuspadowym.

Stan zachowania domu i budynku gospodarczego:
— dobry w części remontowanej, średni w części pozostałej.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła domu i budynku gospodarczego, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— relikty detalu architektonicznego fasady domu;
Zaleca się dokonanie rekompozycji wystroju fasady w stylu neoklasycyzmu 4 ćw. XIX w., w oparciu o ówczesne rozwiązania formalne i relikty wystroju. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 89 (fot. 376, 377)

Narożna kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890–1900, historyzm (neorenesans łączony z neobarokiem i neoklasycyzmem). Trzecie piętro budynku przebudowane w 2 poł. XX w., z zatarciem cech stylowych.
Kamienica mur., tynk., na planie litery L, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.

F a s a d a 3-osiowa z ceglanym cokołem i gzymsem cokołowym, wyżej tynkowana. W partii przyziemia pokryta rustykowanym boniowaniem. Jednoosiowy narożnik fasady ścięty, ożywiony balkonami, zwieńczony wolutowym szczytem. Detal architektoniczny wykonany w tynku: profilowany gzyms nad przyziemiem, przemienne, rustykowane boniowanie wydzielające prawą, skrajną oś fasady oraz naroża ściętego jej narożnika, profilowany gzyms nad II piętrem, gzyms pod oknami III piętra. Podobna artykulacja ściętego narożnika fasady, wzbogacona o półkolisty naczółek na linii gzymsu nad I piętrem oraz — o dekoracyjnie potraktowane belkowanie wieńczące. Fryz belkowania zdobiony prostokątnymi, rustykowanymi płycinami i rombami flankowanymi przez płyciny. Szczyt ściętego narożnika jednokondygnacjowy, złożony z bocznych filarów (ujętych spływami wolutowymi), wspierających odcinek belkowania i trójkątny naczółek. Balkon w partii I piętra oparty na ozdobnych wspornikach posadowionych na konsolach zdobionych ornamentem roślinnym i akantem. Same wsporniki dekorowane profilowaniem, żłobkowaniem, ślimacznicami i liśćmi akantu. Balustrady balkonów kute, o formach historyzujących.
W lewej, skrajnej osi fasady otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym, ujęty pozorną opaską (w licu boniowania). Ponadto łuk otworu wejściowego podkreślony kluczem i tynkowymi klińcami z boniowania przyziemia. Drzwi drewniane, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, częściowo przeszklone, z nadświetlem. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W przyziemiu ujęte jak otwór wejściowy. W partii I i II piętra okna obramione gładkimi opaskami (z częściowo sfazowanymi narożami oraz ze skrajną listwą), sprowadzonymi na kostkowe wsporniki. Nad oknami I piętra prostokątne płyciny ze żłobkowaniem i naczółki na uproszczonych konsolach (skrajne półkoliste i środkowy trójkątny). Nad oknami II piętra dekoracja geometryczna w formie rustykowanych rombów, flankowanych rustykowanymi płycinami z podciętymi narożami. Okna III piętra wtórnie bez obramień, za wyjątkiem okna w ściętym narożniku budynku. Okno to ujęte opaską (ze skrajną listwą), posadowioną na prostokątnych cokołach. Podobnie jak okna przyziemia oraz I i II piętra (z wyjątkiem naczółków) obramione okna i drzwi balkonowe w ściętym narożniku fasady. Okno w jego szczycie — w opasce. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ze stałymi profilowanymi ślemionami. Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
E l e w a c j a b o c z n a o d s t r o n y u l. S. Ż ó ł k i e w s k i e g o 8-osiowa, komponowana i rozczłonkowana jak fasada. Podobne też obramienia okien, ale naczółki w partii I piętra, półkoliste i trójkątne rozmieszczone przemiennie.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień ze schodami wyrównawczymi. Klatka schodowa w tylnym trakcie, ze schodami dwubiegowymi, powrotnymi. Dolny bieg schodów ze sztucznego kamienia, z metalową, balustradą o prostym rysunku i z profilowaną poręczą.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— kute balustrady balkonów;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece.

Zaleca się odtworzenie artykulacji i obramień okiennych w partii III piętra, w nawiązaniu do form wystroju elewacji zachowanych na ściętym narożniku budynku. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. Jaworzyńska 90 (fot. 378, 379)

Dom, wzn. ok. 1900 r., uproszczony neoklasycyzm oparty na wzorcach ze szkoły berlińskiej 2 poł. XIX w.
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitami, jednokondygnacyjny z suterenią, nakryty spłaszczonym dachem dwuspadowym.
E l e w a c j a f r o n t o w a 6-osiowa, z dwuosiowym, podwyższonym ryzalitem pozornym zwieńczonym spłaszczonym, trójkątnym szczytem. Elewacja tynkowana, pokryta tynkiem nakrapianym. Z tynku gładkiego wykonany detal architektoniczny: cokół, profilowany gzyms nad suterenią oraz profilowany gzyms nad przyziemiem, przerwany przez środkowy ryzalit. Elewacja osłonięta wysuniętym okapem dachu. Okna prostokątne różnych rozmiarów. W suterenie ujęte wgłębnymi opaskami, zabezpieczone kutymi kratami. Okna przyziemia wysokie, dwuskrzydłowe w wąskich, profilowanych obramieniach. Wywietrzniki podstrysza koliste, bez obramień. W szczycie ryzalitu okno termalne w profilowanym obramieniu.
E l e w a c j e b o c z n e 3-osiowe, zwieńczone spłaszczonymi, trójkątnymi szczytami, pokryte tynkiem nakrapianym. Z tynku gładkiego wykonane: cokół, profilowany gzyms nad suterenią, umieszczone skrajnie odcinki profilowanego gzyms nad przyziemiem oraz profilowane obramienie dwóch boków szczytu. U podstawy szczytów wprowadzone w elewacje odcinki okapu dachu. Okna prostokątne różnych rozmiarów. W przyziemiu wszystkie okna, w tym ślepe w profilowanych obramieniach. Na wysokości podstawy szczytów pojedyncze, prostokątne okna w profilowanych obramieniach, flankowane przez pary prostokątnych wywietrzników we wgłębnych opaskach.
E l e w a c j a t y l n a 5-osiowa, z jednoosiowym, podwyższonym ryzalitem pozornym zwieńczonym spłaszczonym, trójkątnym szczytem. Elewacja tynkowana, komponowana i kształtowana jak elewacja frontowa. W ryzalicie prostokątny otwór wejściowy. Okna prostokątne różnych rozmiarów, jak w elewacji frontowej. W szczycie ryzalitu ślepe okno termalne w profilowanym obramieniu.
W elewacjach częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ze stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym.

Relikt budynku gospodarczego. Mur, tynk, , wzn. ok. 1900 r., w stylu uproszczonego neoklasycyzmu opartego na wzorcach ze szkoły berlińskiej 2 poł. XIX w. Budynek dwukondygnacjowy nakryty dachem dwuspadowym z wysuniętymi okapami. Elewacje z użytkowym rozkładem otworów i ceglanym cokołem, wyżej tynkowane. Rozczłonkowane podziałem ramowym. Elewacja szczytowa jednoosiowa, z trójkątnym szczytem ujętym oprawą podciętą od dołu uskokowo. Niektóre otwory bez obramień. Okulus w elewacji bocznej w tynkowym obramieniu z klińców.

Stan zachowania:
— dobry (budynku mieszkalnego), zły (budynku gospodarczego).

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryły budynków, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny elewacji;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. Jaworzyńska 91 (fot. 380)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890–1900, historyzm (neorenesans łączony z neobarokiem i neoklasycyzmem).
Kamienica mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada 4-osiowa, tynkowana, w partii I–III piętra licowana cegłą. Przyziemie pokryte boniowaniem z boniami gładkimi i rustykowanymi. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, gzyms cokołowy, profilowany gzyms nad przyziemiem, profilowany gzyms pod oknami I piętra, pasowe gzymsy pod oknami II i III piętra oraz — na wysokości naczółków i gzymsów nadokiennych tychże okien. Fasada zwieńczona profilowanym gzymsem z denticuli.
W prawej, skrajnej osi fasady prostokątny otwór wejściowy bez obramienia, podkreślony rustykowanym kluczem i gładkimi klińcami z boniowania przyziemia. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W przyziemiu umieszczone w prostokątnych blendach, ujęte jak otwór wejściowy. W wyższych kondygnacjach okna oprawione w profilowane obramienia. W partii I piętra zaopatrzone dodatkowo w płyciny nadokienne i w trójkątne naczółki. Pod oknami w partii II pietra podokienniki ze wspornikami w formie ornamentu okuciowego. Powyżej prostokątne płyciny nadokienne z dekoracją płycinową i z profilowanymi gzymsami nadokiennymi. Gzymsy oparte na wspornikach w formie diamentowych boni. Na gzymsach posadowione prostokątne płyciny podokienne okien III piętra, z podziałem krzyżowym. Płyciny zdobione centralnie usytuowanym guzem i skupionymi przy nim czterema płycinami z podciętymi narożami. Prostokątne płyciny także nad oknami III piętra. Reliktowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i stałymi profilowanymi ślemionami. Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień ze schodami wyrównawczymi. Klatka schodowa w tylnym trakcie, ze schodami dwubiegowymi, powrotnymi. Dolny bieg schodów ze sztucznego kamienia, z metalową, balustradą o prostym rysunku i z profilowaną poręczą.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. Jaworzyńska 93 (fot. 381, 382)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890–1900, historyzm (neorenesans łączony z neobarokiem i neoklasycyzmem).
Kamienica mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada 4-osiowa z jednoosiowym, środkowym ryzalitem pozornym. Tynkowana, w partii I–III piętra licowana cegłą. Przyziemie w dolnej części tynkowane gładko, powyżej pokryte boniowaniem. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, gzyms pod oknami przyziemia, profilowany gzyms nad przyziemiem, narożne, przemienne boniowanie fasady i ryzalitu, pasowe gzymsy pod oknami wyższych kondygnacji, w połowie wysokości okien oraz — na poziomie ich naczółków i gzymsów nadokiennych. Fasada zwieńczona uproszczonym belkowaniem z fryzem z oknami podstrysza i płycinami z podciętymi narożami.
W ryzalicie otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym, bez obramienia, podkreślony rustykowanym kluczem i gładkimi klińcami z boniowania przyziemia. Drzwi drewniane, z nadświetlem, dwuskrzydłowe, o konstrukcji ramowej, z wypełnieniem z desek. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W przyziemiu w pozornych opaskach (w licu boniowania). Okna zaakcentowane dekorowanymi kluczami oraz wgłębnymi płycinami podokiennymi. W wyższych kondygnacjach okna oprawione w połączone, rozbudowane obramienia okienne stanowiące element pionowego podziału elewacji. Otwory ujęte bezpośrednio profilowanymi obramieniami. Ponadto w partii I piętra obramienia zaopatrzone dodatkowo w płyciny pod- i nadokienne oraz — w półkoliste naczółki. W ryzalicie naczółek trójkątny. Naczółki okien I piętra nałożone na płyciny podokienne okien II piętra. Nad oknami II piętra profilowane gzymsy nadokienne. W ryzalicie półkolisty naczółek. Pod oknami III piętra płyciny podokienne z dekoracją płycinową, a nad oknami III piętra prostokątne płyciny ozdobione płycinami z wklęsłymi narożami. Reliktowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi, dekorowanymi słupkami i ze stałymi profilowanymi ślemionami. Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień z przechodem, ze stropem wzmocnionym łukami konstrukcyjnymi opartymi na przyściennych filarach. Przednia część sieni nakryta stropem z fasetą, zdobionym dekoracją sztukatorską w stylu neobaroku. Faseta dekorowana konsolami, kartuszami z boniami diamentowymi, motywami muszlowymi i roślinnymi. Obramione także lustro stropu, ozdobione rozetą w obrysie owalu. W tylnej części sieni schody jednobiegowe, łamane z podestem połączone z klatką schodową. Schody te zaopatrzone w balustradę w formie słupków, szczeblin i profilowanej poręczy. W klatce schodowej schody drewniane, powrotne, z tralkową balustradą, słupkami i profilowaną poręczą.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— dyspozycja przestrzenna sieni z wbudowanym w nią wyrównawczym biegiem schodów prowadzącym do klatki schodowej;
— wystrój i sztukaterie w sieni;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 96 (fot. 383, 384)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku.

• ul. Jaworzyńska 98 (fot. 385)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., historyzm (neorenesans z elementami neobaroku). Przyziemie budynku przebudowane ok. 2000 r.
Budynek mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczony, trzykondygnacyjny.
Fasada 7-osiowa ze skrajnym, dwuosiowym, czterokondygnacyjnym ryzalitem pozornym, zwieńczonym szczytem. Elewacja tynkowana, z detalem architektonicznym wytworzonym w tynku. Zaznaczone: profilowany gzyms pod oknami I piętra, narożne lizeny, pasowy gzyms na wysokości gzymsów nadokiennych okien I piętra, profilowany gzyms koronujący. W partii ryzalitu pozornego wprowadzone: profilowany gzyms pod oknami I piętra oraz narożne lizeny. Ryzalit zwieńczony uproszczonym belkowaniem. Na nim szczyt w formie spiętrzonych, krótszych odcinków belkowania i półkolistego przerwanego naczółka z kulą na postumencie. W partii ryzalitu, wypruty na całej jego szerokości otwór wejściowy zamknięty łukiem koszowym, obramiony wgłębną opaską. Powyżej wykonany w tynku kartusz z nr 98 ujęty listwą i ornamentem roślinnym, barwionymi na czerwono. W fasadzie okna prostokątne, dwuskrzydłowe. Okna I piętra w opaskach, z prostokątnymi płycinami nadokiennymi i profilowanymi gzymsami, w ryzalicie — z jednym wspólnym gzymsem nadokiennym. Okna II piętra wtórnie bez obramień. Okna III piętra ryzalitu zamknięte półkoliście, umieszczone na wspólnym podokienniku, ujęte opaskami. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień przejazdowa z posadzką ceramiczną, nakryta stropem wzmocnionym łukami konstrukcyjnymi opartymi na przyściennych filarach. Otwór wejściowy prowadzący do klatki schodowej umieszczony w elewacji tylnej, zsunięty z jej lewej, skrajnej osi. Klatka schodowa w tylnym trakcie budynku. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. Przy podestach sieni WC z drzwiami ramowo-płycinowymi o prostym podziale.

Stan zachowania:
— dobry (budynku), zły (wystroju fasady).

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wewnętrznych;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 99 (fot. 386, 387, 390)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., postsecesja
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, trzykondygnacyjna z mieszkalnym poddaszem.
Fasada 6-osiowa, ze środkową, trzyosiową, czterokondygnacjową częścią zwieńczoną falistym, profilowanym gzymsem. Elewacja tynkowana. Z tynku wykonany detal architektoniczny: profilowany gzyms ponad przyziemiem, podział ramowy przyziemia i bocznych partii elewacji, gzyms wieńczący środkową, podwyższoną część fasady, odcinki profilowanego gzymsu nad bocznymi partiami elewacji. W jednej ze środkowych osi prostokątny otwór wejściowy bez obramienia. Drzwi drewniane, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem, częściowo przeszklone. W fasadzie okna dwuskrzydłowe, zamknięte łukiem odcinkowym (w przyziemiu) oraz prostokątne, bez obramień (w wyższych partiach elewacji). Nad skrajnymi osiami fasady, w połaci dachu, pary prostokątnych okien dwuskrzydłowych. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i ze stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym i oknami dachowymi.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień ze schodami wyrównawczymi. Klatka schodowa w tylnym trakcie. Schody drewniane, powrotne, z tralkową balustradą, słupkami i profilowaną poręczą. Przy podestach sieni WC z drzwiami ramowo-płycinowymi o prostym podziale, ze sfazowanymi krawędziami ramy oraz z secesyjnym zwieńczeniem.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 100 (fot. 388)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1905 r., historyzm (neorenesans z elementami neobaroku).
Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczona, trzykondygnacyjna.
Fasada 6-osiowa z osiami grupowanymi po dwie oraz ze skrajnym, dwuosiowym, czterokondygnacyjnym ryzalitem pozornym, zwieńczonym szczytem. Elewacja tynkowana, z przyziemiem pokrytym pasowym boniowaniem. Cokół licowany cegłą. Z cegły wykonany też gzyms cokołowy. Pozostały detal architektoniczny wytworzony w tynku. Zaznaczone: profilowany gzyms ponad przyziemiem i narożne, przemienne pseudoboniowanie jednego naroża ryzalitu

pozornego (z boniami gładkimi i rustykowanymi). Boniowanie drugiego naroża ryzalitu usunięte. Fasada zwieńczona uproszczonym belkowaniem z wąskim architrawem, fryzem z prostokątnymi, rustykowanymi płycinami oraz — z profilowanym gzymsem wieńczącym. Górna kondygnacja ryzalitu pozornego (w partii dachu) ujęta skrajnie lizenami wspierającymi odcinek profilowanego gzymsu. Szczyt ryzalitu trójkątny w profilowanej ramie, zwieńczony obeliskiem. W partii ryzalitu, wypruty na całej jego szerokości otwór wejściowy zamknięty spłaszczonym łukiem, obramiony opaską. Drzwi drewniane, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem. W fasadzie okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W przyziemiu w opaskach, w wyższych kondygnacjach w połączonych, rozbudowanych obramieniach stanowiących element pionowego podziału elewacji. Okna I piętra w opaskach (z niewielkimi uszakami), częściowo sfazowanych. Zaopatrzone w dekoracyjne ławy podokienne (z cokołami i podokiennikami) zdobione prostokątnymi, rustykowanymi płycinami. Nad oknami płyciny nadokienne z wklęsłymi bokami, wypełnione trzema płycinami, gładką, kwadratową i dwiema skrajnymi, rustykowanymi. Obramienia zwieńczone trójkątnymi naczółkami w profilowanych ramach, zachodzącymi na dekoracyjne ławy podokienne okien II piętra. Obramienia okien II piętra komponowane podobnie jak oprawa okien I piętra, z tym że pola ław podokiennych i płycin nadokiennych w całości rustykowane. Nad oknami II piętra — profilowane gzymsy nadokienne. Obramienia okien w partii ryzalitu zaopatrzone we wspólne płyciny nadokienne i we wspólny, trójkątny naczółek (w partii I piętra) oraz — we wspólną ławę podokienną i wspólny gzyms nadokienny (na poziomie II piętra). Oprawy dwóch okien III piętra (w partii ryzalitu pozornego) częściowo zniszczone. Zachowane dekoracyjne ławy podokienne z cokołami i z rustykowanymi polami oraz — ze wspólnym podokiennikiem. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i ze stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień przelotowa, nakryta stropem wzmocnionym łukami konstrukcyjnymi opartymi na konsolach lub przyściennych filarach. W bocznej ścianie sieni otwór wejściowy prowadzący do klatki schodowej, poprzedzony stopniami wyrównawczymi. Klatka schodowa w tylnym trakcie. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. Przy podestach sieni WC z drzwiami ramowo-płycinowymi o prostym podziale, ze sfazowanymi narożami ramy oraz ze zwieńczeniem w stylu secesji.

Stan zachowania:
— dobry (budynku), zły (wystroju fasady).

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. Jaworzyńska 101 (fot. 389, 390)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., postsecesja

Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, trzykondygnacyjna z mieszkalnym poddaszem.
Fasada 5-osiowa, ze środkową, trzyosiową, czterokondygnacjową częścią zwieńczoną belkowaniem, tynkowana. Z tynku wykonany detal architektoniczny: profilowany gzyms ponad przyziemiem, lizeny w środkowej części elewacji, podział ramowy, uproszczone belkowanie wieńczące środkową, podwyższoną partię elewacji (ozdobione ostatnim zachowanym obeliskiem), odcinki profilowanego gzymsu nad bocznymi partiami fasady. W środkowej osi prostokątny otwór wejściowy bez obramienia. Drzwi drewniane, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem. W fasadzie okna prostokątne, dwuskrzydłowe bez obramień. Nad skrajnymi osiami elewacji, w połaci dachu prostokątne okna dwuskrzydłowe. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym i oknami dachowymi.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień ze schodami wyrównawczymi. Klatka schodowa w tylnym trakcie. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, ze szczeblinami, profilowaną poręczą i słupkami. Przy podestach klatki schodowej WC z drzwiami ramowo-płycinowymi z prostym podziałem i zwieńczeniem w stylu secesji.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 102 (fot. 391, 392)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., historyzm (prosty neoklasycyzm łączony z neorenesansem).
Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczona, trzykondygnacyjna.
Fasada 5-osiowa z jednoosiowym, środkowym, czterokondygnacyjnym ryzalitem pozornym, zwieńczonym trójkątnym szczytem. Elewacja tynkowana. Detal architektoniczny wykonany w tynku: profilowany gzyms ponad przyziemiem, zachowane reliktowo gzymsy podokienne, uproszczone belkowanie (z wąskim architrawem, fryzem z parami strychowych otworów wentylacyjnych oraz — z profilowanym gzymsem wieńczącym). Górna kondygnacja ryzalitu pozornego zwieńczona profilowanym gzymsem. Trójkątny szczyt ryzalitu częściowo obramiony, flankowany cokołami z kulami na postumentach. Zwieńczony obeliskiem. W partii ryzalitu otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym, bez obramienia. Drzwi drewniane, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem. W fasadzie okna prostokątne, dwuskrzydłowe, bez obramień. Reliktowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i ze stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacje boczna i tylna bez dekoracji.

Sień z posadzką ceramiczną o wzorze geometryczno-roślinnym oraz z przechodem, nakryta stropem wzmocnionym łukami konstrukcyjnymi opartymi na konsolach. W tylnej części sieni bieg schodów przedzielony podestem, stanowiący część drewnianych, dwubiegowych schodów powrotnych, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. Nad podestami sklepienia odcinkowe.

Stan zachowania:
— dobry (budynku), zły (wystroju fasady).

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— dyspozycja przestrzenna sieni z wbudowanym w nią wyrównawczym biegiem schodów prowadzącym do klatki schodowej;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 105 (fot. 394)

Kamienica czynszowa, wzn. 1914 r., postsecesja
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, trzykondygnacyjna z mieszkalnym poddaszem.
Fasada 5-osiowa, ze środkową, jednoosiową, czterokondygnacjową częścią zwieńczoną trójkątnym naczółkiem. Elewacja tynkowana. Z tynku wykonany też detal architektoniczny: profilowany gzyms ponad przyziemiem, skrajnie usytuowane ozdobne wsporniki wysuniętego okapu dachu i rama ujmująca szczyt wieńczący środkową, podwyższoną część fasady. W polu szczytu neobarokowy kartusz zarysowany układem ornamentu roślinnego, wypełniony inicjałami E. L. i datą 1914, ozdobiony motywem ludzkiej głowy. W osi fasady prostokątny otwór wejściowy bez obramienia. Drzwi drewniane w stylu neoklasycyzmu, o konstrukcji ramowej, z wypełnieniem z desek, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem. W fasadzie okna dwuskrzydłowe, prostokątne, bez obramień. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i ze stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym i oknami dachowymi podobnymi do okien w fasadzie.
Elewacja boczna i tylna bez dekoracji.
Sień ze schodami wyrównawczymi. Klatka schodowa w tylnym trakcie. Schody drewniane, powrotne, ze szczeblinami, słupkami i profilowaną poręczą.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 106 (fot. 396)

Dom wielorodzinny, wzn. ok. 1890.
Mur., tynk., na rzucie prostokąta, dwukondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku wraz z rodzajem pokrycia dachu.

• ul. Jaworzyńska 107 (fot. 397)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1905 r., neoklasycyzm
Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczona, trzykondygnacyjna.
Fasada 6-osiowa, z dwiema skrajnymi, prawymi osiami zgrupowanymi. W tej partii kamienica nadbudowana o jedną kondygnację. Elewacja tynkowana, zdobiona wystrojem wykonanym w tynku. Dzielona profilowanym gzymsem ponad przyziemiem, gzymsem nad oknami II piętra, profilowanym gzymsem koronującym (pod okapem dachu). W partii nadbudowanej części fasady gzymsy nadokienny i wieńczący. W jednej z osi elewacji prostokątny otwór wejściowy bez obramienia. Drzwi drewniane o konstrukcji ramowej z wypełnieniem z desek, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem. W fasadzie okna dwuskrzydłowe, prostokątne. Okna w przyziemiu, w dwóch skrajnych, prawych osiach, ujęte wspólną, wgłębną opaską. W wyższych kondygnacjach — w profilowanych obramieniach. W partii I piętra okna zaopatrzone dodatkowo w prostokątne płyciny nadokienne i w trójkątne naczółki. Nad oknami II piętra — tylko prostokątne płyciny nadokienne. W obu skrajnych, zgrupowanych osiach obramienia, płyciny i naczółki wspólne. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień ze schodami wyrównawczymi. Nakryta stropem wzmocnionym łukami konstrukcyjnymi opartymi na występach muru. Klatka schodowa w tylnym trakcie. Schody drewniane, powrotne, z tralkową balustradą, słupkami i profilowaną poręczą. Przy podestach klatki schodowej WC z drzwiami ramowo-płycinowymi o prostym podziale, z zaciosami na krawędziach ramy.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— schody;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 108 (fot. 398)

Dom wielorodzinny, wzn. ok. 1890.
Mur., tynk., na rzucie prostokąta, dwukondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym, na elewacji gzyms międzykondygnacyjny, okna drugiej kondygnacji dekorowane odcinkami gzymsu.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku wraz z rodzajem pokrycia dachu.

• ul. Jaworzyńska 109 (fot. 399)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1905 r., neoklasycyzm
Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczona, trzykondygnacyjna.
Fasada 6-osiowa, z dwiema skrajnymi, prawymi osiami zgrupowanymi. W tej partii kamienica nadbudowana o jedną kondygnację. Elewacja tynkowana, z przyziemiem pokrytym pasowym boniowaniem. Zdobiona wystrojem wykonanym w tynku, złożonym z: profilowanego gzymsu ponad przyziemiem, profilowanego gzymsu koronującego oraz — z gzymsów nadokiennego i wieńczącego (w nadbudowanej części fasady). W jednej z osi elewacji prostokątny otwór wejściowy bez obramienia. Drzwi drewniane ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem. W fasadzie okna dwuskrzydłowe, prostokątne. Okna w przyziemiu we pozornych opaskach (w licu boniowania) oraz z wydatnymi podokiennikami. W wyższych kondygnacjach — okna w opaskach ze skrajną listwą i częściowo sfazowanymi narożami. W partii I piętra zaopatrzone dodatkowo w prostokątne płyciny nadokienne (z motywem rombu) i w półkoliste naczółki. Nad oknami II piętra — podobne płyciny i profilowane gzymsy nadokienne. W nadbudowanej kondygnacji fasady (III piętro) okna o łuku pełnym, ze sfazowanymi narożami. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i ze stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień ze schodami wyrównawczymi. Nakryta stropem wzmocnionym łukami konstrukcyjnymi opartymi na występach muru. Klatka schodowa w tylnym trakcie. Schody drewniane, powrotne, z tralkową balustradą, słupkami i profilowaną poręczą. W oknach klatki schodowej zachowane relikty oryginalnego przeszklenia.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 111 (fot. 400)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910, historyzm łączony z secesją.
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitami, podpiwniczona, trzykondygnacyjna.
Fasada 6-osiowa, ze środkowym, czterokondygnacjowym, dwuosiowym ryzalitem pozornym ze szczytem wolutowym, zgeometryzowanym, zwieńczonym dużym, półkolistym naczółkiem. Do bocznej części fasady dostawione drewniane, trzykondygnacyjne loggie o konstrukcji szkieletowej. Górna loggia kryta stropodachem. Elewacja tynkowana, z przyziemiem częściowo pokrytym boniowaniem. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, gzyms cokołowy, profilowane gzymsy ponad przyziemiem, I i II piętrem oraz — profilowany gzyms koronujący przerwany przez ryzalit. Ryzalit zwieńczony odrębnym gzymsem. Gzymsem dzielony też szczyt ryzalitu. Półkolisty naczółek szczytu ujęty ramą.
W jednej z osi ryzalitu otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym, z częściowo sfazowanymi narożami, bez obramienia. Drzwi drewniane o konstrukcji ramowej z wypełnieniem z desek, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem. Nadświetle zabezpieczone kutą kratą w stylu secesji. W fasadzie okna dwuskrzydłowe, prostokątne oraz zamknięte łukami odcinkowymi. Okna ujęte w ¾. opaskami z przewiązkami i sfazowanymi narożami. Takie obramienia okien przyziemia włączone w układ boniowania. Okna I piętra zaopatrzone dodatkowo w prostokątne płyciny podokienne, a okna II piętra w — koliste uszaki. Na poziomie III piętra, w partii ryzalitu dwa okna o łuku odcinkowym z obramieniami połączonymi pasowym gzymsem. Oba okna posadowione na wspólnym podokienniku. W partii podstrysza owalne okulusy w opaskach z przewiązkami. W naczółku okno termalne, którego zarys podkreślony wąską listwą. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i ze stałymi profilowanymi ślemionami.
Drewniana konstrukcja loggii wykonana z ozdobnie podcinanych słupów oraz z konstrukcyjnych elementów balustrad i deskowań zacieniających loggie. Balustrady oraz deskowania pełne. Balustrady loggii ożywione układem elementów konstrukcji (w przyziemiu), wypełnione odeskowaniem w jodełkę (I piętro) lub ozdobione wyciętą z desek tralkową balustradą. Elementy zacieniające loggie zdobione stylizowanym motywem roślinnym (w przyziemiu) odeskowane prosto (w na wysokości I piętra), zdobione szlakiem ze słupów i zastrzałów (II piętro).
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym i lukarnami nakrytymi dachami pulpitowymi.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień ze schodami wyrównawczymi. Nakryta stropem wzmocnionym łukami konstrukcyjnymi. Klatka schodowa w tylnym trakcie. Schody drewniane, powrotne, z tralkową balustradą, słupkami i profilowaną poręczą.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady; elementy budynku o konstrukcji drewnianej;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— kuta krata w drzwiach frontowych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 112 (fot. 401)

Dom wielorodzinny, wzn. ok. 1900.
Mur., tynk., na rzucie prostokąta, dwukondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku wraz z rodzajem pokrycia dachu.

• ul. Jaworzyńska 113 (fot. 402, 403)

Narożna kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910, neoklasycyzm łączony z secesją.
Mur., tynk., na planie litery L z ryzalitami, podpiwniczona, trzykondygnacyjna.
F a s a d a 4-osiowa, z narożnym dwuosiowym ryzalitem zwieńczonym stylizowanym szczytem. Szczyt kształtowany w duchu secesji, złożony z dolnej części o zarysie nerkowatym. Powyżej zgeometryzowana część szczytu z bocznymi spływami i półkolisty naczółek. Elewacja tynkowana, z przyziemiem częściowo pokrytym boniowaniem. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, gzyms cokołowy, profilowane gzymsy ponad przyziemiem, I i II piętrem, profilowane gzymsy pod oknami tych kondygnacji. Fasada zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym. W partii narożnego ryzalitu wprowadzone tylko niektóre gzymsowania: gzyms cokołowy, gzyms nad przyziemiem, gzyms nad II piętrem, odcinki profilowanego gzymsu (z obdaszkami) u podstawy szczytu. Szczyt ujęty prostą ramą, naczółek wyodrębniony nią w całości. W lewej, skrajnej osi fasady duża, prostokątna brama ujęta w górnej części sfazowaną opaską z kluczem i skrajnymi, czworobocznymi przewiązkami, opartą na prostokątnych postumentach. Drzwi drewniane o konstrukcji ramowej z wypełnieniem z desek, dwuskrzydłowe. Dolna część jednego ze skrzydeł drzwi ruchoma. Drzwi ze stałym nadświetlem zabezpieczonym kutą kratą w stylu secesji. W fasadzie okna prostokątne, dwuskrzydłowe (w przyziemiu, w środkowych osiach), trójskrzydłowe (w skrajnych osiach w partii I i II piętra). W narożnym ryzalicie, w przyziemiu okno trójskrzydłowe zamknięte łukiem koszowym, na poziomie I piętra — okna dwuskrzydłowe o łuku odcinkowym, w partii II piętra — okna dwuskrzydłowe, prostokątne. W szczycie okno trójdzielne ze środkową częścią zamkniętą łukiem odcinkowym oraz z bocznymi częściami zamkniętymi połową łuku pełnego. Okna przyziemia fasady obramione jak brama. Okna I piętra w opaskach sprowadzonych do gzymsu podokiennego, z nadprożem podkreślonym figurą trójkąta ozdobioną formą organiczną. Okna II piętra w opaskach częściowo sfazowanych, zdobionych żłobkowaniem, kluczem i przewiązkami. Okno w przyziemiu ryzalitu bez obramienia. Dwa okna I piętra we wspólnej oprawie złożonej z płyciny podokiennej, podokiennika, sfazowanej opaski (na węgarach) i oprawy nadproży utworzonej z klińców. Podobnie ujęte okna II piętra, za

wyjątkiem płycin podokiennych. Okno we szczycie bez obramienia. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami.
Elewacja boczna 7-osiowa, z dwuosiowym, czterokondygnacjowym ryzalitem zwieńczonym zgeometryzowanym szczytem wolutowym z półkolistym zwieńczeniem. Do ryzalitu dostawiona trzykondygnacjowa, drewniana dobudówka z przeszklonymi loggiami, wzniesiona w konstrukcji szkieletowej. Elewacja rozczłonkowana jak fasada, ryzalit dzielony tylko gzymsami międzykondygnacjowymi. U podstawy szczytu ryzalitu skrajne odcinki profilowanego gzymsu z obdaszkami. Jak w elewacji frontowej kształtowane okna i obramienia okienne elewacji bocznej. Obramienia okien w ryzalicie inne, choć także częściowo sfazowane. W przyziemiu dwa okna ze wspólnym podokiennikiem, oprawione w uszakowe opaski połączone listwą. Nad oknami dekoracyjny łuk odcinkowy. Okna I piętra ryzalitu w opaskach z wypukle zarysowanymi nadprożami połączonymi listwą. Pod oknami odrębne prostokątne płyciny podokienne. Podobnie ukształtowane obramienia okien II i III piętra ryzalitu, ale bez listwy i podokiennych płycin. Nad oknami III piętra szeroki, dekoracyjny łuk odcinkowy. Okno w szczycie ryzalitu zgeometryzowane, sześcioboczne (na bazie rozwiązań z baroku dojrzałego). Drewniane loggie z odeskowanymi prosto balustradami i partiami zacieniającymi. Prostokątne otwory loggii wypełnione stolarką o podziale kwaterowym. Górna loggia nakryta stropodachem.
Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym i lukarnami nakrytymi dachami pulpitowymi.
Elewacja tylna bez dekoracji. W bocznym skrzydle budynku balkony z drewnianymi, pełnymi balustradami.
Sień przelotowa. Schody drewniane, powrotne, z tralkową balustradą, słupkami i profilowaną poręczą.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad elewacjami;
— detal architektoniczny fasady, drewniane loggie;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— kuta krata w drzwiach frontowych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Jaworzyńska 117 (fot. 404)

Dom wielorodzinny, wzn. ok. 1900.
Mur., tynk., na rzucie prostokąta, dwukondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku wraz z rodzajem pokrycia dachu.

• ul. Jaworzyńska 124 (fot. 406, 407)

Dom mieszkalno-gospodarczy, wiejski, wzn. ok. poł. XIX w. w stylu neoklasycyzmu, przebudowany na pocz. XX w. Budynek na planie prostokąta, dwukondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym. Elewacja frontowa 6-osiowa, tynkowana z wąskim cokołem i gzymsem koronującym. Ożywiona w centrum jednoosiowym ryzalitem markowanym w tynku. Ryzalit wydzielony wąskimi lizenami (na cokołach) i denticuli pod gzymsem koronującym. Otwór wejściowy w ryzalicie, prostokątny, ujęty kamiennym obramieniem z kluczem. Powyżej blenda o zarysie okna termalnego, z prostokątnym oknem posadowionym na gzymsie podokiennym. Okna w bocznych partiach elewacji prostokątne, dwuskrzydłowe, bez obramień. Nad elewacją frontową połać dachu z pokryciem ceramicznym. Elewacja boczna z użytkowym rozkładem otworów, rozczłonkowana jak elewacja frontowa (z cokołem i gzymsem koronującym), zwieńczona trapezowym szczytem (z profilowanym gzymsem koronującym). Okna prostokątne bez obramień. W polu szczytu blenda o zarysie okna termalnego. W blendzie parapet z dachówek ceramicznych i prostokątne okno. Do drugiej elewacji bocznej dobudowany nowszy budynek.
G a r a ż l u b w o z o w n i a . Budynek dostawiony do naroża domu nr 124. Wzniesiony z elewacjami bezokiennymi i bez dekoracji, za wyjątkiem frontu z prostokątną bramą. Front budynku zwieńczony falistym szczytem, z obramieniem wykonanym z cegły. Szczyt zdobiony obeliskiem i skrajnie kulami na postumentach, wykonanymi ze sztucznego kamienia.

Stan zachowania:
— dobry (starszego budynku nr 124 i garażu).

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku;
— detal architektoniczny fasady domu i garażu;
— wykrój i układ otworów wszystkich budynków, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

• ul. Jaworzyńska 126 (fot. 408, 409)

Restauracja Wilhelma Polke na Tarninowie, ob. dom w zagrodzie, wzn. ok. 1910 r. w stylu neoklasycyzmu, mur., tynk., na planie prostokąta. Budynek dwukondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym. Elewacja od strony ul. Jaworzyńskiej 6-osiowa, tynkowana, z artykulacją malowaną (lizeny podkreślające naroża i wydzielające osie okienne). Elewacja zwieńczona prostym gzymsem wykonanym z desek. Otwór wejściowy prostokątny, bez obramienia. Drzwi drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, z nadświetlem. Okna prostokątne w malowanych opaskach, zaopatrzone w parapety z dachówki klinkierowej. Elewacja boczna z użytkowym rozkładem otworów, zwieńczona trapezowym szczytem (z profilowanym gzymsem koronującym). W polu szczytu prostokątne okno. Druga elewacja boczna kształtowana podobnie, dwuosiowa, ale ze szczytem odeskowanym, wtórnie tynkowanym. Nad elewacjami połacie dachowe z pokryciem ceramicznym.

Stan zachowania:
— zły.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:
— bryła i pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny elewacji malowany, wykonany z drewna;
— wykrój i układ otworów oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz.

• ul. Jaworzyńska 128, 130, 132, 132a (fot. 410, 411)

Dom wielorodzinny wzn. ok. 1926–1930, modernizm z elementami neogotyku, neorenesansu, wzniesiony razem z domami przy ul. Inwalidów 2,4, 6.
Mur., tynk., na planie prostokąta, wydłużony.

Charakterystyka elewacji frontowej
Fasada ujednolicona, złożona z czterech powtarzalnych segmentów. Każdy z nich sześcioosiowy z dwuosiowym, dwubocznym, dwukondygnacjowym wykuszem. Elewacja każdej z części budynku licowana w przyziemiu cegłą (w układzie komponowanym), wyżej tynkowana. Dzielona wgłębnymi, poziomymi pasami mieszczącymi okna, zwieńczona profilowanym gzymsem. Pod wykuszami prostokątne otwory wejściowe ujęte skrajnymi listwami z ceglanej licówki. Drzwi drewniane, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe, z nadświetlem z dekoracyjnym rysunkiem stolarki. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w wykuszu jednoskrzydłowe, z węgarami podkreślonymi listwami. Nad centralną częścią każdego członu elewacji trójosiowy, schodkowy szczyt. Flankowany przez ścianę mieszkalnego poddasza zwieńczone odcinkami gzymsów. Podobnie wieńczone uskoki szczytu. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami i profilowanymi, stałymi ślemionami.

Charakterystyki elewacji bocznych i tylnej budynku wielorodzinnego
Tylko jedna elewacja boczna domu, od strony ul. Inwalidów, otrzymała wystrój. Druga boczna elewacja bezokienna, bez podziałów, przeznaczona do połączenia z kolejnym budynkiem. Elewacja tylna domu złożona z podpiwniczonych, powtarzalnych przemiennie członów, trzykondygnacjowych i czterokondygnacjowych, odmiennie ujętych architektonicznie. Człony trzykondygnacjowe kryte dachami dwuspadowymi, człony czterokondygnacjowe — dachami płaskimi.
Elewacja boczna (od ul. Inwalidów) i człon I elewacji tylnej (nr 128) Boczna elewacja dwuosiowa, w przyziemiu licowana cegłą. Wyżej tynkowana, dzielona wgłębnymi, poziomymi pasami mieszczącymi okna, zwieńczona profilowanym gzymsem. Powyżej wąski pas muru ze skrajnymi odcinkami profilowanego gzymsu i trójkątny szczyt ujęty profilowaną ramą. Okna prostokątne z węgarami podkreślonymi listwami. W polu szczytu dwa prostokątne okna bez obramień. Pomiędzy nimi zgeometryzowana dekoracja w formie szlaku złożonego z rombów z rozetami w polach. Nad szlakiem profilowany gzyms kształtowany uskokowo, z trójkątem w centrum. Elewacja tylna trójosiowa, komponowana i dzielona podobnie jak frontowa, zwieńczona wydatnym, profilowanym gzymsem. Powyżej mur obwodowy strychu z odrębnym gzymsem. W prawej, skrajnej osi duże, prostokątne okna, w dwóch pozostałych osiach okna małe, prostokątne, obramione jak w elewacji frontowej. Inaczej rozmieszczone prostokątne okna strychu, ujęte wgłębnymi opaskami, Nad elewacjami bocznymi połacie dachu z pokryciem ceramicznym. Klatka schodowa domu nr 128 w obrębie sąsiedniej części budynku.
Człon II elewacji tylnej, nr 130, z klatkami schodowymi nr 128 i 130, czterokondygnacyjny, nakryty dachem płaskim. Elewacja frontowa z ceglanym cokołem i takowym gzymsem koronującym, z pozostałą częścią tynkowaną. Siedmioosiowa z komponowanym układem otworów, głównie prostokątnych, różnej wielkości. Skrajne osie z prostokątnymi wejściami na klatki schodowe i oknami klatek schodowych, zakończone od góry

oknami termalnymi. W dwóch środkowych osiach okna prostokątne. Pomiędzy nimi a osiami skrajnymi pary zgrupowanych małych, prostokątnych okien. Okna w wąskich, wgłębnych opaskach.
Człon III elewacji tylnej, nr 132, podobny do członu frontowego, 6-osiowy, z ceglanym cokołem, zwieńczony wydatnym, profilowanym gzymsem. Powyżej mur obwodowy strychu, z odrębnym gzymsem. Komponowany układ otworów, głównie prostokątnych, różnej wielkości. W dwóch środkowych osiach okna prostokątne. Skrajnie wyprute pary zgrupowanych małych, prostokątnych okien. Inaczej rozmieszczone prostokątne okna strychu. Okna w wąskich, wgłębnych opaskach. Nad elewacją połać dachu z pokryciem ceramicznym. Klatka schodowa domu nr 132 w obrębie sąsiedniej części budynku.
Człon IV elewacji tylnej, nr 132, z klatkami schodowymi nr 132 i 132a, czterokondygnacyjny, nakryty dachem płaskim. Elewacja frontowa z ceglanym cokołem i takowym gzymsem koronującym, z pozostałą częścią tynkowaną. Siedmioosiowa z komponowanym układem otworów, głównie prostokątnych, różnej wielkości. Skrajne osie z prostokątnymi wejściami na klatki schodowe i oknami klatek schodowych, zakończone od góry oknami termalnymi. W dwóch środkowych osiach okna prostokątne. Pomiędzy nimi a osiami skrajnymi pary zgrupowanych małych, prostokątnych okien. Okna w wąskich, wgłębnych opaskach.
Człon V elewacji tylnej, nr 132a, podobny do członu frontowego, 3-osiowy, z ceglanym cokołem, zwieńczony wydatnym, profilowanym gzymsem. Powyżej mur obwodowy strychu, z odrębnym gzymsem. Komponowany układ otworów, głównie prostokątnych, różnej wielkości. W skrajnej osi okna prostokątne. Obok nich — pary zgrupowanych małych, prostokątnych okien. Inaczej rozmieszczone prostokątne okna strychu. Okna w wąskich, wgłębnych opaskach. Nad elewacją połać dachu z pokryciem ceramicznym. Klatka schodowa domu nr 132a w obrębie IV części budynku. Elewacja boczna bezokienna, bez artykulacji.

Podwórze przy bloku zamknięte (od ul. Inwalidów) murem z bramą w formie odcinka muru z otworem o łuku pełnym. Ponadto obok budynku zachowany ozdobny fragment ogrodzenia — kula na postumencie wykonana z betonu z kruszywem.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. Jaworzyńska 151 (fot. 413, 414)

Szpital powiatowy (*Kreiskrankenhaus*), obecnie budynek nieużytkowany, wzn. 1901 r., neogotyk ceglany z nawiązaniami do gotyku wczesnego i dojrzałego. Budynek rozbudowany ok. 1910.

Mur., tynk., na planie litery T, podpiwniczony, dwukondygnacyjny, wolnostojący, o rozczłonkowanej bryle, nakryty wysokim dachami czterospadowymi i dachami dwuspadowymi.
Fasada skrzydła frontowego 9-osiowa licowana barwną cegłą klinkierową, z trójosiowym, dwukondygnacjowym ryzalitem środkowym zwieńczonym trójkątnym szczytem. Jednolita artykulacja ryzalitu i bocznych partii fasady. Zaznaczone cokół, gzyms cokołowy, ukośny gzyms nad przyziemiem, sfazowane naroża. Boczne części fasady i boki ryzalitu zwieńczone dolnym pasowym gzymsem, fryzem arkadowym (z arkadami o trójlistnym wykroju) oraz — górnym, pasowym gzymsem. Szczyt ryzalitu środkowego bez obramienia, flankowany bocznymi pseudomachikułami. Ozdobiony zwieńczeniem w formie schodkowo kształtowanego fragmentu muru z ostrołuczną niszą i dwuspadowymi czapami. W dwuosiowym przyziemiu ryzalitu, w prawej, skrajnej osi ostrołuczna arkada z glifami zdobionymi profilowaniem, prowadząca do wnętrza w przyziemiu ryzalitu. We wnętrzu nakrytym sklepieniem krzyżowo-żebrowym otwór wejściowy. W przyziemiu ryzalitu oraz w jego elewacjach bocznych okna ostrołuczne, jednoskrzydłowe. We frontowej ścianie ryzalitu okna dwuskrzydłowe zamknięte łukami odcinkowymi, umieszczone w płytkich ostrołucznych blendach, wyodrębnionych profilowaniem. W środkowej najwyższej blendzie, w polu szczytu, dwa jednoskrzydłowe okna o łukach odcinkowych. Pomiędzy nimi a oknem I piętra ozdobny szlak z motywu czworoliści. Tym motywem wypełnione także maswerki w górnych częściach wszystkich blend. W bocznych partiach elewacji okna dwuskrzydłowe, zamknięte łukami odcinkowymi. Wszystkie okna umieszczone w niszach okiennych z narożnym sfazowaniem. Pod oknami ceglane, ukośne parapety, a pod nimi dekoracyjne szlaki z ukośnie ułożonych cegieł.
Elewacja frontowa skrzydła tylnego (od strony ulicy), 14-osiowa, swobodnie komponowana, złożona z paru odmiennie kształtowanych, dwukondygnacyjnych członów: trójosiowego ryzalitu, jednoosiowej przybudówki, czteroosiowego członu, dwuosiowego ryzalitu i czteroosiowej loggii. Wszystkie części elewacji rozczłonkowane do poziomu I piętra podobnie jak fasada i częściowo podobnie zwieńczone. W oknach piwnic kute kraty.
Skrajny trójosiowy ryzalit przepruty oknami o łuku odcinkowym, obramionymi jak okna w fasadzie. W osi I piętra duża arkada o łuku odcinkowym, w profilowanym obramieniu — otwór logii (na planie trójkąta), wydzielonej dwiema ukośnie zestawionym ścianami, nakrytej wysklepkiem sklepienia. W jednej ze ścian loggii prostokątny otwór wejściowy w obramieniu z boni i klińców. Loggia poprzedzona trójkątnym balkonem założonym na dachu dwubocznej przybudówki przeprutej oknami ostrołucznymi (z gzymsami nadokiennymi), wzmocnionej ukośną przyporą. Elewacje przybudówki ozdobione (pod gzymsem nad przyziemiem) fryzem arkadowym z trójlistnymi arkadami. Pełna balustrada balkonu dekorowana podobnymi blendami. Do bocznej elewacji skrajnego ryzalitu dostawiona *dwukondygnacjowa przybudówka* z jednoosiowymi elewacjami, zawierająca w przyziemiu podcień nakryty sklepieniem krzyżowo-żebrowym. Podcień otwarty ostrołucznymi arkadami opartymi na słupie (z ukośną przyporą) i na wspornikach. Arkady profilowane, zaakcentowane układem cegieł. Ściany przybudówki ożywione w partii piętra dużymi, ostrołucznymi blendami. Przybudówka rozczłonkowana zasadniczo jak fasada, przy czym artykulacja wzbogacona o gzyms u podstaw blend. Przyziemie przybudówki wydzielone pełnymi balustradami z ostrołucznymi blendami z gzymsami nadokiennymi. Płaszczyzna elewacji pomiędzy gzymsami nad przyziemiem i pod blendami komponowana jak balustrada, z narożnym słupkiem i szlakiem z ukośnie ułożonych cegieł. Pod oknem w jednej z elewacji gzyms z denticuli. Przybudówka nakryta wysokim czterospadowym dachem z metalowym, ozdobnym zwieńczeniem. Poprzedzona jednobiegowymi schodami zbudowanymi na ceglanym łuku konstrukcyjnym. Stopnie schodów kamienne, a balustrada kuta o prostym rysunku. Pomiędzy skrajnym ryzalitem z przybudówkami a drugim ryzalitem umieszczony *czteroosiowy człon elewacji* kształtowany jak boczna partia

fasady. *Drugi ryzalit* usytuowany w elewacji asymetrycznie. Do podstawy szczytu rozczłonkowany jak fasada, przepruty podobnymi oknami z wgłębnymi opaskami sfazowanymi na skrajach. Zwieńczony ozdobnym szlakiem złożonym ze skrajnych listew i blend zamkniętych trójlistnie, wyeksponowanych na tynkowanym tle. Trójkątny szczyt ryzalitu ujęty skrajnie czworobocznymi sterczynami na wspornikach, nakrytymi dwuspadowymi czapami. Szczyt zwieńczony fragmentem schodkowo kształtowanego muru z trójlistną blendą i z dwuspadowymi czapami. W centrum szczytu duża, ostrołuczna blenda w obramieniu z cegieł, dzielona jak maswerk. Złożona z dwóch wgłębnych ostrołucznych blend i rozety. W dolnej części blend dwa prostokątne okna, rozeta przeszklona W licu szczytu obok skrajnych sterczyn ostrołuczne blendy w formie maswerku w obramieniu z wałka. W większych blendach dwie mniejsze trójlistne i czworolistna rozeta. Do ryzalitu dobudowane jednostronnie zadaszone, dwukondygnacjowe tarasy otwarte arkadami. Arkady obu kondygnacji rozdzielone ukośnym gzymsem-parapetem (nad przyziemiem), ostrołuczne ze sfazowanymi narożami. Dolne arkady oparte na krępych słupach wprowadzonych w balustrady, a górne — na krępych kamiennych kolumnach. Kolumny (w stylu neoromańsko-neogotyckim) posadowione na słupkach balustrady tarasów I piętra, złożone z baz talerzowych, krótkich trzonów, stylizowanych głowic z dekoracją roślinną i z abakusem. Arkady spięte metalowym prętem. Balustrady tarasów pełne. Dolna balustrada z ostrołucznymi blendami, ceglanymi gzymsami, i z profilowanym gzymsem koronującym. Górna balustrada podobna, z blendami zamkniętymi trójlistnie. Nad tarasem I piętra ażurowa ceglana attyka z ostrołucznymi otworami. Naroże attyki podkreślone czworoboczną sterczyną z ostrosłupową czapą i metalową ozdobą.
E l e w a c j a t y l n a s k r z y d ł a t y l n e g o z dwuosiowym, dwukondygnacjowym ryzalitem środkowym zwieńczonym trójkątnym szczytem flankowanym przez dwie bezokienne boczne partie elewacji. Wszystkie części elewacji z jednolicie zaznaczonym cokołem i ze wspólnym gzymsem nad przyziemiem, ukośnym pod oknami w ryzalicie. Bezokienne części elewacji i boczne ściany ryzalitu zwieńczone jak fasada. Ryzalit z oknami jak w fasadzie. W szczycie dwa okna zamknięte półkoliście (w profilowanych obramieniach). Powyżej kolista rozeta z kratownicą z czworoliści. Szczyt ryzalitu ujęty skrajnie pseudomachikułami, zwieńczony fragmentem muru z dwuspadową czapą. Do elewacji tylnej dostawiona boczna elewacja omawianych już tarasów. Zwieńczona attyką jak ich frontowa elewacja. Przepruta na każdej kondygnacji ostrołucznymi otworami z podziałami na wzór maswerku.
Nad elewacjami połacie dachu kryte szarą dachówką ceramiczną, ożywione lukarnami. Jedne z nich jednoosiowe z czteropołaciowymi dachami przechodzącymi w iglice trójkątne w przekroju. Inne lukarny prostokątne, jednoosiowe lub czteroosiowe z dachami pulpitowymi. Ponadto dachy ożywione wysokimi, ozdobnymi kominami.

P a w i l o n s z p i t a l n y dobudowany do korpusu ok. 1901, przebudowany lub nadbudowany ok. 1910 r. Przyziemie zapewne starsze, w stylu architektury szpitala, wtórnie otynkowane. Górna kondygnacja nowsza, z nawiązaniami do neoklasycyzmu. Budynek na planie czworoboku, mur. tynk., nakryty wysokim dachem czterospadowym. Elewacje z wysokim przyziemiem, tynkowanym, z użytkowym rozkładem otworów bez obramienia. W partii przyziemia zaznaczony tynkowe cokół, gzyms cokołowy. Naroża przyziemia podkreślone ceglanym boniowaniem, a nad kondygnacją ceglany gzyms z denticuli. W partii niskiego piętra prostokątne okna bez obramień. Piętro osłonięte wysuniętym okapem Nad elewacjami połacie dachu z parami lukarn z dachami dwuspadowymi. Pawilon połączony z głównym gmachem w 2 poł. XX w.
Teren szpitalny wydzielony ogrodzeniem złożonym ze słupków z czterospadowymi czapami i z podmurówki.

Stan zachowania szpitala i pawilonu szpitalnego:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie dotyczące szpitala i pawilonu szpitalnego:
Do zachowania:
— bryły budynków, ceramiczne pokrycie połaci dachowych i ich kolorystyka;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— w przypadku szpitala — kuta balustrada schodów zewnętrznych, kraty piwnicznych okien, metalowe ozdoby dachów i czap sterczyn;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy zachować parkan z ceglanymi słupami i odtworzyć zieleń terenu szpitalnego.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

Obok szpitala b u d y n e k g o s p o d a r c z y wzn. 1901 r., jednokondygnacjowy, mur., elewacje pozostawione w surowej cegle. Elewacja frontowa trójosiowa. Otwory zamknięte łukiem odcinkowym. Gzyms koronujący wsparty na konsolach.

Stan zachowania:
— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie dotyczące budynku gospodarczego:
Do zachowania:
— bryły budynków;
— detal architektoniczny elewacji.

• ul. Jaworzyńska 153 (fot. 417, 418)

Willa, zapewne dom lekarza naczelnego lub dyrektora szpitala, obecnie izba wytrzeźwień, wzn. ok. 1915 r., modernizm z odniesieniami do neoklasycyzmu.
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem i przybudówkami, podpiwniczona, jednokondygnacyjna z mieszkalnym poddaszem. Bryła budynku rozczłonkowana nakryta dachem mansardowym łączonym z dachami pulpitowymi. Elewacje tynkowane, bez podziałów. Otwory bez obramień.
E l e w a c j a f r o n t o w a dwuczłonowa. Jedna, jednokondygnacjowa część elewacji zwieńczona wysokim, pięciobocznym szczytem z dwoma prostokątnymi, dwuskrzydłowymi oknami (w partii I piętra) oraz — z owalnym okulusem, Szczyt ujęty drewnianą, odeskowaną ramą. Przed tą częścią elewacji umieszczona osiowo przybudówka z prostokątnym, czteroskrzydłowym oknem, nakryta dachem trójpołaciowym. Druga część elewacji dwuosiowa, osłonięta połacią dachu. W skrajnej osi otwór wejściowy. W połaci dachu duża lukarna o formie nawiązującej do okna powiekowego.
E l e w a c j a b o c z n a w większości bezokienna, z dwoma prostokątnymi oknami bez obramień, umieszczonymi w jej centrum. Oś elewacji podkreślona podwyższonym, prostokątnym fragmentem muru — ścianą facjaty nakrytej dachem pulpitowym.
E l e w a c j a b o c z n a . W znacznej części przesłonięta jednokondygnacjową przybudówką z dachem pulpitowym. Widoczne: skrajny, jednoosiowy fragment elewacji z prostokątnym oknem szczelinowym klatki schodowej oraz — dwuosiowa facjata w dachu. Jednokondygna-

cjowa dobudówka czteroosiowa z trzema, dużymi, prostokątnymi otworami rozdzielonymi wąskimi fragmentami muru, zaopatrzonymi we wspólny parapet. W skrajnej, lekko zryzalitowanej części przybudówki małe prostokątne okno, a w bocznej jej ścianie — prostokątny otwór wejściowy. Przybudówka osłonięta wysuniętym okapem dachu.
E l e w a c j a t y l n a dwuczłonowa, złożona z części dwuosiowej z górnym, czworobocznym jednoosiowym fragmentem (ścianą facjaty) wbudowanym w połać dachu. Drugi człon elewacji cofnięty, dwuosiowy, z oknami klatki schodowej. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe (w prawej, skrajnej osi i w partii dachu) oraz szczelinowe, w tym różnej wielkości okna klatki schodowej.
Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym i facjatami o dachach pulpitowych.
Ściany klatki schodowej częściowo licowane płytkami ceramicznymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą (z tralkami wycinanymi z desek), z profilowaną poręczą i słupkami.

Obok willi b u d y n e k g o s p o d a r c z y wzn. ok. 1915 r., dwukondygnacjowy, mur., tynk., bez artykulacji. Elewacja frontowa trójosiowa. Okna prostokątne, jedno- i dwuskrzydłowe, bez obramień. W innych elewacjach użytkowy rozkład otworów. Budynek nakryty dachem dwuspadowym z ceramicznym pokryciem

Stan zachowania willi i budynku gospodarczego:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie dotyczące willi i budynku gospodarczego:
Do zachowania:
— bryły willi i budynku gospodarczego, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;
— wykrój i układ otworów w obu budynkach, stolarka drzwi wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej.

• ul. Jaworzyńska 161 (fot. 419, 420)

Dom mieszkalny na folwarku, wzn. ok. 1920 r., historyzm z nawiązaniami do baroku i wczesnego neoklasycyzmu.
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem i przybudówkami, podpiwniczony, dwukondygnacyjny z mieszkalnym poddaszem, nakryty dachem czterospadowym.
E l e w a c j a f r o n t o w a 6-osiowa, poprzedzona centralnie zlokalizowaną, pięcioboczną, jednokondygnacjową przybudówką z dachem kopulastym. Elewacja tynkowana, zwieńczona delikatnym, profilowanym gzymsem, osłonięta wysuniętym okapem dachu. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W przyziemiu prostokątne w blendach zamkniętych półkoliście, w partii I pietra — w profilowanych obramieniach opartych na podokiennikach z konsolami. W części okien I piętra zachowana drewniana stolarka okienna z podziałem kwaterowym. Przybudówka w osi elewacji złożona z cokołu, podokiennika w formie belki, ukośnie ustawionych słupów rozdzielających okna i — z górnego pasa muru. Nakryta pięciopołaciowym dachem kopulastym osłoniętym blachą. W oknach kute kraty W połaci dachu nad elewacją cztery jednookienne facjaty z dachami dwuspadowymi, umieszczone mijankowo w stosunku do okien elewacji.

E l e w a c j a b o c z n a . W każdej kondygnacji dwuokienna, z oknami umieszczonymi mijankowo. Okna i obramienia okien I piętra jak w elewacji frontowej. Okna w przyziemiu bez obramień. W połaci dachu nad elewacją jedna jednookienna facjata z dachem dwuspadowym, umieszczona mijankowo w stosunku do okien elewacji.
E l e w a c j a b o c z n a . W znacznej części przesłonięta jednokondygnacjową przybudówką z balkonem na dachu, w partii I piętra dwuosiowa. Zwieńczona gzymsem jak fasada. Jednokondygnacjowa dobudówka złożona z filarów (z uproszczonymi głowicami), dźwigających uproszczone belkowanie. W dolnej części przybudówki pełne balustrady. W jej osi otwór wejściowy. Balustrada balkonu (z denticuli u spodu), pełna, utworzona ze słupków i segmentów z parapetami. Okna I piętra w obramieniach jak okna I piętra w elewacji frontowej. W połaci dachu nad elewacją jedna jednookienna facjata z dachem dwuspadowym, umieszczona mijankowo w stosunku do okien elewacji.
E l e w a c j a t y l n a 7-osiowa z dwukondygnacjowym, trójosiowym ryzalitem klatki schodowej, nakrytym dachem trójspadowym. Do ryzalitu dobudowana jednokondygnacjowa dobudówka. Elewacja tylna budynku zwieńczona jak pozostałe. Okna w bocznych partiach elewacji prostokątne, dwuskrzydłowe, w przyziemiu bez obramienia, w partii I piętra obramione jak okna w elewacji frontowej. W ryzalicie klatki schodowej trzy wydłużone okna jednoskrzydłowe, w tym jedno skrajne powiększone ku dołowi. Wszystkie okna, zachowanymi oryginalnymi podziałami, ujęte profilowanymi obramieniami. Do ryzalitu klatki schodowej dostawiona jednokondygnacjowa przybudówka na planie litery T, nakryta dwuspadowymi dachami, zawierająca wejście na klatkę schodową. Jej elewacje (za wyjątkiem szczytowej jednej z części) bez artykulacji. Elewacja szczytowa ujęta skrajnie pilastrami z uproszczonymi głowicami wspierającymi uproszczone belkowanie z obdaszkiem. Powyżej szczyt z profilowanym obramieniem. W elewacjach przybudówki okna bez obramień. Prostokątne, jedno- dwu- i trójskrzydłowe oraz okulusy. W połaci dachu nad bocznymi partiami elewacji dwie jednookienne facjaty z dachami dwuspadowymi, umieszczone mijankowo w stosunku do okien elewacji. W dachu ryzalitu facjata w formie okna termalnego.
Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z zabiegami, prowadzące na podest I piętra. Zaopatrzone w pełną neobarokową balustradę z ażurami (o wykroju wklęsło-wypukłym) i z profilowaną poręczą. Schody z I piętra na mieszkalne poddasze jednobiegowe, z zabiegiem, stopniami wyrównawczymi i — z mocowaną w ścianie poręczą. W korytarzach posadzki z płytek ceramicznych.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie dotyczące:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami, blaszane pokrycie dachu przybudówki w elewacji frontowej;
— detal architektoniczny;
— wykrój i układ otworów, pierwotna stolarka okienna, stolarka drzwi wewnętrznych;
— kute kraty w oknach przybudówki w elewacji frontowej:
— schody;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej, według zachowanych wzorów.

• ul. Jaworzyńska 178c (dawniej 170 i 170a) (fot. 422-426)

Zespół zabudowań folwarku *Biedermanngut.* Znany również pod nazwami: *Riedelsvorwerk* i *Wernersgut.* W wykazie czynszów z 1451 liczył 4 łany. W 1809 r. majątek o powierzchni 3,5 łana należał do gminy wiejskiej *Dornbusch.*

• Dom mieszkalny na folwarku, wzn. ok. 1830 r.

Mur., tynk., na planie prostokąta, dwukondygnacyjny, nakryty dachem mansardowym z naczółkami i lukarnami powiekowymi.
Elewacje pozbawione dekoracji. W elewacji wschodniej, od majdanu, trójosiowy pozorny ryzalit. Otwory okienne zmienione w części południowej. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z końca XIX w.

Stan zachowania:
— zły.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
— wykrój i układ oryginalnych otworów (zalecane przywrócenie pierwotnego zarysu okien).
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z powtórzeniem istniejących wzorów.

• Budynek gospodarczy I na folwarku, wzn. ok. 1850 r.

Mur., tynk., na planie prostokąta, dwukondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym.
Elewacje pozbawione dekoracji. W elewacji południowej, od majdanu, zamurowana arkada podcienia. Otwory okienne nieregularne.

Stan zachowania:
— zły.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu.

• Budynek gospodarczy II na folwarku, wzn. ok. 1850 r.

Mur., tynk., na planie prostokąta zbliżonego do kwadratu, jednokondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym.
Elewacje pozbawione dekoracji

Stan zachowania:
— zły.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu.

- Stodoła na folwarku, wzn. ok. 1850 r.

Mur., tynk., na planie prostokąta zbliżonego do kwadratu, jednokondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym (kryty blachą).
Elewacje pozbawione dekoracji

Stan zachowania:
— zły.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku.

- ul. Jaworzyńska 220/222 (fot. 427, 428)

Dom mieszkalny wielorodzinny, wzn. ok. 1920 r., historyzm.
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitami i przybudówkami, podpiwniczony, trójkondygnacyjny z mieszkalnym poddaszem, nakryty dachem wielospadowym o pokryciu ceramicznym.
E l e w a c j a f r o n t o w a 8-osiowa. Tynkowana, z narożnymi dwuosiowymi ryzalitami, z których zachodni zwieńczony szczytem o falistym zarysie. Na kondygnacji dachowej szczyt o dekoracji fachwerkowej. Okna prostokątne.
E l e w a c j e b o c z n e i t y l n e . Szczyty ryzalitów zamknięte linią falistą.
Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z zabiegami, prowadzące na podest I piętra.

Stan zachowania:
— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie dotyczące:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— wykrój i układ otworów, pierwotna stolarka okienna, stolarka drzwi wewnętrznych;
— schody.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej, według zachowanych wzorów.

- ul. Jaworzyńska 224 (fot. 429, 430)

Dom mieszkalny wielorodzinny, wzn. ok. 1920 r., historyzm.
Mur., tynk., na planie litery L, dwukondygnacyjny z użytkowym poddaszem, nakryty dachem łamanym o pokryciu ceramicznym.
E l e w a c j e . Tynkowane, pozbawione dekoracji. Okna prostokątne.
Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z zabiegami, prowadzące na podest I piętra.

Stan zachowania:
— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie dotyczące:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— wykrój i układ otworów, pierwotna stolarka okienna, stolarka drzwi wewnętrznych;
— schody.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej, według zachowanych wzorów.

Ulica Jana Kilińskiego

Weißenhoferstrasse – ok. 1910 r.

Ulica prowadząca w kierunku wsi Biały Dwór (obecnie tereny ochronne huty Legnica).

• ul. J. Kilińskiego 1 (fot. 431)

Hala produkcyjna, wzn. ok. 1890 r., po 1945 liczne dobudówki.
Mur, na rzucie prostokąta, trójkondygnacyjna, nakryta dachem dwuspadowym o pokryciu papowym. Elewacje pierwotnie pozostawione w surowej cegle, obecnie pomalowane. Gzyms kordonowy zaakcentowany kostkowym układem cegieł. Otwory okienne rozglifione, zamknięte łukiem odcinkowym, na którym równolegle zawieszony gzyms.

Stan zachowania:
— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie dotyczące:
Do zachowania:
— bryła oryginalnego budynku;
— wykrój i układ otworów;
— w wypadku remontu elewacji zalecane zdjęcie farby z cegieł.

• ul. J. Kilińskiego 2 (fot. 432, 433, 434)

Dom zarządcy i administracja cegielni Rothera, ob. dom mieszkalny, wzn. ok. 1880 r., rozbudowany ok. 1920 r. historyzm, neorenesans.
Mur., wzniesiony na rzucie wieloboku o ściętym narożniku i trójbocznym ryzalicie od południa, trójkondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym o pokryciu papowym. Do korpusu od wschodu przylega dobudówka gospodarcza a od południa relikt ogrodu zimowego oraz dobudówka gospodarcza. Elewacje pozostawione w surowej czerwonej cegle z poziomymi pasami z cegły o kolorze żółtym. Elewacja południowa zwieńczona wysoką attyką pokrytą dwubarwnymi cegłami o układzie kratownicowym. Na zwieńczeniu ryzalitu zegar oraz ażurowa konstrukcja dekoracyjnego masztu z wiatrowskazem. Wnętrze częściowo przebudowane, zachowana klatka schodowa o drewnianych stopnicach. Nad klatką schodową strop belkowy z zaciosami.

Stan zachowania:
— zły.

Zalecenia konserwatorskie dotyczące:
Do zachowania:
— bryła budynku;
— wykrój i układ otworów drzwi i okien;
— elewacje;
— zegar oraz maszt z wiatrowskazem;
— klatka schodowa.

- ul. J. Kilińskiego (fot. 435)

Trafostacja, wzn. ok. 1910 r.

Mur., otynkowana, z narożnikami i obramieniami otworów podkreślonymi profilowanymi cegłami. Prostopadłościenna bryła nakryta dachem dwuspadowym z nadbudówką mieszczącą otwory wentylacyjne. Zachowane oryginalne, metalowe drzwi do komory transformatora.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie dotyczące:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— wykrój i układ otworów, drzwi do komory transformatora.

Ulica św. Maksymiliana Kolbe

Opitzstrasse – ok. 1900, *Karola Marksa* – 1946, *św. Maksymiliana Kolbe* – od 1991 r.

Zabudowa ul. Św. Maksymiliana Kolbe powstawała od pierwszego dziesięciolecia XX w. W okresie powojennym ulica znajdowała się w wydzielonej części miasta użytkowanej przez Armię Radziecką. Wnętrze urbanistyczne ulicy sięgającej pierwotnie ul. Jaworzyńskiej zostało zaburzone poprzez wzniesienie budynku wielorodzinnego (typu „*Leningrad*") wzdłuż ul. Wojska Polskiego, przecinającego jej oś. Od skrzyżowania z ul. Poselską do ul. T. Kościuszki zachowane są chodniki z płyt granitowych oraz na całej długości ulicy aż do osi ul. Wojska Polskiego brukowana nawierzchnia jezdni oraz obustronne obsadzenie zielenią wysoką. Wzdłuż ulicy obustronnie, na działkach zagospodarowanych parkowo, zachowana zabudowa willowa. Elementem dysharmonizującym i zaburzającym ekskluzywny charakter ulicy są kompleksy garażowe na odcinku pomiędzy ul. S. Wyspiańskiego i Poselską.

- ul. św. Maksymiliana Kolbe 3-3a (fot. 436)

Nr rej. 646/1009/L z dn. 29.12.1993 r. oraz WKZ-5340/999/95 z dnia 20.04.1995 (dla posesji M. Kolbe 3) i WKZ-5340/998/95 z dnia 20.04.1995 r. (dla posesji M. Kolbe 3a)
(obiekt wpisany do rejestru zabytków w granicach działki nr 634/83, obręb Tarninów – posesja M. Kolbe 3 oraz 634/82, obręb Tarninów – posesja M. Kolbe 3a)
(WEZ, 1993 r.)
Willa dwurodzinna, wzn. ok. 1910 r., secesja z elementami stylu regionalnego.
Willa wzniesiona na zadrzewionej działce, zwrócona elewacją południową do ul. św. M. Kolbe. Mur., tynk., II-kondygnacyjna z wyniesioną partią sutereny, nakryta dachem naczółkowym z facjatkami nad głównym korpusem. Budynek o wydłużonym, nieregularnym rzucie i zróżnicowanej przestrzennie bryle. Wejścia główne na parter w elewacjach zachodniej i wschodniej, na wyższe kondygnacje w elewacji północnej.
Elewacje: południowa, wschodnia i fragment zachodniej na wysokim cokole granitowym, elewacja północna – na niskim; tynkowane gładko. Detal architektoniczny tynkowany: obramienia okien o zróżnicowanych kształtach w postaci płaskich, tynkowych, uszakowych opasek, płyciny podokienne ze stylizowaną dekoracją roślinną.
Elewacja główna – południowa, o sześciu osiach okiennych, ujęta w narożach dwoma II-kondygnacyjnymi (w przyziemiu 1-osiowymi o oknach trójdzielnych) ryzalitami. Ryzalit zachodni w II kondygnacji 2-osiowy, o dekoracji pseudoryglowej; w poziomie II-kondygnacji, pomiędzy ryzalitem a korpusem głównym, w 3 osi podwieszona, drewniana weranda; ponad ryzalitem i werandą dach dwuspadowy z 3-osiową facjatką ze szczytem w konstrukcji ryglowej. Ryzalit wschodni z II kondygnacją w konstrukcji drewnianej, pełniącą funkcję werandy. Powyżej, w połaci dachu facjata nakryta dachem naczółkowym. W narożu południowo-wschodnim wtopiona częściowo wieloboczna III-kondygnacyjna wieżyczka, która w przyziemiu obudowana jest drewnianą werandą, z III kondygnacją wykonaną w konstrukcji ryglowej, nakryta baniastym hełmem na wielobocznym bębnie, częściowo wtopionym w dach ryzalitu. Elewacja w części korpusu 4-osiowa z III kondygnacją w konstrukcji pseudoryglowej.
Elewacja wschodnia, rozczłonkowana omówioną powyżej wieżyczką w narożu południowo-wschodnim oraz ryzalitem w części północnej. W partii przyziemia weranda sięga ryzalitu; powyżej ściana korpusu ślepa, z dekoracją pseudoryglową. W części północnej elewacji II-kondygnacyjny, 2-osiowy ryzalit z II-kondygnacyjnym szczytem, zamkniętym faliście, oblicowanym łupkiem. W skrajnej, zewnętrznej osi ryzalitu, w II kondygnacji narożny, 3-osiowy, pięcioboczny wykusz.

Elewacja południowa o nieregularnie rozmieszczonych osiach okiennych. Północno-wschodni narożnik zaakcentowany wykuszem (j.w.), na skraju elewacji bieg schodów zewnętrznych z zadaszonym podestem; górna kondygnacja tej części elewacji w konstrukcji ryglowej. Przed korpus wysunięty jest w 2 osi aneks przedsionka. W zachodniej części elewacji – skrajny, 2-osiowy ryzalit oraz pomiędzy ryzalitem i korpusem – II-kondygnacyjne, drewniane werandy.
Elewacja zachodnia o nieregularnie rozmieszczonych osiach okiennych; do przesuniętego na północ w stosunku do osi elewacji płytkiego ryzalitu, w którym znajduje się wejście do budynku, dostawiony bieg zewnętrznych schodów z zadaszonym podestem.
Oryginalna, drewniana stolarka drzwi wejściowych oraz stolarka okienna z zadrobnionymi podziałami szczeblinowymi.

Od południa i wschodu parcela otoczona oryginalnym kutym ogrodzeniem na podmurówce ze słupkami. W północnej części parceli dwa współczesne budynki garaży.

Stan zachowania:
— Dobry, budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— historyczne granice parceli, fragmenty oryginalnego ogrodzenia oraz zieleń i elementy zagospodarowania działki;
— bryła budynku, forma dachu;
— detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
— wnętrza.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym boazerie, stolarka drzwi wewnętrznych, sztukaterie, piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia legnickiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

• ul. św. Maksymiliana Kolbe 5 (fot. 437)

(WEZ, 1993 r.)
Willa, wzn. ok. 1910 r. secesja.
Willa wzniesiona na zadrzewionej działce, zwrócona elewacją południową do ul. św. M. Kolbe. Mur., w cegle, wysoko podpiwniczona, I-kondygnacyjna z dwiema mieszkalnymi kondygnacjami poddasza, nakryta dachem naczółkowym o wysokim kącie nachylenia połaci. Budynek założony na rzucie zbliżonym do prostokąta, o zróżnicowanej przestrzennie bryle.
Elewacje w wątku ceglanym, częściowo tynkowane gładko, detal architektoniczny tynkowany: obramienia okien oraz detale wystroju.
Elewacja główna – południowa, 4-osiowa, zwieńczona II-kondygnacyjnym szczytem. W skrajnej zachodniej osi II-kondygnacyjny, wieloboczny ryzalit zamknięty dachem wielospadowym. W przyziemiu dwie osie okienne, w II kondygnacji trzy okna zamknięte łukiem pełnym. Naroża ryzalitu podkreślone fragmentami półkolumn, ponad oknami tynkowa dekoracja roślinna z przedstawieniami par putt. Do ryzalitu od strony wschodniej dobudowana parterowa, otwarta półokrągłymi arkadami loggia, zakończona w II kondygnacji tarasem o kutej, ażurowej balustradzie. Okna I kondygnacji szczytu połączone wspólnym obramieniem deko-

rowanym stylizowanym ornamentem cekinowym i ślimacznicami. Pomiędzy oknami w II kondygnacji szczytu prostokątne plakiety ze ślimacznicami.
Elewacja wschodnia 3-osiowa. Elewacja zachodnia z 2-osiowym ryzalitem na osi, do którego dobudowany od strony południowej zadaszony ganek, mieszczący wejście do willi, ponad którym w połaci dachu facjata. Okna ryzalitu ujęte rodzajem wspólnego obramienia w postaci fragmentów półkolumn z płycinami pomiędzy oknami wypełnionymi stylizowanym ornamentem zawijanym.
Oryginalna, drewniana stolarka okienna.

Od południa granice parceli wyznacza tymczasowe ogrodzenie drewniane, oparte o ceglaną podmurówkę zapewne kutego pierwotnego ogrodzenia.

Stan zachowania:
— Budynek w trakcie budynku kapitalnego; częściowo wymienione pokrycie dachowe, częściowo nowe tynki elewacyjne.

Zalecenia konserwatorskie:
Wskazane ukończenie prac remontowych.
Do zachowania:
— historyczne granice parceli, fragmenty oryginalnego ogrodzenia oraz zieleń i elementy zagospodarowania działki;
— bryła budynku, ceglane ściany, forma dachu;
— detal architektoniczny elewacji oraz elementy kute;
— wykrój i układ otworów, stolarka.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym boazerie, stolarka drzwi wewnętrznych, sztukaterie, piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. św. Maksymiliana Kolbe 6 (fot. 438)

Budynek mieszkalny, wzn. l. 30. XX w., modernizm

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku.

• ul. św. Maksymiliana Kolbe 7 (fot. 439)

Nr rej. 647/1014/L z dn. 29.12.1993 r. oraz WKZ-5340/657/95 z dnia 20.04.1995 r.
(obiekt wpisany do rejestru zabytków w granicach działki nr 634/70, obręb Tarninów)
(WEZ, 1993 r.)
Willa dwurodzinna, wzn. ok. 1910 r., neobarok.
Willa wzniesiona na zadrzewionej działce, zwrócona elewacją południową do ul. św. M. Kolbe. Mur., tynk., wysoko podpiwniczona, obwiedziona fosą, II-kondygnacyjna z mieszkalną kondygnacją poddasza, nakryta dachem mansardowym. Budynek założony na rzucie zbliżonym do kwadratu, o zróżnicowanej przestrzennie bryle.

Elewacje tynkowane gładko, na wysokim cokole, którego dolna część obłożona cegłą klinkierową; detal architektoniczny tynkowany: ramowa dekoracja elewacji oraz płaskie, tynkowe opaski okienne.
Elewacja główna – południowa 4-osiowa; w 3 osi półcylindryczny, III-kondygnacyjny (z górną kondygnacją wtopioną w dolną połać dachu) i 3-osiowy ryzalit nakryty dachem stożkowym. Na wysokości II kondygnacji w 1 i 2 osi fasady – półkolisty balkon z kutą balustradą. Nad skrajnymi osiami w połaci dachu półkoliście zamknięte lukarny.
Elewacja zachodnia z centralnie umieszczonym 2-osiowym, sięgającym kalenicy dachu ryzalitem klatki schodowej zamkniętym dachem trójspadowym. Do ryzalitu od strony południowej przylega ganek wejściowy wsparty na dwóch murowanych filarach.
Elewacja wschodnia z 1-osiowym ryzalitem z półokrągłymi oknami w obu kondygnacjach. Ponad ryzalitem balkon oraz 3-osiowa facjatka w dolnej połaci dachowej, zamknięta falistym szczytem. Od strony północnej do ryzalitu przylega I-kondygnacyjna weranda, nakryta dachem trójspadowym. W górnej połaci dachu dwa okna połaciowe.
Elewacja północna 4-osiowa z uskokiem w połowie szerokości; w dolnej połaci dachu trzy lukarny zamknięte prosto, w górnej połaci dachu – okno powiekowe.
Oryginalna, drewniana stolarka drzwi wejściowych oraz stolarka okienna.

Od południa parcela ograniczona oryginalnym kutym ogrodzeniem na ceglanej podmurówce; z pozostałych stron ogrodzenie współczesne.

Stan zachowania:
— Dobry, budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— historyczne granice parceli, fragmenty oryginalnego ogrodzenia oraz zieleń i elementy zagospodarowania działki;
— bryła budynku, forma dachu;
— detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
— kute elementy metalowe.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym boazerie, stolarka drzwi wewnętrznych, sztukaterie, piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia legnickiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

• ul. św. Maksymiliana Kolbe 8 (fot. 440)

Budynek mieszkalny, wzn. l. 30. XX w., modernizm

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku.

- ul. św. Maksymiliana Kolbe 9 (fot. 441, 442)

Willa, obecnie KGHM METRACO sp. z o.o., wzn. po 1925 r., modernizm.
Willa wzniesiona na zadrzewionej działce, zwrócona elewacją południową do ul. św. M. Kolbe. Mur., tynk., wysoko podpiwniczona. Budynek założony na rzucie litery „L”, o zróżnicowanej przestrzennie bryle. Część południowa II-kondygnacyjna, nakryta dachem czterospadowym z przypustnicami, założona na rzucie zbliżonym do kwadratu; skrzydło północne na rzucie prostokąta, I-kondygnacyjne, nakryte dachem dwuspadowym.
Elewacje na cokole, detal architektoniczny tynkowany: pasy gzymsowe oraz profilowane opaski okienne.
Elewacja południowa 5-osiowa z usytuowanym w 3 i 4 osi 2-osiowym ryzalitem, z szczytem zamkniętym łukiem nadwieszonym. Elewacja zachodnia części południowej budynku 3-osiowa z 1-osiowym ryzalitem na osi elewacji; elewacja północna 3-osiowa z arkadowym gankiem mieszczącym wejście do budynku.
Elewacja zachodnia skrzydła północnego I-kondygnacyjna, 6-osiowa z 1-osiowym ryzalitem w 4 osi, na osi symetrii tej części budynku (okna od strony południowej większych rozmiarów i o szerszym rozstawie osi). Ryzalit w formie wieżyczki wtopionej w połać dachu, o ściętych narożach, nakryty ośmiobocznym hełmem; w ryzalicie wejście do budynku przesłonięte trójspadowym ceramicznym daszkiem osadzonym na kutych, opracowanych dekoracyjnie wspornikach, poprzedzone zewnętrznymi schodami o pełnej prostej balustradzie. W połaci dachu cztery facjatki nakryte trójspadowymi daszkami.
Elewacja wschodnia opracowana wspólnie dla obu części budynku. W części południowej II-kondygnacyjna i 2-osiowa, przesłonięta płytką I-kondygnacyjną werandą nakrytą daszkiem trójspadowym; w części północnej I-kondygnacyjna z rzędem pięciu 1-osiowych facjat w połaci dachowej.

Od południa i od zachodu parcela otoczona oryginalnym kutym ogrodzeniem na podmurówce z bramką w postaci dwóch słupków zwieńczonych kulami..

Stan zachowania:
— Dobry, budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— historyczne granice parceli, fragmenty oryginalnego ogrodzenia oraz zieleń i elementy zagospodarowania działki;
— bryła budynku, forma dachu;
— detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
— kute elementy metalowe.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym boazerie, stolarka drzwi wewnętrznych, sztukaterie, piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. św. Maksymiliana Kolbe 10-12 (fot. 443-445)

Nr rej. 648/991/L z dn. 29.12.1993 r. oraz WKZ-5340/845/95 z dnia 20.04.1995 (dla posesji M. Kolbe 10) i WKZ-5340/846/95 z dnia 20.04.1995 r. (dla posesji M. Kolbe 12)
(Obiekt wpisany do rejestru zabytków w granicach działki nr 634/74, obręb Tarninów – posesja M. Kolbe 10 oraz 634/73, obręb Tarninów – posesja M. Kolbe 12)
(WEZ, 1993 r.)
Willa dwurodzinna, obecnie budynek nieużytkowany, wzn. ok. 1910 r., neobarok
Willa wzniesiona na zadrzewionej działce, zwrócona elewacją północną do ul. św. M. Kolbe. Mur., tynk., wysoko podpiwniczona, II-kondygnacyjna z wysoką kondygnacją piwnic oraz mieszkalną kondygnacją poddasza, nakryta dachem mansardowym. Budynek założony na rzucie wydłużonej litery „U", o mocno zróżnicowanej przestrzennie bryle.
Elewacje na wysokim ceglanym cokole, detal architektoniczny tynkowany: boniowane wklęsłe naroża, pasy pionowych boni; gzymsy międzykondygnacyjne, obramienia okien o zróżnicowanych kształtach w postaci płaskich, tynkowych opasek oraz dekoracyjne płyciny.
Elewacja główna – północna 12-osiowa o nieregularnie rozmieszczonych osiach okiennych, rozczłonkowana dwoma mocno wysuniętymi ryzalitami. Ryzalit wschodni 3-osiowy; na osi dodatkowy II-kondygnacyjny ryzalit mieszczący klatkę schodową, o zaokrąglonych narożach, zwieńczony tarasem o ażurowej, kutej balustradzie; wejście poprzedzone biegiem zewnętrznych schodów; wejście flankują kolumny o gładkich trzonach i jońskich kapitelach, na których wsparty jest trójkątny naczółek. Ponad wejściem trzy pary wąskich okien doświetlających klatkę schodową. W dolnej połaci dachu ryzalitu trzy lukarny zwieńczone segmentowymi naczółkami; w górnej połaci dachu – na osi – okno powiekowe. Środkowa część budynku 5-osiowa, w dachu dwie lukarny o półkolistym kształcie i dwa okna powiekowe powyżej. Ryzalit zach. 3-osiowy; do ryzalitu od strony wsch. przylega II-kondygnacyjny aneks z wejściem osłoniętym okrągłym daszkiem wspartym na trzech kolumnach; w skrajnej, wschodniej osi ryzalitu – w II-kondygnacyjnym, wysuniętym na rzucie półkola, dodatkowym ryzalicie – dodatkowe wejście poprzedzone portykiem wspartym na kolumnach o korynckich kapitelach, na których wsparte jest belkowanie z tryglifowym fryzem oraz segmentowy naczółek. Ponad wejściem trzy pary wąskich okien. Oba wejścia do budynku poprzedzone wspólnym, szerokim biegiem zewnętrznych schodów. W skrajnej zach. osi ryzalitu analogiczny dodatkowy ryzalit na rzucie półkola z wejściem w przyziemiu oraz z 3 parami okien w II kondygnacji. W dolnej połaci dachu ryzalitu trzy lukarny zwieńczone segmentowymi naczółkami; w górnej – na osi – okno powiekowe.
Elewacja zach. 3-osiowa; w skrajnej pd. osi II-kondygnacyjny, 1-osiowy ryzalit z portefenêtre w przyziemiu; w środkowej osi wysunięta I-kondygnacyjna loggia (?) oraz w pn.-zach. narożu taras – od strony elewacji głównej zachowane dwa słupy, dźwigające zapewne niegdyś jego zadaszenie. W dolnej połaci dachu facjaty; w górnej – okna powiekowe.
Elewacja ogrodowa – południowa rozczłonkowana dwoma ryzalitami, w części środkowej pierwotnie poprzedzona tarasem. W połaci dachu cztery facjaty zwieńczone trójkątnymi szczytami oraz pomiędzy nimi lukarny z segmentowymi naczółkami. Ryzalit w skrajnej zach. osi II-kondygnacyjny; do niego od strony wsch., przylega I-kondygnacyjny wykusz, ponad którym taras. Ryzalit w drugiej osi od wsch. I-kondygnacyjny, nakryty dachem wielospadowym, o przeszklonych ścianach.
W elewacji zach. 1-osiowy ryzalit od strony pd., do niego przylega o jedną kondygnację niższy aneks z potrójnymi oknami wysokich piwnic oraz parteru, zakończony tarasem o kutej balustradzie; w skrajnej osi pn. w partii piwnic dodatkowe wejście przesłonięte tarasem pozbawionym balustrady.

Ogrodzenie w trakcie rekonstrukcji.

Stan zachowania:
— Zły. Budynek w trakcie remontu; przeprowadzony został remont dachu oraz część okien.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— historyczne granice parceli, fragmenty oryginalnego ogrodzenia oraz zieleń i elementy zagospodarowania działki;
— bryła budynku, forma dachu;
— detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
— kute elementy metalowe.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym boazerie, stolarka drzwi wewnętrznych, sztukaterie, piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia legnickiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

• ul. św. Maksymiliana Kolbe 14 (fot. 446-448)

Nr rej. 649/1006/L z dn. 29.12.1993 r. oraz WKZ-5340/659/95 z dnia 20.04.1995 r.
(obiekt wpisany do rejestru zabytków wraz z otoczeniem)
Decyzja wymaga zmiany polegającej na uaktualnieniu danych adresowych wraz z oznaczeniem ewidencji gruntów – jest: ul. św. M. Kolbe 18, dawniej Opitzstrasse 18, powinno być: ul. św. M. Kolbe 14
(WEZ, 1993 r.)
Willa, wzn. ok. 1915 r., *art deco*.
Willa wzniesiona na zadrzewionej działce, zwrócona elewacją północną do ul. św. M. Kolbe. Mur., tynk., wysoko podpiwniczona, I-kondygnacyjna z mieszkalną kondygnacją poddasza, nakryta dachem mansardowym. Budynek założony na rzucie zbliżonym do kwadratu, o zróżnicowanej przestrzennie bryle.
Elewacje na wysokim (pierwotnie ceglanym) cokole, tynkowane gładko, detal architektoniczny tynkowany: ramowe podziały elewacji oraz opaski okienne.
Elewacja główna – północna o nieregularnie rozmieszczonych pięciu osiach okiennych. Wschodnią część elewacji zajmuje II-kondygnacyjny, 2-osiowy ryzalit nakryty dachem mansardowym. W II kondygnacji ryzalitu podziały architektoniczne w formie lizen wspartych na profilowanym gzymsie międzykondygnacyjnym; trzony lizen z dekoracją kandelabrową. Od załamania ściany ryzalitu do wschodniej krawędzi elewacji biegnie otwarty arkadą ganek kolumnowy kryjący schody z balaskową balustradą, wiodące do wejścia głównego. Ganek kryje wsparta na kolumnach, wysunięta w stronę północną dolna połać dachu mansardowego. Ponad partią wejścia, przylegająca do wschodniej ściany ryzalitu 3-osiowa facjata (okna facjaty umieszczone w trzonach szerokich pilastrów tworzących jej podział architektoniczny, dodatkowo w obramieniach zamkniętych łukiem pełnym z medalionami, w których popiersia – kobiece i dwa męskie.
Elewacja wschodnia w części północnej 1-osiowa (w drugiej kondygnacji ten fragment elewacji dekorowany pilastrami z dekoracją kandelabrową analogicznie jak II kondygnacja ryzalitu elewacji północnej. W części południowej 3-osiowy, półokrągły ryzalit – I-kondygnacyjny, zakończony tarasem z pełną balustradą. W połaci dachu lukarna.

Elewacja południowa 5-osiowa, w związku z konfiguracją terenu III-kondygnacyjna. W części centralnej 2-osiowy ryzalit. W narożu południowo-wschodnim I-kondygnacyjna murowana weranda – w elewacji wschodniej 2-osiowa, w elewacji południowej 3-osiowa.
Dolna kondygnacja elewacji zachodniej 5-osiowa, w części południowej z niewielkim uskokiem; wysunięta nieco i oddzielona od szczytu budynku wydatnym gzymsem, nakrytym jednospadowym ceramicznym daszkiem. Na osi otwór wejściowy ujęty portalem z dwoma pilastrami dźwigającymi odcinek belkowania. Partia wejścia przesłonięta współcześnie dobudowanym gankiem nakrytym dachem trójspadowym wspartym na dwóch prostych filarach. Szczyt II-kondygnacyjny, 3-osiowy. Poszczególne osie zaakcentowane czterema lizenami, podtrzymującymi partię fryzu i wyładowany gzyms; lizeny w II kondygnacji szczytu z dekoracją ramową trzonu, z rautami, akantem i kampanulami.
Oryginalna, drewniana stolarka drzwi wejściowych oraz stolarka okienna.
Bogaty wystrój i wyposażenie wnętrz.

Parcela otoczona współczesnym kutym ogrodzeniem na ceglanej podmurówce.

Stan zachowania:
— Dobry, budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— historyczne granice parceli, zieleń i elementy zagospodarowania działki;
— bryła budynku, forma dachu;
— detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym boazerie, stolarka drzwi wewnętrznych, sztukaterie, piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia legnickiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

• ul. św. Maksymiliana Kolbe 16 (fot. 449)

Nr rej. 650/1012/L z dn. 29.12.1993 r. oraz WKZ-5340/658/95 z dnia 20.04.1995 r.
(obiekt wpisany do rejestru zabytków w granicach działki nr 634/48, obręb Tarninów)
(WEZ, 1993 r.)
Willa, wzn. ok. 1910 r., modernizm z elementami stylu regionalnego.
Willa wzniesiona na zadrzewionej działce, zwrócona elewacją północną do ul. św. M. Kolbe. Mur., tynk., I-kondygnacyjna z suterenią oraz mieszkalną kondygnacją poddasza, nakryta dachem mansardowym o połaciach przenikających się na różnych wysokościach. Budynek o zróżnicowanej przestrzennie bryle, założony na rzucie zbliżonym do kwadratu.
Elewacje na ceglanym cokole, tynkowane, elementy konstrukcji drewnianej; detal architektoniczny tynkowany: obramienia okien o zróżnicowanych kształtach w postaci płaskich, tynkowych opasek.
Elewacja główna – północna o nieregularnie rozmieszczonych osiach okiennych, w przyziemiu 3-osiowa. Pomiędzy 2 a 3 osią podcień, zamknięty łukiem pełnym; ponad nim również półokrągły daszek. W 2 osi okno zamknięte trójbocznie, doświetlające partię wejścia. Schody zewnętrzne granitowe, zabiegowe. W narożu północno-wschodnim budynku w I kondygnacji 3-osiowy wykusz z szerokim daszkiem okapowym. Pomiędzy osiami okiennymi dwie półko-

lumny, w górnej partii dekorowane motywem szachownicy. Ponad oknami fryz z rustykalnie opracowanych płycin kamiennych. Pod oknami gładkie plakiety. W oknach witraże. Szczyt II-kondygnacyjny. W dolnej kondygnacji szczytowej część zachodnia 3-osiowa wydzielona w formie ryzalitu, ta część elewacji oblicowana dachówką ceramiczną, nakryta trójspadowym daszkiem ceramicznym. W części wschodniej I kondygnacji szczytu oraz na osi II kondygnacji – potrójne okienka z wspólnym parapetem. Zwieńczenie szczytu opracowane w konstrukcji ryglowej.
Elewacja wschodnia trójdzielna, opracowana uskokowo. W części południowej szerokie okno zamknięte trójbocznie. W części środkowej uskok podkreślony dwoma okienkami nakrytymi dwuspadowym daszkiem; ponad częścią środkową II-kondygnacyjny szczyt – 4-osiowy z potrójnymi oknem o wspólnym parapecie od strony południowej; powyżej dwa okienka poddasza i oszalowanie deskami w zwieńczeniu. Część północna z zadaszonym wejściem do kondygnacji sutereny oraz facjatą w dolnej połaci dachu.
Elewacja zachodnia dwudzielna z uskokiem, o nieregularnie rozmieszczonych osiach okiennych; w części północnej potrójne okno oraz w połaci dachu facjata, w środkowej części elewacji wejście do sutereny oraz powyżej wysokie okna klatki schodowej oraz trójkątny szczyt.
Oryginalna stolarka oraz bogaty wystrój wnętrz.

W północno-wschodnim narożu parceli murowane słupki pergoli; w narożniku południowo-wschodnim – altana. Od południa i wschodu parcela otoczona współczesnym kutym ogrodzeniem na ceglanej podmurówce.

Stan zachowania:
— Dobry, budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— historyczne granice parceli, fragmenty oryginalnego ogrodzenia oraz zieleń i elementy zagospodarowania działki;
— bryła budynku, forma dachu;
— detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
— wnętrza.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym boazerie, stolarka drzwi wewnętrznych, sztukaterie, piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia legnickiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

• ul. św. Maksymiliana Kolbe 18 (fot. 450-451)

Nr rej. 651/989/L z dn. 29.12.1993 r.
(obiekt wpisany do rejestru zabytków wraz z otoczeniem)
Decyzja wymaga zmiany polegającej na uaktualnieniu danych adresowych wraz z oznaczeniem ewidencji gruntów – jest: ul. św. M. Kolbe 22, dawniej Opitzstrasse 24, powinno być: ul. św. M. Kolbe 18, nr dz. 634/50, obręb Tarninów.
(WEZ, 1993 r.)
Willa, wzn. ok. 1910 r., modernizm z elementami neobaroku.

Willa wzniesiona na zadrzewionej działce, u zbiegu ulic św. M. Kolbe i S. Wyspiańskiego, zwrócona elewacją północną do ul. M. Kolbe. Mur., tynk., wysoko podpiwniczona, otoczona „fosą", II-kondygnacyjna z użytkową kondygnacją poddasza, nakryta dachem czterospadowym. Budynek założony na rzucie zbliżonym do prostokąta, o zróżnicowanej przestrzennie bryle.
Elewacje na ceglanym cokole, tynkowane gładko, detal architektoniczny wyrobiony w tynku.
Elewacja główna – północna o nieregularnie rozmieszczonych czterech osiach. Wejście główne w drugiej osi od zachodu, poprzedzone rozszerzającymi się granitowymi schodami z piaskowcową, pełną balustradą, o dolnych częściach spiralnie zawiniętych. Otwór drzwiowy o wykroju prostokątnym, z dwudzielnym stałym nadświetlem, wokół którego listwa z dekoracją w formie astragalu. Portal tworzą flankujące otwór wejściowy pilastry ustawione na wysokim cokole, z głowicami z motywem rozetek, na których oparty naczółek zamknięty gzymsem o wykroju wklęsło-wypukłym; pole naczółka wypełnia rodzaj kartusza obwiedzionego wolutowo zawiniętymi wstęgami z lambrekinem, a po bokach girlandy laurowe oraz liście palmy. W skrajnej, wschodniej osi, I-kondygnacyjny ryzalit nakryty daszkiem trójspadowym, z trójdzielnym oknem, przedzielonym murowanymi węgarami. Pod gzymsem ryzalitu pas z dekoracją sgraffitową przedstawiającą cztery putta przeciągające liściastą girlandę. W połaci dachu – na osi symetrii elewacji – II-kondygnacyjna, 3-osiowa facjata, zamknięta szczytem o wykroju falistym (pole szczytu wypełnione dekoracją z motywami liści akantu).
Elewacja zachodnia o różnej liczbie osi w poszczególnych kondygnacjach, z II-kondygnacyjnym ryzalitem nakrytym dachem mansardowym, mieszczącym klatkę schodową; w narożu pd.-zach. aneks z drewnianą werandą nakrytą dwuspadowym daszkiem w II kondygnacji
Elewacja południowa II-kondygnacyjna z III-kondygnacyjnym, nakrytym dachem trójspadowym z oknem powiekowym, ryzalitem z trzema oknami o wspólnym podokienniku w parterze; przy ryzalicie dwa 1-osiowe aneksy z drewnianymi werandami w II kondygnacji.
Elewacja wschodnia 4-osiowa, w narożu pd.-wsch. aneks z werandą. Elewacja z uskokiem, wydzielającym dwie osie okienne w partii środkowej i oś z tarasem. W połaci dachu murowana, 2-osiowa facjata.
Oryginalna, drewniana stolarka drzwi wejściowych oraz stolarka okienna.

Od pn. i zach. parcela otoczona odnowionym kutym ogrodzeniem na ceglanej podmurówce z filarami.

Stan zachowania:
—Dobry, budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— historyczne granice parceli, fragmenty oryginalnego ogrodzenia oraz zieleń i elementy zagospodarowania działki;
— bryła budynku, forma dachu;
— detal architektoniczny elewacji, motywy dekoracyjne, w tym sgraffito;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym boazerie, stolarka drzwi wewnętrznych, sztukaterie, piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia legnickiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

• ul. św. Maksymiliana Kolbe 24 (fot. 452)

Budynek mieszkalny, wzn. 1909 r., secesja.
Budynek wzniesiony na zadrzewionej działce, zwrócony elewacją północną do ul. św. M. Kolbe. Mur., tynk., wysoko podpiwniczony, II-kondygnacyjny z mieszkalną kondygnacją poddasza, nakryty dachem mansardowym; w połaci dachu facjaty. Budynek założony na rzucie wydłużonym, o zróżnicowanej przestrzennie bryle. Elewacje na ceglanym cokole, tynkowane gładko.
Elewacja główna – północna 4-osiowa. W pn.-wsch. narożu wieloboczny, III-kondygnacyjny ryzalit, nakryty dachem wielobocznym, kopulastym. Na osi elewacji 2-osiowy, III-kondygnacyjny ryzalit, zamknięty 1-osiowym szczytem, nakryty dachem mansardowym. Wejście do budynku oraz okna klatki schodowej w skrajnej, zachodniej osi. Otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym; obramienie zamknięte odcinkiem profilowanego gzymsu o linii wklęsło-wypukłej; ponad gzymsem płycina z kartuszem (w kształcie wazy) utworzonym z ornamentu zawijanego, po którego bokach liściaste girlandy; w kartuszu napis „*Salve*”.
Elewacja wschodnia 5-osiowa z 2-osiowym ryzalitem w 3-4 osi, przy którym II-kondygnacyjna otwarta loggia nakryta dachem dwuspadowym; w szczycie data budowy „*ANNO 1909*”.
Elewacja południowa 2-osiowa z II-kondygnacyjnym, zamkniętym trójkątnym szczytem ryzalitem w osi zachodniej; w osi wschodniej w II kondygnacji drewniana weranda.
Elewacja zachodnia w części północnej ślepa; w części południowej kształtowana uskokowo i załamana, z czterema osiami okiennymi.
Detal architektoniczny tynkowany: obramienia okien z klińcami i podokiennikami z konsolkami, bądź podwieszoną dekoracją z motywami wieńców i girland. W ostatniej kondygnacji ryzalitu i jego szczycie dekoracja w postaci lizen pomiędzy osiami okiennymi i w narożach, profilowanego oraz załamanego ponad oknami gzymsu, obramień okiennych z klińcowymi naczółkami oraz płycinami podokiennymi, kartusz w zwieńczeniu.
Oryginalna, drewniana stolarka drzwi wejściowych oraz stolarka okienna z profilowanymi słupkami i ślemionami; w nadślemieniach zadrobniony podział szczeblinowy. Okna klatki schodowej trójstrefowe. Drzwi wejściowe jednoskrzydłowe, z płycinami rautowymi oraz z przeszklonym, trójdzielnym nadświetlem

Od północy parcela otoczona odnowionym ogrodzeniem kutym na ceglanej podmurówce z prostymi słupkami.

Stan zachowania:
— Dobry, budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— historyczne granice parceli, fragmenty oryginalnego ogrodzenia oraz zieleń i elementy zagospodarowania działki;
— bryła budynku, forma dachu;
— detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym boazerie, stolarka drzwi wewnętrznych, sztukaterie, piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

Ulica Marii Konopnickiej

Lohensteinstrasse 1920 r.; *Weddigenweg* 1934 r.

Ulica wytyczona po 1912 r.

• ul. M. Konopnickiej 1 (fot. 453)

Dom, wzn. l. 30. XX w., styl rodzimy.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku wraz z ceramicznym pokryciem czterospadowego dachu.
Należy zachować mur aranżujący wejście od strony ulicy.

• ul. M. Konopnickiej 2 (fot. 454, 455)

Nr rej. zabytków 652/993/L z dn. 29.12.1993 r.
(obiekt wpisany do rejestru zabytków wraz z otoczeniem)
Decyzja wymaga zmiany polegającej na określeniu granic wpisu otoczenia.
(WEZ, 1993 r.)
Willa, wzn. 1914-1916, modernizm z elementami neobaroku. Budynek w trakcie remontu. Mur., otynkowana, detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Rzut nieregularny, dwukondygnacyjna na wysoko wyniesionym przyziemiu. Bryła rozrzeźbiona z ryzalitami sal reprezentacyjnych, wieżyczka w kalenicy dachu czterospadowego. Elewacje o regularnie rozmieszczonych prostokątnych otworach okien. Przed elewacją wschodnią taras prowadzący schodami do ogrodu sięgającego do ul. S. Okrzei.

Stan zachowania:
—Dość dobry, budynek w trakcie remontu.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— historyczne granice parceli, fragmenty oryginalnego ogrodzenia oraz zieleń i elementy zagospodarowania działki;
— bryła budynku, forma dachu;
— detal architektoniczny elewacji, motywy dekoracyjne;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym boazerie, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia legnickiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

- ul. M. Konopnickiej 5 (fot. 457)

Dom wielorodzinny, wzn. ok. 1920, modernizm z elementami form rodzimych. Mur., otynkowana, na rzucie prostokąta, dwukondygnacyjna na wysoki cokole, nakryty dachem czterospadowym. Elewacje o regularnie rozmieszczonych prostokątnych otworach okien. Przed elewacją zachodnią, od strony ul. Poselskiej, kamienny mur graniczny i oporowy parceli.

Stan zachowania:
—Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— historyczne granice parceli, mur oporowy;
— bryła budynku, forma dachu;
— układ elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Ulica Janusza Korczaka

Sedanstrasse, ok. 1870.

Ulica wytyczona ok. 1870 r., do 1899 zabudowana obustronnie na odcinku od ul. Chojnowskiej do Nowego Świata (fot. 459).

• ul. J. Korczaka 1 (fot. 458)

Kamienica czynszowa, wzn. koniec XIX w., gruntownie przebudowana ok. 1980.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.

• ul. J. Korczaka 2 (fot. 459, 460, 461)

Kamienica czynszowa, narożna z ul. Chojnowską, wzn. ok. 1910, postsecesja z elementami neoklasycyzmu.
Mur., tynk., na planie nieregularnego wieloboku, podpiwniczona, wzniesiona na nieregularnym rzucie, pięciokondygnacyjna. Bryła rozczłonkowana, ze zryzalitowanymi partiami elewacji i dachami: czterospadowym, dwuspadowym oraz mansardowym.
F a s a d a komponowana asymetrycznie, 11-osiowa, z 8-osiowym ryzalitem zsuniętym z osi. W sześcioosiowym, pięciokondygnacjowym centrum ryzalitu osie grupowane, uwidoczniony układ okien klatki schodowej (inny niż układ okien wnętrz mieszkalnych). Skrajne partie ryzalitu jednoosiowe, czterokondygnacjowe, z loggiami lub trójskrzydłowymi oknami zamkniętymi łukami pełnymi. W narożniku budynku, nad przyziemiem, taras ograniczony prostą kutą balustradą. Loggie z balustradami pełnymi oraz z metalowymi, kutymi barierkami o wzorach geometryczno-roślinnych.
Detal architektoniczny wykonany w tynku. Dla całej fasady jednakowe: cokół, pasowe boniowanie przyziemia, profilowany gzyms nad przyziemiem, kanelowane, narożne pilastry wielkiego porządku (ze stylizowanymi głowicami), profilowany gzyms nad IV piętrem, profilowany gzyms wieńczący. Sześcioosiowe centrum ryzalitu fasady rozczłonkowane dodatkowo podziałem ramowym i ujęte kanelowanymi pilastrami wielkiego porządku (ze stylizowanymi głowicami).
Otwór wejściowy przepruty asymetrycznie w centralnej, sześcioosiowej partii fasady, wysoki, prostokątny. Przedzielony w górnej części (pomiędzy drzwiami i nadświetlem) odcinkiem muru z kluczem i draperiami. Ujęty oprawą w formie jońskich kolumn wspierających odcinek stylizowanego belkowania, z narożami podkreślonymi spiętrzonymi postumentami z kulami. Dwa pozostałe otwory wejściowe, też w centralnej części ryzalitu fasady, zamknięte łukami pełnymi, bez obramienia, wkomponowane w rysunek pasowego boniowania, podkreślone klińcami. W jednym z otworów drewniane, dwuskrzydłowe drzwi ze stałym nadświetlem, opierzone, z nałożonymi na opierzenie dwiema płycinami. Okna przyziemia i witryny sklepowe o łuku pełnym. Okna trójskrzydłowe, ujęte jak otwory wejściowe. Okna wyższych kondygnacji prostokątne, dwuskrzydłowe. Okna klatki schodowej prostokątne, trójskrzydłowe. Okna w prawej, skrajnej osi fasady trójskrzydłowe zamknięte łukiem pełnym. Okna bez obramień. W osiach pomiędzy oknami relikty owalnych, stylizowanych rozet. Zachowane pozostałości drewnianej stolarki okiennej ze stałymi profilowanymi ślemionami.
E l e w a c j a b o c z n a o d s t r o n y u l. C h o j n o w s k i e j załamana, doprowadzona do wysokości III piętra włącznie, sześcioosiowa, ze skrajnym, podwyższonym ryzali-

tem zwieńczonym trójkątnym szczytem. Wystrój wykonany w tynku. Przyziemie gładko tynkowane (wtórnie). Nad przyziemiem profilowany gzyms koronujący. W partii I–III piętra podział ramowy rozdzielony szerokim pasem tynku pomiędzy oknami pięter II i III. Pas ten podkreślony gzymsem podokiennym okien III piętra, ozdobiony owalnymi rozetami. Naroża elewacji i skrajnego ryzalitu zaakcentowane pilastrami wielkiego porządku, jak w fasadzie. Elewacja i ryzalit zwieńczone gzymsem koronującym. Szczyt ryzalitu ujęty profilowaną ramą. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, bez obramień. Zachowane relikty drewnianej stolarki okiennej ze stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą i elewacją boczną połacie dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień przejazdowa, nakryta stropem z sufitem. W jednej z jej bocznych ścian klatka schodowa (w trakcie przednim). Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, w niektórych miejscach z zabiegami, zaopatrzone w tralkową balustradę z profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry (budynku), zły (wystroju fasady).

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— kute barierki mocowane w balustradach balkonów.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. J. Korczaka 3 (fot. 462, 463)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., historyzm (neorenesans łączony z neoklasycyzmem). Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada 5-osiowa tynkowana. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, pasowe boniowanie przyziemia, profilowane gzymsy pod oknami przyziemia, ponad przyziemiem, pod oknami I piętra, pod oknami III piętra, profilowany gzyms wieńczący. Otwór wejściowy w osi fasady, prostokątny, ujęty profilowanym obramieniem. W prawej, skrajnej osi brama o łuku odcinkowym, w profilowanym obramieniu. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w profilowanych obramieniach. Obramienia te w wyższych kondygnacjach rozbudowane o prostokątne płyciny podokienne i nadokienne oraz — o gzymsy nadokienne na konsolach. W płycinach podokiennych motyw wici akantu (I piętro) oraz ozdobny szlak (II piętro). Okna III piętra zaopatrzone w prostokątne płyciny nadokienne i profilowane gzymsy nadokienne.
Elewacja tylna bez dekoracji.

Stan zachowania:
— budynek w ruinie.

Zalecenia konserwatorskie:
Wypadku remontu do zachowania:
— bryła budynku;

— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów;
W wypadku wyburzenie zalecane wzniesienie na tym miejscu nowego budynku z zachowaniem dawnej linii zabudowy i wysokości.

• ul. J. Korczaka 4 (fot. 464)

Kamienica czynszowa, wzn. w końcu XIX w., historyzm (neorenesans włoski).
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada 5-osiowa, tynkowana. Cokół ceglany, pozostały detal architektoniczny wykonany w tynku: boniowanie piętra i przyziemia, profilowany gzyms ponad I piętrem, pilastry wielkiego porządku na cokołach (w partii II i III piętra), wieńcząca strefa belkowania z architrawem, fryzem (z okulusami i płycinami) oraz z konsolami wspierającymi wysunięty okap dachu. Brama w lewej, skrajnej osi, zamknięta łukiem odcinkowym, bez obramienia, którego funkcje pełni boniowanie przyziemia. Drzwi ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w przyziemiu i w partii I piętra bez obramień, ujęte boniowaniem obu kondygnacji. Okna II piętra w profilowanych obramieniach, z prostokątnymi płycinami nadokiennymi oraz z trójkątnymi naczółkami na konsolach. Okna III piętra tylko w profilowanych obramieniach. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami i stałymi profilowanymi ślemionami.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień przelotowa, nakryta stropem wzmocnionym odcinkowym łukiem konstrukcyjnym opartym na profilowanych konsolach. Konsole posadowione na lizenach. W jednej ze ścian sieni otwór wejściowy prowadzący do klatki schodowej w trakcie tylnym. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry (budynku), zły (wystroju fasady).

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
Należy odtworzyć pilastry z głowicami kompozytowymi. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. J. Korczaka 6 (fot. 465)

Kamienica czynszowa, wzn. koniec XIX w., gruntownie przebudowana ok. 1980.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków. Do zachowania linia zabudowy i bryła.

• ul. J. Korczaka 8 (fot. 466)

Kamienica czynszowa, wzn. 4 ćw. XIX w., prosty neoklasycyzm.
Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada 6-osiowa ze skrajnym, podwyższonym, dwuosiowym ryzalitem pozornym (pięciokondygnacjowym), tynkowana. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, profilowane gzymsy pod oknami poszczególnych kondygnacji, odcinki gzymsu wieńczące ryzalit i pozostałą część elewacji. Otwór wejściowy w ryzalicie pozornym, zamknięty łukiem odcinkowym, bez obramienia. Drzwi o konstrukcji ramowej z wypełnieniem z desek, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, we wgłębnych lub w malowanych opaskach. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym i górną kondygnacją ryzalitu zwieńczoną odcinkiem gzymsu.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień przelotowa, nakryta stropem wzmocnionym odcinkowym łukiem konstrukcyjnym opartym na profilowanych konsolach. Konsole posadowione na lizenach. W jednej z bocznych ścian sieni otwór wejściowy na klatkę schodową. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. J. Korczaka 9 (fot. 467)

Kamienica czynszowa, wzn. kon. XIX w., historyzm (neorenesans łączony z neoklasycyzmem).
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada 5-osiowa, tynkowana. Nad lewą, skrajną osią jednoosiowa facjata z trójkątnym szczytem. Druga, mniejsza facjata z trójkątnym szczytem na osi elewacji. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, pasowe boniowanie przyziemia, profilowany gzyms ponad przyziemiem, wydłużona, prostokątna płycina o długości całej elewacji, profilowane gzymsy pod oknami I-III piętra (z fryzem z falistego meandra), strefa belkowania wieńczącego złożona z architrawu, fryzu, denticuli. Otwór wejściowy w lewej skrajnej osi, zamknięty łukiem odcinkowym, drzwi dwuskrzydłowe, o konstrukcji ramowej, z wypełnieniem z desek, ze stałym nadświetlem. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w przyziemiu w profilowanych obramieniach. Obramienia okien wyższych kondygnacji rozbudowane. W partii I piętra złożone z profilowanych opasek, prostokątnych płycin nadokiennych i trójkątnych naczółków na konsolach. Obramienia okien II piętra podobne, z gzymsami nadokiennymi na konsolach. Okna III

piętra w profilowanych obramieniach, flankowane przez pary kolumn (z kompozytowymi głowicami). Kolumny ustawione pomiędzy gzymsem pod oknami III piętra a architrawem strefy wieńczącego belkowania. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna ze stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym i dwiema facjatami o dachach dwuspadowych.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. J. Korczaka 11 (fot. 468)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., historyzm (neoklasycyzm łączony z neorenesansem).
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada 5-osiowa z balkonami w środkowej osi. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, pasowe boniowanie przyziemia (z boniami z rustyką), pasowe boniowanie wyższych kondygnacji (odmienne niż w partii przyziemia), profilowany gzyms ponad przyziemiem, gzymsy pod oknami I–III piętra, strefa belkowania złożona z architrawu i fryzu (z prostokątnymi płycinami) pod wysuniętym okapem dachu. Brak portalu, w jego miejscu, w środkowej osi elewacji nowe okno. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W przyziemiu w profilowanych obramieniach. Okna I piętra w obramieniach rozbudowanych. Profilowane opaski okien ujęte architektoniczną oprawą w formie konsol, opartych na nich kanelowanych pilastrów (z głowicami w formie konsol), impostów i profilowanych gzymsów nadokiennych. Ponadto pod oknami prostokątne płyciny nadokienne, a w prostokątnych płycinach ponad oknami — wysokie, ceramiczne trapezowe klucze z motywem roślinnym. Klucze połączone z dwiema kwietnymi girlandami z krańcami w formie draperii. Nad drzwiami balkonowymi roślinne girlandy połączone z wieńcem. Okna II piętra w obramieniach listwowych, zaopatrzonych w prostokątne, ceramiczne płyciny nadokienne (z motywem roślinnym). Powyżej ceramiczny trójkątny naczółek z motywem neoklasycystycznych palmet. Okna III piętra w tynkowych opaskach. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna. Balkon w partii I piętra oparty na dekoracyjnych, wydatnych konsolach. Jego balustrada pełna, złożona ze słupków i segmentów z wgłębnymi, prostokątnymi płycinami. Balustrada balkonu II piętra, ażurowa, kuta, o formach historyzujących.
Ponad fasadą wysunięty okap dachu.
Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku z wysuniętym okapem dachu;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— kute balustrada balkonu.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. J. Korczaka 12 (fot. 469)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., historyzm (neorenesans włoski, neorenesans północny).
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada 4-osiowa, w przyziemiu tynkowana, w górnych partiach licowana cegłą. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, boniowanie przyziemia, tynkowe bonie podkreślające naroża fasady (od I do III piętra włącznie), profilowany gzyms ponad przyziemiem, pasowy gzyms podokienny połączony z obramieniami okien I piętra, profilowany gzyms (z fryzem z diamentowych boni) nad II piętrem, fryz arkadowy pod okapem dachu. Arkadowanie oparte na konsolach w formie liści akantu. Arkady fryzu wypełnione motywem muszlowym. Każdy ze skrajów fryzu zamknięty kwadratową płyciną z rozetą.
Otwór wejściowy w prawej, skrajnej osi, prostokątny, w blendzie o łuku odcinkowym, ujętej boniowaniem. Oś blendy podkreślona wydatnym kluczem. Drzwi ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem. Okna prostokątne lub o łuku odcinkowym, dwuskrzydłowe. W przyziemiu oprawione podobnie jak główny otwór wejściowy. W wyższych kondygnacjach rozbudowane, w partii I i II piętra połączone, tworzące element pionowego podziału fasady. Okna obu kondygnacji zaopatrzone w dekoracyjne ławy podokienne z prostokątnymi płycinami. Ujęte opaskami. W obramieniach okien I piętra prostokątne płyciny nadokienne z dekoracyjnymi łukami odcinkowymi (z kluczami w formie konsol) i profilowane gzymsy nadokienne. Nad oknami II piętra tylko dekoracyjne łuki odcinkowe z kluczami-konsolami. Okna III piętra w gładkich, uszakowych opaskach z kluczami. Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami.
Fasada osłonięta wysuniętą połacią dachu.
Elewacja tylna i boczna bez dekoracji.
Sień przelotowa kryta stropem z konstrukcyjnymi podciągami. W jednej z bocznych jej ścian wejście na klatkę schodową zajmującą część tylnego traktu i ryzalit elewacji tylnej. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, miejscami z zabiegami. Zaopatrzone w profilowaną poręcz mocowaną w ścianie i częściowo — w drewnianą balustradę z profilowaną poręczą.

Stan zachowania:
— dobry (budynku), zły (wystroju elewacji).

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. J. Korczaka 13 (fot. 470)

Kamienica czynszowa, wzn. w końcu XIX w., historyzm (neoklasycyzm łączony z neorenesansem).
Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczona, czterokondygnacyjna z podstryszem.
Fasada 3-osiowa tynkowana. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, boniowanie przyziemia, profilowany gzyms ponad przyziemiem, gzymsy podokienne pod oknami I i II piętra, profilowany gzyms wieńczący pod wysuniętym okapem dachu. Otwór wejściowy w lewej, skrajnej osi, zamknięty łukiem odcinkowym, w dolnej części bez obramienia, w górnej — w profilowanej opasce. Drzwi ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem, dekorowane motywami geometrycznymi oraz boniami. Okna o łuku odcinkowym, dwuskrzydłowe, w przyziemiu w profilowanych obramieniach. Obramienia okien I i II piętra połączone, tworzą element pionowego podziału elewacji. Pod wszystkimi oknami I piętra jedna wydłużona, prostokątna płycina podokienna. Okna I i II piętra w profilowanych opaskach, z płycinami nadokiennymi i umieszczonymi na konsolach naczółkami segmentowymi (I piętro) lub gzymsami nadokiennymi (II piętro). Oprawy okien III piętra podobne, lecz bez płycin podokiennych oraz bez konsol pod nadokiennymi gzymsami. Zachowane relikty drewnianej stolarki okiennej ze stałymi ślemionami.
Fasada osłonięta wysuniętym okapem dachu.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. J. Korczaka 15 (fot. 472, 473, 474)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1930 r., modernizm.
Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczona, pięciokondygnacyjna, o trójczłonowej, asymetrycznie komponowanej bryle charakteryzującej się gradacją poszczególnych członów. Pięciokondygnacjowa, wyższa część kamienicy (z obniżonym pionem klatki schodowej), nakryta dachami płaskimi) zestawiona z niższą, nieco cofniętą częścią domu (z asymetrycznym dachem dwuspadowym).
Elewacje części budynku tynkowane, z cokołem licowanym cegłą, zwieńczone odcinkami stylizowanego gzymsu koronującego. Fasada wyższego członu kamienicy komponowana asymetrycznie. Naroże niższego pionu klatki schodowej przeszklone, z podziałem odcinkami gzymsów na kondygnacje (okna klatki schodowej). Otwór wejściowy usytuowany asymetrycznie, prostokątny bez obramienia. Drzwi ramowo-płycinowe, dwudzielne, jednoskrzydłowe, przeszklone, z dekoracją geometryczną. Dwie osie okienne z oknami trójskrzydłowymi, zgrupowane, bez obramień, w partii I–III piętra ujęte od dołu i góry odcinkami gzymsów. Ponad fasadą wysunięty okap dachu. Fasada niższego, cofniętego członu budynku komponowana regularnie i symetrycznie, dwuosiowa, z oknami trójskrzydłowymi w delikatnych opaskach, osłonięta wysuniętym okapem dachu.
Elewacja tylna obu części budynku bez dekoracji, z różnicowanym, komponowanym układem otworów.
Klatka schodowa w trakcie przednim, w narożniku budynku, oświetlona zestawionymi prostopadle prostokątnymi oknami ze ślusarką. Schody dwubiegowe powrotne. Dolny bieg z lastrico, górne biegi drewniane, z profilowaną poręczą, prostymi słupkami i podobnymi prętami. Przy niektórych biegach schodów profilowane poręcze montowane w ścianie.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. J. Korczaka 20 (fot. 475)

Narożna kamienica czynszowa, wzn. 4 ćw. XIX w., prosty neoklasycyzm.
Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, na planie litery U, ze ściętym narożnikiem przy skrzyżowaniu ulic Korczaka i Nowy Świat.
Fasada 9-osiowa ze skrajnym, jednoosiowym ryzalitem pozornym, tynkowana. W skrajnej osi elewacji dwa wydłużone balkony posadowione na sklepieniu odcinkowym. Detal architektoniczny: cokół licowany cegłą (wtórnie?) oraz wykonane w tynku: profilowany gzyms ponad przyziemiem, profilowane gzymsy pod i nad oknami III piętra, profilowany gzyms wieńczący. Otwór wejściowy umieszczony asymetrycznie, zamknięty pełnym łukiem, bez obramienia, drzwi ramowo-płycinowe, dwudzielne, ze stałym nadświetlem. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe bez obramień. Podobnie ukształtowany ścięty narożnik domu. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna ze stałymi profilowanymi ślemionami.

Elewacja boczna od strony ul. Nowy Świat 4-osiowa, z trzema osiami zgrupowanymi, i ze skrajnym, jednoosiowym ryzalitem pozornym. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, profilowany gzyms ponad przyziemiem, profilowane gzymsy pod i nad oknami III piętra, profilowany gzyms wieńczący. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe bez obramień. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna ze stałymi profilowanymi ślemionami.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody dwubiegowe powrotne, z balustradą z profilowaną poręczą.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. J. Korczaka 22 (fot. 476)

Kamienica czynszowa, wzn. 1915–1920, postsecesja łączona z neoklasycyzmem i neobarokiem.
Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada 8-osiowa z czterema środkowymi osiami zgrupowanymi (z oknami jednoskrzydłowymi). W pozostałych osiach okna dwuskrzydłowe. Przy skrajach fasady balkony. Fasada tynkowana, zwieńczona czteroosiową facjatą z trójkątnym szczytem. Detal architektoniczny: cokół, gzyms nad przyziemiem, dekoracyjne, spiętrzone lizeny w centrum w fasady wydzielające pary jednoskrzydłowych okien. Lizeny zdobione motywami stylizowanymi w duchu postsecesji, motywami w formie barokowych kartuszy, girland z kampanul. Elewacja frontowa i elewacja facjaty zwieńczone gzymsami koronującymi. Otwór wejściowy umieszczony asymetrycznie w centrum fasady, prostokątny, ujęty pilastrami wspierającymi naczółek wykreślony łukiem kotarowym z owalnym okulusem z dekoracyjną, kutą kratą. Pole naczółka dzielone równoległymi listwami na segmenty. W skrajnej części elewacji szeroka, prostokątna brama prowadząca do również szerokiej, przejazdowej sieni nakrytej stropem. Okna prostokątne, jedno- i dwuskrzydłowe. Okna w przyziemiu, w dwóch skrajnych osiach w tynkowych opaskach z rytym geometrycznym wzorem. Okna w centrum fasady z lekko wklęsłymi, prostokątnymi płycinami pod- i międzyokiennymi — element pionowego podziału elewacji. Wszystkie okna zaopatrzone w jednakowe prostokątne płyciny nadokienne dzielone listwami na segmenty. Ponadto pod oknami I piętra — gładkie płyciny podokienne, pomiędzy oknami I i II pietra — płyciny z motywem rombu, pod oknami III piętra — płyciny z obramieniem. Pozostałe okna fasady i okna facjaty bez oprawy. Te ostatnie na wspólnym gzymsie podokiennym. W polu szczytu facjaty małe, prostokątne okno ze stylizowaną kratą W fasadzie częściowo zachowana drewniana stolarka okienna ze stałymi profilowanymi ślemionami. W elewacji tylnej w dwóch trójskrzydłowych oknach — oryginalna stolarka z profilowanymi

słupkami i ślemieniem oraz z rozetami na ich skrzyżowaniach. Zachowane kute balustrady balkonów.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym i lukarną z dachem dwuspadowym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. Skrajny słupek w przyziemiu dekorowany post-secesyjną ornamentyką nawiązującą do baroku i neoklasycyzmu, (motywy meandra, wieńca z liści laurowych, kampanul).

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— kute balustrady balkonów, kuta krata w okulusie w naczółku portalu, kuta krata w oknie szczytu;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. J. Korczaka 23 (fot. 477)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., neoklasycyzm nawiązujący do wczesnego śląskiego neoklasycyzmu 1 ćw. XIX w.
Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada 6-osiowa, tynkowana, ze skrajną, pięciokondygnacjową i dwuosiową częścią zwieńczoną segmentowym naczółkiem. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, pasowe boniowanie przyziemia, profilowany gzyms ponad przyziemiem, lizeny (z boniowaniem wydzielające skrajną, dwuosiową część elewacji), profilowany gzyms koronujący (w skrajnej części elewacji kordonowy), segmentowy naczółek skrajnej partii fasady. W jednej ze środkowych osi elewacji prostokątny otwór wejściowy bez obramienia. Drzwi ramowo-płycinowe, dwudzielne, ze stałym nadświetlem. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w przyziemiu bez obramień. W partii I i II piętra okna i płyciny podokienne zawarte w płytkich, prostokątnych, obramionych wgłębnie blendach — element pionowego podziału elewacji. W płycinach podokiennych umieszczone ozdobne, neoklasycystyczne fartuchy, jedne o wykroju litery T z dwiema rozetami (I piętro) i drugie, prostokątne z bocznymi wypustkami i guttami, zdobione motywem girlandy z liści laurowych (II piętro). W mniejszych, podobnych blendach (w profilowanych wgłębnie oprawach) okna III piętra. Pod ich podokiennikami tryglify z guttami. Dwa okna IV piętra (w skrajnej części elewacji) w profilowanych wgłębnie obramieniach, z prostokątnymi płycinami podokiennymi. W ich polach kolejne wgłębne prostokątne płyciny (z kanelowaniem). Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień z przechodem nakryta stropem z fasetami. Plafon wydzielony ramą, fasety zdobione stylizowanymi (w duchu secesji) motywami roślinnymi. Klatka schodowa w trakcie tylnym.

Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— sztukateryjny wystrój sieni.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. J. Korczaka 24 (fot. 478)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1915–1920, postsecesja z elementami neorenesansu i neobaroku. Budynek projektowany przez projektanta domu nr 22.
Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczony, czterokondygnacyjny.
Fasada 6-osiowa, z dwiema osiami z oknami jednoskrzydłowymi, ze środkową częścią z osią z dwuskrzydłowymi drzwiami balkonowymi oraz — z drugą, skrajną częścią z trójosiowym wykuszem z oknami jednoskrzydłowymi. Elewacja tynkowana. Detal architektoniczny: gzyms ponad przyziemiem, wysunięty okap dachu wieńczący fasadę. W partii dachu, w osi fasady dwuosiowa lukarna także osłonięta wysuniętym okapem. Otwór wejściowy w skrajnej części fasady, prostokątny, ujęty obramieniem w formie boniowanych lizen, odcinka gzymsu z kluczem flankowanym przez dwie zgeometryzowane woluty. Powyżej naczółek złożony z prostokątnej płyciny ujętej dwiema wolutami, przedzielonej na dwie części szeroką listwą (połączoną z kluczem portalu). W każdej części naczółka kwadratowe płyciny. Drzwi w stylu postsecesji (z elementami neobaroku), ramowo-płycinowe, dwudzielne, z przeszklonymi, okratowanymi okulusami. Okna prostokątne, jedno- i dwuskrzydłowe. Okno w przyziemiu w tynkowej opasce z rytym geometrycznym wzorem. Okna trójbocznego wykusza z lekko wklęsłymi ścianami, prostokątnymi płycinami pod- i międzyokiennymi. Wszystkie okna zaopatrzone w jednakowe prostokątne płyciny nadokienne, dzielone listwami na segmenty. Ponadto pod oknami I piętra — gładkie płyciny podokienne, pomiędzy oknami I i II pietra — płyciny z motywem rombu, pod oknami III piętra — płyciny z obramieniem. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna ze stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi balkonowe bez obramień. Nad portalem para jednoskrzydłowych, nie obramionych okien zaakcentowanych wysokim obdaszkiem z wklęsłymi krawędziami. Balkony zaopatrzone w kute balustrady o wzorach geometrycznych.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym i z lukarną z dachem trójspadowym.
Elewacja tylna bez dekoracji, współcześnie wyremontowana.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— kute kraty balkonów, kraty w drzwiach frontowych.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. J. Korczaka 25 (fot. 479)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 (postsecesja), 2 poł. XX w.
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada 6-osiowa, tynkowana. Detal architektoniczny: ceglana licówka części przyziemia (pomiędzy oknami), profilowany gzyms koronujący pod wysuniętym okapem dachu. W jednej ze środkowych osi prostokątny otwór wejściowy bez obramienia. Nad nim naczółek zwieńczony falistym, profilowanym gzymsem. W polu naczółka owalny medalion z rozetą ujęty oprawą z motywami muszlowymi, palmetami i kratką regencyjną. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe bez obramień. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna ze stałymi profilowanymi ślemionami. Balustrady balkonów pełne, bez dekoracji, zaopatrzone w kute barierki o wzorach geometrycznych.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym ze skrajnie usytuowaną, dwuosiową facjatą z dachem dwuspadowym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień nakryta stropem, z przechodem. Klatka schodowa w trakcie tylnym. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— kute barierki mocowane w balustradach balkonów;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów. Zaleca się uzupełnienie ubytków kutych barierek balkonów.

• ul. J. Korczaka 27 (fot. 480, 481, 482)

Narożna kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910–1920, postsecesja z elementami neobaroku.
Mur., na planie litery L, z ryzalitami., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna.

F a s a d a 7-osiowa, z komponowanymi układami osi i — częściowo okien w osiach. W skrajnej części fasady oś okienna ze zgrupowanymi, prostokątnymi oknami jednoskrzydłowymi (w tym środkowym wyższym). W drugiej, skrajnej części fasady trzy osie z oknami dwuskrzydłowymi. W jednej z nich, środkowej — balkony. W centralnej partii elewacji frontowej trójosiowy ryzalit pozorny z osią okienną z oknami dwuskrzydłowymi oraz z dwiema osiami zgrupowanymi (z parami jednoskrzydłowych okien klatki schodowej). W osi ryzalitu portal. W połaci dachu umieszczona asymetrycznie dwuosiowa lukarna. Detal architektoniczny: cokół, listwowy podział górnej części ryzalitu pozornego i facjaty w dachu. Podział złożony z uproszczonych gzymsów i listew z astragalem. Na linii przebiegu listew i na ścianie pomiędzy nimi prostokątne płyciny. W facjacie płyciny zdobione m.in. wizerunkami wiewiórki i sowy. Fasada osłonięta wysuniętym okapem dachu. W osi ryzalitu pozornego prostokątny otwór wejściowy. Ujęty parami uproszczonych lizen z prostokątnymi płycinami w górnej części, pod odcinkiem gzymsu. Pomiędzy tym gzymsem a otworem wejściowym odcinek muru dzielony listwami na segmenty (pole pseudonaczółka). Drzwi ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone, zdobione motywem akantu. W przyziemiu okna o spłaszczonym łuku, powyżej prostokątne. W partii przyziemia i w bocznych partiach elewacji okna bez obramień. Obramione tylko okna w ryzalicie pozornym, nad portalem. Ujęte opaskami, ze wspólnym naczółkiem (z dwoma klińcami), na skrajach wklęsłym. Okna w wyższych kondygnacjach ryzalitu pozornego bez obramień, wkomponowane w układ listew z astragalami. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna ze stałymi profilowanymi ślemionami. Balustrady balkonów pełne, bez dekoracji, zaopatrzone w kute barierki o wzorach geometrycznych.
E l e w a c j a o d s t r o n y u l. J. M a t e j k i 6-osiowa, komponowana podobnie jak fasada, z asymetrycznie umieszczonym, podwyższonym ryzalitem dzielonym jak ryzalit pozorny w fasadzie, zwieńczonym trójkątnym szczytem. Okna w osiach zróżnicowane, prostokątne, zamknięte łukiem spłaszczonym lub trójbocznie, jedno- dwu- i trzyskrzydłowe. Obramione tylko okna w partii I piętra ryzalitu, jak w ryzalicie pozornym w fasadzie.
Ponad fasadą i elewacją boczną połacie dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Sień nakryta stropem. Klatka schodowa w trakcie przednim. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— kute barierki mocowane w balustradach balkonów;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów. Zaleca się uzupełnienie ubytków kutych barierek balkonów.

- ul. J. Korczaka 30 (fot. 483)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1905–1910, postsecesja.
Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.

Fasada 5-osiowa, tynkowana. Wykonany w tynku detal architektoniczny w znacznym stopniu zniszczony. Zachowane: cokół, profilowany gzyms ponad przyziemiem, relikty płycin podokiennych (m.in. wypełnionych szeregiem ostrołuków, motywem owalnych medalionów z ozdobnymi zwisami), profilowany gzyms wieńczący. Otwór wejściowy w osi fasady, prostokątny, z profilowanym gzymsem wieńczącym, w centrum wypukłym. Okna prostokątne. Obramienia okienne nie zachowane. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym i ze skrajnie umieszczoną dwuosiową facjatą z trójkątnym szczytem, nakrytą dachem dwuspadowym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z reliktami tralkowej balustrady z profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry (budynku), zły (fasady).

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— relikty detalu architektonicznego fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• J. Korczaka 32 (fot. 484)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1905–1910 (postsecesja), 2 poł. XX w. (przebudowa fasady).
Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada — lustrzane odbicie fasady kamienicy nr 30. Elewacja frontowa 5-osiowa, tynkowana. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, profilowany gzyms ponad przyziemiem oraz profilowany gzyms wieńczący. Otwór wejściowy w osi fasady, prostokątny. Zaopatrzony w profilowany naczółek w centrum wypukły, oparty na diamentowych boniach. Drzwi ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem. Okna prostokątne, jedno- lub dwuskrzydłowe bez obramień. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym i ze skrajnie umieszczoną dwuosiową facjatą z trójkątnym szczytem, nakrytą dachem dwuspadowym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;

— relikty detalu architektonicznego fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Ulica Wojciecha Korfantego

Otto Bismarckstrasse 1879 r.; Feliksa Dzierżyńskiego 1946 r.; Wojciecha Korfantego 1991 r.

Wytyczona w 1879 r. wraz z ul. Powstańców Śląskich i W. Reymonta.
W 1812 r. na terenie pomiędzy obecnymi ulicami W. Korfantego, a W. Reymonta otwarty został zakład kąpielowy *(Etablissement Badehaus)* ulokowany w ogrodzie nad Młynówką, oferujący obok usług higienicznych i gastronomicznych także możliwość obejrzenia fars, komedii, wodewili i przedstawień baletowych na letniej scenie teatralnej, działającej od 1857 r. Do zabiegów higienicznych wodę czerpano ze źródła odkrytego w 1811 r. na łące Wrocławskiej, od 1823 r. dysponowano wodą podgrzewaną.
W latach siedemdziesiątych XIX w. dawny zakład kąpielowy zmienił nieco profil swej działalności, rezygnując z usług higienicznych, bowiem w 1872 r. legnickie towarzystwo budowlane *(Liegnitzer Baugessellschaft Pursche und Co.)* kupiło pod zabudowę zajmowany przez niego teren ze starymi basenami oraz sąsiednią działkę o powierzchni 16 mórg należącą od burmistrza Boecka. Nadal utrzymała się jednak tradycja nazwy *Badehaus*, którą nosiła następnie restauracja ze sceną teatralną w obecnym budynku D należącym do zespołu zabudowań Wyższej Szkoły Menadżerskiej w Legnicy przy ul. W. Reymonta 19 i 20-21. Na przełomie wieków *Badehaus* należał do Augusta Erdnera i nadal organizowano w nim koncerty, przedstawienia operowe, odczyty oraz pokazy nowinek technicznych.
Pozostałością zabudowań zakładu kąpielowego jest prawdopodobnie także budynek K (przy ul. W. Korfantego 4), należący również do Wyższej Szkoły Menadżerskiej.
(Nowy zakład kąpielowy *Wilhelmsbad* wybudowany został i otworzony w 1875 r. przy ul. A. Mickiewicza 10).
W 1879 r. zakończono wyrównywanie terenu obejmującego 41 działek budowlanych oraz wytyczono oprócz ulicy W. Korfantego także ulice W. Reymonta, Powstańców Śląskich i dalszą część W. Łukasińskiego, prowadząc ich zabudowę. *Liegnitzer Baugessellschaft Pursche und Co.* należące do właściciela cegielni Ottomara Pursche, bankiera Ludwiga Mattheusa i przewodniczącego Zarządu Promenad Ericha Schneidera wzniosło także domy przy ul. W. Łukasińskiego i A. Mickiewicza.

Wzdłuż całej, wybrukowanej ulicy W. Korfantego, po jej stronie zachodniej ułożone są chodniki z prostokątnych płyt granitowych. Przed fasadami domów nr 2-3, 5 i 6 znajdują się niewielkie ogródki.

- ul. W. Korfantego 1 (fot. 485)
  (WEZ, 1994 r.)

Willa w typie włoskim, wzniesiona przed 1877 r. dla bankiera Ludwiga Mattheusa – obecnie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Dom Dziennego Pobytu; neorenesans.
Właściciel willi był obok Ottomara Pursche (właściciela cegielni) i Erica Schneidera (przewodniczącego Zarządu Promenad) założycielem legnickiego towarzystwa budowlanego *Liegnitzer Baugessellschaft Pursche und Co.*, które budowało kamienice przy ul. W. Korfantego, Powstańców Śląskich, W. Łukasińskiego i A. Mickiewicza.
Mur., tynk., detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Willa podpiwniczona, jednokondygnacyjna z mezzaninem, założona na rzucie prostokąta z dwoma dwukondygnacyjnymi ryzalitami w elewacji wsch. i zach. oraz czterokondygnacyjną czworoboczną wieżą z belwederem przy elewacji pn. Dodatkowy I-kondygnacyjny, 3-osiowy ryzalit w elewacji pd. zwieńczony tarasem. Półokrągły taras także przy ryzalicie w elewacji wsch., z dwoma biegami schodów prowadzących do ogrodu. Główny korpus budynku oraz ryzality nakryte przenikającymi się

dachami dwuspadowymi; belweder wieńczący wieżę nakryty dachem wielospadowym ze spłaszczonymi, trójkątnymi naczółkami. Belweder wieży opracowany w formie arkadowania o pełnych łukach wspartych na filarach. W przyziemiu wieży główny otwór wejściowy zamknięty pełnym łukiem, ujęty portalem z kanelurowanych pilastrów dźwigających profilowaną archiwoltę, ponad którą gzyms z rodzajem naczółka wypełnionego wicią roślinną wokół głowy kobiecej. Elewacje posadowione na cokole, ponad którym pas cokołowo-gzymsowy; wyżej profilowane gzymsy międzykondygnacyjne i wieńczący. Naroża budynku i ryzalitu wsch. ujmują lizeny z bogatą dekoracją roślinno-kandelabrową; w drugiej kondygnacji ryzalitu pilastry zdwojone, o płaskich trzonach, z impostami. Pilastry o korynckich głowicach ujmują także naroża belwederu, dźwigając profilowany listwowo gzyms, na którym wsparto naczółki. Wszystkie otwory okienne prostokątne, w bogato opracowanych obramieniach, m.in. z gzymsami nadokiennymi w przyziemiu i płycinami podokienników w II kondygnacji i szczytach, ozdobionymi motywami kwiatowymi. Na szczycie ryzalitu wsch. sztukatorska dekoracja z wici roślinnej; pomiędzy zdwojonymi otworami okiennymi mezzanina dekoracja z festonów.
Elewacja pn. 3-osiowa, szczytowa, z jednoosiową wieżą na osi. Otwory okienne w III kondygnacji wieży wydłużone, zdwojone.
Elewacja wsch. 3-osiowa, z trójosiowym ryzalitem na osi. W osiach międzyokiennych przyziemia ryzalitu żłobkowane półkolumny dźwigające belkowanie.
Elewacja pd. 4-osiowa, szczytowa, z trójosiowym ryzalitem w 2-3 osi.
Elewacja zach. 3-osiowa; ryzalit w przyziemiu jednoosiowy, w II kondygnacji trójosiowy.
Stolarka okienna drewniana, częściowo oryginalna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi głównego otworu wejściowego neorenesansowe, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone, zabezpieczone kutymi kratami.
We wnętrzach zachowane elementy pierwotnego wystroju w postaci sztukatorskiej dekoracji stropów, posadzek (marmurowa w przedsionku), marmurowych schodów (w przedsionku) oraz klatki schodowej.

Dookoła budynku niewielki ogród z kutym ogrodzeniem na piaskowcowym cokole, od strony ulicy i parceli nr 2.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— parcela w granicach historycznych wraz z ogrodzeniem;
— bryła budynku, forma dachu;
— detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— kute elementy metalowe;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. W. Korfantego 2-3 (fot. 486-492)

Dom mieszkalny, bliźniaczy, neorenesansowy w typie willi włoskiej, wzniesiony przed 1877 r. przez właściciela cegielni Ottomara Pursche, na wynajem.
Mur., tynk., detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Budynek podpiwniczony, dwukondygnacyjny, założony na rzucie zbliżonym do prostokąta z dwoma ryzalitami bocznymi w fasadzie oraz ryzalitem na osi w elewacji tylniej. Ponadto na osiach elewacji bocznych czworoboczne, czterokondygnacyjne wieże z belwederami, częściowo zatopione w korpusie budynku, w przyziemiu których otwory wejściowe (otwór w elewacji pn. zamurowany, z wtórnie przebitym oknem). Wieże o zróżnicowanej wysokości kondygnacji, z belwederami w formie arkadowania o pełnych łukach wspartych na filarach. Korpus główny i ryzality nakryte przenikającymi się dachami dwuspadowymi z wysuniętymi okapami, wieże spłaszczonymi dachami czterospadowymi o znacznie wysuniętych okapach. Budynek wraz z ryzalitami posadowiony na cokole, ujęty pasem cokołowo-gzymsowym i pasowym gzymsem wieńczącym. Wszystkie otwory okienne prostokątne w profilowanych opaskach; w przyziemiu zwieńczone gzymsami nadokiennymi na ozdobnych wspornikach; w II kondygnacji ryzalitów bocznych w fasadzie we wspólnych obramieniach z gzymsem nadokiennym wyładowanym półkoliście na osi.
Fasada 10-osiowa, trzy pierwsze i trzy ostatnie osie zryzalitowane, poprzedzone dodatkowymi wielobocznymi ryzalitami w przyziemiu i tarasami powyżej, o pełnych, murowanych balustradach. Dodatkowe tarasy przed 4-5 oraz 6-7 osią; balustrada tarasu w 4-5 osi pełna, murowana; w 6-7 osi kuta, metalowa.
Elewacja boczna pd. bez otworów, z 1-osiową wieżą i dekoracją ramową z tondami pośrodku (w tondach przedstawienia figuralne z postaciami putt). Elewacja pn. opracowana analogicznie, z zamurowanym otworem wejściowym i wtórnie przebitymi otworami okiennymi. Otwory wejściowe zamknięte pełnymi łukami, ujęte portalami w formie pseudokorynckich pilastrów dźwigających archiwoltę, nad którą profilowany gzyms.
Elewacja tylna znacznie rozczłonkowana, z dodatkowymi, prostokątnymi otworami drzwiowymi, poprzedzona jednokondygnacyjnym ryzalitem o zaokrąglonych narożach, zwieńczonym tarasem, z którego prowadzą dwa biegi schodów do ogrodu; balustrada tarasu wtórna, metalowa.
Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach w formie półkolumn i stałymi profilowanymi ślemionami. W oknach klatek schodowych zachowane elementy pierwotnego przeszklenia. Drzwi wejściowe (w elewacji pd.) neorenesansowe, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone, zabezpieczone kutymi kratami. Drzwi w elewacji tylnej ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe ze stałym nadświetlem, kwatery częściowo przeszklone.
Klatki schodowe w trakcie środkowym i tylnym. Schody drewniane, zabiegowe, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.
Przed fasadą niewielki ogródek z kutym ogrodzeniem o formach historyzujących. Od pn. i pd. parcela wydzielona ceglanym, tynkowanym murem.

Stan zachowania:
— dość dobry, uszkodzenia tynków na elewacjach.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— parcela w granicach historycznych wraz z ogrodzeniem;
— bryła budynku, forma dachu;
— detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;

— kute elementy metalowe.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, oryginalne przeszklenie;
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. W. Korfantego 4 (fot. 488, 489)

Zespół budynków należących do Wyższej Szkoły Menadżerskiej w Legnicy przy ul. Władysława Reymonta 19 i 20-21.

- Budynek D (fot. 488, 489, 490)

Budynek dawnego zakładu kąpielowego *Etablissement Badehaus* z restauracją o nazwie *Badehaus* (potem *Bismarckhalle*) oraz letnią sceną teatralną (od 1881 r. *Viktoriatheater*; potem *Uniontheater* oraz *Volkshaus*); klasycyzujący, wzniesiony ok. 1845 r., przebudowany w l. 60-70 XIX w. przez przedsiębiorcę budowlanego Augusta Zielicke, modernizowany następnie przed 1905 i w l. 1925-1933.
Ulokowany w ogrodzie zakład kąpielowy *Etablissement Badehaus* założony został w 1812 r. na terenie między obecnymi ulicami W. Korfantego, a W. Reymonta. W 1845 r. opisany został jako obsadzony lipami i kasztanowcami nowy, piękny budynek z balkonami oraz okazałym portalem z napisem *Badehaus*, połączony z salą koncertową, w której koncertowała orkiestra miejska pod dyrekcją Benjamina Bilse. Od 1857 r. oprócz usług higienicznych i gastronomicznych oferował także możliwość obejrzenia fars, komedii, wodewili i przedstawień baletowych na letniej scenie teatralnej. W 1868 r. otwarto w budynku pierwsze w Legnicy przedszkole dla 25 dzieci, które korzystało z jednej z sal i ogrodu.
Etablissement Badehaus przedstawiony na litografii z panoramą Legnicy autorstwa E. W. Knippela z lat 1855-1880 *(Muzeum Historyczne we Wrocławiu, sygn. MH-VIII-568)* składał się z II-kondygnacyjnego budynku krytego dachem mansardowym, przy którym znajdował się drewniany, ozdobny pawilon oraz zadaszone miejsce dla orkiestry na rzucie wieloboku, nawiązujące formą do budownictwa uzdrowiskowego. Sam budynek posiadał bogaty detal architektoniczny z 5-osiową, szczytową elewacją boczną (zach.), ujętą gzymsami międzykondygnacyjnym i wieńczącym, dekorowaną podziałem pionowym z wydzieleniem osi skrajnych. W 1872 r. ograniczono ogród należący do zakładu, sprzedając pod zabudowę część terenu ze starymi basenami legnickiemu towarzystwu budowlanemu *(Liegnitzer Baugesellschaft Pursche und Co.)*, które kupiło także sąsiednią działkę o powierzchni 16 mórg należącą od burmistrza Boecka. Na przełomie wieków *Badehaus* należał do Augusta Erdnera i nadal był miejscem organizowania koncertów, przedstawień operowych, odczytów oraz pokazów nowinek technicznych. W 1905 r. dysponował dużą salą restauracyjno-koncertową z podwyższoną sceną i dwoma kondygnacjami wspartych na filarach lóż-empor po bokach. Sala ta (obecnie niezachowana), dobudowana była do obecnej tylnej elewacji budynku. W latach 1925-1933 budowla należała do spółki *Volkshaus GMbH* i po modernizacji mieściły się w niej biura SPD oraz związanych z nią związków zawodowych i innych organizacji, a w restauracji odbywały się socjaldemokratyczne zabawy ludowe.
Mur., tynk., detal architektoniczny w dużej mierze wykonany współcześnie, w trakcie ostatnio prowadzonego remontu. Budynek wolnostojący, trójkondygnacyjny, założony na rzucie prostokąta z przylegającym od pd. budynkiem E.
Fasada 7-osiowa, ujęta nad przyziemiem lizenami na narożach oraz pilastrami w wielkim porządku między 2 i 3 oraz 5 i 6 osią. Zamknięta w obrębie 3-5 osi profilowanym gzymsem oraz

w pozostałych osiach rodzajem attyki z tralkowej balustrady. Zwieńczona na osi szczytem wklęsło-wypukłym z wolutami i poprzedzona w I i II kondygnacji balkonami o wykroju eliptycznym, wspartymi na kolumnach; balustrady balkonów tralkowe. Dodatkowy balkon prostokątny przy 1-2 osi drugiej kondygnacji. Otwory okienne III kondygnacji w obrębie 3-5 osi zdwojone, ujęte uproszczonymi, żłobkowanymi półkolumnami.
Elewacja tylna od strony dziedzińca o nieregularnej liczbie osi i kondygnacji. Nad elewacją połać dachu z pokryciem ceramicznym. Na osi środkowej w parterze taras, a w pierwszej kondygnacji balkon o wykroju eliptycznym, z balustradą tralkową, balkon wsparty na wolutowych konsolkach.
Stolarka okienna i drzwiowa w dużej mierze wymieniona.
Wnętrze nierozpoznane.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku i forma dachu;
— wykrój i układ otworów.

W przypadku dalszej wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• Budynek K (fot. 491)

Budynek należący pierwotnie do zespołu zabudowań zakładu kąpielowego *Etablissemnent Badehaus* – obecnie budynek przystosowany do celów szkolnych, wzn. przed 1887 r., o cechach klasycystycznych.
Mur., tynk., parterowy, na planie nieregularnego wieloboku, kryty płaskim dachem dwuspadowym. Fasada 6-osiowa, w połowie złamana, zwieńczona gzymsem. Poszczególne osie wydzielone blendami i prostymi lizenami, w których duże otwory okienne zamknięte odcinkowo, zabezpieczone kratami. W elewacji pn. wejście ujęte w obramienie z trójkątnym szczytem.
Wnętrze nierozpoznane.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku,
— wykrój i układ otworów okiennych, stolarka okienna, karty.

• ul. W. Korfantego 5 (fot. 492)

Kamienica czynszowa, ok. 1880 r., neorenesans.
Mur., tynk., podpiwniczona, trójkondygnacyjna, nakryta wysokim, łamanym dachem. Ponad fasadą dwie dwuosiowe facjaty o dachach dwuspadowych, ze spływami wolutowymi.
Fasada 4-osiowa, symetrycznie zryzalitowana w 3-4 osi i poprzedzona otwartymi tarasami wspartymi w przyziemiu na filarach, a w II kondygnacji na uproszczonych kolumnach. Taras ostatniej kondygnacji osłonięty daszkiem na kutych, metalowych konsolach. Detal architek-

toniczny wyrobiony w tynku: pasy boniowania w przyziemiu; profilowane gzymsy międzykondygnacyjne; konsolkowy gzyms wieńczący z pasem meandra; woluty ujmujące facjaty; obramienia okienne z gzymsami nadokiennymi w II kondygnacji. Otwory okienne III kondygnacji rozdzielone uproszczonymi pilastrami. Otwór drzwiowy w 1 osi przyziemia, zamknięty półkoliście, ujęty profilowaną opaską. Stolarka okienna drewniana z dekoracją na słupkach w formie kolumn i stałymi, profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe neorenesansowe, ramowo-płycinowe, jednoskrzydłowe ze stałym, nadświetlem; górna kwatera przeszklona, zabezpieczona kutą kratą.
Elewacja tylna ślepa, elewacja zach. bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Strop sieni ozdobiony fasetą ze sztukatorskim ornamentem geometryczno-roślinnym. Zachowane drewniane, częściowo przeszklone drzwi ze skrzydłami stałymi oddzielające sień od klatki schodowej.
Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkowa balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.
Przed fasadą niewielki ogródek z podmurówką niezachowanego, pierwotnego ogrodzenia; obecne ogrodzenie współczesne.

Stan zachowania:
— dość dobry, uszkodzenia detali architektonicznych fasady i tynków elewacyjnych.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku wraz z formą dachu i lukarn;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
— kute elementy metalowe;
— klatka schodowa.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. W. Korfantego 6 (fot. 493, 494)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1880 r. dla przedsiębiorcy budowlanego Augusta Andersa, przebud. po 1945 r., neorenesans.
Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta spłaszczonym dachem. Elewacja tylna rozczłonkowana, z półokrągłym ryzalitem klatki schodowej.
Fasada 7-osiowa, nieznacznie zryzalitowana w obrębie 5-7 osi. Pseudoryzalit w II i III kondygnacji poprzedzony prostokątnymi balkonami ze współczesnymi, metalowymi balustradami. W 7 osi przyziemia prostokątny otwór drzwiowy obwiedziony profilowaną opaską spiętą kluczem. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: profilowane gzymsy międzykondygnacyjne i wieńczący; profilowane opaski okienne w przyziemiu z klińcowymi kluczami i płycinami podokienników; rozbudowane obramienia okienne wyższych kondygnacji w postaci: żłobkowanych pilastrów dźwigających naczółki segmentowe w II kondygnacji (z podokiennikami) oraz uproszczonych pilastrów sięgających gzymsu międzykondygnacyjnego w III kondygnacji. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi, profilowanymi ślemionami. Fragmentarycznie zachowane pierwotne przeszklenie

okien klatki schodowej. Drzwi wejściowe neorenesansowe, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone, zabezpieczone kutymi kratami, w dolnych rauty.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, umieszczona obok sieni przechodniej.
Schody drewniane, dwubiegowe, powrotne, z pierwotnie tralkową balustradą i profilowaną poręczą.
Przed fasadą niewielki ogródek; ogrodzenie współczesne, na podmurówce.

Stan zachowania:
— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
— bryła budynku, forma dachu;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
— kute kraty;
— klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

Ulica Zofii Kossak

Marthastrasse – 1880, *św. Kingi* – 1946, *Janka Krasickiego* 1952, *Zofii Kossak* – od 1990 r.

Najstarszą budowlą położoną obecnie przy tej ulicy jest kościół imienia Marcina Lutra (*Martinskirche*) gminy staroluterańskiej, obecnie prawosławny kościół parafialny p.w. Zmartwychwstania Pańskiego, wzniesiony na tyłach zabudowy ul. Jaworzyńskiej w 1847 r. Na planie z 1877 r., w miejscu obecnej ulicy, widoczny jest przechód łączący ul. Jaworzyńską z ul. E. Orzeszkowej. Zabudowa ulicy powstawała od l. 80. XIX w. – wówczas wzniesione zostały budynki instytucji związanych z gminą ewangelicką – poprzedzone ogrodem budynki „*Schlegelstift*" i „*Marthaheim*". Zabudowa czynszowa wzdłuż ulicy pochodzi z lat ok. 1900 r. Zachowana jest do dzisiaj brukowana nawierzchnia jezdni, chodniki z płyt granitowych oraz obustronne obsadzenie ulicy zielenią wysoką.

• Kościół imienia Marcina Lutra (Martinskirche) gminy staroluterańskiej, obecnie prawosławny kościół parafialny p.w. Zmartwychwstania Pańskiego (fot. 502, 503)

Wzniesiony z inicjatywy Ludwika Otto Ehlersa – pastora gminy staroluterańskiej, konsekrowany 3.10.1847 r.; z okazji 65-lecia istnienia kościół gruntownie odnowiony w 1912 r. – wówczas wzniesiona została wieża, poświęcona 22.09.1912 r. (architekt – Artur Werner); neoromanizm. W Archiwum Państwowym w Legnicy zachował się projekt domu pastora (sygn. III 3279) – budynku dwukondygnacyjnego, usytuowanego kalenicowo przy ul. Jaworzyńskiej, równolegle do dłuższej osi budynku kościelnego (obecnie w tym miejscu niezabudowany plac).
Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym. Budynek kościelny wzniesiony na rzucie wydłużonego prostokąta, nakryty dachem dwuspadowym pokrytym dachówką. Bryła kościoła rozczłonkowana od strony pn. trójbocznie zamkniętym prezbiterium a od południa wtopioną, czworoboczną, III-kondygnacyjną wieżą nakrytą hełmem o kształcie czworobocznego, łamanego ostrosłupa. Po obu stronach wieży znajdują się jednakowe aneksy nakryte dachami pulpitowymi. Ponad pn. częścią nawy kościoła sygnaturka zwieńczona cebulastym hełmem. Elewacje wsch. i zach. 6-osiowe, o półokrągło zamkniętych oknach, ujętych profilowanymi opaskami. Naroża budynku, wieży, oraz elewacje pomiędzy osiami okiennymi artykułowane pasami lizenowymi; profilowany gzyms koronujący obiegający korpus kościoła oraz gzyms koronujący wieży wsparte na konsolach. Wejście główne do kościoła w elewacji pd. Otwór wejściowy zamknięty łukiem pełnym; ujęty obramieniem zamkniętym trójkątnym frontonem, z krzyżem w zwieńczeniu.

Parcela przy kościele od strony wsch. otoczona ogrodzeniem na podmurówce.

Stan zachowania:
— Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— historyczne granic parceli;
— bryła kościoła, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. Zofii Kossak 1 (fot. 495)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., secesja.
Mur., tynk. z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym. Narożna, usytuowana u zbiegu ul. Z. Kossak i Jaworzyńskiej, w ciągu zwartej zabudowy pd. pierzei ul. Z. Kossak. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, z dodatkową, obniżoną kondygnacją poddasza, o ściętym narożu i bryle rozczłonkowanej ryzalitem w elewacji pn., kryta dachem łamanym o pokryciu ceramicznym.
Elewacja północna w przyziemiu 5-osiowa, powyżej 6-osiowa (w 1 osi w II-IV kondygnacji blendy okienne), z 2-osiowym ryzalitem w 3-4 osi. Ryzalit zakończony szczytem ujętym spływami wolutowymi, ponad którymi motywy kul, oraz zamknięty odcinkiem gzymsu o linii wklęsło-wypukłej; w dolnej kondygnacji szczytu biforyjne okno, powyżej okrągły okulus. W 1 osi ryzalitu wsparty na filarze podcień, w którym wejście do budynku. Otwór wejściowy prostokątny, o zaokrąglonych górnych narożach; zachowane oryginalne, secesyjne nadświetle (ślemię o linii wklęsło-wypukłej, fantazyjny układ szprosów), skrzydła drzwiowe wtórne. Przy ryzalicie, w 2 osi, w II-V kondygnacji balkony osadzone na dekoracyjnie opracowanych wspornikach, o ażurowych, kutych balustradach.
Ścięte naroże jednoosiowe. W przyziemiu wejście do lokalu handlowego (stolarka wtórna). Naroże zakończone wyniesionym ponad przerwany gzyms koronujący 1-osiowym szczytem zamkniętym odcinkiem gzymsu o linii wklęsło-wypukłej.
Elewacja wschodnia w przyziemiu 5-osiowa, w wyższych kondygnacjach 6-osiowa (skrajna oś przy narożu o szerszych oknach). W przyziemiu w 1 i 3 osi wejścia do lokali handlowych. W 4 osi, w II-IV kondygnacji balkony osadzone na dekoracyjnie opracowanych wspornikach oraz o ażurowych balustradach. Ponad 3 i 4 osią wyniesiony ponad przerwany gzyms koronujący 1-osiowy szczyt zamknięty trójlistnie (w zwieńczeniu szczytu okrągły okulus).
Elewacje opracowane analogicznie: na niskim cokole; w poziomie przyziemia dekorowane pasami gładkich boni; artykułowane gzymsem podokiennym w II kondygnacji; gzyms koronujący profilowany, wyładowany; w wyoblonej partii fryzu półokrągłe okna poddasza ujęte klińcową dekoracją tynkową. Pionową artykulację elewacji w obrębie II-IV kondygnacji tworzą pasy lizenowe w narożach budynku i ryzalitu pn. oraz pomiędzy osiami okiennymi. Otwory witryn lokali handlowych w parterze o zaokrąglonych górnych narożach, ujęte klińcowo opracowanymi boniami. Okna wyższych kondygnacji w profilowanych, uszakowych opaskach o urozmaiconych, fantazyjnych kształtach, spiętych klińcami w II i IV kondygnacji oraz zakończonych odcinkiem profilowanego gzymsu w III kondygnacji. Zamknięte łukiem pełnym okno w narożnym szczycie ujęte tynkowym obramieniem z girlandą kwiatową w płycinie podokiennej oraz wieńczącym motywem kartuszowym z girlandami kwiatowymi. W szczycie wschodnim okno ujęte pasem lizenowym, powtarzającym kształt zwieńczenia oraz dwiema symetrycznymi połowami rozet; okulus w okrągłej opasce z przewiązkami z dekoracją w formie podwieszonej kwiatowej girlandy. Witryna lokalu handlowego od strony ul. Jaworzyńskiej w skrajnej, pd. osi, współczesna, powtarzająca oryginalny rysunek stolarki. Częściowo zachowana oryginalna stolarka okienna o profilowanych ślemionach, z dekoracją na słupkach oraz zadrobnionym podziale szczeblinowym w nadślemieniach.
Elewacje tylne bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym. Sień nakryta sufitem z fasetą, z sztukatorską dekoracją ramową.

Stan zachowania:
— Średni.

Zalecenia konserwatorskie:
Zalecany remont elewacji budynku wraz z wymianą stolarki witryn.
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— kute elementy metalowe;
— klatka schodowa;
— sztukaterie w sieni.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. Zofii Kossak 2/3 (fot. 496)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900-1910 r., secesja.
Mur., tynk. z ceglanym oraz wyrobionym w tynku detalem architektonicznym. Dwuczłonowa, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy pd. pierzei ul. Z. Kossak. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, kryta dachem łamanym o pokryciu ceramicznym, w połaci dachu współczesne facjaty.
Elewacja północna dwuczłonowa, z uskokiem. Część wschodnia elewacji 5-osiowa, w przyziemiu przesłonięta I-kondygnacyjną, 3-osiową współczesną dobudówką, przez którą wejście do lokalu handlowego. W tej części elewacji skuty detal architektoniczny i współczesna stolarka. Zachodni człon budynku 6-osiowy, z 1-osiowym ryzalitem w 4 osi. Ryzalit zakończony szczytem o linii wklęsło-wypukłej; przy ryzalicie, w przyziemiu, w 5 osi taras z dodatkowym, zewnętrznym wejściem. W 3 i 5 osi w II-IV kondygnacji balkony osadzone na dekoracyjnie opracowanych wspornikach oraz o ażurowych balustradach z motywem podwieszonej girlandy. W 1 osi prostokątny otwór bramy przejazdowej, z której wejście do budynku. Elewacja części zachodniej na ceglanym cokole; lico elewacji do ok. poł. wysokości parteru w okładzinie ceglanej. Detal architektoniczny częściowo skuty. Zachowany gzyms podokienny w II kondygnacji oraz dekoracyjne obramienia trójdzielnych okien ryzalitu w postaci rozbudowanych tynkowych ram. W zachodniej części budynku częściowo zachowana oryginalna stolarka okienna o profilowanych ślemionach oraz z dekoracją na słupkach.
Elewacja boczna – zach. – ślepa oraz tylna bez dekoracji.

Stan zachowania:
— Średni.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— kute elementy metalowe.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Zofii Kossak 4 (fot. 497, 498)

Budynek fundacji radcy rejencji legnickiej Schlegela – „*Schlegelstift*". Wzniesiony w l. 1885-86, poświęcony 16.VIII.1886 r. i połączony z budynkiem „*Marthaheim*" (zob. ul. W. Andersa 30a, 31). W budynkach mieściło się administrowane przez diakonise schronisko dla niezdolnych do pracy kobiet i dziewcząt pochodzenia robotniczego oraz zakład dalszego kształcenia pomocy domowych – służących, ponadto żłobek i ochronka dla ok. 200 dzieci. Obecnie nieużytkowany. Budynek wzniesiony w 1886 r., attyka po 1925 r. W miejscu obecnego wyasfaltowanego boiska istniał otoczony ogrodzeniem ogród.
Mur., tynk. z ceglanym oraz wyrobionym w tynku detalem architektonicznym; III-kondygnacyjny z dodatkową, obniżoną kondygnacją poddasza, kryty dachem łamanym.
Elewacja północna 7-osiowa, artykułowana pasem gzymsowym ponad przyziemiem oraz uproszczonym gzymsem wieńczącym. W przyziemiu oraz w II kondygnacji otwory zamurowane. Zamurowane pierwotne wejście do budynku w skrajnej, zach. osi, ujęte profilowanym obramieniem. Okna w analogicznych, tynkowych, profilowanych opaskach.
Elewacja południowa 9-osiowa, również z zamurowanymi oknami I i II kondygnacji, zwieńczona rodzajem attyki, zakończonej wydatnym profilowanym gzymsem, z powtarzającym się rytmicznie dwubocznym wyłamaniem.

Stan zachowania:
— Średni.

Zalecenia konserwatorskie:
Zalecane zagospodarowanie budynku oraz odtworzenie ogrodu od strony ul. Z. Kossak.
Do zachowania:
— bryła budynku;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Zofii Kossak 5 (fot. 499-500)

W budynku mieścił się szpital dla pochodzących z uboższych warstw społecznych mieszkańców miasta oraz mieszkania dla prowadzących szpital diakonis „*Marthaheim*". W 1892 r. zakład uzyskał osobowość prawną pod nazwą „*Evangelische Diakonissenanstalt*". Po 1945 r. w budynku mieściła się Szkoła Podstawowa nr 10, obecnie znajduje się tu siedziba Zarządu Głównego Stowarzyszenia Łemków w Legnicy oraz łemkowskiego zespołu pieśni i tańca „Kuczera". Budynek wzn. 1886 r., poświęcony 18.X.1886 r. – styl regionalny; skrzydło południowe – po 1925 r. – modernizm z elementami stylistyki *art deco*.
Budynek dwuskrzydłowy. Człon północny: mur., w cegle, z ceglanym detalem architektonicznym; narożny, usytuowany u zbiegu ul. Z. Kossak i ul. E. Orzeszkowej; podpiwniczony, III-kondygnacyjny, z dodatkową, obniżoną kondygnacją poddasza, kryty dachem łamanym. Człon południowy: mur., tynk., z wyrobionym w tynku oraz ceglanym detalem architekto-

nicznym, zwrócony elewacją zach. w stronę ul. E. Orzeszkowej, III-kondygnacyjny, z dodatkową, obniżoną kondygnacją poddasza.
Elewacje członu północnego opracowane analogicznie: artykułowane gzymsami cokołowym i międzykondygnacyjnymi; cegłą w ciemniejszym kolorze akcentowane naroża poszczególnych części budynku, płyciny podokienne, oraz poziome pasy zdobiące elewacje. Połacie dachu wysunięte z odsłoniętymi krokstynami. Okna zamknięte łukiem odcinkowym.
Elewacja wschodnia – 6-osiowa, z ryzalitem zamkniętym trójkątnym szczytem; naroże pn.-wsch. 1-osiowe, zamknięte trójkątnym, 2-osiowym szczytem; elewacja pn. 4-osiowa. Elewacja południowa 4-osiowa: w 1 osi blenda okienna; w obrębie 2-3 osi w obrębie II i III kondygnacji werandy w konstrukcji drewnianej, oparte na słupach ustawionych na murku ograniczającym zewnętrzny bieg schodów prowadzących do wejścia do budynku znajdującego się w 2 osi; ponad werandami trójkątny szczyt. Otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym. Drzwi wejściowe drewniane, dwuskrzydłowe z nadświetlem, ramowo-płycinowe, o górnych płycinach przesłoniętych kratami.
Elewacje członu południowego opracowane analogicznie: na ceglanym cokole, artykułowane ceramicznymi gzymsami międzykondygnacyjnymi; naroża budynku zaakcentowane dekoracją ceglaną. Gzyms wieńczący wyładowany; połacie dachu przesłonięte attyką zakończoną wydatnym profilowanym gzymsem, z powtarzającym się rytmicznie dwubocznym wyłamaniem; w polu attyki romboidalne okna poddasza. Wejście do budynku w 1-osiowej elewacji wsch. (od strony pierwotnego ogrodu) poprzez parterowy aneks – przedsionek wejścia – ujęty uskokowo kształtowaną ceglaną dekoracją naroży oraz gzymsem; otwór wejścia częściowo zamurowany, stolarka wtórna. Zachowana oryginalna stolarka okienna o profilowanych ślemionach i z dekoracją na słupkach.

Stan zachowania:
— Średni.

Zalecenia konserwatorskie:
Zalecane odtworzenie ogrodu od strony ul. Z. Kossak w miejscu wyasfaltowanego boiska.
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy i ceglany detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— wnętrza.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. Zofii Kossak 7 (fot. 501)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., secesja.
Mur., tynk., usytuowana w ciągu zwartej zabudowy pn. pierzei ul. Z. Kossak. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, z dodatkową, mieszkalną kondygnacją poddasza, kryta dachem łamanym o pokryciu ceramicznym.
Elewacja południowa – fasada 5-osiowa. W obrębie 3-4 osi, w II-V kondygnacji balkony osadzone na dekoracyjnie opracowanych wspornikach, o ażurowych, kutych balustradach. W 1 osi zamknięty łukiem odcinkowym otwór wejścia: obecnie częściowo zamurowany, pozosta-

wione 2-osiowe nadświetle; pomniejszony otwór wejścia z wtórną stolarką. Kondygnacja poddasza przebudowana: w 1 osi zachowane zwieńczenie szczytu nakrytego dachem naczółkowym. Skuty architektoniczny detal fasady.
Elewacja wsch. ślepa; tylna 5-osiowa, z ryzalitem klatki schodowej, bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, współczesna. Sień bez cech stylowych.

Stan zachowania:
— Średni. Skuty detal fasady.

Zalecenia konserwatorskie:
Zalecany remont elewacji budynku wraz z wymianą stolarki witryn.
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— kute elementy metalowe;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Ulica Tadeusza Kościuszki

Dovestrasse – 1899, *T. Kościuszki* – 1946, *Rzeczypospolitej* – 1947, *Tadeusza Kościuszki* – od 1959 r.

Zabudowa ul. T. Kościuszki powstawała stopniowo: zabudowa obu pierzei ulicy na odcinku północnym powstała ok. 1895 r., a zabudowa w pierzei okalającej Skwer Orląt Lwowskich w latach 1895-1900. Kamienice w zwartej zabudowie do osi ul. M. Rataja wznoszone były do ok. 1915 r., natomiast luźna zabudowa na południe od tej ulicy kształtowała się od pierwszych lat aż do lat 30. XX w. Wzdłuż ulicy zachowały się chodniki z płyt granitowych oraz w pierzei wschodniej pomiędzy ul. Grunwaldzką a św. M. Kolbe chodniki z płytek betonowych (z l. 30. XX w.) – na tym odcinku zachowana również brukowana nawierzchnia jezdni. Ulica obustronnie obsadzona drzewami; w południowej części od osi ul. Grunwaldzkiej do w. Grabskiego – pomiędzy wąskimi jezdniami aleja z ciągiem pieszym. (fot. 504-508)

• ul. T. Kościuszki 1-3 (fot. 509)

Willa dwurodzinna, w okresie powojennym adaptowana na komendę policji, obecnie budynek nieużytkowany, wzn. ok. 1895 r., przebudowana (podniesienie kondygnacji strychowej oraz skucie detalu architektonicznego) ok. 1970 r., eklektyzm.
Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zabudowy zachodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, III-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej ryzalitami, kryta dachem łamanym.
Elewacja wschodnia – fasada 7-osiowa, rozczłonkowana dwoma umieszczonymi na skraju elewacji, III-kondygnacyjnymi ryzalitami bocznymi (pd. 2-osiowy, pn. 1-osiowy), w których dodatkowe I-kondygnacyjne ryzality zakończone tarasami (w zach. części budynku z pełną balustradą). W części środkowej fasady fragment połaci dachu z pokryciem ceramicznym oraz nieco cofnięta w stosunku do elewacji ściana nadbudowanej kondygnacji. Elewacja na ceglanym cokole. Oryginalny, tynkowany detal architektoniczny zachowany w pd. części fasady budynku: bonia ujmujące naroża ryzalitu, odcinki gzymsu, obramienia okienne z trójkątnymi naczółkami (w parterze) oraz zamknięte odcinkami profilowanego gzymsu (w II kondygnacji); w ostatniej kondygnacji ryzalitu okno w obramieniu z półokrągłym naczółkiem, w którym motyw neobarokowego kartusza. Szczyt ryzalitu ujęty korynckimi kolumnami, ponad którymi ustawione na cokołach kule, zwieńczony wyniesionym trójkątnym, wyłamanym w narożach naczółkiem (w którego polu motyw muszlowy) i ostrosłupową sterczyną. Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami.
W elewacjach bocznych wejścia do budynku: od pn. poprzedzone zewnętrznymi schodami, od pd. w poziomie terenu. Wejścia ujęte portalami o sfazowanych ościeżach, na których oparty odcinek profilowanego gzymsu i półokrągły naczółek. Drzwi wejścia od strony pd. neorenesansowe, ramowo-płycinowe, dwudzielne, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone, zabezpieczone kutymi kratami.
Wnętrze budynku nie zostało rozpoznane.

Budynek otoczony ogrodem, ograniczonym metalowym ogrodzeniem na podmurówce.

Stan zachowania:
— Średni; budynek nie użytkowany.

Zalecenia konserwatorskie:
Zalecane odtworzenie detalu architektonicznego w pn. części fasady.

Do zachowania:
— historyczne granice parceli, fragmenty oryginalnego ogrodzenia oraz zieleń i elementy zagospodarowania działki;
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

- ul. T. Kościuszki 2 (fot. 510)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1895 r., historyzm.
Mur., tynk. z wyrobionym w tynku oraz ceglanym detalem architektonicznym. Narożna, usytuowana u zbiegu ul. T. Kościuszki i Muzealnej. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o ściętym narożu i bryle rozczłonkowanej uskokiem w elewacji zach. Naroże podkreślone wyniesioną ponad kalenicę dachu latarnią z cebulastym, krytym blachą hełmem z iglicą. Ponad fasadą połacie dachu łamanego z pokryciem ceramicznym. W przyziemiu kamienicy współcześnie adaptowane lokale usługowe.
Elewacja zachodnia – fasada 5-osiowa, z uskokiem pomiędzy 2 i 3 osią; w połaci dachu, ponad środkową osią 2-osiowa, nakryta dwuspadowym daszkiem facjata, w obramieniu architektonicznym z dekoracją o motywach roślinnych. Otwór wejściowy w 3 osi, zamknięty łukiem odcinkowym, ujęty boniami w układzie klińcowym; stolarka drzwi wejściowych współczesna.
Ścięte naroże jednoosiowe; w przyziemiu wejście do lokalu handlowego, powyżej we wszystkich kondygnacjach balkony: w II kondygnacji o murowanej balustradzie (dekorowanej motywami przewiązanych okręgów), powyżej o balustradach kutych. W połaci dachu 1-osiowa facjata, w obramieniu architektonicznym, zamknięta półokrągłym naczółkiem, z wolutowymi spływami po bokach, poniżej których motywy kartuszowe, flankowana ustawionymi na cokołach kulami.
Elewacja północna 4-osiowa; w 3 osi od wsch., w II kondygnacji balkon o murowanej balustradzie (z dekoracją z motywami przewiązanych okręgów), wsparty na dekoracyjnie opracowanych, murowanych wspornikach; ponad 1 i 2 osią od wsch. w połaci dachu 2-osiowa facjata w obramieniu architektonicznym z dekoracją o motywach roślinnych.
Elewacje opracowane analogicznie: na cokole z współczesną okładziną ceglaną; artykułowane gzymsami podokiennymi w II i IV kondygnacji. Oś wejścia do budynku podkreślona pionowymi pasami boniowania. Okna parteru w dwóch skrajnych południowych osiach elewacji zach. ujęte (analogicznie jak otwór wejścia) klińcowymi boniami; w poziomie II i III kondygnacji okna w płaskich opaskach uszakowych z przewiązkami, z nadokiennikami wyznaczonymi ceglanymi łukami odciążającymi, których pola wypełnione uproszczonym ornamentem roślinnym; okna osi wejścia do budynku z prostokątnymi płycinami podokiennymi ze stylizowaną dekoracją roślinną. Stolarka wtórna.
Wnętrze nierozpoznane

Stan zachowania:
— Średni.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecany remont elewacji budynku.
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy oraz ceglany detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— kute elementy metalowe.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. T. Kościuszki 2a (fot. 511)

Kamienica czynszowa, obecnie Legnicka Kuria Biskupia – Wyższe Seminarium Duchowne, biblioteka im. Jana Pawła II, wzn. ok. 1895 r., neogotyk.
Mur., tynk., z ceglanym oraz wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy wschodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna. Ponad fasadą połać dachu łamanego z pokryciem ceramicznym.
Elewacja zachodnia – fasada 9-osiowa, rozczłonkowana uskokiem pomiędzy 3 i 4 osią od pn. Wejście główne do budynku w skrajnej, pn. osi. Przyziemie przebudowane; wejście do budynku przekute pomiędzy 6 i 7 osią; stolarka drzwiowa współczesna. W 6-7 osi w II, III i IV kondygnacji balkony o ażurowych, kutych balustradach, wsparte na ażurowych, kutych wspornikach; powyżej, wyniesiony ponad połać dachu czteroosiowy szczyt o dekoracji neogotyckiej. Lico fasady w przyziemiu w wątku ceglanym, powyżej gładko tynkowana. Ceglany detal architektoniczny w postaci gzymsów kostkowych (również gzyms koronujący z pasem ornamentu kostkowego), arkadkowych, pionowych pasów podkreślających naroża budynku oraz rozdzielających osie okienne w części pn. elewacji, służek, klińcowych obramień okien parteru z płycinami podokiennymi, w których powtarzający się motyw czworoliści oraz powtarzających się ponad oknami w IV kondygnacji odciążających łuków odcinkowych oraz ostrych (w 6 i 7 osi). Okna w II kondygnacji w 1-3 osi w tynkowych obramieniach nawiązujących do form neogotyckich. Stolarka okienna oraz drzwiowa wtórna.
Elewacja tylna wschodnia bez dekoracji.
Wnętrza adaptowane do współczesnych funkcji; zapewniona wewnętrzna komunikacja z sąsiednimi budynkami, należącymi do legnickiej kurii.

Przed północną częścią elewacji niewielki ogródek z współczesnym ogrodzeniem.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Zalecana rekompozycja przyziemia.
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— kute elementy metalowe.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. T. Kościuszki 4 (fot. 512)

Kamienica czynszowa, obecnie Legnicka Kuria Biskupia – Wyższe Seminarium Duchowne, wzn. ok. 1895 r., eklektyzm.
Mur., tynk., z wyrobionym w tynku oraz ceglanym detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy wschodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna. Ponad fasadą połać dachu łamanego z pokryciem ceramicznym.
Elewacja zachodnia – fasada 4-osiowa. Wejście główne do budynku w skrajnej, pn. osi. Otwór wejściowy zamknięty łukiem pełnym; ujęty dekoracją tynkową w postaci klińcowo opracowanych boni. Stolarka drzwi wejściowych współczesna. W trójosiowym obecnie przyziemiu zmieniony współcześnie układ okien. Dolna część partii przyziemia fasady w wątku ceglanym; powyżej elewacja tynkowana, dekorowana zarysem pasów gładkich boni. W obrębie 1 i 2 osi, w II, III i IV kondygnacji półokrągłe balkony z ażurowymi, kutymi balustradami. Ponad 1 i 2 osią wyniesiony ponad połać dachu 1-osiowy szczyt w obramieniu architektonicznym zwieńczonym trójkątnym naczółkiem i sterczyną; w pd, części połaci dachu lukarna. Elewacja artykułowana pasami gzymsowymi ponad przyziemiem, oraz podokiennym w IV kondygnacji, ponad oknami II kondygnacji gzymsem o powtarzającym się ponad otworami wyłamaniu w kształcie łuku ostrego; gzyms wieńczący profilowany, wyładowany, fryz z dekoracją kwiatową. Okna w profilowanych opaskach; ponad oknami III kondygnacji odcinki profilowanego gzymsu. W oknach III kondygnacji zachowana oryginalna stolarka okienna z zadrobnionym podziałem szczeblinowym w nadślemieniu.
Elewacja tylna wschodnia 5-osiowa, bez dekoracji.
Wnętrza adaptowane do współczesnych funkcji; zapewniona wewnętrzna komunikacja z sąsiednimi budynkami, należącymi do legnickiej kurii.

Przed elewacją niewielki ogródek ograniczony współczesnym ogrodzeniem.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy oraz ceglany detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— kute elementy metalowe.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. T. Kościuszki 6 (fot. 513)

Kamienica czynszowa, obecnie Legnicka Kuria Biskupia – Wyższe Seminarium Duchowne, wzn. ok. 1895 r., neorenesans północny.
Mur., tynk., z fasadą w wątku ceglanym, z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy wschodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, III-kondygnacyjna. Ponad fasadą połać dachu łamanego z pokryciem ceramicznym z trzema lukarnami.
Elewacja zachodnia – fasada 6-osiowa. W dwóch środkowych osiach we wszystkich kondygnacjach tarasy – w przyziemiu oparty na cokole, w II kondygnacji wsparty na trzech filarach o profilowanych głowicach; taras III kondygnacji wsparty na dwóch filarach oraz centralnie umieszczonej kolumnie z prostą głowicą. Balustrady tarasów w I i II kondygnacji murowane pełne; w III kondygnacji balustrada murowana, tralkowa. W dwóch skrajnych południowych osiach ryzalit pozorny zwieńczonym trójkątnym, dwuosiowym, wyniesionym ponad połać dachu szczytem z dekoracyjnym zwieńczeniem. Wejście główne do budynku w skrajnej, pn. osi. Otwór wejściowy prostokątny; drzwi wejściowe neorenesansowe, dwuskrzydłowe z wielopodziałowym nadświetlem; dolne płyciny dekorowane motywami rautowymi, górne płyciny przeszklone, przesłonięte kratami. Elewacja na wysokim tynkowanym cokole, w którym okna piwnic; powyżej lico fasady oraz filary tarasów w wątku ceglanym z pasami tynkowych boni oraz z tynkowanym detalem architektonicznym. Fasada artykułowana ponad cokołem oraz ponad przyziemiem pasem gzymsowym. Naroża budynku oraz ryzalitu pozornego zaakcentowane boniami. Okna w tynkowych opaskach (okna w II i III kondygnacji pseudoryzalitu ujęte wspólnym obramieniem). W przyziemiu otwór wejściowy oraz okna w obramieniach ujętych pasami tynkowych boni, zamknięte łukiem odcinkowym i spięte kluczami; klucze oraz bonia dekorowane rautami. W II kondygnacji okna z naczółkami trójkątnymi, wyłamanymi w narożach, poniżej których odcinki belkowania, ujęte wolutami, z dekoracją w postaci rautów. W III kondygnacji ponad oknami gładkie płyciny zamknięte odcinkami profilowanego gzymsu. Stolarka okienna współczesna.
Elewacja tylna wschodnia ze skrzydłem oficynowym, bez dekoracji.
Wnętrza adaptowane do współczesnych funkcji; zapewniona wewnętrzna komunikacja z sąsiednimi budynkami, należącymi do legnickiej kurii.

Przed elewacją niewielki ogródek z współczesnym ogrodzeniem.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. T. Kościuszki 8 (fot. 514)

Kamienica czynszowa, obecnie Legnicka Kuria Biskupia – Wyższe Seminarium Duchowne, wzn. ok. 1895 r., neorenesans północny.
Mur., tynk., z fasadą częściowo w wątku ceglanym, z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy wschodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, III-kondygnacyjna. Ponad fasadą połać dachu łamanego z pokryciem ceramicznym z lukarnami.
Elewacja zachodnia – fasada 6-osiowa. W dwóch skrajnych pn. osiach ryzalit pozorny zwieńczony wyniesionym ponad połać dachu 2-osiowym szczytem z dekoracyjnym zwieńczeniem. W 3-4 osi przyziemia taras o murowanej, tralkowej balustradzie. Powyżej, w II i III kondygnacji balkony o ażurowej, kutej balustradzie, wsparte na dekoracyjnie opracowanych wolutowych konsolach i wspornikach. Pierwotne wejście główne do budynku (obecnie zamurowane; dawne nadświetle przejęło funkcję okna) w skrajnej, pd. osi. Elewacja na wysokim tynkowanym cokole, w którym okna piwnic; lico elewacji w partii przyziemia tynkowane, powyżej w wątku ceglanym, dekorowane pasami tynkowych boni z motywami rautowymi. Elewacja artykułowana gzymsami ponad cokołem, przyziemiem oraz gzymsem koronującym. Naroża budynku oraz ryzalitu pozornego zaakcentowane boniami. Okna w tynkowych opaskach. Otwór pierwotnego wejścia o ściętych ościeżach, w obramieniu o linii wklęsło-wypukłej, spiętym kluczem, z maszkaronem na czole, zamkniętym trójkątnym, wyłamanym w narożach naczółkiem. Okna parteru zamknięte łukiem pełnym; ujęte opaskami spiętymi kluczami; w II kondygnacji okna w profilowanych opaskach dekorowanych przewiązkami i guzami; z płycinami nadokiennymi z motywami kartuszy, ponad którymi trójkątne, wyłamane w narożach naczółki; w III kondygnacji z nadokiennikami w formie płycin wypełnionych dekoracją geometryczną oraz z odcinkami profilowanego gzymsu. Stolarka okienna współczesna.
Elewacja tylna wschodnia ze skrzydłem oficynowym, bez dekoracji.
Wnętrza adaptowane do współczesnych funkcji; zapewniona wewnętrzna komunikacja z sąsiednimi budynkami, należącymi do legnickiej kurii.

Przed elewacją niewielki ogródek z współczesnym ogrodzeniem.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— kute elementy metalowe.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. T. Kościuszki 10 (fot. 515)

Kamienica czynszowa, wzn. 1896 r., r., neorenesans północny.
Mur., tynk., z fasadą częściowo w wątku ceglanym, z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej ryzalitem; ponad fasadą połać dachu łamanego z pokryciem ceramicznym.
Elewacja wschodnia – fasada 6-osiowa. W dwóch środkowych osiach ryzalit pozorny, zwieńczony wyniesionym ponad połać dachu szczytem. Niemal całą szerokość ryzalitu zajmuje trójkondygnacyjny, dwuosiowy, wysunięty na głębokość jednej osi okiennej, ryzalit zakończony tarasem o pełnej, murowanej balustradzie. Przy ryzalicie, w 5 osi od pd. w przyziemiu oparty na cokole taras o murowanej pełnej balustradzie, w II i III kondygnacji balkony z ażurowymi, kutymi balustradami, wsparte na dekoracyjnych wspornikach. Zamknięty łukiem koszowym otwór wejściowy w skrajnej osi południowej. Drzwi wejściowe dwuskrzydłowe, z czterodzielnym przeszklonym nadświetlem; skrzydła o górnych płycinach częściowo przeszklonych; rozbudowane ślemię z wpisanym w koło na osi motywem muszlowym i wewnątrz muszli palmetą. Elewacja na gładko tynkowanym cokole, w przyziemiu lico elewacji pokryte pasami boni o fakturze groszkowanej (wokół otworu wejściowego bonia opracowane klińcowo); powyżej elewacja w wątku ceglanym. Ramowa dekoracja elewacji w postaci profilowanych gzymsów (ponad cokołem i podokiennymi w II i IV kondygnacji) oraz artykulacji naroży budynku, ryzalitu pozornego (na wysokości II i III kondygnacji) oraz ryzalitu (na wysokości II kondygnacji) pionowymi pasami gładkich boni, i ponadto w partii IV kondygnacji pseudoryzalitu i III kondygnacji ryzalitu żłobkowanymi pilastrami. Okna parteru zamknięte łukiem koszowym; powyżej otwory prostokątne, w zróżnicowanych uszakowych opaskach i w bogatych obramieniach: z wyłamanymi w narożach półokrągłymi naczółkami: w II kondygnacji z motywem muszlowym, w III – z neobarokowymi kartuszami, w IV kondygnacji nadokienniki w postaci spływów wolutowych; ponad oknami II kondygnacji dodatkowo kwiatowe girlandy. Ponad ryzalitem, pomiędzy oknami w 3 i 4 osi koncha z motywem muszlowym oraz powyżej, w półokrągłym naczółku kartusz z literą „*H*”. Szczyt o linii wklęsło-wypukłej, zwieńczony półokrągłym (z muszlowym motywem) naczółkiem, poniżej którego w tynkowej płycinie data budowy „*1896*”. W południowej części połaci dachu współczesna facjata z 4 oknami. Częściowo zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ślemionami.
Elewacja tylna z ryzalitami, bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym; po prawej stronie przelotowej sieni, schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z metalową balustradą. Sień nakryta sufitem z fasetą, z sztukatorską dekoracją ramową z motywami neorokokowych kartuszy oraz kratki regencyjnej; centralny motyw kwiatowy w ramie. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed elewacją niewielki ogródek bez ogrodzenia, otoczony żywopłotem.

Stan zachowania:
— Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy wystrój elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna z oryginalnymi przeszkleniami;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— sztukatorski wystrój klatki schodowej, ceramiczna posadzka oraz okładzina ścian sieni;

— kute elementy metalowe;
— klatka schodowa.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. T. Kościuszki 11 (fot. 516)

(WEZ, 1994 r.)
Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1896 r., historyzm.
Mur., tynk., z fasadą częściowo w wątku ceglanym, z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej ryzalitem, ponad fasadą połać dachu łamanego z pokryciem ceramicznym.
Elewacja wschodnia – fasada 6-osiowa. W dwóch środkowych osiach III-kondygnacyjny, wysunięty na głębokość 1 osi, ryzalit zakończony tarasem o pełnej, murowanej balustradzie, z parapetem wspartym na wolutowych konsolach. Przy ryzalicie, w 2 osi od pd., w przyziemiu, taras o pełnej balustradzie; w II i III kondygnacji balkony z ażurowymi, kutymi balustradami, wsparte na dekoracyjnych wspornikach. Zamknięty łukiem odcinkowym otwór wejściowy w skrajnej osi północnej. Ponad ryzalitem, w połaci dachu 2-osiowa facjata w obramieniu architektonicznym. Elewacja na gładko tynkowanym cokole, w przyziemiu lico elewacji pokryte pasami boni o fakturze groszkowanej; powyżej elewacja gładko tynkowana z tynkowanym detalem architektonicznym. Elewacja artykułowana profilowanymi gzymsami podokiennymi w II i IV kondygnacji; gzyms koronujący wyładowany, z pasowym ornamentem kostkowym, wsparty na arkadach fryzu wieńczącego (w arkadach motywy roślinno-kwiatowe). Naroża budynku oraz ryzalitu zdobione pojedynczymi boniami o groszkowanej fakturze. Otwór wejściowy ujęty boniami opracowanymi klińcowo; drzwi wejściowe dwuskrzydłowe, z przeszklonym nadświetlem; ramowo-płycinowe, skrzydła o górnych płycinach przeszklonych. Okna prostokątne, jedynie w przyziemiu ryzalitu zamknięte łukami odcinkowymi; w ryzalicie okna potrójne – środkowe okna wyższe, boczne – niższe i jednoskrzydłowe; w dwóch skrajnych północnych osiach we wspólnych obramieniach. Okna w zróżnicowanych, płaskich, uszakowych opaskach oraz w bogatych obramieniach: w przyziemiu ujęte boniami w układzie klińcowym; w II kondygnacji zwieńczone odcinkami profilowanego gzymsu; w III kondygnacji z segmentowymi i półokrągłymi płycinami, w których dekoracja roślinna; w IV kondygnacji przewiązki opasek okiennych dekorowane rautami. Obramienia okien facjaty w płaskich, zakończonych półokrągło płaskich opaskach, spiętych trapezoidalnymi kluczami; pomiędzy oknami nisza w analogicznym obramieniu, w której płaskorzeźbiona postać kobieca; powyżej okulus. Facjatę flankują po bokach oraz wieńczą ostrosłupowe obeliski. Częściowo zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ślemionami.
Elewacja tylna ze skrzydłem oficynowym, bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym; po lewej stronie przelotowej sieni; schody drewniane, dwubiegowe powrotne. Sień nakryta sufitem z fasetą, z bogatą dekoracją sztukatorską wykorzystującą motywy neorokokowe: na suficie w postaci ram, na ścianach sztukateryjne ramy o wklęsłych narożach oraz kompozytowe pilastry. Zachowana stolarka drzwi wewnętrznych. Bogaty wystrój wnętrz.

Przed elewacją niewielki ogródek bez ogrodzenia otoczony żywopłotem.

Stan zachowania:
— Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy wystrój elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna z oryginalnymi przeszkleniami;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— kute elementy metalowe;
— sztukatorski wystrój sieni;
— klatka schodowa.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. T. Kościuszki 12 (fot. 517)

Kamienica czynszowa, wzn. 1898 r., r., neorenesans północny.
Mur., tynk., z fasadą częściowo w wątku ceglanym, z wyrobionym w tynku oraz ceglanym detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej ryzalitem, ponad fasadą połać dachu łamanego z pokryciem ceramicznym.
Elewacja wschodnia – fasada 6-osiowa. W dwóch środkowych osiach III-kondygnacyjny, ryzalit zakończony tarasem o pełnej, murowanej balustradzie. Przy ryzalicie, w 2 osi od pn., w przyziemiu, taras o pełnej balustradzie; w II i III kondygnacji balkony z ażurowymi, kutymi balustradami, wsparte na dekoracyjnych wspornikach. Zamknięty łukiem pełnym otwór wejściowy w skrajnej osi południowej. Ponad ryzalitem, wyniesiony ponad połać dachu, 2-osiowy szczyt w obramieniu architektonicznym. Elewacja na gładko tynkowanym cokole, w przyziemiu lico elewacji pokryte pasami boni o fakturze groszkowanej; powyżej elewacja w okładzinie ceglanej z tynkowanym detalem architektonicznym. Elewacja artykułowana profilowanymi gzymsami podokiennymi w II (gzyms wparty na wolutowych konsolkach) oraz w III kondygnacji; gzyms koronujący wyładowany, profilowany, wsparty na wolutowych konsolach, pomiędzy którymi pasowy ornament kostkowy. Naroża budynku oraz ryzalitu do wysokości II kondygnacji zdobione pojedynczymi boniami o groszkowanej fakturze. Lico elewacji w III i IV kondygnacji w tynkowej dekoracji ramowej. Otwór wejściowy ujęty boniami opracowanymi kilńcowo, z wydatnym, trapezoidalnym kluczem o diamentowym cięciu; drzwi wejściowe neorenesansowe, dwuskrzydłowe, z dwudzielnym, przeszklonym nadświetlem; ramowo-płycinowe; skrzydła o górnych płycinach przeszklonych. Okna prostokątne, w zróżnicowanych obramieniach. W przyziemiu ujęte boniami w układzie klińcowym; powyżej w tynkowych płaskich opaskach, z klińcową dekoracją nadproży. Ponad oknami III kondygnacji ceglane łuki odciążające oraz powyżej płyciny z motywami kartuszowymi. Szczyt flankowany po bokach przez dwie sterczyny, zwieńczony wyniesionym półokrągłym, wyłamanym w narożach naczółkiem, ponad którym kula oraz pole wypełnione motywem muszlo-

wym; poniżej naczółka w prostokątnej ramce data budowy budynku „*1898*”. Stolarka okienna współczesna. Elewacja tylna 5-osiowa, rozczłonkowana ryzalitami, bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym; poprzedzona schodami wyrównawczymi. Sień bez wystroju.

Przed elewacją niewielki ogródek bez ogrodzenia otoczony żywopłotem.

Stan zachowania:
— Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy oraz ceglany wystrój elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna z oryginalnymi przeszkleniami;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— kute elementy metalowe;
— klatka schodowa.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. T. Kościuszki 13 (fot. 518)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1895-1900 r., r., neorenesans północny.
Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej ryzalitem; ponad fasadą połać dachu łamanego z pokryciem ceramicznym oraz dwiema lukarnami ponad środkowymi osiami.
Elewacja wschodnia – fasada 5-osiowa. W obrębie 2-3 osi III-kondygnacyjny, wysunięty na głębokość 1 osi, ryzalit zakończony tarasem o murowanej, tralkowej balustradzie. Przy ryzalicie, w 2 osi od pn., w przyziemiu, wsparty na słupach taras o pełnej balustradzie, na który prowadzi współczesny bieg zewnętrznych schodów; w II i III kondygnacji balkony z ażurowymi, kutymi balustradami, wsparte na dekoracyjnych wspornikach. Zamknięty łukiem odcinkowym otwór wejściowy w skrajnej osi południowej. Elewacja na gładko tynkowanym cokole, w przyziemiu lico elewacji pokryte pasami boni o fakturze groszkowanej; powyżej elewacja gładko tynkowana z tynkowanym detalem architektonicznym. Elewacja artykułowana profilowanymi gzymsami ponad cokołem, parterem oraz podokiennym w IV kondygnacji (z pasowym ornamentem roślinnym); gzyms koronujący wyładowany, wsparty na konsolach. Otwór wejściowy ujęty boniami o układzie kilńcowym; drzwi wejściowe dwuskrzydłowe, z przeszklonym nadświetlem; ramowo-płycinowe, z dekoracją neorenesansową. Okna prostokątne, w zróżnicowanych obramieniach: w przyziemiu ujęte boniami oraz spięte kluczami; powyżej w profilowanych, uszakowych opaskach z dekoracyjnie opracowanymi podokiennikami – w II kondygnacji zwieńczone trójkątnymi, wyłamanymi w narożach naczółkami. Częściowo zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ślemionami.
Elewacja tylna 6-osiowa, rozczłonkowana ryzalitem, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym; poprzedzona dodatkowym biegiem schodów z podestem po pn. stronie przelotowej sieni; schody drewniane, dwubiegowe powrotne. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed elewacją niewielki ogródek bez ogrodzenia otoczony żywopłotem.

Stan zachowania:
— Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Zalecany demontaż konstrukcji przesłaniającej taras ponad ryzalitem.
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy wystrój elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— kute elementy metalowe;
— klatka schodowa.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. T. Kościuszki 14 (fot. 519)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1895-1900 r., eklektyzm.
Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym. Narożna, usytuowana u zbiegu ul. T. Kościuszki i W. Andersa, we wschodniej pierzei zabudowy ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o ściętym narożu i bryle rozczłonkowanej ryzalitami w obu elewacjach oraz w narożu. Naroże podkreślone wyniesionym ponad kalenicę dachu szczytem. Kamienica kryta dachem łamanym o pokryciu ceramicznym z facjatami.
Elewacja zachodnia – fasada 7-osiowa, z 2-osiowym, III-kondygnacyjnym, zakończonym dachem pulpitowym, ryzalitem w 4-5 osi. Otwór wejściowy w 3 osi, zamknięty łukiem pełnym, w opasce z klińcowo ułożonych boni; drzwi wejściowe dwuskrzydłowe z nadświetlem; skrzydła w konstrukcji ramowo-płycinowej o górnych płycinach przeszklonych; dekoracja skrzydeł z wykorzystaniem motywów neogotyckich.
Ścięte naroże 1-osiowe; we wszystkich kondygnacjach tarasy – dolny przeszklony o murowanej balustradzie, na cokole; powyżej wsparte na filarach, o kutych balustradach. Ponad narożem budynku szczyt w obramieniu architektonicznym, zwieńczony sterczynami.
Elewacja północna 5-osiowa; w obrębie 2-3 osi od wsch. III-kondygnacyjny ryzalit, nakryty dachem pulpitowym; pomiędzy 4 i 5 osią płytki uskok w elewacji.
Elewacje opracowane analogicznie: na tynkowanym cokole, artykułowane gzymsami: cokołowym, ponad przyziemiem oraz podokiennym w IV kondygnacji; gzyms koronujący wyładowany, z pasowym ornamentem ząbkowym. Okna parteru zamknięte półokrągło, ujęte opaskami z klińcowo ułożonych boni; powyżej w opaskach profilowanych. Okna skrajnych osi – przy narożu – w II kondygnacji z nadokiennikiem w formie trójliścia; okna III kondygnacji z płycinami podokiennymi z motywami kartuszy w wieńcach, otoczonych dekoracją roślinną. Stolarka okienna wtórna.

Elewacje tylne bez dekoracji.
Klatka schodowa ażurowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze schodami wyrównawczymi; schody wachlarzowe z podestami, z kutą balustradą, w sieni wielobarwna posadzka ceramiczna. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Stan zachowania:
— Średni.

Zalecenia konserwatorskie:
Zalecana rekompozycja przeszkleń balkonów w narożu budynku.
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— posadzka ceramiczna w sieni;
— kute elementy metalowe;
— klatka schodowa.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. T. Kościuszki 15 (fot. 520)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1895-1900 r., r., eklektyzm.
Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, ponad fasadą połać dachu łamanego o pokryciu ceramicznym z umieszczonym na osi budynku szczytem oraz symetrycznie czterema lukarnami.
Elewacja wschodnia – fasada 6-osiowa. Wejście do budynku w 3 osi od pd.; w 2 osi od pd. wejście do lokalu handlowego poprzedzone biegiem zewnętrznych schodów. W 2 oraz 5 osi w II, III i IV kondygnacji balkony o ażurowych, kutych balustradach, osadzone na również kutych, dekoracyjnych wspornikach. Elewacja na gładko tynkowanym cokole, powyżej lico elewacji pokryte boniowaniem. Fasada artykułowana profilowanymi gzymsami ponad parterem oraz podokiennymi w wyższych kondygnacjach; gzyms koronujący wyładowany, wsparty na niskich konsolkach. Otwór wejściowy zamknięty łukiem pełnym, ujęty ściętymi ościeżami, w których konchy; powyżej, na odcinkach profilowanego gzymsu, rozpięta profilowana arkada, dekorowana klińcowo opracowanymi boniami. W górnej części obramienia odcinek belkowania z centralną prostokątną płyciną z antytetycznym przedstawieniem gryfów, ponad którą pas ornamentu kostkowego, oraz płycinami bocznymi z motywami gałązek pinii. Obramienie zwieńczone odcinkiem profilowanego gzymsu, w którego wyłamanych narożach kule ustawione na cokołach. W pasie pomiędzy gzymsami ponad parterem, w narożach budynku, prostokątne płyciny z tarczami herbowymi; poniżej gzymsu pas ornamentu ząbkowego. Drzwi wejściowe drewniane, dwuskrzydłowe z nadświetlem, ramowo-płycinowe, o górnych płycinach przeszklonych; w dekoracji skrzydeł oraz w układzie szczeblin nadświetla motyw kratownicy. Okna prostokątne, jedynie w IV kondygnacji zamknięte łukiem obniżonym, w zróżnicowanych obramieniach: w przyziemiu ujęte boniami; powyżej w profilowa-

nych opaskach. W II kondygnacji obramienia tworzą formy laskowania o wykroju łuku kotarowego trójdzielnego (identyczne obramienia otworów porte-fenêtre w III kondygnacji); w III kondygnacji okna z nadokiennikami w kształcie trójliści, których pola wypełniają motywy kwiatowe, oraz z prostokątnymi płycinami podokiennymi z motywem czworoliścia pośrodku a po bokach z dekoracją roślinną. Szczyt budynku 2-osiowy, w obramieniu architektonicznym, artykułowany dekoracją ramową z gzymsów oraz trójkątnych służek; zakończony trójkątnie, zwieńczony sterczynami. Częściowo zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ślemionami.
Elewacja tylna 5-osiowa, z 2-osiowym skrzydłem oficynowym, bez dekoracji.
Klatka schodowa ażurowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze schodami wyrównawczymi; schody drewniane, dwubiegowe powrotne. Zachowana stolarka drzwi oddzielających sień od klatki schodowej: drewnianych, dwuskrzydłowych ze stałym nadświetlem, ramowo-płycinowych o górnych płycinach przeszklonych, oraz częściowo stolarka drzwi wewnętrznych. Zachowana wielobarwna posadzka ceramiczna w sieni.

Przed elewacją niewielki ogródek bez ogrodzenia otoczony żywopłotem.

Stan zachowania:
— Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy wystrój elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— kute elementy metalowe;
— klatka schodowa.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. T. Kościuszki 16 (fot. 521)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1895-1900 r., r., historyzm.
Mur., tynk., usytuowana w ciągu zwartej zabudowy wschodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna; ponad fasadą połać dachu łamanego o pokryciu ceramicznym z umieszczonym na osi budynku szczytem.
Elewacja wschodnia – fasada 6-osiowa. Wejście do budynku w 3 osi od pn. W 2 oraz 5 osi w IV kondygnacji balkony o ażurowych, kutych balustradach wybrzuszonych w części dolnej (balkony istniały także w niższych kondygnacjach – tu zachowały się drzwi balkonowe). Elewacja gładko tynkowana. Otwór wejściowy prostokątny, ujęty profilowaną opaską. Drzwi dwuskrzydłowe z dwudzielnym nadświetlem, skrzydła ramowo-płycinowe, z dekoracją neorenesansową. Okna prostokątne, bez obramień. Szczyt budynku 2-osiowy, ze schodkowym zwieńczeniem. Częściowo zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ślemionami.
Elewacja tylna 6-osiowa, z uskokami, bez dekoracji.

W trakcie tylnym klatka schodowa z duszą do wysokości II kondygnacji, schody drewniane, dwubiegowe powrotne. Sień nakryta sufitem z fasetą, z bogatą neorokokową dekoracją sztukatorską z motywami kartuszy oraz kratki regencyjnej. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed elewacją niewielki ogródek bez ogrodzenia otoczony żywopłotem.

Stan zachowania:
— Średni; skuty detal architektoniczny fasady.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— kute elementy metalowe;
— klatka schodowa.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

• ul. T. Kościuszki 17 (fot. 522)

Kamienica czynszowa, wzn. 1901 r., secesja z elementami neogotyku.
Mur., tynk., z fasadą częściowo w wątku ceglanym, z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej ryzalitem. Ponad fasadą połać dachu łamanego z pokryciem ceramicznym oraz lukarny.
Elewacja wschodnia – fasada 5-osiowa, z IV-kondygnacyjnym, wysuniętym na głębokość 1 osi, ryzalitem w obrębie 3-4 osi; ryzalit zwieńczony I-kondygnacyjnym i 2-osiowym szczytem, nakrytym dwuspadowym dachem o wysokim kącie nachylenia połaci. Przy ryzalicie, w 4 osi we wszystkich kondygnacjach balkony; na balkon w parterze prowadzą współczesne, zewnętrzne schody z współczesną balustradą; ponad przyziemiem balkony wsparte na dekoracyjnych wspornikach, z ażurowymi kutymi balustradami. Otwór wejściowy w skrajnej osi od południa, zamknięty łukiem pełnym. W ościeżach półkolumny na wysokich cokołach, ponad którymi archiwolta w formie półwałka; całość ujęta od wysokości głowic półkolumn trójkątnymi służkami, na których wsparty odcinek gzymsu nakryty ceramicznym daszkiem pulpitowym; ponad gzymsem, na osi portalu plakieta z datą *„1901”* w zawijanym kartuszu, ujęta uproszczonymi pilastrami, zwieńczona trójkątnym naczółkiem; na skraju gzymsu ustawione na cokołach kule. Drzwi o formach historyzujących; dwuskrzydłowe, z wielopodziałowym nadświetlem; ramowo-płycinowe, z przeszkleniami zamkniętymi w kształcie łuku ostrego w górnych płycinach. Elewacja w partii przyziemia tynkowana, powyżej w wątku ceglanym. Detal architektoniczny tynkowany: boniowane naroża przyziemia budynku oraz II i III kondygnacji ryzalitu; profilowane gzymsy podokienne w II i IV kondygnacji, wyładowany gzyms koronujący z tryglifowym fryzem oraz zróżnicowane obramienia okienne. Okna przyziemia zamknięte łukiem odcinkowym, powyżej prostokątne; w profilowanych opaskach uszakowych z przewiązkami. W II kondygnacji ryzalitu okna we wspólnym, aedikulowym obramieniu z trójkątnym, wyłamanym w narożach naczółkiem, w którego pole wpisana forma trójliścia z tarczą herbową; pozostałe okna II kondygnacji z naczółkami w formie trójliści, w któ-

rych polach przedstawienia sów; potrójne okno III kondygnacji ryzalitu w półokrągłym obramieniu utworzonym z klińcowo ułożonych boni. Szczyt ryzalitu w obramieniu architektonicznym, z oknami wpisanymi w ostrołuczne blendy, ponad którymi okulus. Stolarka okienna drewniana, z profilowanymi słupkami i ślemionami.
Elewacja tylna 6-osiowa z wysuniętym skrzydłem oficynowym, bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi, schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnym słupkiem. Sień nakryta sufitem z fasetą z sztukatorską dekoracją ramową, imitującą laskowanie, z motywami kwiatowymi; na ścianach dekoracja w kształcie ram, w które wpisane są czworolistne pola (w przyłuczach motywy kwiatowe). W sieni oryginalna, barwna posadzka ceramiczna o geometrycznym wzorze. Zachowane przeszklenia okien klatki schodowej. Zachowane drewniane, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone drzwi ze stałym nadświetlem, oddzielające sień od klatki schodowej. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed elewacją niewielki ogródek bez ogrodzenia, otoczony żywopłotem.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— klatka schodowa;
— wystrój sieni.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. T. Kościuszki 18 (fot. 523)

(WEZ, 1994 r.)
Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900-05 r., neorenesans północny.
Mur., tynk., z fasadą częściowo w wątku ceglanym, z wyrobionym w tynku oraz ceglanym detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy wschodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej ryzalitem. Ponad fasadą połać dachu łamanego z pokryciem ceramicznym; na osi symetrii wyniesiony szczyt oraz po bokach dwie drewniane lukarny.
Elewacja zachodnia – fasada 6-osiowa, z III-kondygnacyjnym, 2-osiowym ryzalitem w 3-4 osi; ryzalit zwieńczony tarasem o murowanej, pełnej balustradzie. Ponad ryzalitem, wyniesiony ponad połać dachu 2-osiowy szczyt, nakryty dwuspadowym dachem, flankowany sterczynami i zwieńczony wyniesionym, półokrągłym naczółkiem. Przy ryzalicie, w 5 osi balkony. Na balkon w parterze prowadzą współczesne, zewnętrzne schody z współczesną balustradą, w II i III kondygnacji balkony z ażurowymi kutymi balustradami wsparte na dekoracyj-

nych wspornikach. Otwór wejściowy w skrajnej osi od północy, zamknięty łukiem odcinkowym, ujęty boniami w układzie klińcowym. Drzwi o formach historyzujących; dwuskrzydłowe, z dwudzielnym nadświetlem; ramowo-płycinowe, o bogato dekorowanych skrzydłach z przeszkleniami w górnych płycinach i rautami w dolnych. Elewacja na cokole (współczesna okładzina ceramiczna); w partii przyziemia pokryta pasami boni (w układzie naprzemiennym: gładkie i o fakturze groszkowanej); w poziomie II kondygnacji tynkowana, powyżej lico ceglane. Detal architektoniczny tynkowany: boniowane naroża II kondygnacji ryzalitu; profilowane gzymsy ponad przyziemiem i ponad II kondygnacją, wyładowany gzyms koronujący wsparty na wolutowych konsolach, pomiędzy którymi partia fryzu z pasem ornamentu kostkowego i płyciny z girlandami, oraz zróżnicowane obramienia okienne. Otwory okienne prostokątne; w przyziemiu w obramieniach analogicznych jak otwór wejściowy, powyżej w profilowanych, uszakowych opaskach: w II kondygnacji oraz w III kondygnacji ryzalitu z trapezoidalnymi kluczami; w III kondygnacji z odcinkami gzymsu wyłamanego trójkątnie i dekoracją rośliną ponad oknami; w IV kondygnacji obramienia zdobione kluczami oraz girlandami poniżej parapetów; otwory ponad ryzalitem z półokrągłymi nadokiennikami z konchowym motywem muszlowym. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ślemionami.
Elewacja tylna 4-osiowa z ryzalitem klatki schodowej oraz wysuniętym skrzydłem oficynowym, bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym; wejście na klatkę schodową po prawej stronie przelotowej sieni; schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą. Sień nakryta sufitem z fasetą z sztukatorską dekoracją ramową, z dekoracją roślinną w narożach. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed elewacją niewielki ogródek bez ogrodzenia.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— klatka schodowa;
— wystrój sieni.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. T. Kościuszki 19 (fot. 524)

Kamienica czynszowa, wzn. 1901 r., neorenesans północny.
Mur., tynk., z fasadą częściowo w wątku ceglanym, z wyrobionym w tynku oraz ceglanym detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej ryzalitem. Ponad

fasadą połać dachu łamanego z pokryciem ceramicznym, z wyniesionym szczytem ponad ryzalitem oraz lukarnami.
Elewacja wschodnia – fasada 5-osiowa, z III-kondygnacyjnym ryzalitem w 3-4 osi; ryzalit wysunięty trójbocznie na głębokość 1 osi przed lico fasady oraz zwieńczony współcześnie przeszklonym i zadaszonym tarasem o murowanej, pełnej balustradzie. Przy ryzalicie, w 2 osi w I-III kondygnacji balkony z ażurowymi kutymi balustradami, wsparte w II i III kondygnacji na dekoracyjnych wspornikach. Otwór wejściowy w skrajnej osi pn., zamknięty łukiem pełnym, ujęty ponad cokołem profilowaną opaską spiętą kluczem z motywem rautowym. Drzwi o formach historyzujących; dwuskrzydłowe, z czterodzielnym nadświetlem; ramowo-płycinowe, z przeszkleniami zamkniętymi łukiem ostrym. Elewacja w partii przyziemia tynkowana, powyżej w wątku ceglanym. Detal architektoniczny tynkowany: boniowane naroża II i III kondygnacji ryzalitu, profilowane gzymsy (ponad cokołem, podokienny w II kondygnacji oraz gzyms koronujący z pasowym ornamentem kostkowy) oraz zróżnicowane obramienia okienne. Okna przyziemia zamknięte łukiem pełnym, powyżej prostokątne. W przyziemiu w profilowanych opaskach spiętych kluczami z motywami rautowymi; powyżej w opaskach z przewiązkami: w II kondygnacji z płycinami podokiennymi w wątku ceglanym oraz prostymi nadokiennikami zwieńczonymi odcinkami gzymsu, w III kondygnacji z nadokiennikami w formie półkolistych płycin ujętych klińcami; środkowe okno II kondygnacji ryzalitu z analogicznie opracowaną płyciną o segmentowym kształcie. Ponad środkowym oknem III kondygnacji ryzalitu prostokątna płycina z dekoracją roślinną. W balustradzie tarasu płyciny z tarczami herbowymi. Szczyt w obramieniu architektonicznym, ujęty spływami wolutowymi, zwieńczony sterczyną; w szczycie biforyjne okno, ujęte opaską z dekoracyjnie opracowanym kluczem. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ślemionami.
Elewacja tylna 3-osiowa z wysuniętym skrzydłem oficynowym, bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi, schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą i ozdobnym słupkiem. Sień nakryta sufitem z fasetą, z sztukatorską dekoracją ramową; na ścianach sztukatorska dekoracja w postaci ram, wewnątrz których prostokątne płyciny z dekoracją figuralną. W sieni oryginalna, barwna posadzka ceramiczna. Zachowane drewniane, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone drzwi ze stałym nadświetlem, oddzielające sień od klatki schodowej. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed elewacją niewielki ogródek bez ogrodzenia, otoczony żywopłotem.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— klatka schodowa;
— wystrój sieni.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. T. Kościuszki 20 (fot. 525)

(WEZ, 1994 r.)
Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900-05 r., neorenesans północny z elementami neogotyku.
Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy wschodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej ryzalitem. Ponad fasadą połać dachu łamanego o pokryciu ceramicznym; na osi symetrii wyniesiony szczyt oraz po bokach dwie drewniane lukarny.
Elewacja zachodnia – fasada 6-osiowa, z III-kondygnacyjnym, wysuniętym na głębokość 1 osi, ryzalitem w obrębie 3-4 osi, zwieńczonym tarasem o murowanej, pełnej balustradzie. Ponad ryzalitem, wyniesiony ponad połać dachu 2-osiowy, schodkowy szczyt. Przy ryzalicie, w 2 osi, wsparte na dekoracyjnych wspornikach balkony z ażurowymi, kutymi balustradami, wybrzuszonymi w części dolnej. Otwór wejściowy w skrajnej pd. osi, zamknięty łukiem pełnym, ujęty boniami w układzie klińcowym. Drzwi o formach historyzujących; dwuskrzydłowe, z dwudzielnym nadświetlem; ramowo-płycinowe, o bogato dekorowanych skrzydłach z przeszkleniami w górnych płycinach. Elewacja na tynkowanym cokole; w partii przyziemia pokryta pasami gładkich boni, powyżej gadko tynkowana. Wyładowany gzyms koronujący wsparty na konsolach. Otwory okienne w przyziemiu oraz w IV kondygnacji (w 1,2 oraz 3, 4 osi) zamknięte łukiem odcinkowym, pozostałe prostokątne. W przyziemiu w obramieniach analogicznych jak otwór wejściowy. W II i III kondygnacji ryzalitu oraz w 3 i 4 osi IV kondygnacji okna zdwojone. Ponad przyziemiem okna w uszakowych opaskach z przewiązkami, które w oknach 1-2 oraz 5-6 osi III kondygnacji zamknięte są formą łuku kotarowego. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ślemionami.
Elewacja tylna 4-osiowa z ryzalitem klatki schodowej oraz wysuniętym skrzydłem oficynowym, bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym; wejście na klatkę schodową po lewej stronie przelotowej sieni; schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą. W sieni fasety z sztukatorską dekoracją ramową, z dekoracją roślinną w narożach; ściany artykułowane pilastrami, zdobione sztukateryjnymi ramami oraz płycinami z dekoracją figuralną. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed elewacją niewielki ogródek bez ogrodzenia.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— klatka schodowa;
— sztukatorski wystrój sieni.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. T. Kościuszki 21 (fot. 526)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900-05 r., neorenesans północny.
Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej ryzalitem. Ponad fasadą połać dachu łamanego z pokryciem ceramicznym, z wyniesionym szczytem ponad ryzalitem oraz lukarnami.
Elewacja wschodnia – fasada 8-osiowa, z III-kondygnacyjnym, 2-osiowym ryzalitem w 5-6 osi oraz 2-osiowym ryzalitem pozornym w 1-2 osi. Ryzalit wysunięty przed lico fasady na głębokość 1 osi oraz zwieńczony tarasem z ażurową, kutą balustradą. We wszystkich kondygnacjach 2 osi oraz w I, II i III kondygnacji w 7 osi, przy ryzalicie, balkony z ażurowymi kutymi balustradami, wsparte na dekoracyjnych wspornikach; w parterze na balkon prowadzi bieg współczesnych, zewnętrznych schodów. Otwór wejściowy w 4 osi, zamknięty spłaszczonym łukiem odcinkowym; drzwi o formach historyzujących; dwuskrzydłowe, z dwudzielnym nadświetlem; ramowo-płycinowe, z motywami rautów w dolnych płycinach. Elewacja na ceglanym cokole, powyżej gładko tynkowana. Artykułowana poziomo profilowanymi gzymsami ponad cokołem, przyziemiem i III kondygnacją, gzyms koronujący profilowany, przerwany w obrębie 5 i 6 osi. Ponad przyziemiem naroża ryzalitu pozornego oraz północne naroże budynku artykułowane pilastrami (w obrębie II i III kondygnacji w wielkim porządku, o boniowanych trzonach, w IV kondygnacji o trzonie gładkim), naroża ryzalitu w II-III kondygnacji ujęte gładkimi pilastrami w wielkim porządku. Okna przyziemia zamknięte łukiem odcinkowym, powyżej otwory prostokątne. W przyziemiu pozbawione obramień; powyżej w profilowanych opaskach: w II kondygnacji z płycinami pod- i nadokiennymi o wklęsłych bocznych krawędziach; w III kondygnacji analogiczne podokienniki z lambrekinami pod parapetem, a opaski spięte rozbudowanymi kluczami; w IV kondygnacji nadokienniki w formie odcinków profilowanych gzymsów. Szczyt 2-osiowy, w obramieniu architektonicznym; ujęty uproszczonymi pilastrami, w środkowym polu górnej części szczytu okrągła płycina z trzema przewiązkami z przedstawieniem postaci kobiecej; szczyt zwieńczony przerwanym, trójkątnym, wyłamanym w narożach naczółkiem oraz motywem kuli. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ślemionami.
Elewacja tylna 7-osiowa z wysuniętym skrzydłem oficynowym, bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi, schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą. Sień nakryta sufitem z fasetą z sztukatorską dekoracją ramową z centralnym motywem wieńca. W sieni oryginalna, barwna posadzka ceramiczna o geometrycznym wzorze. Zachowane drewniane, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem, częściowo przeszklone drzwi, oddzielające sień od klatki schodowej. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed elewacją niewielki ogródek bez ogrodzenia, otoczony żywopłotem.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym, podczas remontu skuty detal fasady w obrębie przyziemia.

Zalecenia konserwatorskie:
Zalecane odtworzenie architektonicznego detalu w obrębie przyziemia fasady.
Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— klatka schodowa;
— wystrój sztukatorski oraz posadzka w sieni.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. T. Kościuszki 22 (fot. 527)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900-05 r., neorenesans północny z elementami secesji i neogotyku.
Mur., tynk., z fasadą częściowo w wątku ceglanym, z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy wschodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej ryzalitem. Ponad fasadą połać dachu łamanego o pokryciu ceramicznym; ponad ryzalitem wyniesiony ponad połać dachu szczyt.
Elewacja zachodnia – fasada 8-osiowa, z III-kondygnacyjnym, 2-osiowym ryzalitem w obrębie 5-6 osi; ryzalit wysunięty na głębokość 1 osi, zwieńczony tarasem o murowanej, pełnej balustradzie. Przy ryzalicie, w 3-4 osi w II i III kondygnacji wsparte na dekoracyjnych wspornikach (z motywem maszkaronów) balkony z ażurowymi, kutymi balustradami. Otwór wejściowy w 4 osi, zamknięty łukiem pełnym, ujęty profilowaną opaską z przewiązkami i spiętą płaskim, o fakturze groszkowanej, kluczem. Drzwi secesyjne; dwuskrzydłowe, z nadświetlem o układzie szprosów imitującym zarys płatków kwiatu; ramowo-płycinowe, o bogato dekorowanych skrzydłach z przeszkleniami w górnych płycinach. Elewacja na ceglanym cokole, w którym okna piwnic; w obrębie I i II kondygnacji w cegle, powyżej gładko tynkowana; ryzalit w partii przyziemia pokryty pasami gładkich boni, w II i III kondygnacji (do wysokości ok. 2/3 okna) ściany ryzalitu w wątku ceglanym, powyżej tynkowane. Fasada artykułowana profilowanymi gzymsami ponad cokołem, ponad przyziemiem i podokiennym w IV kondygnacji, zwieńczona gzymsem koronującym. Otwory okienne w przyziemiu oraz w IV kondygnacji zamknięte łukiem odcinkowym, pozostałe prostokątne. Ujęte opaskami z kluczami i przewiązkami; w II kondygnacji ponad oknami wyłamane w narożach, trójkątne naczółki; w IV kondygnacji pod gzymsem podokiennym prostokątne płyciny; w 5-6 osi półokrągłe nadokienniki z dekoracją roślinną. Szczyt 1-osiowy o wykroju wklęsło-wypukłym, zwieńczony naczółkiem zamkniętym „oślim grzbietem”; lico szczytu artykułowane trójkątnymi służkami oraz dekorowane formą laskowania z motywami łuków ostrych po bokach. Stolarka okienna w większości wtórna.
Elewacja tylna 6-osiowa z ryzalitem klatki schodowej oraz wysuniętym 1-osiowym skrzydłem oficynowym, bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi, schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą. Sień nakryta sufitem z fasetą z sztukatorską dekoracją ramową oraz centralnym motywem z dekoracją o formach roślinnych. Ściany dekorowane sztukateryjnymi ramami – w środkowych polach motywy panoplii. W sieni oryginalna, barwna posadzka ceramiczna. Zachowane drewniane, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone drzwi, oddzielające sień od klatki schodowej. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed elewacją niewielki ogródek bez ogrodzenia.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym

Zalecenia konserwatorskie:
Zalecane odczyszczenie z powłok malarskich ceglanego lica przyziemia elewacji (poza boniowanym ryzalitem).
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— klatka schodowa;
— sztukatorski wystrój oraz posadzka ceramiczna w sieni.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. T. Kościuszki 23 (fot. 528)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1905 r., secesja.
Mur., tynk., z fasadą częściowo w wątku ceglanym, z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej ryzalitem. Ponad fasadą połać dachu łamanego z pokryciem ceramicznym, z dwiema drewnianymi lukarnami.
Elewacja wschodnia – fasada 5-osiowa, z III-kondygnacyjnym, 2-osiowym ryzalitem w 3-4 osi, wysuniętym przed lico fasady na głębokość 1 osi oraz zwieńczonym tarasem z murowaną, pełną balustradą. W 2 osi, przy ryzalicie, w przyziemiu, taras z tralkową, murowaną balustradą, w II i III kondygnacji balkony z ażurowymi kutymi balustradami, wsparte na dekoracyjnych wspornikach z motywami główek dziecięcych. Otwór wejściowy w skrajnej, pn. osi, zamknięty spłaszczonym łukiem odcinkowym; nadproże dekorowane boniami o groszkowanej fakturze w układzie klińcowym; drzwi secesyjne; dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem; ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone, z motywami kwiatowymi w dolnych płycinach. Elewacja na ceglanym cokole, lico przyziemia gładko tynkowane, powyżej w wątku ceglanym z tynkową artykulacją ramową w postaci przecinających się pasów gzymsowych i lizenowych pomiędzy kondygnacjami i osiami okiennymi. Dodatkowa artykulacja pozioma profilowanymi gzymsami ponad cokołem, przyziemiem i II kondygnacją; wyładowany gzyms koronujący profilowany, z pasowym ornamentem kostkowym. Otwory okienne prostokątne (w skrajnej, pn. osi trójdzielna stolarka okienna), w przyziemiu z kluczami w nadprożach, powyżej w tynkowych opaskach wpisanych w ramową dekorację fasad (nadproża okien II i III kondygnacji z pasem ornamentu kostkowego). Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ślemionami.
Elewacja tylna 3-osiowa z wysuniętym, 2-osiowym skrzydłem oficynowym, bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona dodatkowym biegiem schodów z podestem; schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą.

Przed elewacją niewielki ogródek bez ogrodzenia, otoczony żywopłotem.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— elementy kute;
— klatka schodowa.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. T. Kościuszki 24 (fot. 529)

(WEZ, 1994 r.)
Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1905 r., secesja, neogotyk.
Mur., tynk., z fasadą częściowo w wątku ceglanym, z wyrobionym w tynku oraz ceglanym detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy wschodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej ryzalitem. Ponad fasadą połać dachu łamanego o pokryciu ceramicznym, z wyniesionym ponad połać dachu szczytem ponad ryzalitem oraz dwiema lukarnami.
Elewacja zachodnia – fasada 8-osiowa, z III-kondygnacyjnym, 2-osiowym ryzalitem w obrębie 3-4 osi; wysunięty na głębokość 1 osi ryzalit zwieńczony tarasem o murowanej, pełnej balustradzie. Przy ryzalicie, w 5-6 osi w II i III kondygnacji wsparte na dekoracyjnych wspornikach (z motywem maszkaronów) balkony z ażurowymi, kutymi balustradami. Otwór wejściowy w 6 osi, zamknięty łukiem pełnym, ujęty boniami w układzie klińcowym. Drzwi secesyjne; dwuskrzydłowe, z nadświetlem o fantazyjnym układzie szprosów; ramowo-płycinowe, o bogato dekorowanych skrzydłach z przeszkleniami w górnych płycinach. Elewacja na tynkowanym cokole, w partii przyziemia dekorowana pasami boni (w układzie naprzemiennym – gładkie i o fakturze groszkowanej); w 3 i 4 osi (ściany ryzalitu oraz fragment elewacji ponad ryzalitem) ponad przyziemiem gładko tynkowana; pozostała powierzchnia w wątku ceglanym. Fasada artykułowana profilowanymi gzymsami ponad cokołem oraz ponad przyziemiem; gzyms koronujący w obrębie 1-2 oraz 5-8 osi ceglany, konsolowy. Otwory okienne w przyziemiu, oraz we wszystkich kondygnacjach ryzalitu prostokątne (okna II i III kondygnacji ryzalitu potrójne z płycinami podokiennymi, w których kartusze herbowe); pozostałe zamknięte łukiem odcinkowym. Okna przyziemia z kluczami w nadprożu; okna wykusza II i III kondygnacji w tynkowych, profilowanych opaskach; pozostałe okna II kondygnacji z ceglanymi, trójkątnymi naczółkami, otwory w III kondygnacji z nadokiennikami w formie odcinków profilowanego gzymsu, ponad którym prostokątne płyciny z ceglaną dekoracją w formie plecionki. Balustrada tarasu ponad ryzalitem zdobiona płycinami z wyrobioną w tynku maswerkową dekoracją z trójliści. Częściowo zachowana oryginalna stolarka okienna.

Elewacja tylna 6-osiowa z ryzalitem klatki schodowej oraz wysuniętym skrzydłem oficynowym; bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, dostępna przez stopnie wyrównawcze po lewej stronie przelotowej sieni; schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą. Sień nakryta sufitem z fasetą z sztukatorską dekoracją ramową o formach roślinnych. Ściany dekorowane w partii cokołowej płycinami oraz powyżej sztukateryjnymi ramami – w środkowych motywy panoplii. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed elewacją niewielki ogródek bez ogrodzenia.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— klatka schodowa;
— sztukatorski wystrój sieni.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. T. Kościuszki 25 (fot. 530)

(WEZ, 1994 r.)
Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1905 r., secesja z elementami stylów historycznych.
Mur., tynk., z fasadą częściowo w wątku ceglanym, z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej ryzalitem. Ponad fasadą połać dachu łamanego z pokryciem ceramicznym, z trzema lukarnami.
Elewacja wschodnia – fasada 5-osiowa, z III-kondygnacyjnym, 2-osiowym ryzalitem w 2-3 osi, wysuniętym przed lico fasady na głębokość 1 osi oraz zwieńczonym tarasem z murowaną, pełną balustradą. Ponad ryzalitem, w IV kondygnacji – ryzalit pozorny. W 4 osi, przy ryzalicie, w przyziemiu, taras z tralkową, murowaną balustradą, w II i III kondygnacji balkony z ażurowymi kutymi balustradami, wsparte na dekoracyjnych wspornikach z motywami główek dziecięcych. Otwór wejściowy w skrajnej, pd. osi, zamknięty spłaszczonym łukiem odcinkowym; nadproże dekorowane boniami o groszkowanej fakturze w układzie klińcowym; drzwi secesyjne; dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem; ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone, z motywami kwiatowymi w dolnych płycinach. Elewacja na ceglanym cokole, lico przyziemia dekorowane pasami boni – w układzie naprzemiennym: gładkie i o fakturze groszkowanej; ponad parterem w wątku ceglanym z artykulacją ramową w postaci przecinających się pasów gzymsowych i lizenowych, pomiędzy kondygnacjami i osiami okiennymi. Dodatkowa artykulacja pozioma profilowanymi gzymsami ponad cokołem, przyziemiem i II kondygnacją; wyładowany gzyms koronujący profilowany, z pasowym ornamentem kostko-

wym. Naroża ryzalitu w poziomie II kondygnacji oraz ryzalitu pozornego powyżej dekorowane analogicznymi jak w przyziemiu pasami boni. Otwory okienne prostokątne (w skrajnej, pd. osi trójdzielna stolarka okienna), w przyziemiu z kluczami w nadprożach, powyżej w tynkowych opaskach wpisanych w ramową dekorację fasady (w nadprożach pasy ornamentu kostkowego). Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ślemionami.
Elewacja tylna 3-osiowa z wysuniętym, 2-osiowym skrzydłem oficynowym, bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona dodatkowym biegiem schodów z podestem, przy pn. ścianie przechodniej sieni; schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą. Sień nakryta sufitem z fasetą ze sztukatorską, roślinną dekoracją ramową oraz czterolistnym motywem centralnym; Na ścianach dekoracja w formie otwartych ram z motywami roślinnymi wpisanymi w ćwierćkoła.

Przed elewacją niewielki ogródek bez ogrodzenia, otoczony żywopłotem.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— elementy kute;
— klatka schodowa;
— wystrój sieni.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. T. Kościuszki 26 (fot. 531)

(WEZ, 1994 r.)
Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910-15 r., secesja, z elementami stylistyki *art deco*.
Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, zamykająca ciąg zwartej zabudowy wschodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej ryzalitami. Kryta dachem mansardowym o pokryciu ceramicznym.
Elewacja główna – zachodnia 6-osiowa, z dwoma 2- i 3-osiowymi, nałożonymi na siebie, III-kondygnacyjnymi ryzalitami w 2-6 osi. Ryzalit czołowy, 3-osiowy, w 4-6 osi, stanowią we wszystkich kondygnacjach przeszklone werandy (na werandę w poziomie parteru prowadzi bieg zewnętrznych schodów); przylegający od pn. 2-osiowy ryzalit wysunięty trójbocznie, zamknięty dachem płaskim, zwieńczony tarasem o pełnej, murowanej balustradzie; ponad ryzalitem, w jego szerokości, wyniesiony 2-osiowy szczyt zakończony trójkątnym frontonem z okulusem. Ponad werandami 2-osiowa facjata nakryta dachem pulpitowym. Otwór wejściowy w 1 osi, prostokątny, o gładkich węgarach i trapezoidalnym naczółku, w którym 3 stylizowane palmety. Drzwi jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe, przeszklone w górnej części, w dolnych płycinach owalne ramki z perełek.

Elewacja południowa 5-osiowa, z III-kondygnacyjnym, 4-osiowym ryzalitem w 2-5 osi, zwieńczonym trapezoidalnym szczytem; w 3-4 osi w ryzalicie – ryzalit pozorny, zakończony nałożonym na szczyt ryzalitu głównego niższym, również trapezoidalnym szczytem. W dolnej połaci dachu, pomiędzy 1 i 2 osią 1-osiowa facjata.
Elewacja wschodnia – 3 osiowa, o profilu uskokowym, w którym 3 kondygnacje balkonów o pełnych, murowanych balustradach.
Elewacja pn. bez otworów.
Elewacje zachodnia i południowa opracowane analogicznie: gładko tynkowane, artykułowane gzymsami ponad wysokim cokołem oraz ponad II kondygnacją (segmentowo wyłamany ponad oknami werandy). Otwory prostokątne (za wyjątkiem dwóch okien werandy w II kondygnacji); okna w płytkich, prostokątnych niszach, pomiędzy II i III kondygnacją ramy, w których wycinane plakiety z przedstawieniami: w elewacji zach.- wieńca, kosza z różami, satyra z papugą, bukietu, konia z dwoma puttami, oraz w elewacji pd. – satyra z lwem, satyra z jeleniem oraz dwóch męskich postaci. W większości zachowana oryginalna stolarka okienna: w werandach okna dwupoziomowe, o zadrobnionym podziale szczeblin, które tworzą w częściach centralnych kształt wydłużonego ośmioboku.
Klatka schodowa poprzedzona przedsionkiem z marmurowymi schodami wyrównawczymi, doświetlona oknami świetlika; schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą. Przedsionek sklepiony kolebką; sklepienie artykułowane stiukowymi, kanelowanymi gurtami na kostkowych wspornikach.

Parcela otoczona współczesnym ogrodzeniem.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Zalecane odtworzenie pierwotnego wystroju przedsionka (boazerie, malowidła).
Do zachowania:
— historyczne granice parceli;
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— klatka schodowa;
— sztukatorski wystrój sieni.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. T. Kościuszki 27 (fot. 532)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., secesja z elementami neogotyku.
Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, zamykająca ciąg zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. T. Kościuszki. Podpiwniczona, II i III-kondygnacyjna, nakryta dachem łamanym z pokryciem ceramicznym.

Elewacja wschodnia – fasada 6-osiowa: w części pd. II-kondygnacyjna, w części pn. III-kondygnacyjna, rozczłonkowana III-kondygnacyjnym, 2-osiowym ryzalitem w 3-4 osi, nałożonym na lico ryzalitu II-kondygnacyjnym, 2-osiowym ryzalitem pozornym oraz w 1 osi w II kondygnacji pseudowykuszem. W 4 osi, przy ryzalicie, w przyziemiu oraz w II kondygnacji balkony z ażurowymi kutymi balustradami. Elewacja na tynkowanym cokole, gładko tynkowana, artykułowana gzymsami podokiennymi w III kondygnacji, w pn. części budynku oraz w obu kondygnacjach ryzalitu pozornego. Otwory okienne o zróżnicowanych kształtach, w większości w tynkowych, profilowanych opaskach, obejmujących otwory od ok. 1/2 wysokości. Znajdujący się na osi symetrii elewacji ryzalit w dolnych dwóch kondygnacjach rozczłonkowany ryzalitem pozornym, nakrytym wąskim trójspadowym daszkiem o pokryciu ceramicznym, wspartym na wolutowych konsolach. W przyziemiu 1-osiowy – z szerokim oknem zamkniętym łukiem odcinkowym, w opasce spiętej klińcem o fakturze groszkowanej), z prostokątną płyciną z secesyjnym motywem lilii wodnych pod gzymsem podokiennym. W II – 2-osiowej – kondygnacji naroża pseudoryzalitu zdobione kolumienkami o gładkich trzonach, o wybrzuszonej i ujętej liśćmi akantu części dolnej oraz kompozytowymi głowicami. W III kondygnacji ryzalitu dwa zamknięte półokrągło okna w biforyjnym obramieniu z półkolumną pomiędzy oknami, ponad którą rozpięte profilowane arkady; całość zamknięta gzymsem o wykroju oślego grzbietu; w polu naczółka stylizowana wić i motywy kwiatowe. Ryzalit zamknięty szczytem schodkowym, flankowanym elementami w kształcie ćwierćkoła (w których przedstawienia Syren (?) z kwiatami), powyżej spływów wolutowych z motywem maków oraz w zwieńczeniu półkolisty naczółek z motywem muszlowym, na osi przecięty trójkątną służką zwieńczoną ponad szczytem kulą; w szczycie dwa prostokątne świetliki. Wykusz wsparty na 4 wspornikach, pomiędzy którymi rozpięty odcinkowy łuk zdobiony klińcami – podstawa wykusza stanowi zarazem obramienie okna parteru. Szczyt wykusza o wykroju oślego grzbietu, zwieńczony półkolistym naczółkiem z motywem muszlowym, na osi przecięty trójkątną służką, z kulą ponad szczytem. W szczycie półkoliste okno, pod którym płycina z dekoracją maswerkową.
Elewacja pd. 5-osiowa; w 4 osi otwór wejściowy – prostokątny, z półkolistą niszą ponad otworem; drzwi dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, z przeszklonym nadświetlem.
Elewacja tylna 6-osiowa z uskokiem; w 1 osi loggie; w 4 i 5 osi blendy, elewacja bez dekoracji. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekorowanymi słupkami i profilowanymi ślemionami.
Klatka schodowa w trakcie środkowym, schody drewniane, dwubiegowe powrotne. W sieni zachowana oryginalna, wielobarwna posadzka ceramiczna z bordiurą i motywami roślinnymi.

Przed elewacją niewielki ogródek bez ogrodzenia, otoczony żywopłotem.

Stan zachowania:
— Średni.

Zalecenia konserwatorskie:
Zalecany remont elewacji.
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— elementy kute;
— klatka schodowa;
— posadzka w sieni.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. T. Kościuszki 29 (fot. 533)

Narożna kamienica czynszowa o charakterze willowym, wzn. ok. 1910–1920, postsecesja z nawiązaniami do stylu arkadowego szkoły berlińskiej i do stylu rodzimego.
Mur., tynk., na rzucie litery L z aneksami. Dom z suterena, dwukondygnacyjny z mieszkalnym poddaszem, z dwiema klatkami schodowymi. Nakryty dachami dwuspadowymi, połączonymi z dachami naczółkowymi i dwuspadowymi nad szczytami. Cylindryczny, wieżowy ryzalit narożny osłonięty stożkowym hełmem (z wklęsłą połacią), zwieńczonym iglicą.
Fasada skrzydła od strony ul. T. Kościuszki, 5-osiowa, tynkowana, z dwuosiowym podwyższonym ryzalitem środkowym z trójkątnym szczytem, zespolonym z dwukondygnacjową przybudówką z loggiami. Naroże fasady podkreślone wieżowo kształtowanym, podwyższonym, cylindrycznym ryzalitem. Do drugiego naroża elewacji dostawiona dwukondygnacjowa weranda na murowanej podmurówce, wzniesiona w konstrukcji szkieletowej, nakryta dachem pulpitowym. Detal architektoniczny elewacji wykonany w tynku. Rozmieszczony niejednolicie. Najbardziej konsekwentnie zastosowany na elewacji wieżowego ryzalitu i tu złożony z: cokołu, profilowanego gzymsu cokołowego, pasowego gzymsu (pod oknami przyziemia), ozdobnego, ceramicznego szlaku z fryzem z motywem liści (nad oknami przyziemia) i pasowego gzymsu (nad oknami I piętra). Wieżowy ryzalit osłonięty wysuniętym okapem hełmu. Z kolei w partii środkowego ryzalitu artykulacja ograniczona do cokołu, gzymsu cokołowego, profilowanej ramy ujmującej skraje szczytu, a w bocznej części elewacji — do cokołu, gzymsu cokołowego i odcinka profilowanego gzymsu koronującego. Loggia w partii przyziemia murowana, otwarta dwustronnie arkadami o łuku pełnym. Powiększona o ćwierćkolisty w planie aneks. Wydzielona murowaną, ażurową balustradą złożoną z murowanych szczeblin i profilowanego parapetu. W ażurach balustrady, w tym także w ażurach zaślepionych, kute motywy roślinne. Loggia I piętra wzniesiona w konstrukcji drewnianej, szkieletowej. Ograniczona drewnianą ozdobną balustradą z uproszczonych tralek umieszczoną na odeskowanym tle, połączoną ze słupami wspierającymi wysunięty fragment dachu. Elewacja skrajnej drewnianej werandy jednoosiowa, przepruta dużymi, czteroskrzydłowymi oknami zamkniętymi spłaszczonym łukiem. W przyziemiu werandy balustrada pełna, z dekoracyjnym odeskowaniem. Ponad oknem przyziemia konstrukcja szkieletowa z uproszczonymi tralkami. W partii I piętra werandy balustrada z uproszczonych tralek umieszczona na tle odeskowanej ściany. W fasadzie okna z podokiennikami, dwuskrzydłowe (o różnych proporcjach), w przyziemiu środkowego ryzalitu — okno trójskrzydłowe. W wieżowym ryzalicie okna prostokątne, zestawione w parach. Tu w przyziemiu okna ujęte bocznymi listwami (pomiędzy gzymsem a ozdobnym szlakiem). Okna w partii I piętra wieżowego ryzalitu zaopatrzone w pasowe nadproże i przewiązki, a okna na wysokości mieszkalnego poddasza obramione ceramicznymi opaskami. W środkowym ryzalicie, w przyziemiu, okno o łuku odcinkowym, bez obramienia. Wyżej pary okien zamkniętych półkoliście. Para okien na wysokości I piętra posadowiona na wspólnym podokienniku, rozdzielona stylizowaną kolumną. Nad oknami profilowany gzyms powtarzający zarysy ich łuków. Para mniejszych, podobnych okien bez obramień w partii mieszkalnego strychu, także na wspólnym podokienniku, rozdzielona kolumną. W bocznej partii fasady pary prostokątnych okien posadowione na wspólnych podokiennikach, bez obramień.

Boczna elewacja skrzydła budynku przy ul. T. Kościuszki tynkowana, z podwyższonym, jednoosiowym ryzalitem klatki schodowej, czworobocznym ze ściętymi narożnikami, nakrytym dachem pięciopołaciowym. Do ryzalitu dostawiona dwukondygnacjowa odrębnie zadaszona weranda ożywiająca również fasadę. Elewacja z cokołem i gzymsem cokołowym. Ryzalit klatki schodowej zwieńczony profilowanym gzymsem koronującym. W ryzalicie otwór wejściowy do budynku osłonięty pulpitowym dachem na dekoracyjnych wspornikach. W ryzalicie także prostokątne okna bez obramień. Elewacja werandy kształtowana jak boczna elewacja werandy dobudowana do fasady.
Elewacja od strony ul. M. Rataja 8-osiowa z dwukondygnacjową, trójboczną przybudówką w osi, zwieńczoną balkonem (przed dwuosiową facjatą z trapezowym szczytem). Jedna z bocznych części elewacji bezokienna, zespolona z wieżowo kształtowanym ryzalitem (z fasady). Druga część elewacji pięcioosiowa, złożona z partii dwukondygnacyjnej, dwuosiowej (z oknami zgrupowanymi) oraz — z partii skrajnej, podwyższonej, zwieńczonej trójkątnym szczytem. Ta część elewacji poprzedzona dwukondygnacjową przybudówką, w partii sutereny czworoboczną, wyżej — trójboczną, z piętrem o konstrukcji szkieletowej, nakrytą trójspadowym dachem. Przybudówka w osi elewacji rozczłonkowana profilowanym gzymsem cokołowym, podobnym gzymsem pod oknami przyziemia i pasowym gzymsem nad oknami przyziemia. Zwieńczona belkowaniem kształtowanym jak pełna balustrada, dzielonym na segmenty, wypełnionym odcinkami fryzu arkadowego ze stylizowanymi czworoliśćmi w arkadach. Partie elewacji obok przybudówki dzielone gzymsem cokołowym i zwieńczone odcinkami szerokiego profilowanego gzymsu koronującego. Na bezokiennej części elewacji (obok wieżowego ryzalitu) dekoracja ornamentalna w formie stylizowanej tarczy herbowej. Boki szczytu facjaty w osi elewacji podkreślone profilowaną ramą. Szczyt skrajnej części elewacji osłonięty wysuniętymi okapami dachu na wspornikach, w górnej części spiętymi zastrzałem. Pomiędzy zastrzałem i okapami odeskowanie. W elewacji okna dwuskrzydłowe, prostokątne z podokiennikami, bez obramień. W facjacie para okien zamkniętych półkoliście, rozdzielonych kolumną. W bocznej partii elewacji prostokątne okna zestawione parami, posadowione na wspólnych podokiennikach. W przybudówce w skrajnej części elewacji okna dwuskrzydłowe, (prostokątne, prostokątne z zaokrąglonymi narożnikami) i jednoskrzydłowe (prostokątne lub zamknięte łukiem pełnym). W partii elewacji nad dachem przybudówki charakterystyczny układ trzech prostokątnych okien ze środkowym wyższym, a powyżej, w szczycie, okno zamknięte półkoliście. Zachowana kuta balustrada balkonu przy facjacie.
Boczna elewacja skrzydła budynku przy ul. M. Rataja. Wzniesiona na wysokość trzech kondygnacji, tynkowana, dzielona gzymsem cokołowym. W elewacji umieszczona tylko jedna oś okienna zlokalizowana skrajnie. W niej otwór wejściowy osłonięty dachem pulpitowym opartym na ozdobnych wspornikach. Nad tym dachem para prostokątnych okien bez obramień. Na poziomie mieszkalnego poddasza ściana o konstrukcji szkieletowej, z dekoracyjnym układem elementów konstrukcyjnych oraz z zamurowanymi obecnie otworami. W konstrukcji tej asymetrycznie usytuowany pozorny wykusz na kroksztynach, zwieńczony trapezowym szczytem. Elewacja osłonięta wysuniętym okapem dachu.

Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym, ze szczytami ryzalitów i z jednoosiowymi lub dwuosiowymi facjatami z dachami jednospadowymi.
W elewacjach częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach, stałymi profilowanymi ślemionami oraz — z charakterystycznym kwaterowym podziałem górnych części.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna, stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— detal architektoniczny elewacji, drewniana loggia, weranda, drewniane elementy wystroju;
— kute elementy zdobnicze balustrady loggii w przyziemiu fasady, kuta balustrada balkonu w elewacji od strony ul. M. Rataja.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
Zaleca się wykonanie stratygraficznych badań tynków dla ustalenia pierwotnej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. T. Kościuszki 30 (fot. 534)

Dom wzn. w latach ok. 1910–1915, w stylu postsecesji z elementami stylu rodzimego oraz z odniesieniami do śląskiego renesansu.
Budynek przy ul. T. Kościuszki 30 tworzy wraz z domem przy ul. M. Rataja 20 jeden duży, komponowany jednolicie obiekt, kształtowany na planie podkowy. Jego część przy ul. T. Kościuszki 30 mur., tynk., częściowo ze ścianami o konstrukcji szkieletowej, dwukondygnacjowa, podpiwniczona z mieszkalnym poddaszem. Bryła rozczłonkowana ryzalitami, nakryta dachami dwuspadowymi łączącymi się z dachami ryzalitów i facjat.
E l e w a c j a f r o n t o w a 4-osiowa, częściowo komponowana asymetrycznie, bez artykulacji. Funkcje organizacji architektury i zdobnicze kolorystyka elewacji, dekoracyjne odeskowania i konstrukcja szkieletowa. Fasada ożywiona jednoosiowym, środkowym, dwukondygnacyjnym ryzalitem pozornym z oknem I piętra umieszczonym w odeskowanej ścianie o konstrukcji szkieletowej. Ów fragment ściany o zarysie półelipsy wypełniony dekoracyjnym, promienistym układem desek. Pod oknem I piętra podokienna pseudopłycina tworzona przez podwalinę, słupy, oczep i zastrzały. Ryzalit nakryty trójspadowym dachem z wypukłymi połaciami (na krążynach). Ponad ryzalitem trójkątny szczyt o falistych bokach. Wypełniony promieniście ułożonymi belkami łączonymi z układem belek powtarzającym zarys szczytu. Po obu stronach ryzalitu boczne części fasady. Jedna, jednoosiowa, wysunięta ku przodowi. Druga dwuosiowa cofnięta, zwieńczona odcinkiem ściany o konstrukcji szkieletowej. Urozmaicona drewnianym balkonem (w przyziemiu) i drewnianym, zadaszonym balkonem na ozdobnych wspornikach (w partii I piętra). Balustrady balkonów drewniane, z ażurami, wykonane w nawiązaniu do ludowego snycerstwa. Druga boczna partia fasady przepruta jedynie oknami. Do naroża budynku dostawiony ukośnie, czworoboczny, trzykondygnacjowy ryzalit zwieńczony szczytem ujętym jak szczyt w fasadzie. W fasadzie okna trójskrzydłowe, zamknięte łukiem odcinkowym. Pozostałe okna dwuskrzydłowe. W szczycie i lukarnach okna prostokątne, bez obramień. Okna w partii I piętra ryzalitu oraz okna w szczycie ujęte ozdobnymi elementami konstrukcji szkieletowej. W połaci dachu nad pozostałą częścią elewacji rozmieszczone facjaty. W trójskrzydłowych oknach zachowana bogata drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślemionami i z kwaterowym podziałem. W niektórych oknach kute kraty.
E l e w a c j a b o c z n a o d u l . M . R a t a j a . Część korpusu domu komponowana podobnie jak część domu przy ul. M. Rataja 20, ale dłuższa. Siedmioosiowa, tynkowana, z trójosiowym, dwukondygnacjowym, asymetrycznie usytuowanym ryzalitem, i ze znajdującym się ponad nim trójkątnym szczytem jak w fasadzie. Ryzalit trójboczny, nakryty spłasz-

czonym dachem kopulastym. Ponadto na narożniku budynku ustawiony ukośnie trzykondygnacjowy, czworoboczny ryzalit z trójkątnym szczytem jak w fasadzie. Brak artykulacji, wygląd elewacji urozmaicony partiami o konstrukcji szkieletowej. W konstrukcji szkieletowej zbudowane: górna kondygnacja trójbocznego ryzalitu, pas ściany pod okapem dachu oraz wypełnienia szczytów. Okna bez obramień. W elewacji okna trójskrzydłowe, zamknięte łukiem odcinkowym. Pozostałe okna dwuskrzydłowe. W przyziemiu trójbocznego ryzalitu okna o łuku pełnym i okna zamknięte łukami odcinkowymi. W szczycie i w lukarnach okna prostokątne. Okna w partii I piętra trójbocznego ryzalitu oraz okna w szczytach ujęte ozdobnymi elementami konstrukcji szkieletowej. W połaci dachu nad pozostałą częścią elewacji trójosiowe facjaty, z oknami prostokątnymi, dwuskrzydłowymi, flankowanymi przez okna jednoskrzydłowe. Zachowana bogata drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślemionami i z kwaterowym podziałem. Dom przy ul. T. Kościuszki 30 oddzielony od domu przy ul. Rataja 20 murem ogniowym z ozdobną górną częścią kształtowaną jak renesansowy szczyt.
Elewacja boczna (w stosunku do ul. T. Kościuszki) kilkuosiowa, złożona z dwóch części. Od strony ulicy zlokalizowana dwukondygnacjowa, jednoosiowa część elewacji, ze skrajnie umieszczoną osią. W niej, w przyziemiu i w partii I piętra — okna z pseudobalkonami markowanymi przez odcinki drewnianych balustrad. Nad oknem I piętra nadwieszony łuk konstrukcyjny. Powyżej zwieńczenie elewacji w formie odcinka ściany o konstrukcji szkieletowej. Do tej części elewacji dostawiony czterokondygnacjowy pion klatki schodowej połączony z trzykondygnacjową przybudówką z jednoosiowymi elewacjami. W zwróconej ku ulicy jednoosiowej frontowej elewacji pionu klatki schodowej otwór wejściowy o łuku pełnym, bez obramienia, z drzwiami drewnianymi, dwuskrzydłowymi, ramowopłycinowymi. Powyżej półkoliście zamknięte okna, także bez obramień. Podobne okna, wydłużone i zestawione parami — w bocznej elewacji pionu klatki schodowej. Pion nakryty wysokim dachem dwuspadowym z sygnaturką, ujętym dwustronnie wysokimi neorenesansowymi szczytami nawiązującymi do szczytów uskokowych z ćwierćkolistym wypełnieniem. Prostopadle do dachu pionu klatki schodowej zbudowany dwuspadowy dach jego przybudówki, osłonięty jednym neorenesansowym szczytem.
Elewacja tylna budynku bez dekoracji.
Nad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym ożywione szczytami oraz facjatami z dachami pulpitowymi.
Posesja wydzielona ogrodzeniem złożonym z podmurówki i kutego ogrodzenia w stylu postsecesji.

Stan zachowania:
— dobry;

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;
— elewacje z partiami odeskowanymi lub wzniesionymi w konstrukcji szkieletowej, drewniane balustrady balkonów i ich drewniane zadaszenie;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna, stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— kute kraty w oknach, kute segmenty ogrodzenia posesji;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece.
Zaleca się przywrócenie pierwotnej kolorystyki elewacjom budynku i urządzenie ogródka przed domem. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. T. Kościuszki 31-33 (fot. 535)

Nr rej. 653/1022/L z dn. 04.05.1994 r.
(obiekt wpisany do rejestru zabytków w granicach działki nr 448,449, obręb Tarninów)
Decyzja wymaga zmiany polegającej na uaktualnieniu danych adresowych – jest: ul. T. Kościuszki 31, powinno być: ul. T. Kościuszki 31 i 33 oraz uzupełnienia o wyrys z ewidencji gruntów z oznaczeniem zasięgu wpisu do rejestru zabytków.
(WEZ, 1993 r.)
Willa, wzn. 1901-05 r., *art deco*.
Willa wzniesiona na zadrzewionej działce, zwrócona elewacją wschodnią do ul. T. Kościuszki. Mur., tynk., dwuczłonowa: człon pn. II-kondygnacyjny z wysoką kondygnacją piwnic oraz mieszkalną kondygnacją poddasza, nakryty dachem trójspadowym z uskokiem, o pokryciu ceramicznym; człon południowy parterowy, kryty dachem płaskim.
Elewacja główna – wschodnia dwudzielna. W członie południowym w poziomie piwnic wjazd do garażu poprzez obniżony podjazd. W części pn. 3-osiowa: w 1-2 osi poprzedzona tarasem, w 3 osi ryzalit zakończony szczytem o wykroju falistym, nakrytym dachem dwuspadowym; w szczycie trzy okna; ryzalit przesłonięty niższym, II-kondygnacyjnym ryzalitem, nakrytym daszkiem trójspadowym, artykułowanym gzymsem ponad przyziemiem, ze sfazowanymi narożami w II kondygnacji.
Wejście do budynku we wschodniej ścianie ryzalitu w 3-osiowej elewacji pn., poprzedzone biegiem zewnętrznych schodów, przesłonięte pulpitowym daszkiem. Otwór wejściowy zamknięty łukiem pełnym; drzwi drewniane, trójskrzydłowe o bocznych półstałych skrzydłach, zamknięte łukiem odcinkowym, w górnej części skrzydeł przeszklone i przesłonięte kratami płyciny; nadświetle przeszklone, 5-podziałowe. Ryzalit zwieńczony analogicznym, falistym szczytem.
Elewacja zachodnia 5-osiowa, rozczłonkowana bryłami ryzalitu bocznego, aneksu z werandą na tarasie i gankiem wejścia dodatkowego.
Elewacja południowa 1-osiowa, z 4-osiowym, parterowym członem południowym budynku.
Zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna.

Przed budynkiem ogródek ograniczony kutym ogrodzeniem na podmurówce.

Stan zachowania:
— Dobry. Willa po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— historyczne granice parceli, zieleń i elementy zagospodarowania działki;
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia legnickiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

- ul. T. Kościuszki 32 (fot. 536)

(WEZ, 1993 r.)
Willa, wzn. 1902-05 r., historyzm z elementami neogotyku.
Willa wzniesiona na zadrzewionej działce, zwrócona elewacją zachodnią do ul. T. Kościuszki. Mur., tynk., II-kondygnacyjna z wysoką kondygnacją piwnic oraz mieszkalną kondygnacją poddasza, nakryta dachem wielospadowym z pokryciem ceramicznym, którego wszystkie krawędzie opierzone są żabkami gotyckimi.
Elewacja główna – zachodnia 4-osiowa, na cokole, z ryzalitem i werandą; ponad fasadą połać wysokiego dachu z facjatą. Ryzalit III-kondygnacyjny, 1-osiowy. W I kondygnacji otwór okienny o wykroju koszowym, profilowany wklęską z ornamentem ząbkowym. W II kondygnacji bliźniacze okno, ujęte wspólnym obramieniem w postaci odcinka gzymsu wspartego na trójkątnych służkach; w płycinie podokiennej centralnie tarcza i antytetycznie ustawione figury orłów. W III kondygnacji biforyjne, zamknięte łukami odcinkowymi okna z wspólnym gzymsem podokiennym. Szczyt o wykroju wklęsło-wypukłym, zwieńczony sterczyną, z kratownicową dekoracją utworzoną z gzymsów oraz trójkątnych służek, opartych o gzyms podokienny okna w III kondygnacji ryzalitu; w szczycie centralnie okulus. Przy ryzalicie, w pd. części budynku, weranda – II-kondygnacyjna, 1-przęsłowa, podparta narożnymi przyporami, murowana w przyziemiu, w II kondygnacji w konstrukcji stalowej, przeszklona, nakryta szklanym dachem pulpitowym. Arkada przęsła koszowa, profilowana wklęską z ornamentem ząbkowym; w świetle arkady kuta ażurowa balustrada; w zwieńczeniu I kondygnacji ślepy fryz arkadkowy, naroża zdobione walcowatymi sterczynami. Wejście do budynku w 1 osi. Otwór zamknięty łukiem pełnym, w profilowanej opasce; drzwi wejściowe drewniane, trójskrzydłowe ze stałymi skrzydłami bocznymi, ślemię o wklęsło-wypukłym wykroju; nadświetle przeszklone o łukowato wygiętych szczeblinach. Obok wejścia małe okno w analogicznym obramieniu przesłonięte kutą kratą; powyżej okno zamknięte półokrągło, ujęte boniami, zwieńczone gzymsem wspartym na dwóch trójkątnych służkach.
Elewacja pd. 5-osiowa z ryzalitem w 3-4 osi z wklęsło-wypukłym szczytem (o analogicznej, kratownicowej dekoracji jak ryzalit w elewacji zach.), artykułowana gzymsem ponad wysokim cokołem; w połaci dachu 2 lukarny. Elewacja wsch. 4-osiowa na wysokim cokole, rozczłonkowana w 1-3 osi ryzalitem bocznym. Pn.-wsch. naroże budynku ścięte.
Elewacja pn. 4-osiowa, na cokole, rozczłonkowana narożnym, 2-osiowym ryzalitem klatki schodowej o ściętym narożu pn.-zach. w III kondygnacji. Zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna.

Parcela bez ogrodzenia.

Stan zachowania:
— Średni.

Zalecenia konserwatorskie:
Wskazane dokończenie remontu budynku.
Do zachowania:
— historyczne granice parceli, zieleń i elementy zagospodarowania działki;
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;

— elementy kute.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. T. Kościuszki 35 (fot. 537)

(WEZ, 1993 r.)
Willa, wzn. ok. 1910 r., secesja. Właścicielem i prawdopodobnie budowniczym był legnicki architekt R. Heider.
Willa wzniesiona na zadrzewionej, narożnej działce, u zbiegu ulic T. Kościuszki i Św. M. Kolbe, zwrócona elewacją wschodnią do ul. T. Kościuszki. Mur., tynk., II-kondygnacyjna z wysoką kondygnacją piwnic oraz mieszkalną kondygnacją poddasza, nakryta dachem mansardowym o pokryciu ceramicznym.
Elewacja główna – wschodnia 8-osiowa, rozczłonkowana ryzalitem. Elewacja artykułowana poziomo odsadzką cokołową oraz gzymsem podokiennym, obiegającym wszystkie elewacje. Ryzalit 7-osiowy, symetryczny, rozczłonkowany, z częścią środkową 3-osiową i bocznymi – na prostokątnym cokole, powyżej wyładowanymi dwubocznie. Część środkowa ryzalitu poprzedzona tarasem z pełną, murowaną balustradą; w I kondygnacji ponad oknami wyłamany trójkątnie gzyms. W 2-osiowych częściach bocznych okna I kondygnacji ujęte trzema półkolumnami o prostych, simowych głowicach. W połaci dachu 1-osiowa facjata o wykroju sześciobocznym.
Elewacja pn. 5-osiowa: w skrajnej, zach. osi wejście do budynku poprzedzone biegiem zewnętrznych schodów oraz gankiem wejścia z czworobocznie zamkniętym frontonem (gzyms frontonu zdobiony ornamentem kostkowym oraz palmetowym, w polu frontonu ornamentalna plakieta). Drzwi wejściowe drewniane, prostokątne, jednoskrzydłowe, z przeszkloną owalną płyciną, przesłoniętą kutą kratą o wzorze kwiatowym.
Elewacja zach. 6-osiowa o nierównomiernie rozmieszczonych otworach okiennych.
Elewacja pd. 4-osiowa z 3-osiową, murowaną werandą. Zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna z oryginalnymi, witrażowymi przeszkleniami.

Parcela otoczona od wsch. pełnym, betonowym murem, od pn. odcinkiem kutego ogrodzenia z geometrycznym wzorem, na betonowej podmurówce, od pd. ogrodzeniem murowanym z cegły.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— historyczne granice parceli, fragmenty oryginalnego ogrodzenia oraz zieleń i elementy zagospodarowania działki;
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. T. Kościuszki 37 (fot. 538)

Nr rej. 654/1016/L z dn. 29.12.1993 r. oraz WKZ-5340/1395/95
(obiekt wpisany do rejestru zabytków w granicach działki nr 634/118, obręb Tarninów)
(WEZ, 1993 r.)

Willa, obecnie hotel „*Pałacyk*", wzn. 1906 r., secesja. Willa wzniesiona dla Jozefa Sellera, fabrykanta legnickiego, współwłaściciela fabryki pianin i fabryki mebli.
Willa wzniesiona na zadrzewionej działce, zwrócona elewacją wschodnią do ul. T. Kościuszki. Mur., tynk., II-kondygnacyjna z wysoką kondygnacją sutereny, nakryta dachem wielospadowym o pokryciu ceramicznym, o mocno rozczłonkowanej bryle. Elewacje otoczone częściowo kanałem fosy, wsparte na wysokim cokole w wątku kamiennym, bez podziałów; okna w opaskach okiennych – w przyziemiu piaskowcowe, uszakowe z przewiązkami. Zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna.
Elewacja główna – wschodnia 5-osiowa, z II-kondygnacyjnym, ryzalitem w 3 osi. W przyziemiu ryzalitu okno potrójne z wyniesioną częścią środkową; w II kondygnacji loggia otwarta odcinkowo, z wyoblonym balkonem o drewnianej, szczeblinowej balustradzie; szczyt w konstrukcji szkieletowej, z trójbocznie wysuniętym wykuszem o kielichowej podstawie. Belki stropowe wyprowadzone na zewnątrz i ozdobione motywami głów: kobiety, mężczyzny, lwów i rybimi paszczami. Ryzalit nakryty dachem naczółkowym. W pd.-wsch. narożu budowli 3-osiowa, okrągła wieża, II-kondygnacyjna, z III, sześcioboczną kondygnacją w poziomie poddasza, nakryta ostrosłupowym dachem wieżowym, zwieńczonym metalową iglicą. Obramienie okna środkowej osi w II kondygnacji w formie pseudowykusza.
Elewacja pn. 8-osiowa: w osi wsch. wejście główne do budynku poprzedzone biegiem granitowych schodów ze spocznikiem (balustrada biegu kuta, o formach geometrycznych; przy spoczniku – kamienna z profilowanymi słupkami), w ukośnej ścianie dwubocznego, I-kondygnacyjnego ryzalitu, ponad którym taras z drewnianą szczeblinową balustradą. Otwór wejściowy zamknięty łukiem koszowym, w piaskowcowym portalu spiętym kluczem; drzwi wejściowe dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, o secesyjnej linii płycin i fantazyjnym układzie szprosów. Naroże ryzalitu, na którym wsparte łuki dźwigające taras, ozdobione płaskorzeźbą z popiersiem postaci dziewczęcej w kwiatach lilii wodnej. W skrajnej, wsch. osi w I kondygnacji trójboczny, 3-osiowy wykusz, z ciosów piaskowcowych, z ciągłym gzymsem podokiennym oraz groteskowym fryzem pod gzymsem wieńczącym, nakryty trójspadowym, falistym dachem.
Elewacja zachodnia 7-osiowa z I-kondygnacyjnym ryzalitem w obrębie 5-7 osi. Ryzalit na planie łuku nadwieszonego, 3-osiowy, zwieńczony tarasem o balustradzie kamiennej z profilowanymi słupkami. W 3 osi tylne wejście do budynku, poprzedzone przylegającym do ryzalitu tarasem z analogiczną kamienną balustradą z biegiem kamiennych schodów na ceglanej ściance. Ponad wejściem duże, prostokątne okno klatki schodowej z witrażem przedstawiającym górski krajobraz z jeziorem. W 1 osi w II kondygnacji wyoblony, 3-osiowy wykusz wsparty na kroksztynach.
Elewacja pd. z narożnym, 2-osiowym ryzalitem od zach., werandą w obrębie 2 osi, flankowana wieżą w pd.-wsch. narożu budynku. W przyziemiu ryzalitu trójdzielne okno jak w ryzalicie fasady; ryzalit nakryty dachem naczółkowym, szczyt w konstrukcji szkieletowej. Podstawę szczytu stanowi płaskorzeźbiony drewniany fryz z przedstawieniem orła depczącego węża w narożnikach, tarczą herbową na osi symetrii oraz z wstęgą z napisem "*Außen herrlich innen Froh*". Weranda na murowanym tarasie (ściany w okładzinie kamiennej), wysuniętym przed

lico elewacji i wyoblonym w części środkowej, z balustradą kamienną z profilowanymi słupkami. Weranda II-kondygnacyjna, o konstrukcji słupowej.
Zachowany oryginalny bogaty wystrój i wyposażenie wnętrza.

Parcela ograniczona murem pełnym (przy pd. odcinku – lavabo), od strony wsch. płytami betonowymi. W obrębie posesji należące do zespołu garaż i weranda letnia.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— historyczne granice parceli, fragmenty oryginalnego ogrodzenia oraz zieleń i elementy zagospodarowania działki;
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy, kamienny i drewniany detal architektoniczny elewacji;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna i przeszklenia witrażowe.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia legnickiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

• ul. T. Kościuszki 38 (fot. 539)

(WEZ, 1994 r.)
Willa, obecnie Powiatowy i Miejski Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej, wzn. ok. 1915-20 r., eklektyzm.
Willa wzniesiona na zadrzewionej działce, zwrócona elewacją zachodnią do ul. T. Kościuszki. Mur., tynk., II-kondygnacyjna o rozczłonkowanej bryle, nakryta dachem czterospadowym o pokryciu ceramicznym. Elewacje na wysokim cokole, w poziomie przyziemia dekorowane pasami gładkich boni; artykułowane gzymsami: ponad cokołem i międzykondygnacyjnym; boniami podkreślone naroża budynku i ryzalitów w elewacjach pd. i wsch.
Elewacja główna – zachodnia 4-osiowa, z narożnym ryzalitem w dwóch skrajnych osiach pd. Ryzalit 2-osiowy, zwieńczony II-kondygnacyjnym szczytem o wykroju czworobocznym, nakrytym dachem mansardowym, w I kondygnacji przesłonięty wyoblonym, 4-osiowym, I-kondygnacyjnym ryzalitem środkowym, zakończonym tarasem o murowanej, pełnej balustradzie. Okna w I i II kondygnacji ryzalitów ujęte pilastrami w porządku doryckim i jońskim. W szczycie okno potrójne (część środkowa zamknięta półokrągło), ujęte wspólnymi gzymsami pod- i nadokiennym oraz po bokach półkolumnami i półkulami ponad gzymsem; w II kondygnacji szczytu owalny okulus z nadprożem zdobionym girlandą. W pn. części elewacji w przyziemiu dwa otwory okienne, w II kondygnacji trzy wąskie okna zamknięte półokrągło; w połaci dachu 3-osiowa facjata.
Elewacja pd. 4-osiowa z ryzalitem w 4 osi, zamkniętym prosto, w którym okna klatki schodowej. W 3 osi wejście do budynku; poprzedzone biegiem schodów zewnętrznych przy ścianie pd. budynku, przesłonięte połączonym ze ścianą ryzalitu daszkiem, wspartym na kolumnie. Stolarka drzwi wejściowych wtórna.

Elewacja tylna, wsch. 4-osiowa z ryzalitem w 1-2 osi, nakrytym dachem naczółkowym; w poziomie piwnic ryzalitu półokrągły, niski ryzalit zamknięty tarasem oraz przy nim dodatkowy bieg schodów zewnętrznych. W 3-4 osi taras z murowaną, pełną balustradą. Okna tej elewacji w płaskich tynkowych opaskach.
Elewacja pn. 2-osiowa. Częściowo zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna.

Parcela otoczona współczesnym kutym ogrodzeniem na podmurówce.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— historyczne granice parceli oraz zieleń i elementy zagospodarowania działki;
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. T. Kościuszki 39 (fot. 540)

Willa, wzn. ok. 1910 r., neobarok.
Willa wzniesiona na zadrzewionej działce, zwrócona elewacją wschodnią do ul. T. Kościuszki. Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, II-kondygnacyjna z wysoką kondygnacją piwnic, nakryta dachem mansardowym o pokryciu ceramicznym. Elewacje na wysokim cokole, w okładzinie kamiennej, artykułowane obiegającym budynek gzymsem podokiennym w II kondygnacji. Płaszczyzna elewacji w II kondygnacji zdobiona prostokątnymi tynkowymi płycinami o geometrycznym wzorze. Część okien z podokiennikami o geometrycznej dekoracji.
Elewacja główna – wschodnia 2-osiowa, z parterowym, wysuniętym trójbocznie, zamkniętym tarasem z murowaną pełną balustradą, 3-osiowym ryzalitem w osi pn. W osi pd., w przyziemiu taras z kutą, ażurową, wybrzuszoną w części dolnej balustradą; porte-fênetre zamknięte łukiem koszowym. W II kondygnacji elewacji wsch. okna potrójne (w 2 osi pośrodku porte-fênetre); w połaci dachu dwie facjaty z segmentowymi naczółkami.
Elewacja pn. rozczłonkowana ryzalitem oraz nakrytym trójspadowym dachem gankiem wejścia głównego, do którego prowadzi bieg schodów zewnętrznych. Drzwi wejściowe drewniane, jednoskrzydłowe, w górnej części przeszklona płycina w aedikulowym obramieniu, przesłonięta ozdobną, kutą kratą.
W elewacji pd. na osi symetrii wyoblony, 3-osiowy ryzalit; w połaci dachu 3 facjaty.
Elewacja tylna – zach. 2-osiowa; w przyziemiu duże okna o wykroju koszowym; w II kondygnacji okna potrójne; w połaci dachu dwie facjaty. Stolarka okienna współczesna.

Posesja ograniczona kutym ogrodzeniem na podmurówce.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— historyczne granice parceli, fragmenty oryginalnego ogrodzenia oraz zieleń i elementy zagospodarowania działki;
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— elementy kute.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. T. Kościuszki 40-42 (fot. 541)

Willa dwurodzinna, wzn. ok. 1910 r., eklektyzm.
Willa wzniesiona na zadrzewionej działce, zwrócona elewacją zachodnią do ul. T. Kościuszki. Mur., tynk., z wyrobionym w tynku oraz drewnianym detalem architektonicznym, II-kondygnacyjna z mieszkalną kondygnacją poddasza, nakryta dachem dwuspadowym o pokryciu ceramicznym.
Elewacje na wysokim cokole, w którym okna piwnic. W I kondygnacji okna prostokątne, z prostokątnymi płycinami o wyrobionym groszkowaną fakturą geometrycznym wzorze. W II kondygnacji zamknięte spłaszczonym łukiem odcinkowym.
Elewacja główna – zachodnia 4-osiowa, flankowana w narożach II-kondygnacyjnymi ryzalitami z szczytami z dekoracją pseudoryglową o wzorach geometrycznych, nakrytymi dachami naczółkowymi. W ryzalicie pn., w narożu fasady, I-kondygnacyjny wieloboczny ryzalit, zwieńczony daszkiem wielospadowym (krytym blachą), którego naroża zaakcentowane geometryczną dekoracją tynkową. W ryzalicie pd. środkowy ryzalit – I-kondygnacyjny, wysunięty trójbocznie, o narożach zaakcentowanych geometryczną dekoracją tynkową, zamknięty tarasem o murowanej, pełnej balustradzie.
Elewacje boczne 3-osiowe, z ryzalitami, o ściętych zach. narożach, w których otwory drzwi wejściowych. Wejścia do budynku w elewacjach bocznych, poprzedzone biegami schodów zewnętrznych z podestem, przesłonięte pulpitowymi daszkami: z pokryciem ceramicznym, na drewnianych wspornikach od pn. oraz szklanym o konstrukcji metalowej od pd. Stolarka drzwiowa oryginalna, drewniana, drzwi jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe z górnymi płycinami przeszklonymi; nadświetle wielopodziałowe.
Elewacja tylna 10-osiowa. Częściowo zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna.

Przed budynkiem ogródek ograniczony kutym ogrodzeniem na podmurówce.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— historyczne granice parceli, fragmenty oryginalnego ogrodzenia oraz zieleń i elementy zagospodarowania działki;

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. T. Kościuszki 41 (fot. 542)

Nr rej. 655/1008/L z dn. 29.12.1993 r. oraz 5340/663/95 z dnia 20.04.1995 r.
(obiekt wpisany do rejestru zabytków w granicach działki nr 634/88, obręb Tarninów)
(WEZ, 1993 r.)
Willa, wzn. ok. 1915 r., modernizm.
Willa wzniesiona na zadrzewionej działce, zwrócona elewacją wschodnią do ul. T. Kościuszki. Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, II-kondygnacyjna z wysoką kondygnacją piwnic, nakryta dachem czterospadowym z przypustnicami, o pokryciu ceramicznym.
Elewacje na wysokim cokole, w którym okna sutereny; ściany o podziale ramowym.
Elewacja główna – wschodnia 5-osiowa, z parterowym, 3-osiowym ryzalitem mieszczącym werandę na osi symetrii elewacji. W partii werandy sześć filarów (pomiędzy bocznymi okna), na których wsparte belkowanie z gładkim fryzem i gzyms z pasem ornamentu kostkowego; ponad werandą taras o murowanej, balaskowej balustradzie. Otwory okienne w uskokowych ramach; nad oknami parteru plakiety z motywem koszy z różami; pod oknami piętra pas ornamentu z pętelek. Lico elewacji podzielone czterema pilastrami o gładkich trzonach i jońskich głowicach w wielkim porządku. W połaci dachu 2-osiowa facjatka z trójkątnym naczółkiem, nakryta dwuspadowym, ceramicznym daszkiem.
Elewacja pn. z uskokiem, o nieregularnie rozmieszczonych osiach okiennych; w środkowej partii elewacji ganek wsparty na 3 filarach, poprzedzający wejście do budynku.
Elewacja zach. 3-osiowa, z tarasem w przyziemiu.
Elewacja pd. 3-osiowa. Zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna.

Parcela od strony ul. T. Kościuszki ograniczona ogrodzeniem z płyt betonowych.

Stan zachowania:
— Średni. Budynek nieużytkowany.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— historyczne granice parceli, fragmenty oryginalnego ogrodzenia oraz zieleń i elementy zagospodarowania działki;
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Zalecana zmiana formy ogrodzenia na kute, ażurowe na podmurówce.

Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia legnickiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

• ul. T. Kościuszki 43 (fot. 543)

Nr rej. 656/992/L z dn. 29.12.1993 r. oraz WKZ-5340/664/95 z dnia 20.04.1995 r.
(obiekt wpisany do rejestru zabytków w granicach działki nr 634/90, obręb Tarninów)
(WEZ, 1996 r.)
Willa, wzn. ok. 1915 r., styl regionalny.
Willa wzniesiona na zadrzewionej działce, zwrócona elewacją wschodnią do ul. T. Kościuszki. Mur., tynk., I-kondygnacyjna z wysoką kondygnacją piwnic oraz dwiema mieszkalnymi kondygnacjami poddasza, nakryta dachem mansardowym oraz naczółkowym o pokryciu ceramicznym.
Elewacje na wysokim cokole obłożonym ciosami granitowymi, opracowanymi rustykalnie.
Elewacja wschodnia, szczytowa z połaciami dachowymi, odeskowanymi od spodu. W cokole okna piwnic; w partii przyziemia elewacja 2-osiowa, w osi pd. z trójbocznym, 3-osiowym, I-kondygnacyjnym ryzalitem. Szczyt nakryty dachem mansardowym. W partii szczytu szerokie drewniane gzymsy nakryte ceramicznymi daszkami, oddzielające kondygnacje: dolna 4-osiowa, górna 2-osiowa; w zwieńczeniu okulus.
Elewacja pn. z ryzalitem na osi, zwieńczonym II-kondygnacyjnym szczytem, nakrytym dachem naczółkowym. W ryzalicie dodatkowy centralny ryzalit zwieńczony segmentowym naczółkiem, mieszczący wejście główne do budynku. Wejście poprzedzone granitowymi schodkami i osłonięte półkolistym, drewnianym daszkiem obitym blachą, ze spływami meandrowymi, wspartym na dwóch wspornikach.
Elewacja pd. 7-osiowa, z 6-osiowym ryzalitem, zwieńczonym II-kondygnacyjnym szczytem, nakrytym dachem naczółkowym. Do wsch. narożnika ryzalitu dostawione betonowe schodki z granitowym murkiem oporowym, prowadzące na taras (bez balustrady), z którego dodatkowe wejście do budynku.
Elewacja zach. 2-osiowa, ze szczytem opracowanym jak w elewacji wsch. Zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach.

Parcela od strony ul. T. Kościuszki ograniczona ogrodzeniem z płyt betonowych.

Stan zachowania:
— Dobry. Budynek po remoncie kapitalnym.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— historyczne granice parceli, fragmenty oryginalnego ogrodzenia oraz zieleń i elementy zagospodarowania działki;
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— tynkowy detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia legnickiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

- ul. T. Kościuszki 47 (fot. 544)

Willa, wzn. l. 30. XX w., modernizm

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku.

- Aleja

zał. l. 30. XX w.

Zalecenia konserwatorskie:
Aleja istotna jako element struktury urbanistycznej dzielnicy.
Ochronie podlega układ alei. Zalecane prowadzenie bieżących prac konserwatorskich przy nasadzeniach. Zalecana wymiana nawierzchni ciągu pieszego.

Ulica Samuela Lindego

Do 1945 r. *Göbenstraße.*

Ulica wytyczona ok. 1925 r., na terenie wcześniej należącym do prowincjalnego zakładu opiekuńczego i wychowawczego dla umysłowo chorych. Po stronie zachodniej ulicy wydzielono wówczas rząd parcel, które zabudowano domami jednorodzinnymi. Na narożu z ul. Lotników wzniesiono dom wielorodzinny (fot. 555).

• ul. S. Lindego 4 (fot. 545, 546)

Budynek szpitalny należący do prowincjalnego zakładu opiekuńczego i wychowawczego dla umysłowo chorych *(Idiotenanstallt)*, wzn. na pocz. XX w., budownictwo ceglane nawiązujące do neoklasycyzmu, oparte na rozwiązaniach ze szkoły berlińskiej 3 ćw. XIX w.
Pozostałe budynki szpitalne przy ul. Chojnowskiej 112, Chojnowskiej 114, E. Lindego 6, 10, Pancernej 1, 3, 5.
Budynek szpitalny przy ul. E. Lindego 4 mur., wewnątrz tynk., od zewnątrz licowany cegłą, czterokondygnacyjny (łącznie z suterenią), na planie litery H z bocznym aneksem. Bryła ożywiona ryzalitami, kryta dachami płaskimi z wysuniętymi okapami opartymi na wspornikach.
E l e w a c j a f r o n t o w a trójosiowa, ze środkowym, jednoosiowym ryzalitem, zwieńczonym trójkątnym szczytem (z bocznymi pseudomachikułami), sięgającym wysuniętego okapu dachu. Elewacja licowana barwną cegłą, czerwoną i ciemną, z której wykonane elementy zdobnicze. W partii przyziemia: gładki cokół, gzyms cokołowy, ozdobny szeroki szlak o geometrycznym rysunku, pasowy gzyms pod oknami przyziemia, listwy dzielące przyziemie (w nawiązaniu do boniowania) i profilowany gzyms nad przyziemiem. Naroża ryzalitu podkreślone lizenami przechodzącymi w licówkę górnej części ryzalitu i jego szczytu. Szczyt zwieńczony odcinkami gzymsu z denticuli. Naroża elewacji podkreślone lizenami przerywającymi bieg zróżnicowanych, geometrycznych szlaków-gzymsów (pod oknami I piętra i na wysokości górnych części okien tej kondygnacji). Elewacja frontowa zwieńczona fryzem arkadowym z krzyżami greckimi z ciemnej cegły w arkadach. Elewacja osłonięta wysuniętym okapem dachu. W przyziemiu ryzalitu dolna blenda zamknięta łukiem odcinkowym, podkreślonym ułożonymi przemiennie klińcami czerwonymi i czarnymi. Blenda częściowo wypełniona otworem wejściowym o łuku pełnym, z archiwoltą zaakcentowaną układem klińców czerwonych i czarnych. Drzwi drewniane, z nadświetlem, dwuskrzydłowe, o konstrukcji ramowej, z wypełnieniem z desek. Nad wejściem, w blendzie, dwie płyciny wykreślone listwami z ciemnej cegły. Dolna większa, prostokątna, podcięta od dołu przez obramienie archiwolty portalu. Górna płycina prostokątna, wykreślona od góry odcinkowo. Górna blenda w elewacji ryzalitu zamknięta łukiem pełnym, wypełniona oknami. U dołu trzy małe okna zamknięte łukami odcinkowymi, bez obramienia, rozdzielone słupami, licowanymi w dolnej części przemiennie cegłą czerwoną i ciemną. Powyżej duże, trójskrzydłowe okno o łuku półkolistym z podokiennikiem z denticuli (z cegły czerwonej). W bocznych częściach elewacji okna sutereny zamknięte odcinkowo, z reliktowo zachowanymi kutymi kratami. Okna wyższych kondygnacji dwuskrzydłowe, umieszczone w płytkich blendach, zamknięte jak i one. W przyziemiu blendy o łuku półkolistym, z oknami i prostokątnymi płycinami podokiennymi z geometryczną dekoracją (motywem rombów) z ciemniejszej cegły. Łuki blend podkreślone przemiennie ułożonymi klińcami z cegły ciemniejszej i czerwonej. W partii I piętra blendy zamknięte łukami odcinkowymi. Wypełnione oknami ujętymi obramieniami z przemiennie ułożonych klińców i cegieł, czerwonych oraz ciemniejszych. W blendach też prostokątne płyciny podokienne obramione listwą z ciemnej cegły. Łuki blend podkreślone dodatkowymi klińcami i pasowym gzymsem z cegły ciemnej. Okna II piętra w mniejszych blendach, posa-

dowionych na podokiennikach z konsolami, w obramieniach z przemiennie ułożonych klińców i cegieł, ciemnych oraz czerwonych. Reliktowo zachowana drewniana, pozbawiona przeszklenia stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i stałymi, profilowanymi ślemionami.
E l e w a c j e b o c z n e rozwiązane identycznie, 7-osiowe, ze skrajnymi, jednoosiowymi, podwyższonymi, ryzalitami nakrytymi dachami płaskimi z wysuniętymi okapami opartymi na ozdobnych, drewnianych wspornikach. Wystroje elewacji kształtowane podobnie jak wystrój elewacji frontowej, z tym że lizenami ujęte naroża ryzalitów. W osi bocznej elewacji od wewnętrznej strony założenia niewielka przybudówka nakryta spłaszczonym, dwuspadowym dachem, mieszcząca wejście. Otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym, bez obramienia. Formy okien w elewacjach bocznych oraz ich obramienia — jak w fasadzie. Reliktowo zachowana drewniana, pozbawiona przeszklenia stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i stałymi, profilowanymi ślemionami. W niektórych oknach zachowane metalowe kute barierki
E l e w a c j a t y l n a częściowo zasłonięta przez nową dobudówkę tej samej wysokości co skrajne ryzality budynku, kształtowaną w nawiązaniu do jego architektury. Widoczne skrajne fragmenty elewacji starszego budynku, jednoosiowy i dwuosiowy.

Stan zachowania:
— zły (brak dachu).

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku wraz z zadaszeniem;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— reliktowo zachowane kute kraty w oknach sutereny, kute barierki w oknach.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
Konieczne są: zadaszenie budynku, uzupełnienie ubytków licówki, przywrócenie zamurowanych wtórnie otworów, przeszklenie okien, wyburzenie nowej przybudówki. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. S. Lindego 5 (fot. 547)

Dom, wzn. ok. 1930; styl rodzimy.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku i rodzaj pokrycia dachu.

• ul. S. Lindego 6 (fot. 548)

Budynek szpitalny należący do prowincjalnego zakładu opiekuńczego i wychowawczego dla umysłowo chorych *(Idiotenanstallt)*, wzn. na pocz. XX w., budownictwo ceglane nawiązujące do neoklasycyzmu, oparte na rozwiązaniach ze szkoły berlińskiej 3 ćw. XIX w.
Pozostałe budynki szpitalne przy ul. Chojnowskiej 112, Chojnowskiej 114, E. Lindego 4, 10, Pancernej 1, 3, 5. Obecnie klasztor O.O. Bonifratrów.

Budynek przy ul. E. Lindego 6 mur., wewnątrz tynk., od zewnątrz licowany cegłą, czterokondygnacyjny (łącznie z suterenę), na planie litery H z bocznym aneksem. Bryła ożywiona ryzalitami, kryta dachami płaskimi z wysuniętymi okapami opartymi na wspornikach.
E l e w a c j a f r o n t o w a trójosiowa, ze środkowym, jednoosiowym ryzalitem, zwieńczonym trójkątnym szczytem (z bocznymi pseudomachikułami), sięgającym wysuniętego okapu dachu. Elewacja licowana barwną cegłą, czerwoną i ciemną, z której wykonane elementy zdobnicze. W partii przyziemia: gładki cokół, gzyms cokołowy, ozdobny szeroki szlak o geometrycznym rysunku, pasowy gzyms pod oknami przyziemia, listwy dzielące przyziemie (w nawiązaniu do boniowania) i — profilowany gzyms nad przyziemiem. Naroża ryzalitu podkreślone lizenami przechodzącymi w licówkę górnej części ryzalitu (z półkolistym łukiem blendy z oknami klatki schodowej) i jego szczytu. Szczyt zwieńczony odcinkami gzymsu z denticuli. Naroża elewacji podkreślone lizenami przerywającymi bieg zróżnicowanych, geometrycznych szlaków-gzymsów (pod oknami I piętra i na wysokości górnych części okien tej kondygnacji. Elewacja frontowa zwieńczona fryzem arkadowym, z krzyżami greckimi z ciemnej cegły w arkadach, osłonięta wysuniętym okapem dachu. W przyziemiu ryzalitu blenda zamknięta łukiem odcinkowym, podkreślonym ułożonymi przemiennie klińcami czerwonymi i czarnymi. Blenda i cała dolna część ryzalitu zasłonięta wtórną przybudówką utrzymaną w duchu architektury budynku, jednokondygnacjową, z jednoosiowymi elewacjami przeprutymi otworami o luku półkolistym. W elewacji frontowej zwieńczonej trójkątnym szczytem, półkoliście zamknięty otwór wejściowy. Archiwolty otworów ujęte przemiennie ułożonymi klińcami czerwonymi i ciemnymi. W górnej części ryzalitu blenda o łuku pełnym, wypełniona oknami. U dołu trzy małe okna zamknięte łukami odcinkowymi, bez obramienia, rozdzielone słupami, licowanymi w dolnej części przemiennie cegłą czerwoną i ciemną. Powyżej duże, trójskrzydłowe okno o łuku półkolistym z podokiennikiem z denticuli (z cegły czerwonej). W bocznych częściach elewacji okna sutereny zamknięte odcinkowo. Okna wyższych kondygnacji dwuskrzydłowe, umieszczone w płytkich blendach, zamknięte jak i one. W przyziemiu blendy o łuku półkolistym, z oknami i prostokątnymi płycinami podokiennymi z geometryczną dekoracją (motywem rombów) z ciemniejszej cegły. Łuki blend podkreślone przemiennie ułożonymi klińcami z cegły ciemniejszej i czerwonej. W partii I piętra blendy zamknięte łukami odcinkowymi. Wypełnione oknami ujętymi obramieniami z przemiennie ułożonych klińców i cegieł, czerwonych oraz ciemniejszych. W blendach też prostokątne płyciny podokienne obramione listwą z ciemnej cegły. Łuki blend podkreślone dodatkowymi klińcami i pasowym gzymsem z cegły ciemnej. Okna II piętra w mniejszych blendach, posadowionych na podokiennikach z konsolami, w obramieniach z przemiennie ułożonych klińców i cegieł, ciemnych oraz czerwonych.
E l e w a c j e b o c z n e rozwiązane identycznie, 7-osiowe, ze skrajnymi, jednoosiowymi, podwyższonymi, ryzalitami nakrytymi dachami płaskimi z wysuniętymi okapami opartymi na ozdobnych, drewnianych wspornikach. Wystroje elewacji kształtowane podobnie jak wystrój elewacji frontowej, z tym że lizenami ujęte naroża ryzalitów. W osi bocznej elewacji od wewnętrznej strony założenia niewielka przybudówka nakryta spłaszczonym, dwuspadowym dachem, mieszcząca wejście. Otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym, bez obramienia. Formy okien w elewacjach bocznych oraz ich obramienia — jak w fasadzie.
E l e w a c j a t y l n a częściowo zasłonięta przez nową dobudówkę tej samej wysokości co skrajne ryzality budynku, kształtowaną w nawiązaniu do jego architektury. Widoczne skrajne fragmenty elewacji starszego budynku, jednoosiowy i dwuosiowy.

Stan zachowania:
— bardzo dobry

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:
— bryła budynku wraz z zadaszeniem;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka oryginalnych drzwi wewnętrznych;
— reliktowo zachowane kute kraty w oknach sutereny;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
Zaleca się wyburzenie nowej przybudówki. W przyszłości, przypadku wymiany obecnych okien plastikowych wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów (z innych budynków szpitalnych).

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. S. Lindego 7 (fot. 549)

Dom, wzn. ok. 1930; styl rodzimy.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku i rodzaj pokrycia dachu.

• ul. S. Lindego 9 (fot. 550)

Dom, wzn. ok. 1930; styl rodzimy.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku i rodzaj pokrycia dachu.

• ul. S. Lindego 10 (fot. 551)

Budynek szpitalny należący do prowincjalnego zakładu opiekuńczego i wychowawczego dla umysłowo chorych *(Idiotenanstallt)*, wzn. na pocz. XX w., budownictwo ceglane nawiązujące do neoklasycyzmu, oparte na rozwiązaniach ze szkoły berlińskiej 3 ćw. XIX w.
Pozostałe budynki szpitalne przy ul. Chojnowskiej 112, Chojnowskiej 114, E. Lindego 4, 6, Pancernej 1, 3, 5.
Budynek przy ul. E. Lindego 10 mur., wewnątrz tynk., od zewnątrz licowany cegłą, czterokondygnacyjny (łącznie z suterenią), na planie litery H z bocznym aneksem. Bryła ożywiona ryzalitami, kryta dachami płaskimi z wysuniętymi okapami opartymi na wspornikach.
E l e w a c j a f r o n t o w a trójosiowa, ze środkowym, jednoosiowym ryzalitem, zwieńczonym trójkątnym szczytem (z bocznymi pseudomachikułami), sięgającym wysuniętego okapu dachu. Elewacja licowana barwną cegłą, czerwoną i ciemną, z której wykonane elementy zdobnicze. W partii przyziemia: gładki cokół, gzyms cokołowy, ozdobny szeroki szlak o geometrycznym rysunku, pasowy gzyms pod oknami przyziemia, listwy dzielące przyziemie (w nawiązaniu do boniowania) i profilowany gzyms nad przyziemiem. Naroża ryzalitu podkreślone lizenami przechodzącymi w licówkę górnej części ryzalitu (z półkolistym łukiem blendy z oknami klatki schodowej) i jego szczytu. Szczyt zwieńczony odcinkami gzymsu z denticuli. Naroża elewacji podkreślone lizenami przerywającymi bieg zróżnicowanych, geometrycznych szlaków-gzymsów (pod oknami I piętra i na wysokości górnych części okien tej kondygnacji). Elewacja frontowa zwieńczona fryzem arkadowym, z krzyżami greckimi z

ciemnej cegły w arkadach, osłonięta wysuniętym okapem dachu. W przyziemiu ryzalitu blenda zamknięta łukiem odcinkowym, podkreślonym ułożonymi przemiennie klińcami czerwonymi i czarnymi. W blendzie wypruty otwór wejściowy o łuku pełnym, z archiwoltą podkreśloną przemiennym układem klińców z cegły czerwonej i ciemnej. Nad otworem wejściowym ozdobna płycina zarysowana układem ciemnych cegieł. W górnej części ryzalitu blenda o łuku pełnym, wypełniona oknami. U dołu trzy małe okna zamknięte łukami odcinkowymi, bez obramienia, rozdzielone słupami, licowanymi w dolnej części przemiennie cegłą czerwoną i ciemną. Powyżej duże, trójskrzydłowe okno o łuku półkolistym z podokiennikiem z denticuli. W bocznych częściach elewacji okna sutereny zamknięte odcinkowo. Okna wyższych kondygnacji dwuskrzydłowe, umieszczone w płytkich blendach, zamknięte jak i one. W przyziemiu blendy o łuku półkolistym, z oknami i prostokątnymi płycinami podokiennymi z geometryczną dekoracją (motywem rombów) z ciemniejszej cegły. Łuki blend podkreślone przemiennie ułożonymi klińcami z cegły ciemniejszej i czerwonej. W partii I piętra blendy zamknięte łukami odcinkowymi. Wypełnione oknami ujętymi obramieniami z przemiennie ułożonych klińców i cegieł, czerwonych oraz ciemniejszych. W blendach też prostokątne płyciny podokienne obramione listwą z ciemnej cegły. Łuki blend podkreślone dodatkowymi klińcami i pasowym gzymsem z cegły ciemnej. Okna II piętra w mniejszych blendach, posadowionych na podokiennikach z konsolami, w obramieniach z przemiennie ułożonych klińców i cegieł, ciemnych oraz czerwonych. Reliktowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami oraz z profilowanymi, stałymi ślemionami.
E l e w a c j e b o c z n e rozwiązane identycznie, 5-osiowe, ze skrajnymi, jednoosiowymi, podwyższonymi, ryzalitami nakrytymi dachami płaskimi z wysuniętymi okapami opartymi na ozdobnych, drewnianych wspornikach. Wystroje elewacji kształtowane podobnie jak wystrój elewacji frontowej, z tym że lizenami ujęte naroża ryzalitów. W osi bocznej elewacji od wewnętrznej strony założenia niewielka przybudówka nakryta spłaszczonym, dwuspadowym dachem, mieszcząca wejście. Otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym, bez obramienia. Formy okien w elewacjach bocznych oraz ich obramienia — jak w fasadzie. Reliktowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami oraz z profilowanymi, stałymi ślemionami.
E l e w a c j a t y l n a 5-osiowa, kształtowana jak pozostałe elewacje budynku. Nie wykluczone, że w osi elewacji, w partii I piętra mógł znajdować się balkon. Elewacja poprzedzona osiowo usytuowaną, parterową przybudówką na planie prostokąta, z tarasem na dachu (?) części środkowej. Elewacje przybudówki z zaznaczonym cokołem, dzielone podziałem ramowym. W osi elewacji frontowej oraz w elewacji bocznej pojedyncze otwory o łuku odcinkowym.

Stan zachowania:
— budynek w stanie ruiny (uszkodzone przybudówka, pokrycie dachowe, zniszczona stolarka, brak przeszklenia okien).

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku wraz z zadaszeniem;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
Remontując budynek można odtworzyć jego elewację tylną tylko z zachowaniem okien. Można też odtworzyć wygląd elewacji z ewentualnym balkonem i tarasem, jeśli przebadanie elewacji oraz jej przybudówki (pod kątem funkcji) będzie za tym przemawiać. W przypadku

wykonywania nowej stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów (z innych budynków szpitalnych).

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. S. Lindego 11 (fot. 552)

Dom, wzn. ok. 1930; styl rodzimy.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku i rodzaj pokrycia dachu.

- ul. S. Lindego 13 (fot. 553)

Dom wielorodzinny, wzn. ok. 1930; styl rodzimy.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku i rodzaj pokrycia dachu.

- ul. S. Lindego 15 (fot. 554)

Dom, wzn. ok. 1930; styl rodzimy.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku i rodzaj pokrycia dachu.

- ul. S. Lindego 17 (fot. 555)

Dom, wzn. ok. 1930; styl rodzimy.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku i rodzaj pokrycia dachu.

- ul. S. Lindego 19 (fot. 556)

Dom, wzn. ok. 1930; styl rodzimy.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku i rodzaj pokrycia dachu.

- ul. S. Lindego 21 (fot. 557)

Dom, wzn. ok. 1930; styl rodzimy.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku i rodzaj pokrycia dachu.

- ul. S. Lindego 23 (fot. 558)

Dom wielorodzinny, wzn. ok. 1930 r.

Zalecenia konserwatorskie:
Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.
Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku i rodzaj pokrycia dachu.

Ulica Lotnicza

Moltkestrasse 1899.

Ulica wytyczona przed 1899, wówczas nazwana *Moltkestrasse.*

• ul. Lotnicza 1 (fot. 559)

Kamienica czynszowa, wzn. na pocz. XX w., historyzm (neorenesans północny). Budynek remontowany gruntownie ok. 2000 r. z usunięciem elementów wystroju elewacji. Zachowane ogólny układ podziałów oraz wykonane w tynku zarysy obramień okiennych,. Zamurowany otwór wejściowy w fasadzie. Zbudowane nowe balkony.
Kamienica mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada 7-osiowa z asymetrycznie umieszczonymi balkonami. Zachowane pasowe boniowanie przyziemia. Wyższe partie elewacji licowane cegłą zestawioną ze wspomnianymi powyżej markowanymi w tynku podziałami i obramieniami okiennymi. Zachowany uproszczony gzyms koronujący. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami oraz stałymi, profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji. W jej ryzalicie otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym.
Klatka schodowa w trakcie tylnym. Schody o konstrukcji metalowej, z wypełnieniem stopni z desek, dwubiegowe powrotne. Biegi i podesty wzmocnione od spodu ozdobnie ujętymi elementami konstrukcyjnymi. Stopnie dekorowane ozdobnymi szlakami i układem rozet. Balustrada schodów metalowa, wtórna (z lat 20 lub 30. XX w.?), kuta.

Stan zachowania:
— dobry (budynku), zły (wystroju elewacji).

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— wykrój i układ otworów;
— odlewane i kute elementy konstrukcji schodów i ich kuta balustrada;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
Zaleca się dokonanie rekompozycji wystroju fasady na wzór podobnych wystrojów legnickich kamienic. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej według zachowanych wzorów.

• ul. Lotnicza 3 (fot. 560)

Kamienica czynszowa, wzn. na pocz. XX w., historyzm (neorenesans północny.
Kamienica mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada 7-osiowa z asymetrycznie umieszczonymi balkonami. Zachowane ceglana licówka cokołu, gzyms cokołowy, pasowe boniowanie przyziemia, gzyms nad przyziemiem. Wyższe partie elewacji licowane cegłą zestawioną ze wspomnianymi powyżej markowanymi w tynku podziałami i obramieniami okiennymi. Z dawnego wystroju pozostawione tynkowe „ciosy”

narożnego boniowania fasady, ciosy boniowania wydzielającego lewą skrajną oś oraz — uproszczony gzyms koronujący. W lewej, skrajnej osi dawny otwór wejściowy o łuku koszowym przekształcony na witrynę sklepową. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami oraz stałymi, profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji. W jej ryzalicie otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym.
Klatka schodowa w trakcie tylnym. Schody o konstrukcji metalowej, z wypełnieniem stopni z desek, dwubiegowe powrotne. Biegi i podesty wzmocnione od spodu ozdobnie ujętymi elementami konstrukcyjnymi. Stopnie dekorowane ozdobnymi szlakami i układem rozet. Balustrada schodów metalowa, wtórna (z lat 80. XX w.).

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— wykrój i układ otworów;
— odlewane i kute elementy metalowe (schody);
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
Zaleca się dokonanie rekompozycji wystroju fasady na wzór podobnych wystrojów legnickich kamienic. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej według zachowanych wzorów.

• ul. Lotnicza 5 (fot. 561)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., neorenesans północny.
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada 6-osiowa, z balkonami w dwóch środkowych osiach, opartymi na ozdobnych wspornikach. Cokół wyłożony cegłą. W partii przyziemia fasada gładko tynkowana, wyżej licowana cegłą. Detal architektoniczny wykonany w tynku. Pod oknami przyziemia dzielony na odcinki gzyms podokienny z boniami diamentowymi poniżej. Kolejne gzymsy nad przyziemiem i pod oknami I piętra. Na gzymsie podokiennym w partii I piętra posadowione szerokie, kanelowane podpory na cokołach, wydzielające pary okien. Podpory przewiązane w górnej części i wywinięte pod gzymsem podokiennym okien II piętra. Powyżej, na poziomie II i III piętra stylizowane pilastry wielkiego porządku wydzielające pary osi okiennych. Pilastry z wysokimi cokołami zdobione przewiązkami w formie ornamentu okuciowego, zaopatrzone w uproszczone głowice. Artykulacja fasady wzbogacona pasowymi gzymsami zespolonymi z obramieniami okien I i III piętra. Strefa wieńcząca fasadę ukształtowana w formie odcinka belkowania, z architrawem, z fryzem z oknami podstrysza i z ozdobnymi konsolami wspierającymi okap dachu.
W jednej ze środkowych osi fasady półkoliście zamknięty otwór wejściowy bez obramienia. Drzwi w stylu neorenesansu, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem. Okna piwnic zamknięte łukami odcinkowymi, w ceglanych obramieniach w formie wałków. Okna wyższych kondygnacji dwuskrzydłowe, w przyziemiu o łuku pełnym. Bez obramień, ale pod oknami wgłębne prostokątne płyciny zdobione boniami diamentowymi. Okna wyższych kondygnacji w rozbudowanych obramieniach. W partii I piętra okna ujęte obramienia-

mi ze sfazowanymi narożami, obramieniami zdobionymi (w miejscach styku z pasowymi gzymsami) diamentowymi boniami. Pod gzymsem podokiennym prostokątne płyciny z trzema mniejszymi płycinami, w tym środkową z boniem diamentowym. Nad oknami prostokątne płyciny na diamentowych boniach (konsolach). Każda z płycin flankowana pseudotryglifami zestawionymi z okuciami. Dzielona centralnie umieszczonym boniem diamentowym, zwieńczona profilowanym gzymsem nadokiennym. Powyżej markowane w tynku dekoracyjne łuki z kluczami. Okna II piętra w opaskach, w środkowej części wciętych. Obrzeża opasek wypełnione w górnej części półkoliście, w dolnej zakończone wolutami na postumentach. Nad każdym oknem prostokątna płycina flankowana pseudotryglifami zestawionymi z boniami diamentowymi. Płycina nadokienna dekorowana płyciną uszakową wypełnioną trzema boniami diamentowymi. Powyżej trójkątne naczółki. Okna II piętra w opaskach, w środkowej części wciętych, z obrzeżami w górnej części wykreślonymi półkoliście. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna ze stałymi profilowanymi ślemionami, z dekoracją na słupkach. Balustrady balkonów kute.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— kute balustrady balkonów.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Lotnicza 7, róg ul. Hutników (fot. 562, 563)

Narożna kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900, historyzm (neorenesans łączony z neobarokiem).
Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, na planie litery L, z jednoosiowym ściętym narożnikiem (z wielobocznym wykuszem), zwieńczonym ozdobnym szczytem. F a s a d a 6-osiowa, tynkowana w partii przyziemia oraz wykusza, w pozostałej części licowana cegłą. Detal architektoniczny wykonany w tynku. Artykulacja: cokół, gzyms cokołowy, krępe pilastry w partii przyziemia wspierające stylizowane belkowanie. W partii I–III piętra narożne, boniowane lizeny, przechodzące w wydłużone tryglify, przewiązane gzymsami podokiennymi. Fasada zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym na ozdobnych konsolach. Portal w jednej ze środkowych osi fasady, prostokątny, we wgłębnej opasce. Drzwi ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, częściowo przeszklone, ze stałym nadświetlem. Okna w fasadzie prostokątne, dwuskrzydłowe, W przyziemiu bez obramień. Okna wyższych kondygnacji w obramieniach uszakowych. Obramienia okien I piętra, zaopatrzone w dekoracyjne płyciny pod- i nadokienne oraz w naczółki o łuku odcinkowym (w większości bez podstaw). Obramienia okien II piętra ujęte podobnie, ze zmianą naczółków na trójkątne, również bez pod-

staw. W nadokiennych, neobarokowych płycinach bogata dekoracja (ornament okuciowy z motywem kobiecych główek, kartusze w oprawie z liści akantu i rogów obfitości). Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i stałymi profilowanymi ślemionami.
Podobnie kształtowany wystrój 4-osiowej elewacji od strony ul. Hutników, z tym że brak balkonów. W ściętym narożniku budynku pięcioboczny, dwukondygnacjowy wykusz z oknami jednoskrzydłowymi. Podstawa wykusza kształtowana w widoku bocznym jako odcinek belkowania z ząbkami. Bogato zdobiona od spodu ornamentacją (rozetą, koncentrycznym boniowaniem, kartuszami ujętymi liśćmi palmowymi), Elewacje wykusza dzielone krępymi pilastrami wspierającymi belkowania. Okna bez obramień. Na dachu wykusza balkon z kutą balustradą.
Elewacja tylna bez dekoracji.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— kuta balustrada balkonu.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. Lotnicza 8, róg ul. Hutników (fot. 564, 565)

Narożna kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890–1900, neorenesans z elementami neobaroku.
Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, na planie litery V, z jednoosiowym ściętym narożnikiem z balkonami, zwieńczonym ozdobnym szczytem.
Fasada 4-osiowa. Detal architektoniczny: cokół, gzyms cokołowy, boniowanie przyziemia i piętra. Profilowane gzymsy nad przyziemiem, pod oknami I piętra, na wysokości naczółków okien tej kondygnacji, pod oknami II piętra. Fasada zwieńczona stylizowanym belkowaniem z fryzem z konsolami (z liśćmi akantu) zdobionym motywami akantu, kwietnych bukietów i owoców na paterach. Powyżej profilowany gzyms koronujący. Portal w lewej skrajnej osi fasady, zamknięty łukiem półkolistym. Drzwi dwuskrzydłowe w stylu neoklasycyzmu, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem. Okna prostokątne. W przyziemiu bez obramień, w partii I piętra zaopatrzone w płyciny pod- i nadokienne oraz w naczółki trójkątne i półkoliste. Pod oknami prostokątne, dekoracyjne ławy podokienne. Okna II piętra z profilowanymi gzymsami na ozdobnych konsolach. Pod gzymsami szereg rozet. Obramienie okna I piętra w partii ściętego narożnika elewacji najbardziej ozdobne, złożone z dekorowanych lizen (flankowanych przez motywy roślinne) i z przerwanego naczółka segmentowego. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i stałymi profilowanymi ślemionami. Balkony w ściętym narożniku budynku z kutymi balustradami.
Podobnie kształtowana 6-osiowa elewacja od strony ul. Hutników.

Ponad fasadą od ul. Lotniczej i elewacją od strony ul. Hutników połacie dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— kute balustrady balkonów.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. Lotnicza 10 (fot. 566)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., postsecesja z elementami neoklasycyzmu.
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem, połączona od strony podwórza z oficyną, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.
Fasada 5-osiowa, tynkowana, poprzedzona jednoosiowym, trzykondygnacjowym ryzalitem z jednostronnie rozmieszczonymi balkonami z kutymi balustradami. Na szerokości czterech osi fasada zwieńczona trójkątnym szczytem. Nad pozostałą jej częścią — okap dachu mansardowego. Detal architektoniczny wykonany w tynku: wąski gzyms nad przyziemiem, gzyms pod oknami I piętra i III piętra, obramienie szczytu, odcinek gzymsu koronującego ponad częścią fasady. Dodatkowo elewacja ryzalitu dzielona uproszczonymi odcinkami belkowania, w tym wieńczącego. Jedynie elewacja w partii I piętra ryzalitu rozczłonkowana inaczej, szerokimi, narożnymi lizenami wspierającymi trójkątny naczółek z ząbkami. Otwór wejściowy w prawej, skrajnej osi fasady, prostokątny, bez obramienia, zadaszony. Drzwi w stylu postsecesji, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, częściowo przeszklone. W fasadę wbudowane dekoracyjnie potraktowane murowane, tynkowane filary ogrodzenia z kapnikami krytymi dachówką. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w ryzalicie trójskrzydłowe, z dekoracyjnymi podokiennikami opartymi na zgeometryzowanych konsolach. Okno w partii I piętra ryzalitu ujęte wgłębną opaską, zaopatrzone w prostokątne płyciny nad- i podokienne. W oknach klatki schodowej zachowana drewniana stolarka okienna, ze stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie przednim, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.
Przed fasadą niewielki ogródek z oryginalnym ogrodzeniem złożonym z ceglanej podmurówki i słupków oraz z kutych, metalowych segmentów o prostym wzorze geometrycznym.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— kute balustrady balkonów i segmenty ogrodzenia.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

• ul. Lotnicza 12 (fot. 567)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., postsecesja z elementami neoklasycyzmu.
Mur., tynk., na planie prostokąta, z oficyną od podwórza, podpiwniczona, trzykondygnacyjna z mieszkalnym poddaszem.
Fasada 5-osiowa, tynkowana, z narożnymi pseudowykuszami (na krokształtnach), jednoosiowymi, dwukondygnacjowymi. Na osi fasady trójosiowa facjata z trójkątnym szczytem. Detal architektoniczny wykonany w tynku: wąski gzyms nad przyziemiem, gzyms pod oknami I piętra, profilowane gzymsy wieńczące wykusze, obdaszki wykuszy, uproszczone belkowania z profilowanym gzymsami koronującymi (pod połacią dachu i pod szczytem facjaty), obramienie szczytu. Dodatkowo elewacje bocznych wykuszy zdobione układem prostokątnych płycin. Otwór wejściowy w osi fasady, prostokątny, bez obramienia, współcześnie zadaszony. Powyżej okno termalne — nadświetle, też bez obramienia. Drzwi w stylu postsecesji, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, częściowo przeszklone, pozbawione ornamentacji. W fasadzie okna prostokątne, dwuskrzydłowe, bez obramień. W przyziemiu zestawione parami na wspólnych podokiennikach. Okna w środkowych osiach fasady, w partii I i II piętra w trzech płytkich blendach zamkniętych łukiem pełnym. Pomiędzy oknami prostokątne płyciny. Okna w bocznych pseudowykuszach otoczone układem prostokątnych płycin. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, ze stałymi profilowanymi ślemionami.
Ponad fasadą połać dachu z pokryciem ceramicznym.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Klatka schodowa w trakcie przednim, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.
Przed fasadą niewielki ogródek z oryginalnym ogrodzeniem złożonym z podmurówki i słupków.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

• ul. Lotnicza 15 (fot. 568, 569)

(WEZ 1994)
Willa o charakterze pałacowym, wzn. po 1900, historyzm (neoklasycyzm łączony z neorenesansem, nawiązania do antyku). Projekt budynku bardzo zindywidualizowany nawiązujący do budownictwa rezydencjonalnego.
Mur., tynk., na planie prostokąta z aneksem, podpiwniczona, dwukondygnacyjna z wyższym I piętrem i mezzaninem (podstryszem).
F a s a d a 6-osiowa tynkowana, z parterową, osiowo umieszczoną werandą lub oranżerią z tarasem na dachu. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, pasowe boniowanie przyziemia, przemienne, rustykowane boniowanie naroży tej kondygnacji, profilowany gzyms ponad przyziemiem, pasowy gzyms na wysokości podokienników okien I piętra, Narożne pilastry w partii I piętra, zdobione rombami. Budynek zwieńczony bogato kształtowaną strefą stylizowanego belkowania. Belkowanie to złożone z fryzu (z okulusami i płycinami z roślinnymi girlandami), z szeregu konsol, z gzymsu koronującego i z attyki w formie tralkowej balustrady. Otwór wejściowy w przybudówce przy elewacji bocznej. Okna dwuskrzydłowe, w przyziemiu prostokątne, w partii I piętra zamknięte łukiem odcinkowym, w partii mezzanina — okulusy. Okna przyziemia bez obramień, z kluczami zdobionymi liśćmi akantu. Okna oranżerii prostokątne, bez obramień. Okna I piętra w profilowanych obramieniach, z dekoracyjnymi ławami podokiennymi zdobionymi płycinami w formie litery T (z motywem akantu). Archiwolty obramień ożywione kluczami-wolutami połączonymi z wicią akantu i palmetami. Pomiędzy trzema parami okien półkoliście zamknięte, sklepione konchą nisze zdobione motywem muszli. W niszach rzeźba figuralna, kopie antycznych dzieł lub stylizowana rzeźba w stylu akademizmu. Rzeźby figuralne i ozdobne wazony ustawione także na attyce.
E l e w a c j a b o c z n a bezokienna, z artykulacją i detalem jak fasada. Różnice: pilastry w partii I piętra dzielą całą elewację. Ściana tej kondygnacji ozdobiona symetrycznie rozmieszczonymi dwiema aedikulami. Aedikule złożone z cokołu, trzech sklepionych konchowo nisz (z kluczami) i wspólnego naczółka, trójkątnego z bocznymi odcinkami profilowanego gzymsu. Konchy nisz zdobione motywem muszlowym. W każdej ze środkowych nisz obu aedikul — rzeźba figuralna. W pozostałych niszach — ozdobne wazony na postumentach. Wazony i postumenty bogato zdobione motywem akantu i motywami roślinnymi. W partii fryzu (mezzanina) okna prostokątne w profilowanych obramieniach oraz prostokątne płyciny z dekoracją jak w fasadzie i z motywem kartuszy ujętych gałązkami laurowymi. Attyka zdobiona rzeźbą figuralną.
E l e w a c j a b o c z n a skromniejsza, jednoosiowa, z jednokondygnacjowym, środkowym ryzalitem klatki schodowej z balkonem na dachu. Balkon ograniczony pełną balustradą. Artykulacja przyziemia i gzyms nad przyziemiem jak w fasadzie. Elewacja w partii I piętra jednoosiowa, pokryta pasowym boniowaniem. Okno klatki schodowej bez obramienia, flankowane dwoma medalionami z dekoracją figuralną. Elewacja zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym i pełną attyką dekorowaną ozdobnymi wazonami. Otwór wejściowy, prostokątny, bez obramienia, umieszczony w przybudówce ryzalitu elewacji bocznej.
E l e w a c j a t y l n a z głównymi podziałami i wystrojem przyziemia jak fasada, pokryta pasowym boniowaniem, z narożnymi, mniej ozdobnymi pilastrami i wysokim impostem, zwieńczona profilowanym gzymsem i pełną attyką. Do elewacji dostawiony półkolisty jednokondygnacjowy portyk z tarasem na dachu, ograniczonym tralkową balustradą. W elewacji okna prostokątne i zamknięte łukiem odcinkowym, bez obramień.

Ogrodzenie posesji, kute, metalowe, o formach historyzujących.

Stan zachowania:
— bardzo dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku;
— detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wewnętrznych;
— kute ogrodzenie posesji.
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej.
Należy odtworzyć zieleń ogrodu w otoczeniu budynku.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. Lotnicza 17 (fot. 568, 570, 571)

Willa , wzn. ok. 1910, postsecesja.
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitami, podpiwniczona, dwukondygnacyjna o rozczłonkowanej bryle, z wysokimi piwnicami i podstryszem.
Fasada ze zróżnicowanym układem okien o różnych kształtach, w przyziemiu 4-osiowa, ze skrajnym ryzalitem pozornym zwieńczonym trapezowym szczytem. Elewacja w partii wysokich piwnic licowana cegłą klinkierową (do profilowanego gzymsu), wyżej tynkowana. Zwieńczona odcinkami profilowanego gzymsu koronującego pod okapami dachu. Boki ryzalitu zakończone pseudomachikułami, ozdobione kutymi, metalowymi elementami zdobniczymi. Szczyt ryzalitu obramiony. Okna piwnic i przyziemia zamknięte łukiem odcinkowym. Okna I piętra prostokątne. W skrajnym ryzalicie w każdej kondygnacji inne otwory. W przyziemiu okno dwuskrzydłowe o łuku odcinkowym, w partii I piętra grupa trzech prostokątnych, jednoskrzydłowych okien ze środkowym najwyższym. W polu szczytu ryzalitu dwa okna jednoskrzydłowe rozdzielone filarem, zamknięte wspólnym łukiem odcinkowym. Okienka podstrysza prostokątne, zestawiane parami. Większość okien bez obramień, tylko dwa okna I piętra z częściowo sfazowanymi skrajami, ujęte od góry krótkimi opaskami z przewiązkami oraz z kluczem. Nad oknem w polu szczytu ceglany łuk odcinkowy. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami.
E l e w a c j a b o c z n a z jedną osią okienną od strony elewacji tylnej. Elewacja boczna z ryzalitem klatki schodowej, w dolnej partii czworobocznym, wyżej pięciobocznym, podwyższonym, nakrytym odrębnym wielobocznym dachem. Elewacja budynku z ceglaną licówką i gzymsem jak w fasadzie, zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym. Ryzalit klatki schodowej licowany do wysokości gzymsu koronującego elewacji białą cegłą klinkierową, z kapnikami w miejscu przejścia z czworoboku w wielobok. Górna część ryzalitu klatki schodowej wydzielona gzymsem kordonowym, dzielona lizenami z cegły klinkierowej, zwieńczona profilowanym gzymsem. Otwór wejściowy we frontowej elewacji ryzalitu, zamknięty półkoliście, bez obramienia. Podkreślony układem klińców w licówce. Powyżej obdaszek kryty dachówką, umieszczony na odcinku profilowanego gzymsu z ząbkami. Drzwi ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, częściowo przeszklone, ze stałym nadświetlem. Elewacje ryzalitu

klatki schodowej jednoosiowe, z oknami jedno- i dwuskrzydłowymi, prostokątnymi lub zamkniętymi łukiem odcinkowym.
E l e w a c j a b o c z n a bezokienna z płytkim, środkowym, jednoosiowym ryzalitem na planie prostokąta, podwyższonym, z przeszkloną werandą w górnej kondygnacji. Za ryzalitem wbudowany w połać dachu trapezowy szczyt. Elewacja dzielona jak fasada, z ceglaną licówką na elewacji wysokich piwnic oraz — na fragmentach elewacji ryzalitu.
E l e w a c j a t y l n a ze skrajnym, dwuosiowym ryzalitem pozornym zwieńczonym trapezowym szczytem oraz — z drewnianą, dwukondygnacjową werandą posadowioną na ceglanych filarach. Elewacja z profilowanym gzymsem nad kondygnacją piwniczną oraz profilowanym gzymsem koronującym. Weranda o konstrukcji szkieletowej z wypełnieniem z desek. Pełne kwatery ścian werandy opierzone. W przeszklonych partiach werandy ozdobnie wykonane zaciosy. Stolarka części przeszklonych o podziale kwaterowym. Weranda niższa od budynku, nakryta dachem płaskim z wysuniętymi okapami. Okna w jej elewacji prostokątne, jedno- lub dwuskrzydłowe, bez obramień.
Elewacja tylna bez dekoracji.
Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.
Przed fasadą oryginalne ogrodzenie posesji złożone z trzech murowanych, tynkowanych filarów z kapnikami z zielonej cegły klinkierowej. Segmenty ogrodzenia kute, metalowe o formach historyzujących.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
— detal architektoniczny fasady, szkieletowa konstrukcja werandy;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— kute elementy zdobnicze na elewacji ryzalitu pozornego w fasadzie, kute segmenty ogrodzenia posesji;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogrodu w otoczeniu budynku.

• ul. Lotnicza 19 (fot. 572, 573, 574)

(WEZ 1994)
Willa, wzn. ok. 1910, historyzm (neobarok nawiązujący do baroku klasycyzującego i do baroku wczesnego).
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitami i przybudówkami, podpiwniczona, dwukondygnacyjna z wysokimi piwnicami.
F a s a d a 6-osiowa, tynkowana, ze środkowym, jednoosiowym ryzalitem, zwieńczonym dwukondygnacjowym szczytem wolutowym z trójkątnym naczółkiem. Przed ryzalitem jednokondygnacjowy, dwufilarowy portyk z balkonem (z tralkowymi balustradami w partii przyziemia i piętra). Detal architektoniczny wykonany w tynku: profilowane gzymsy ponad piwnicami i przyziemiem, pilastry na narożach fasady i ryzalitu, szereg ozdobnych konsol (z liśćmi akantu) pod profilowanym gzymsem koronującym. Wolutowy szczyt ryzalitu dzielony

w każdej kondygnacji pilastrami i uproszczonymi odcinkami belkowania. W dolnej kondygnacji szczytu para okien, w górnej płytka nisza z klasycyzującą rzeźbą figuralną. W trójkątnym zwieńczeniu naczółka (ujętego profilowaną ramą z ząbkami) ornament z promieniście ułożonych listew. Okna prostokątne, w rozbudowanych obramieniach okiennych, złożonych z obramień uszakowych, z podokiennych dekoracyjnych ław i z ornamentalnych, ozdobnych zwieńczeń. (wici roślinnej i kluczy w formie stylizowanego ornamentu małżowinowego). Nad oknami ryzalitu, w partii I piętra duży, trójkątny naczółek w profilowanym obramieniu. W jego polu kartusz i wić roślinna z kwiatami. W partii szczytu okna w profilowanych obramieniach z kluczami. W oknach szczytu i lukarn zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. W oknach piwnic kute kraty.
E l e w a c j a b o c z n a od strony ulicy bezokienna, w drugiej części jednoosiowa, ze środkowym ryzalitem klatki schodowej, zwieńczonym trójkątnym szczytem. W ryzalicie otwór wejściowy. Elewacja rozczłonkowana gzymsami jak fasada, przerwanymi przez ryzalit. Ryzalit zwieńczony profilowanym gzymsem. Szczyt ryzalitu ujęty profilowaną ramą. Bezokienna partia elewacji zdobiona na wysokości I piętra dekoracyjną płyciną z wklęsłymi bokami, wypełnioną medalionem. Okna w ryzalicie klatki schodowej dwuskrzydłowe, bez obramień.
E l e w a c j a b o c z n a komponowana podobnie jak poprzednio opisana elewacja boczna, trójosiowa z jedną osią z oknami ślepymi. Ryzalit zsunięty z osi, jednoosiowy, podwyższony, trzykondygnacjowy, zwieńczony trójkątnym szczytem. Poprzedzony w partii przyziemia, czworobocznym tarasem z tralkową balustradą. Artykulacja elewacji bocznej, jej okna i obramienia okienne — jak w fasadzie. Dodatkowo nad oknami I piętra ryzalitu profilowane gzymsy nadokienne. Fryz belkowania pod szczytem ryzalitu zdobiony girlandami kwietno-owocowymi zawieszonymi na kokardach. Pole trójkątnego naczółka ryzalitu ozdobione kartuszem (z motywem kampanul) w oprawie z wici roślinnej.
E l e w a c j a t y l n a bez dekoracji, dzielona gzymsami, z dwuosiową facjatą, częściowo zwieńczoną trójkątnym szczytem, a częściowo — odcinkiem gzymsu. Okna prostokątne bez obramień.
Ponad fasadą i elewacjami bocznymi połacie dachu z pokryciem ceramicznym, szczytami ryzalitów i lukarnami z dachami namiotowymi o wklęsłych połaciach. W połaci dachu nad elewacją tylną facjata i małe lukarny z dachami dwuspadowymi.
Część posesji wydzielona oryginalnym ogrodzeniem złożonym z ceglanych słupków, podmurówki i kutych, metalowych segmentów o formach historyzujących.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny fasady i elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— kute kraty okien piwnic i segmenty ogrodzenia posesji;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogrodu w otoczeniu budynku.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• Ul. Lotnicza 20 (fot. 575)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., historyzm (neorenesans).
Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczona, dwukondygnacyjna.
Fasada 6-osiowa, tynkowana, z podwyższonym, dwuosiowym pozornym, ryzalitem środkowym zwieńczonym uskokowym szczytem z trójkątnym naczółkiem. Detal architektoniczny: ceglany cokół i gzyms, wyżej detal architektoniczny wykonany w tynku: gzyms pod oknami przyziemia, profilowany gzyms ponad przyziemiem, gzyms pod oknami I piętra, odcinki profilowanego gzymsu koronującego (przerwanego przez ryzalit), gzyms u podstawy szczytu, odcinki gzymsu nad uskokami szczytu. Naroża ryzalitu podkreślone boniami. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w profilowanych obramieniach z kluczami. W ryzalicie, nad oknami I piętra trójkątny naczółek połączony z obu stron z odcinkami gzymsu. Nad oknem w polu szczytu płycina nadokienna z profilowanym gzymsem nadokiennym. Wyżej okulus w opasce z czterema klińcami. W oknie szczytu zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami.
E l e w a c j e b o c z n e dzielone gzymsem nad przyziemiem, zwieńczone trójkątnym szczytem. Otwory prostokątne, zróżnicowane, bez obramień. W jednej z elewacji bocznych, nad oknami szczytu wspólny gzyms nadokienny z centralnie umieszczonym trójkątnym naczółkiem. E l e w a c j a t y l n a bez dekoracji. Otwór wejściowy w ryzalicie klatki schodowej, prostokątny, bez obramienia.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku;
— detal architektoniczny fasady;
— wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej oraz stolarka drzwi wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Lotnicza 23–25 (fot. 576)

Dom wielorodzinny, wzn. ok. 1910, postsecesja z elementami neobaroku i neoklasycyzmu.
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitami i przybudówkami, podpiwniczony, dwukondygnacyjny z wysokimi piwnicami i z częściowo mieszkalnym poddaszem.
F a s a d a 6-osiowa, tynkowana, ze skrajnym, wielobocznym wykuszem i dobudowaną do niego, dwukondygnacjową loggią, zwieńczoną falistym naczółkiem. Wykusz i przybudówka nakryte odrębnymi dachami (poniżej kalenicy budynku). Poza tym w licu elewacji frontowej, w jednej z osi, asymetrycznie wyprute otwory dwóch innych loggii. Nad centrum fasady, na wysokości dachu, wydłużony balkon z pełną balustradą. Naroża fasady podkreślone dwiema skrajnymi facjatami ze szczytami, jednym trapezowym i drugim pięciobocznym. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, gzyms ponad przyziemiem, profilowany gzyms koronujący głównego korpusu, falisty gzyms koronujący przybudówkę z loggiami. Otwory loggii, tych w fasadzie i tych w jej dobudówce prostokątne lub zamknięte łukami półkolistym i koszowymi, bez obramień. Okna w fasadzie prostokątne, w opaskach z podokiennikami. Tylko pod oknami przyziemia zróżnicowane, prostokątne płyciny podokienne. Obrys jednych z nich tworzony przez wiązki rózeg liktorskich połączone rozetami. W partii dachu narożne szczyty.

Jeden, trapezowy (zamknięty falistym gzymsem), bez dodatkowych podziałów. W polu szczytu trzy zgrupowane okna (ze środkowym najwyższym) zamknięte łukami pełnymi, ujęte opaskami z motywem kampanul. Z obramieniem połączony motyw kartusza. Drugi pięcioboczny szczyt, podzielony falistym gzymsem, na trapezową część dolną i na trójkątny naczółek. W dolnej części szczytu grupa trzech okien złożona ze środkowego otworu o łuku odcinkowym i dwóch okien prostokątnych. Okna ujęte oprawą w formie wici akantu (z barokowym kartuszem), przesłoniętej geometryczną ramą. W naczółku szczytu chmura z glorią. W fasadzie częściowo zachowana drewniana stolarka okienna ze stałymi profilowanymi ślemionami. Zachowana też oryginalna kuta balustrada jednej z loggii.
E l e w a c j e b o c z n e . Jedna od strony ulicy bezokienna, druga — dwuosiowa. Pozostałe części obu elewacji trójosiowe. W każdej z elewacji asymetrycznie usytuowany, szeroki ryzalit z klatką schodową i wnętrzami mieszkalnymi, zwieńczony trapezowym szczytem. Elewacje rozczłonkowane gzymsami. Okna prostokątne z podokiennikami i w opaskach. Górne okno każdej z klatek schodowych zamknięte łukiem pełnym. Wyżej owalny okulus. Prostokątny otwór wejściowy w skrajnej osi każdego z ryzalitów, poprzedzony jednobiegowymi schodami.
E l e w a c j a t y l n a w centrum czteroosiowa, ożywiona skrajnie usytuowanymi, przeszklonymi, prostokątnymi w obrysie, dwukondygnacjowymi loggiami z pełnymi balustradami. Elewacja dzielona gzymsami. Okna prostokątne w opaskach. Pod oknami I piętra neoklasycystyczne draperie.
Ponad fasadą i elewacjami bocznymi połacie dachu z pokryciem ceramicznym, ożywione szczytami i facjatami z dachami namiotowymi.
Część posesji wydzielona oryginalnym ogrodzeniem złożonym z ceglanych słupków.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny fasady i elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wewnętrznych;
— kute balustrady jednej z loggii;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogrodu w otoczeniu budynku.

• ul. Lotnicza 26-28 (fot. 577, 578, 579, 580)

Aula budynku wpisana do rejestru zabytków: 657/1051/L z dn. 27.12.1995.
Zaleca się objęcie wpisem do rejestru zabytków całego budynku seminarium, wraz z otoczeniem, murem granicznym i budynkiem trafostacji.
(WEZ 1995)
Królewskie Ewangelickie Seminarium Nauczycielskie, obecnie szkoła i Centrum Kształcenia Ustawicznego , wzn. 1912, wczesny modernizm nawiązujący do architektury palladiańskiej, wczesnego neoklasycyzmu, antyku, baroku.
Budynek mur., tynk., na planie podkowy, z ryzalitami, połączony ze skrajnymi pawilonami, podpiwniczony, częściowo dwu-, częściowo trzykondygnacyjny.

F a s a d a g ł ó w n e g o k o r p u s u różnicowana formalnie.
Fasada środkowego członu głównego korpusu budynku dwukondygnacjowego, nakrytego dachem łamanym. Elewacja poprzedzona tarasem ograniczonym pełną balustradą, 8-osiowa, ze środkowym, dwuosiowym, płytkim ryzalitem z półkolistym naczółkiem. W ryzalicie okna zgrupowane. Okna bez obramień, rozmieszczone w prostokątnych, płytkich blendach. Ponadto osie okienne podkreślone facjatami w dachu z segmentowymi naczółkami. W polu naczółka ryzalitu kwadratowa tarcza zegarowa.
Fasada wschodniego członu głównego korpusu budynku, trzykondygnacjowego, nakrytego dachem czterospadowym. Elewacja 5-osiowa, z gzymsem z obdaszkiem pod oknami II piętra, zwieńczona profilowanym gzymsem. Trzy środkowe osie okienne z prostokątnymi oknami w płytkich prostokątnych blendach. Pomiędzy oknami prostokątne, nałożone na siebie płyciny. Okna w skrajnych osiach prostokątne o różnych kształtach, bez obramień. W partii II piętra osiem zagęszczonych, prostokątnych, wydłużonych okien bez obramień. W lewej, skrajnej osi wschodniej części budynku zagłębiony otwór wejściowy o łuku pełnym, w neoklasycystycznej oprawie, złożonej z doryckich kolumn i stylizowanego belkowania. W portalu drzwi drewniane, dwuskrzydłowe, neoklasycystyczne, ze stałym nadświetlem.
Fasada zachodniego członu głównego korpusu budynku trzy- i półkondygnacjowego, nakrytego dachem czterospadowym. Elewacja rozwiązana podobnie jak fasada członu wschodniego. Podobnie ujęte trzy osie środkowe i skrajne w partii przyziemia oraz I piętra. Odmiennie rozwiązana partia II piętra, nad gzymsem z obdaszkiem. Tu 4 okna a nad nimi 4 owalne okulusy w układzie odpowiadającym rozkładowi otworów w niższych kondygnacjach. Środkowa część elewacji zwieńczona attyką wydzieloną gzymsem i zwieńczoną gzymsem. Boczna, niższa partia elewacji osłonięta połacią dachu, Z przeciwnej strony, dostawiony do fasady ryzalit z główną klatką schodową nakryty dachem mansardowym. Do ryzalitu dobudowany, mały, jednokondygnacjowy portyk oparty m.in. na doryckiej kolumnie, osłaniający otwór wejściowy. Portyk zwieńczony uproszczonym belkowaniem, nakryty dachem dwupołaciowym.

E l e w a c j a b o c z n a g ł ó w n e g o k o r p u s u b u d y n k u (z a c h o d n i a) kryjąca rozczłonkowaną bryłę bocznej jego części. Elewacja ośmioosiowa, z wyższą pięcioosiową, środkową, częścią. Dzielona gzymsami z obdaszkami, jednym nad I piętrem i drugim na wysokości łuków okien III piętra. Środkowa, podwyższona część elewacji oraz niższe boczne jej partie zwieńczone mało wyeksponowanym gzymsem koronującym. W centralnej, pięcioosiowej części elewacji osie okienne rozmieszczone regularnie. W nich płytkie prostokątne blendy z oknami trójskrzydłowymi, głównie zamkniętymi łukami pełnymi, rzadziej — z oknami prostokątnymi. Okna bez obramień, tylko w osiach okiennych dekoracyjne płyciny międzyokienne. W jednej z bocznych partii elewacji okulus i okno o łuku pełnym umieszczone mijankowo w stosunku okien centralnej partii elewacji. Wyżej na poziomie II piętra dwa małe, prostokątne okna bez obramień. W drugiej bocznej partii elewacji dwie osie okienne z prostokątnymi oknami. Wyżej na poziomie II piętra cztery małe, prostokątne okna bez obramień.
E l e w a c j a b o c z n a g ł ó w n e g o k o r p u s u (w s c h o d n i a) jednoosiowa, z łącznikiem wiodącym do pawilonu I. Elewacja z cokołem, dzielona nad I piętrem profilowanym gzymsem z obdaszkiem, zwieńczona profilowanym gzymsem.

E l e w a c j a t y l n a g ł ó w n e g o k o r p u s u b u d y n k u złożona ze środkowego, dwukondygnacjowego, dziewięcioosiowego członu nakrytego dachem łamanym oraz — z trzykondygnacjowych członów bocznych różnej wysokości z czterospadowymi dachami o zróżnicowanym spadzie. Elewacje wszystkich trzech części głównego korpusu ujęte jednolicie, z zaznaczonym cokołem i gzymsem koronującym (w partii środkowej). Gzyms ten w bocznych członach elewacji przekształcony w gzyms podokienny z obdaszkiem. Jeden z

bocznych członów głównego korpusu zwieńczony profilowanym gzymsem, a drugi — profilowanym gzymsem z obdaszkiem, pasem muru i kolejnym profilowanym gzymsem pod okapem dachu. We wschodniej części elewacji tylnej prostokątny otwór wejściowy w portalowej, neoklasycystycznej oprawie. Portal złożony z lizen, gzymsu na linii nadproża, odcinka belkowania, i — z nałożonych nań odcinków lizen z głowicami. Portal zwieńczony trójkątnym naczółkiem. W otworze wejściowym drewniane drzwi dwuskrzydłowe, o formach antykizujących, ze stałym nadświetlem. W elewacji tylnej okna prostokątne, trójskrzydłowe. W zachodnim członie budynku podobne okna ale wyższe, nad nimi owalne okulusy. Okna w osiach zwarte w płytkich prostokątnych blendach. W bocznych partiach elewacji pomiędzy oknami prostokątne płyciny podokienne, nałożone na siebie. Do jednego zachodniego członu głównego korpusu budynku dostawione jedno- i dwukondygnacjowe przybudówki z dachami mansardowymi.

Dwukondygnacjowy, p a w i l o n I, w s c h o d n i (na planie kwadratu) połączony z głównym korpusem dwukondygnacjowym łącznikiem, nakryty dachem mansardowym. Zachodnia elewacja pawilonu (od strony frontu głównego korpusu budynku) ożywiona parterową przybudówką (z wejściem na schody) i połączoną z nią cylindryczną niską wieżą. Z kolei wschodnia elewacja pawilonu ozdobiona środkowym, półkolistym, dwukondygnacjowym i trójosiowym ryzalitem z balkonem na dachu oraz — osiowo usytuowaną trójosiową facjatą z trójkątnym szczytem z owalnym okulusem. Elewacje pawilonu (dwie czteroosiowe i jedna trójosiowa) z zaznaczonym cokołem i z profilowanym gzymsem koronującym. Okna prostokątne i dwuskrzydłowe, bez obramień, grupowane, umieszczone w płytkich prostokątnych blendach. Osie okienne podkreślone lukarnami w dachu (o wielkości okien w elewacjach), zwieńczonymi segmentowymi naczółkami.

P a w i l o n I I, z a c h o d n i (z salą gimnastyczną) założony na planie wydłużonego prostokąta. Bryła pawilonu złożona z dwóch prostopadłych do siebie części. Jego część przednia dostawiona do głównego korpusu budynku bocznie, dwukondygnacjowa, nakryta dachem mansardowym. Wschodnia elewacja frontowa, czteroosiowa, z prostokątnym otworem wejściowym w prawej skrajnej osi, flankowanym przez dwa owalne okulusy. Otwór wejściowy ujęty lizenami, zwieńczony trójkątnym naczółkiem. W portalu jednoskrzydłowe, drewniane drzwi ramowo-płycinowe. W elewacji wschodniej okna prostokątne, bez obramień, umieszczone w płytkich, prostokątnych blendach. W bocznej, północnej elewacji opisywanej części budynku okna klatki schodowej, bez obramień. Do frontowej części pawilonu dostawiona prostopadle druga jego część jednokondygnacjowa (z salą gimnastyczną). Nakryta dachem trójspadowym. Jej fasada dzielona lizenami, zwieńczona uproszczonym belkowaniem z gzymsem koronującym. W prawej skrajnej osi elewacji sali gimnastycznej neoklasycystyczny portal (uproszczona wersja portalu z elewacji tylnej głównego korpusu budynku). W portalu drzwi dwuskrzydłowe, drewniane, ramowo-płycinowe o formach antykizujących, ze stałym nadświetlem. Okna sali gimnastycznej, jednoskrzydłowe z podziałem kwaterowym, rozmieszczone w grupach po 6, rozdzielone murowanymi elementami konstrukcji ramowej. Boczna elewacja sali gimnastycznej bezokienna, a tylna zasłonięta przez niską, jednokondygnacjową przybudówkę (szatnię?) z dachem dwupołaciowym.

Ponad członami budynku i jego elewacjami d a c h y czterospadowe, trójspadowe, dwupołaciowe, mansardowe oraz łamane z pokryciem ceramicznym z lukarnami, zróżnicowanymi facjatami oraz z oknami powiekowymi. W oknach budynku zachowana drewniana s t o l a r k a o k i e n n a z profilowanymi słupkami, stałymi, profilowanymi ślemionami oraz z podziałem kwaterowym.

W poszczególnych członach budynku odrębne klatki schodowe. G ł ó w n e s c h o d y w zachodniej części głównego korpusu budynku, dwubiegowe, powrotne, z kutą metalową balustradą o wzorze geometrycznym. Słupki spoczników murowane, zwieńczone wolutami. Z wnętrz budynku wyróżnia się półtorakondygnacjowa a u l a usytuowana na II piętrze zachodniej części głównego korpusu budynku. Wnętrze jednoprzestrzenne z prezbiterium? i z tylną emporą (o arkadach zamkniętych łukami pełnymi), nakryte neorenesansowym, polichromowanym stropem kasetonowym. Wystrój wnętrza wykonany w stylu neoklasycyzmu. Zachowane witraże.

Posesja wydzielona oryginalnym ogrodzeniem (o rysunku geometrycznym), murowanym, tynkowanym, złożonym z podmurówki, słupków, odcinków muru i metalowych, kutych segmentów o prostej formie geometrycznej. W ogrodzenie posesji wbudowany jednokondygnacjowy budynek podstacji transformatorowej, nakryty dachem łamanym.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
— detal architektoniczny fasady i elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
— kute segmenty ogrodzenia,
— wystrój głównej klatki schodowej i kaplicy
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.
Należy odtworzyć zieleń ogrodu w otoczeniu budynku.

• ul. Lotnicza 29 (fot. 582, 583, 584)

Zakład opiekuńczy i wychowawczy dla umysłowo chorych, obecnie siedziba kościoła baptystów, wzn. ok. 1910 r., postsecesja z odniesieniami do neoklasycyzmu.
Budynek mur., tynk., na planie prostokąta z aneksami. Bryła złożona z dwu- i półkondygnacyjnego korpusu (łącznie z suterenią) oraz (od południa) — z bocznych skrzydeł wzniesionych na planie wydłużonych prostokątów. Skrzydła wewnątrz jedno- lub półtora kondygnacjowe, ale o jednolitej wysokości. Budynek nakryty dachami płaskimi.
E l e w a c j a f r o n t o w a g ł ó w n e g o k o r p u s u b u d y n k u 12-osiowa, komponowana symetrycznie i osiowo, w formie lustrzanego odbicia dwóch pięcioosiowych członów budynku rozdzielonych dwuosiową, centralną, cofniętą częścią elewacji. W każdym z członów fasady asymetrycznie umieszczony jednoosiowy oraz dwu- i półkondygnacjowy, ale niższy ryzalit, nakryty dachem płaskim. Fasada budynku tynkowana, z detalem architektonicznym wykonanym z cegły klinkierowej. Artykulacja elewacji złożona z ceglanych: cokołu, lizen podkreślających naroża elewacji i jej styki z oboma ryzalitami oraz — z fryzu arkadowego utworzonego z arkad zamkniętych półkoliście. Frontowa elewacja każdego z ryzalitów z narożami podkreślonymi (tylko u dołu i góry) fragmentami lizen. Dolne powiązane z cokołem a górne umieszczone pod okapem dachu. Pomiędzy górnymi fragmentami lizen posadowionymi na pseudokroksztynach fryz arkadowy z motywem uskokowo kształtowanych arkad, nad blendą podcięty półkoliście. Podobnie opracowane jednoosiowe boczne elewacje ryzali-

tów, zwieńczone fryzem arkadowym z motywem uskokowo kształtowanych arkad. Otwory wejściowe w ryzalitach zamknięte łukiem koszowym, ujęte ceglanymi opaskami, ze skrajami (w partii archiwolty) podkreślonymi pojedynczymi listwami. W otworach wejściowych drewniane drzwi w stylu neoklasycyzmu, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, z nadświetlami. Ponad otworami wejściowymi w ryzalitach płytkie blendy zamknięte półkoliście, wypełnione parą okien o łuku odcinkowym i wyżej — dużym, kolistym okulusem. W pozostałych częściach elewacji okna sutereny zamknięte odcinkowo. Okna wyższych kondygnacji, umieszczone w płytkich, wydłużonych blendach, prostokątne, wtórne dwuskrzydłowe oraz oryginalne — w dolnej części trójskrzydłowe, w górnej dwuskrzydłowe. W cofniętej, centralnej części elewacji duże okna trójskrzydłowe o podziale kwaterowym. W bocznych elewacjach ryzalitów okna jednoskrzydłowe. Okna bez obramień. Częściowo zachowana drewniana, indywidualnie zaprojektowana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami

E l e w a c j e b o c z n e g ł ó w n e g o k o r p u s u b u d y n k u rozwiązane identycznie, 3-osiowe, kształtowane formalnie jak elewacja frontowa, osłonięte wysuniętymi okapami dachu. Połączone z bocznymi, niskimi skrzydłami.

E l e w a c j a t y l n a g ł ó w n e g o k o r p u s u b u d y n k u 10-osiowa, z 6-osiowym, płytkim ryzalitem środkowym, częściowo zasłonięta niskimi skrzydłami. Kształtowana jak pozostałe elewacje budynku. Reliktowo zachowana drewniana, pozbawiona przeszklenia stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i stałymi, profilowanymi ślemionami.

B o c z n e s k r z y d ł a . Dostawione do bocznych elewacji głównego korpusu budynku i częściowo do jego elewacji tylnej. *Elewacje frontowe*, boczne, i tylne opracowane podobnie. Elewacje frontowe 5-osiowe, z zaznaczonymi, ceglanymi: cokołem, lizenami i attykami z motywem uskokowo kształtowanych arkad. W elewacjach małe okna zamknięte półkoliście, bez obramień, zaopatrzone w podokienniki. Otwór wejściowy umieszczony asymetrycznie, zamknięty lekko spłaszczonym łukiem. Ujęty ceglaną opaską, której skraj w partii archiwolty podkreślony listwą. Przed wejściem jednobiegowe schody z ceglaną, częściowo zachowaną balustradą. *Boczne elewacje skrzydeł* z podobną artykulacją, bezokienne. *Tylne elewacje* skrzydeł z cokołami o różnej wysokości i lizenami wydzielającymi poszczególne człony. Elewacje skrzydeł osłonięte wysuniętymi okapami dachu. W elewacjach wyprute duże, prostokątne okna i takowe blendy oraz — typowe okna dwuskrzydłowe. Otwory bez obramień. Reliktowo zachowana drewniana, pozbawiona przeszklenia stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i stałymi, profilowanymi ślemionami.

W głównym korpusie budynku dwie klatki schodowe ze schodami drewnianymi, powrotnymi z metalową, secesyjną balustradą.

Stan zachowania:
— budynek w stanie średnim, częściowo wyremontowany.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku wraz z zadaszeniem;
— detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej, stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece, stolarka drzwi wewnętrznych.
W przypadku wykonywania i wymieniania stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. Lotnicza 30–31 (fot. 585)

Blok wielorodzinny, wzn. 1915 r. dla podoficerów, wczesny modernizm z elementami neobaroku.
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitami, podpiwniczony, trzykondygnacyjny, nakryty dachem czterospadowym.
Fasada dziesięcioosiowa z dwiema osiami z oknami klatek schodowych, podkreślonymi szerokimi facjatami z sześcioma małymi, prostokątnymi oknami oraz z segmentowymi naczółkami. Elewacja dzielona lizenami, zwieńczona profilowanym gzymsem. Dwa otwory wejściowe prostokątne w portalowej oprawie. Portale złożone z lizen z dekoracją płycinową oraz z neobarokowego naczółka utworzonego z łamanego gzymsu. W portalach drzwi drewniane, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, bez obramień.
Elewacja tylna wieloosiowa z dwoma ryzalitami, jednoosiowym skrajnym, dwuosiowym środkowym, zamknięta krótkim skrzydłem. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, lizeny i profilowany gzyms wieńczący. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, bez obramień. Otwory wejściowe prostokątne, we wgłębnych opaskach, poprzedzone jednobiegowymi schodami. Wypełnione drewnianymi drzwiami jednoskrzydłowymi ramowo-płycinowymi.
Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym oraz z facjatami i oknami powiekowymi.
W klatkach schodowych schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z drewnianą, tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad elewacjami;
— detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. Lotnicza 32–33 (fot. 586)

Blok wielorodzinny, wzn. 1915 r. dla podoficerów, wczesny modernizm z elementami neobaroku.
Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitami, podpiwniczony, trzykondygnacyjny, nakryty dachem czterospadowym.
Fasada dziesięcioosiowa z dwiema osiami z oknami klatek schodowych, podkreślonymi szerokimi facjatami z sześcioma małymi, prostokątnymi oknami oraz z segmentowymi naczółkami. Elewacja dzielona lizenami, zwieńczona profilowanym gzymsem. Dwa otwory wejściowe prostokątne w portalowej oprawie. Portale złożone z lizen z dekoracją płycinową oraz neobarokowego naczółka utworzonego z łamanego gzymsu. W portalach drzwi drewniane, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, bez obramień.
Elewacja tylna wieloosiowa z dwoma ryzalitami, jednoosiowym skrajnym, dwuosiowym środkowym, zamknięta krótkim skrzydłem. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół,

lizeny i profilowany gzyms wieńczący. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, bez obramień. Otwory wejściowe prostokątne, we wgłębnych opaskach, poprzedzone jednobiegowymi schodami. Wypełnione drewnianymi drzwiami jednoskrzydłowymi ramowo-płycinowymi.
Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym oraz z facjatami i oknami powiekowymi.
W klatkach schodowych schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z drewnianą, tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:
Do zachowania:
— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad elewacjami;
— detal architektoniczny elewacji;
— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece.
W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.